

**Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo**

Anja Petrič

Religija v socialnem delu

Diplomsko delo

Ljubljana 2016

**Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo**

Anja Petrič

Religija v socialnem delu

Diplomsko delo

Mentor: Doc. dr. Srečo Dragoš

Ljubljana 2016

Zahvala

... vsem socialnim delavkam, ki so bile pripravljene sodelovati v intervjujih.

... mentorju doc. dr. Sreču Dragošu za vse nasvete, predloge in izredno hitro odpisovanje na elektronska sporočila.

... Špeli Habulin za lektoriranje diplomskega dela.

Človek – ustvarjalec svoje religije na isti način, kot je ustvarjalec svoje umetnosti, znanosti,
filozofije.

Raffaele Pettazzoni

Povzetek:

Religija je sistem verovanja, čaščenja nečesa nadnaravnega z določenimi obredi in rituali, ki so podpreti z moralnimi nauki. Določena pravila, ki jih podaja religija človeku prinašajo navodila za življenje, smoter, ki ga želi nekdo doseči, pogled na minljivost, tolažbo in upanje. Hkrati pa religija vpliva na našo vedenje in obnašanje v družbi. Vse to je za posameznike pomembno. Kakšen poudarek pa temu daje socialno delo? V prvem delu sem se usmerila v opisovanje definicij religije in duhovnosti, ki prinašata človeku voljo za ravnanje. Posebej pa sem se usmerila na razvoj religije v socializaciji, saj se ustvarjanje sistema verovanja začne razvijati že v otroštvu. Enaki dejavniki pa lahko vplivajo tudi na opuščanje vere ali obračanje k drugim religijam. Religija lahko človeku prinaša motivacijo za reševanje svojih težav, hkrati pa je lahko vir moči za ravnanje. Pri tem je pomembno socialno delo, ki odkriva vire moči posameznika ter v sodelovanju z njim poskuša reševati probleme. Skozi pogovore s socialnimi delavkami sem spoznala njihovo vernost ter kako jim to pomaga pri delu z uporabniki. Prav tako pa so me zanimale njihove izkušnje povezane z religijo, ki so jih imele in kako jim je to pomagalo. Osredotočile pa smo se tudi na izobraževanje, saj so določeni avtorji posebej poudarjali pomembnost izobraževanja v smeri religije in duhovnosti. Pogovarjala sem se s šestimi socialnimi delavkami, ki delajo na različnih področjih. Ugotovila sem, da jih večina pripada katoliški. V osebni in poklicni življenju jih vodijo zapovedi, ki jih prinaša religija, saj jim to pomaga pri odnosu z drugimi. Socialne delavke so mnenja, da religija nikomur ne prinaša nič slabega, zato je pomembno raziskovanje tega vidika življenja pri uporabnikih. Skozi raziskavo sem naletela na ugotovitev kako pomembno je povečanje raziskave na večji in bolj sistematičen vzorec, ki bi lahko prinesel še dodatne ugotovitve.

Ključne besede: Religija, duhovnost, socializacija, moralna drža, iskanje smotra, socialno delo.

Abstract:

Religion is a system of belief, worshipping something supernatural throughout ceremonies and rituals, which are supported by moral attitudes. There are certain rules, that religion passes to an individual, and these rules are lifestyle instructions for him, they are a meaning that he wishes to reach, they are also a look through transitions in life, they provide comfort and hope for an individual. At the same time religions influences on an individuals behavior in the society, which is very important for one another. And what kind of focus is religion for social work studies? In the first part I have concentrated on the definition of religion and spirituality, which reflect on a persons behavior. Specially I have focused on the development of religion in throughout socialization, because the system of belief starts to develop through childhood. The same factors can also influence on leaving the system of faith, or finding a new one. Religion can provide motivation for dealing with lifelong problems for an individual, and can be a source of willpower for his behavior. Social studies are a key factor here, because they reveal the sources of willpower in an individual, and in collaboration with him tries to solve problems. Throughout my conversations with social workers, I have learnt about their religious beliefs, and how religion helps them working with individuals. My object of interest has also been their experiences connected with religion, which they faced through their work, and how that helped them. We have also focused our researches on education, because some authors gave a lot of attention to the importance of education towards religion and spirituality. I have had conversations with six social workers, which work in different departments. I have learned, that most of them have catholic beliefs. In their personal and professional life, they are guided by commandments, which are the pillar of their religion, and these commandments help them in their relationships with others. Social workers have an opinion, that religion provides only good things to an individual, that is why it is important to research these kind of life aspects on individuals. Through my researches I have come to a conclusion on how important it is to increase the research on a larger and more systematic pattern, which could bring additional conclusions.

Keywords: Religion, spirituality, socialization, moral attitude, search for meaning, social work.

Kazalo

Kazalo tabel.....	8
1 Teoretski uvod.....	1
1.1. Religija – opredelitev in definicije	1
1.1.1. Nereligioznost, ateizem	5
1.1.2. Duhovnost	6
1.1.3. Opuščanje vere ali iskanje nove	7
1.1.4. Morala	9
1.2. Socializacija, smisel in religija	10
1.2.1. Socializacija	10
1.2.2. Smisel in religija.....	15
1.3. Prebivalstvo in religija v Sloveniji	16
1.4. Religija in duhovnost v socialnem delu.....	22
1.4.1. Socialne delavke in verovanje.....	27
1.5. Pogled na religije	28
2 Problem	32
3 Metodologija	34
3.1. Vrsta raziskave	34
3.1.1. Teme raziskave.....	34
3.2. Raziskovalni instrument in viri podatkov.....	34
3.3. Populacija in vzorčenje.....	35
3.4. Zbiranje podatkov.....	35
3.5. Obdelava in analiza podatkov.....	36
4 Rezultati	39
4.1. Službena kariera kot socialna delavka.....	39
4.2. Osebni pogled	39
4.3. Izkušnje.....	44
4.4. Formalno izobraževanje	46
4.5. Institucionalni okvir.....	47
4.6. Načela in praksa.....	50
5 Razprava.....	51
6 Sklepi.....	63
7 Predlogi	67
8 Uporabljena literatura.....	68

9	Priloge	70
9.1.	Smernice za intervju	70
9.2.	Zapis intervjujev	71
9.2.1.	Intervju A	71
9.2.2.	Intervju B.....	79
9.2.3.	Intervju C.....	85
9.2.4.	Intervju D	91
9.2.5.	Intervju E.....	95
9.2.6.	Intervju F	99
9.3.	Analiza podatkov.....	110

Kazalo tabel

Tabela 1.1.	Westerhoffine stopnje verskega razvoja.....	11
Tabela 1.2.	Podobnost z verno osebo (ESS 2014)	13
Tabela 1.3.	Pripadnost religiji v Sloveniji, SJM12 in SJM15 (SJM 2015)	17
Tabela 1.4.	Pripadnost religiji v Sloveniji, SJM92, SJM97, SJM02, SJM06 (SJM 2015)	18
Tabela 1.5.	Koliko so ljudje verni, SJM02, SJM06, SJM12, SJM14 (ESS 2014)	18
Tabela 1.6.	Kako pomembna je vera v življenju ljudi, SJM09, SJM15 (SJM 2015).....	19
Tabela 1.7.	Kako pomembna je vera v življenju ljudi, SJM92, SJM99, SJM06 (SJM 2015) .	19
Tabela 1.8.	Obiskovanje cerkve, SJM93, SJM99, SJM06, SJM15 (SJM 2015).....	20
Tabela 1.9.	Zaupanje cerkvi in duhovnikom, SJM09, SJM15 (SJM 2015)	21
Tabela 1.10.	Zaupanje cerkvi in duhovnikom, SJM02 (SJM 2015)	21

1. Teoretski uvod

1.1. Religija – opredelitev in definicije

Definicij religije je veliko, vsak avtor jo je opredelil drugače glede na svojo kulturo, religijo in izobraževanje. Največji problem opredeljevanja religije je posploševanje na vse kulture, kar je nemogoče, saj ne moremo v eni definiciji zajeti časa in prostora vseh družb.

Vendar pa lahko vseeno omenimo nekatere definicije. Kakor je zapisala Mihaela Skoberne (2002: 24): »je religija organiziran sistem čaščenja. Religije imajo temeljna načela (dogme), obrede in običaje, ki so povezani z rojstvom, smrtjo, poroko in zveličanjem. Imajo tudi pravila za vedenje v vsakodnevnom življenju«.

Religiji sta se posebej posvetila tudi K. Marx in F. Engels (v Kerševan 1975:29), ki sta imela do nje predvsem odklonilen odnos. Vse njune opredelitve spadajo pod nekaj glavnih skupin:

- Religija kot človekov proizvod – toda proizvod družbenega zgodovinskega človeka, v končni stopnji družbeni proizvod.

Sama sta opisala, da si je vse o religiji izmislil človek. Torej religijo ustvarja človek in ne ravno obratno, kakor še vedno mislimo. S tem Marx in Engels nasprotujeta pojmovanju religije kot pojavu nadnaravnega izvora.

- Religija kot oblika ideologije in družbene zavesti.

Avtorja enačita ideologijo in religijo. Religija je za njiju oblika družbene zavesti. Dodelita ji enak status kot drugim oblikam družbene zavesti, spada torej v enak položaj kot morala, pravo, filozofija, umetnost in druge.

- Odsev in oblika pojavljanja družbene vsebine.

»[...] opredelitev religije pri klasikih marksizma govori o religiji kot odsevu družbenega dogajanja ali kot obliki, v kateri se pojavlja družbena problematika« (Kerševan 1975: 35). Da natančneje razložim. Religija je odsev, ki se pojavlja v glavah ljudi, tistih zunanjih sil, ki vladajo njihovemu vsakdanjemu življenju, torej stvarni problemi, družbene in naravne sile. Religija je torej odsev družbenih odnosov ter konfliktov. Religija mora biti za posameznika pomembna, da bo ta odsev sprejel kot nekaj danega, ne kot zunanjo silo (naravne nesreče, suša, bolezen ...).

Ljudje na vse to gledajo kot na nekaj danega iz neba, kljub temu da avtorja zatrjujeta, da se religija hrani iz zemlje, torej iz ljudi.

Prav tako se ta odsev kaže pri fantastičnih bitjih, za katere religiozni ljudje menijo, da resnično obstajajo, da niso njihovi produkti fantazije. Avtor (Kerševan 1975: 36) se je spraševal, kako je mogoče, da ljudje nekatera bitja sprejmejo in verujejo vanje, v druga pa ne. Pri tem je prišel do zaključka, da je pomemben odnos, ki ga vzpostavijo ljudje do teh fantastičnih bitij.

- Religija kot legitimacija in kompenzacija obstoječega, religija kot opij.

Če se najprej osredotočim na legitimacijo in njene funkcije, se le-ta nanaša na obstoječe družbe in njihove institucije. Medtem ko je kompenzacija pomembna za posameznika, da sprejme že obstoječi družbeni sistem, da se torej še naprej ohranja nek določen red v družbi.

Marxa so vedno napačno prevajali, in sicer da je izrekel »religija je opij za ljudstvo«, kar pa ni res, saj bi morali prevesti religija kot opij ljudstva. Če bi veljal prvi stavek, bi to pomenilo, da so osebe, ki ljudstvo varajo ter omamljajo z opijem, da bi jih s tem obdržali v pokorščini. Kljub temu da je mogoče do takšnega izrabljanja dejansko prišlo. Religija kljub vsemu uči pokorščine, blagor ubogim in podobno, namen religije navsezadnje ni slab, vendar se jo je čez leta izrabljalo.

Marx (v Kerševan 1975: 45) je izrekel, »[...] da je religija opij, ker predstave o bogu, onstranstvu, posmrtnem življenju in višji sili, ki določa ali posega v dogajanje na svetu, z iluzijami odvrčajo ljudi od tega, da bi se zavzemali za resnične spremembe takšnega položaja, ki poraja potrebo po iluzijah«. S tem v ljudeh večajo željo po tistem drugem svetu, kjer je vse lepo in bolje ter s tem kritizirajo ta svet. Marx je želel povedati, da religija podaja nekakšne predstave o popolnem onstranstvu in s temi iluzijami na nek način ljudi odvrča od pogleda na dejansko stanje, namesto da bi se borili za izboljšanje trenutnega stanja, raje sanjajo o onstranstvu in čakajo, da bodo prišli tja (Kerševan 2011). S tem se človeka postavi v pasivni položaj, da torej ne razmišlja, ne deluje, se ne angažira v svetu.

- Religija kot (samo)alienacija; potrjevanje človeka po posredniku.

Po Marxovo je religija odtujitev človeka, da prenese svojo moč in lastnosti, celo svoje bistvo na neko predstavo o višji sili oziroma bitju, ki nas gleda iz onstranstva. Hkrati pa je religija odtujen človekov proizvod, ki je neka tuja sila nasproti človeku, ki ga obvladuje ter drži v pokorščini.

- Religija kot specifičen način človekovega prisvajanja sveta.

»Miseln celota je produkt misleče glave, ki si prisvaja svet na način, ki je zanjo edino možen, na način, ki je različen od umetniškega, religioznega, praktično duhovnega prisvajanja tega sveta« (Kerševan 1975: 51). Narava religije izraža človekovo aktivnost, s tem se povezuje opredelitev kot oblika družbene zavesti in družbenega proizvoda.

Vse te opredelitve religije, ki sta jih zapisala Marx in Engels pa niso zadovoljive, saj sta velikokrat preozka in ne izčrpata raznovrstnosti tega fenomena. Hkrati pa na religijo gledata iz svojega položaja ateizma (Kerševan 1974: 52).

Za Freuda je religija ena izmed oblik transferja, za katerega je značilno ponovno odigravanje psiholoških vsebin iz otroštva, in sicer prenos teh vsebin na drugo osebo (Gostečnik 2000: 300). Freud v svoji celotni teoriji opisuje, kako se otrok nauči religije od svojih staršev, predvsem tistega, ki ga neguje in kako to navezanost prenese na nekoga drugega, božanskega. Pri tem je dodal, da je pomembno, kakšno podobo o starših ima otrok v otroštvu. Če ima dobro, bo tudi njegov odnos do religije, boga dober, če pa bo imel slabo podobo, bo religijo zavračal (Gostečnik 2000: 302).

Ena od definicij opisuje, da je religija celostna kultura, ki je zmožna spremeniti osebno in družbeno identiteto ter močno vplivati na vedenje v vseh pogledih (Smajić, 2008:426). Da pride do te globoke povezanosti z religijo, mora človek ob tem čutiti čustveno navezanost, saj s tem dobiva motivacijo in moč za reagiranje.

Religija ima mnogo definicij, vendar pa je ne smemo enačiti z vero, ki ima spet svojo, in sicer: »Vera je univerzalna – je način življenja, delovanja in razumevanja samega sebe. Imeti vero pomeni verjeti v oziroma zaupati v nekaj ali nekoga. Splošno mnenje je, da sta religija ali duhovno stališče (prepričanje), poskus posameznika, da spozna svoje mesto v vesolju oziroma v okviru celotnega okolja« (Skoberne 2002: 23). Kljub vsemu pa imata vera in religija nekaj skupnega, in sicer pri obeh iščemo ter poskušamo najti svoje mesto v celotnem okolju. Največja razlika je, da je religija institucionalizirana, vera pa ne.

Pri večini avtorjev (Kerševan 1975, Gostečnik 2000, Hood, Hill 2010, Dawson 2011) najpomembnejšo vlogo pri definiranju religije igra praksa, ki zadeva svete objekte, ki so jih postavili specialisti oziroma izvedenci. Hkrati so v ospredje postavili tudi obrede, rituale in pravila, ki se jih morajo verujoči držati. Pri definiranju pa niso izpustili organizacije, saj zagovarjajo, da mora imeti religija tudi institucionalni okvir. Ravno ta vidik religije prinaša

posebno veljavo in moč v družbi. Prav tako pa to prinaša konkretne strukture, hierarhijo in formalne procese (Dawson 2011, Canda 2010). Religija se pojavi torej, kadar zajema različne vidike; samo sveti objekti, pomembne osebe, duhovniki, hierarhija, denar niso dovolj, najpomembnejša je institucija – s tem se loči od ostalih ver in duhovnosti.

Vsaka religija vključuje tri sestavine (Kerševan 1975: 95):

- a) Sklop izjav, pripovedi o nadnaravnem in njegovem odnosu do sveta in človeka.
- b) Sklop religioznega ravnanja – obredi, rituali, ravnanje v skladu z različnimi moralnimi predpisi.
- c) Religiozna simbolika – stvarni objekti, ki so sami po sebi sveti ali na svetem mestu ter stvarni predmeti, ki so sveti zaradi tega, ker se uporabljajo pri določenem obredu in so posvečeni.

Tudi Vernon (v Smrke 2000) je podal sestavine oziroma značilnosti religije:

- a) Verovanje v nadnaravno, v nekaj, kar presega naravne stvari.
- b) Verovanje v sveto, torej v nekaj, kar presega vsakodnevno in zbuja strahospoštovanje.
- c) Sistem verovanj in praks.
- d) Kolektivno deljenje vsega naštetega.
- e) Zbirka moralnih opredelitev.

Jasno je razvidno, da avtorja (Kerševan 1975, Smrke 2000) gledata na religijo na podoben način, saj tudi sestavine in vidike opredeljujeta podobno, vendar vsak s svojimi besedami. Oba sta podala vidik religije, ki so ga nekateri izpustili, in sicer moralno ravnanje, torej navodila, po katerih mora posameznik živeti.

Bistvo religije je ravno osebno doživetje svetega, medtem ko je konkretno raziskovanje usmerjeno na objektivne izraze, na religiozna učenja, obredje, simboliko, torej na družbeno obstoječe pojave religije (Kerševan 1975: 139). Zanimiva in podobna definicija pa je zapisana v knjigi Svetovne religije (Smrke 2000: 23): »Religija je verovanje v vrhovno bitje (Boga), ki človeku nalaga moralni kodeks, po katerem naj se ta ravna in obljublja povračilo: kot nagrado za izpolnjevanje predpisanega kodeksa zagrobno nebeško življenje – kot kazen za neizpolnjevanje kodeksa – pekel«. Pri tej definiciji se je pojavilo ogromno vprašanj; ali vsi verjamejo v višje vrhovno bitje, saj avtor pri tem ni pomislil na politeizem. Zato so drugi v definicije raje zapisali sistem verovanj in praks, ki se nanašajo na objekte, ki so v določeni religiji opredeljeni za svete. Prav tako nastane problem z moralnim kodeksom, saj ga ne poznajo

vse religije oziroma vse ne poznajo glagola 'morati', ki izraža nujnost, obligacijo, ampak so lahko samo nekakšna priporočila za življenje. V definiciji se tudi jasno vidijo elementi krščanstva, predvsem z besedami nebeško življenje in pekel, a tudi to ne velja za vse religije (Smrke 2000). Vedno znova je odvisno, iz kakšnega okolja prihaja avtor definicije ter kakšno je njegovo osebno prepričanje o religiji.

1.1.1. Nereligioznost, ateizem

»Z 'nereligioznostjo' razumem (ali je smiselno razumeti) enostavno odsotnost religiozne prakse sploh, medtem ko bi nam ateizem pomenil zavestno in izrecno zavračanje, odklanjanje religiozne prakse (z večjo ali manjšo stopnjo nasprotovanja tej praksi)«. (Kerševan 1975: 224) V obeh primerih opazimo negativno pozicijo definicije. Primer ateistične prakse lahko navedemo v zgodovini političnih strank, ki so hotele popolnoma spremeniti obstoječi družbeni sistem (Kerševan 1975).

V nereligioznih ideologijah so človeku vrednote nekaj, kar je postavil sam oziroma meni, da jih je postavilo človeštvo v preteklosti zaradi določenih razlogov. Kljub temu da je za njih odgovoren, jih spoštuje in jim sledi ter jih prilagaja svojim potrebam (Kerševan 1975). Vrednota je nekaj, kar nam je pomembno, je rezultat merjenja in izbiranja. »Vrednote so v tem pomenu spoznani in priznani pogoji obstajanja« (Kerševan 1975: 88).

Posameznik sprejme vrednoto takrat, ko jo spozna in sprejme kot pogoj svojega obstoja, svoje skupnosti ali človeštva in sveta v celoti. Te vrednote postavi človek sam in se jim tudi klanja ter prilagaja, dokler jih priznava in jih ne spremeni. Takšne vrednote niso nikdar nekaj absolutnega in neizogibnega (Kerševan 1975: 88). Ves čas življenja si torej sam postavlja svoje vrednote, glede na svoje izkušnje in želje. Nereligioznost lahko obstaja le, če je središče bivanja človek sam in njegovo pojmovanje vrednot. Ravno obratno je pri religioznih vrednotah, ki so nekaj absolutnega in neizogibnega, saj obstajajo od zmeraj ter se ne spreminjajo. Če spadaš oziroma se opredeljuješ za religioznega, sprejmeš določene vrednote, ki so postavljene, jih spoštuješ in živiš tako, kot ti je naročeno.

Iz sekularnega nastaja posebna oblika ateizma, ki ne izhaja iz zavestnega zanikanja boga, ampak bolj iz občutka odvečnosti boga (Kerševan 2011). Kadar začne človek živeti in delovati, kot da boga sploh ni, odgovarja na svoja pomembna vprašanja brez obračanja na boga, začne

ugotavljati, da lahko tudi živi brez njega. Poleg znanosti, umetnosti, politike, gospodarstva, narave in drugih ni več prostora za boga in božje zakone (Kerševan 2011). Obstaja pa tudi ateizem, ki je absoluten pri zavračanju obstoja boga oziroma vseh bogov, tudi drugih nadnaravnih bitij ter zavrača misel, da nekje nekaj obstaja (Hood et al. 2009: 283–285). Razlogov za ateizem je več – lahko da ljudje preprosto ne potrebujejo boga oziroma ne potrebujejo vere, lahko je posledica socializacije, torej je otrok rojen v družino, ki ne pripada nobeni religiji. Zavedati se moramo, da lahko ima vsak posameznik svoje razloge za vero. Danes se lahko sam odloči, v kaj bo verjel in v kaj ne.

1.1.2. Duhovnost

Definicija duhovnosti ali spiritualnosti, če besede ne prevedem popolnoma, je iskanje smisla življenja, pomembnosti medosebnih odnosov ter odnosa med nami in naravo (Holloway, Moss 2010, Canda, Furman 2010, Pardeck 1998), preprosto povedano, iskanje nečesa, po čemer bomo živeli in nekaj, kar nas bo vodilo v življenju. Ta smisel oziroma duhovnost nista nujno povezana z religijo, saj lahko smisel oblikujemo sami, brez da hodimo k obredom ter se držimo določenih ritualov. Duhovnost predstavlja predvsem osebno doživljanje sveta, ki ga oblikujemo sami. Spiritualizem je torej doživljanje življenja in sveta izven okvirov institucionalizirane religije.

Ena od definicij pravi, da je duhovnost iskanje odgovora na vprašanje, kaj pomeni biti človek, ne glede na to, ali se ta opredeljuje kot religiozen, ateističen, neverujoč ali kombinacija vseh treh (Holloway, Moss 2010: 3). Pri večini definicij je opaziti, da avtorji opisujejo iskanje smisla v medosebnih odnosih, v odnosu z naravo, vesoljem in podobno.

Razlika med duhovnostjo in religijo je predvsem ta, da duhovnost opisuje osebno prakso, religija pa skupno. Duhovnost je predvsem osebna, subjektivna, ne potrebuje institucionalnega okvirja ter pravil, duhovna oseba je globoko povezana s svojimi vrednotami in kako jih najbolj udejanjati (Hood et al. 2009: 17).

Pomembno je zavedanje, da duhovnost še ne pomeni, da je tudi veren in pripada k določeni religiji. Nekateri se opredeljujejo za verne in verujejo v boga, vendar se ne udeležujejo cerkvenih obredov, saj je bolj pomembna osebna vera (Dawson 2011, Giordan, Swatos 2011). Pojavljajo se tudi odgovori, kot so pripadnost določeni religiji, vendar iz nje črpajo le določene

stvari, kot so moralni nauki, vrednote, odgovori na življenjska vprašanja in podobno, ne verjamejo pa v božje stvarjenje sveta ali kreacionizem. Pojavljajo se različne oblike vere, kjer je pomemben človek oziroma njegovo individualno mnenje in pogled na religijo. Dandanes se pojavljajo različne oblike religij, ki jih oblikujejo posamezniki, imenujejo se »patchwork«, kjer ljudje sami izberejo, po čem se bodo zgledovali, na primer iz ene religije bodo prevzeli pogled na življenje, iz druge vrednote in iz tretje pogled na življenje po smrti (Giordan, Swatos 2011: 68).

Poznamo pa tudi drugo skupino ljudi, ki popolnoma zavračajo religijo in njena prepričanja. Raje so neodvisni od drugih, osebno in duhovno rastejo, so pogostejše agnostiki ter se ne držijo vseh mogočih tradicij, ki jih predpisuje religija (Dawson 2011: 89).

1.1.3. Opuščanje vere ali iskanje nove

V življenju naletimo na različne izkušnje, probleme in težave, ki nas oblikujejo, spreminjajo naša mnenja, prepričanja in tudi spreminjajo stil življenja. Skozi različne faze življenja se bog transformira in predela v naših občutjih. Na to vplivajo predvsem nove izkušnje, od tega je odvisno, ali človek še poglobi svojo vero ali pa postane ateist (Gostečnik 2000: 327). Na opuščanje vere vpliva tudi odnos do očeta, ki je bil v preteklosti odsoten, pomanjkljiv oziroma otrok ni imel dobrega odnosa z njim. Ravno ta odnos je lahko na posameznika vplival, da ni verjel v boga oziroma ga je krivil za situacijo v družini. Ravno ti dvomi, ki se porajajo v posamezniku, lahko vodijo v ateizem, v popolno zanikanje obstoja boga (Hood et al. 2009: 285).

Kljub temu da smo vzgojeni v določeno religijo, lahko pride v življenju do preobrata, ko le-to opustimo ali pa se odločimo za novo vero. Največkrat se zgodi, da se ljudje obrnejo k agnosticizmu ali ateizmu iz preprostih razlogov, lahko da več niso aktivni v religioznih dejavnostih ter jim vera ni več pomembna v vsakodnevem življenju. Pojavljajo se tudi drugi razlogi in smeri, kamor se ljudje obrnejo (Hood et al. 2009):

- Nekateri ne verjamejo v institucijo in se poimenujejo kot boljši kristjani.
- Drugi se počutijo preveč zakoličene od institucije, vendar kljub vsemu še vedno verujejo, toda le brez obiskovanja cerkve.

- Obstajajo pa tudi verniki, ki že prej niso ravno verjeli, zato se ob določeni starosti preprosto odločijo, da ne bodo več spadali k verski skupnosti.
- Spet drugi začnejo verjeti v svojo religijo oziroma vero, ki je boljša od drugih, saj po njihovem mnenju prave vere ne najdeš v cerkvi.
- Nekateri pa se obrnejo v tri smeri:
 - K ateizmu – zanikajo, da bog obstaja, verjamejo v racionalne dokaze,
 - k agnosticizmu – ne vedo, ali bog obstaja ali ne, saj ni dovolj dokazov, ki bi podprli to trditev,
 - k deizmu – verjamejo, da je bog ustvaril svet, vendar sedaj več nima vloge na svetu, ne verjamejo pa osebni odnos z bogom, razodetje in podobno,
 - k racionalizmu – zanašajo se na dokaze in ne na odkritje oziroma razodetje,
 - k humanizmu in sekularnosti – verjamejo v človeka in njegove ideale, ki so zunaj cerkve.

Kot sem zapisala, je opuščanje vere oziroma religije velikokrat povezano s starostjo, in sicer so raziskovalci (Hood et al. 2009: 145) ugotovili, da so posamezniki pod 23-im letom starosti pod velikim vplivom staršev, vendar pa se začnejo po tej starosti upornišvo in zavračanje starševskih idej ter preizkušanje novih stvari, medtem ko starejša populacija ostaja pri svojih prepričanjih in jih le redko spreminja. Vendar pa ne smemo misliti, da je edini razlog za opuščanje vere le starost. Tukaj se najde tudi dolgočasnost, saj veliko ljudi meni, da so cerkve dolgočasne, nezanimive in ne prikažejo ničesar novega. Eden od razlogov je tudi življenjski stil, in sicer ravno ta trči s prepričanji cerkve o morali, tradiciji in določenem življenjskem slogu. Prav tako pa so pomembne tudi duhovne potrebe, ki jih morda cerkev in religija kot taka ne prineseta posamezniku na način, kot jih potrebuje (Hood et al. 2009: 146).

Najpogostejši razlog za opuščanje religije je pojav sekularizacije ter novih oblik ver (Hood et al. 2009: 147). Vendar pa to ne pomeni, da v vseh primerih posamezniki preprosto izstopijo iz verske skupnosti. V večini primerov ljudje še vedno ostanejo verni, vendar to ohranjajo pri sebi, v svojih mislih in nekako to vero oblikujejo v individualno religijo, brez rednega obiskovanja cerkve, kot je to v pravilih, ki jih navaja religija. To, da ljudje ne obiskujejo več cerkev in ne zaupajo duhovnikom pa prinašajo razni incidenti, ki jih vidimo v medijih, ravno zaradi tega pa ljudje najdejo več smisla v veri sami (Hood et al 2009: 145).

Prav tako pa ne smemo pozabiti na pomen izobrazbe, ki ima velik vpliv za opuščanje institucionalizirane religije. Predvsem otroci, rojeni v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, so

odraščali ob večanju sekularnih in znanstvenih razlag raznih fenomenov. Ravno zato se pri teh, zdaj odraslih ljudeh vidi njihovo nezaupanje v boga (Hood et al 2009: 284). Prav tako se kaže močna povezava med višje izobraženimi posamezniki in religijo, saj ti ne verjamejo v boga in so po večini ateisti. Višji, kot sta posameznikova izobrazba in inteligenca, manjša je možnost, da bo le-ta verjel v boga oziroma imel kakšna verska prepričanja (Dawkins 2006). Višje izobraženi posamezniki zavračajo obstoj osebnega boga, torej tudi individualne vere, ki jo oblikuje vsak posameznik, večina teh zagovarja logiko, znanost in dokaze in zatrjuje, da ni dokaza o resničnem obstoju boga (Hood et al. 2009: 284).

1.1.4. Morala

Morala je definirana kot: »[...] kar vrednoti, usmerja medsebojne odnose ljudi kot posledica pojmovanja dobrega in slabega [...]« (povzeto po SSKJ). Torej morale se naučimo in nas usmerja v življenju, ko prihajamo v odnose z drugimi. Predvsem pa religija postavlja neka določena merila, kaj se šteje kot moralno, kaj je dobro in kaj slabo (Batson et al. 1993, Smrke 2000). Za religiozne, pa ne želim posploševati, je v večini primerov značilno, da razmišljajo zelo konservativno, predvsem glede določenih tematik (na primer: splav, ločitev, kontracepcija, homoseksualnost, spolnost pred poroko, samomor, evtanazija, različne zvrsti glasbe) (Hood et al. 2009: 383). Vendar pa moramo vedeti, da se mnenja ljudi spreminjajo. Tako lahko tudi religiozni ljudje različno gledajo na stvari, morda sedaj zagovarjajo kontracepcijo oziroma jim to ni takšen problem, enako je s spolnostjo pred poroko; veliko prepričanj in mnenj se spreminja glede na trenutne razmere v družbi (Hood, et al. 2009: 384). Etika sodobnega človeka tako več ni odvisna od pripadnosti religiji, preprosto so lahko ateisti enako moralni kot religiozni ljudje. Formalna pripadnost religiji, obiskovanje cerkvenih obredov, branje in poznavanje svetih besedil ter religioznih načel ne vplivajo na zmanjšanje ali povečanje kriminala in prestopništva (Kerševan 2011: 72).

Kakor je zapisal Dawkins (2006: 240), so ljudje prepričani, da so zaradi religije dobri, da vedno ravna po prav in v skladu s svojimi prepričanji. Vendar raziskave (Hood et al. 2009: 384–385) kažejo, da te sama religija in prepričanja ne delajo dobrega. To se je pokazalo, ko so med mladimi religioznimi in nereligioznimi posamezniki raziskovali goljufanje na izpitih. Pokazalo se je, da so vsi verjeli v to, da če lahko drugi goljufajo, zakaj ne bi tudi oni, hkrati pa je velika večina mladih vsaj enkrat goljufala. Ko so primerjali odgovore religioznih in nereligioznih

mladostnikov, ni bilo posebnih razlik, vsi so goljufali enako. S tem so dokazali, da morala nima velike povezave z religijo. Velikokrat se torej pojavlja hinavščina, kot je rekel Dawkins (2006: 239), saj kažemo nekaj, medtem ko na skrivaj počnemo nekaj čisto tretjega, nato pa pričakujemo nagrade.

1.2. Socializacija, smisel in religija

1.2.1. Socializacija

Dejstvo je, da ljudje ne proizvajajo vedno znova objektivnega in zavezujočega kozmosa, ampak so vanj rojeni (Luckmann 1997: 49). Prilastijo si zgodovinsko dani sistem smisla, ki ga prenašajo po generacijah naprej. V te sisteme, v temelju religiozne narave, pa socializirajo otroke in to prenesejo nanje (Luckmann 1997: 49). Ta smisel je Luckmann poimenoval svetovni nazor, ki je temeljna družbena oblika religije. Ravno ta svetovni nazor pa je človeku dan že ob rojstvu in skozi odraščanje ter nam daje občutek, da je to povsem samoumevno in nesporno. Kakor je zapisal Luckmann (1997: 51): »socializacija ni, to je treba poudariti, nič drugega kakor prilaščanje celotnega svetovnega nazora kot vseobsegajoče strukture smisla. [...] Najpomembnejša oblika družbene objektivacije svetovnega nazora pa je jezik«. Torej je svetovni nazor pogled na svet, v katerem je opredeljen tudi odnos do samega sebe, do drugih, do narave in vesolja.

Različni avtorji navajajo, da ljudje prevzamemo religijo skozi našo socializacijo. Avtorica Westerhoff (v Skoberne 2002: 24) je mnenja, da je vera smisel življenja; je zapisala je stopnje verskega razvoja:

<i>Stopnje</i>	<i>Starost</i>	<i>Ravnanje</i>
<i>Verska izkušnja</i>	Otroštvo/zgodnja adolescenca	Izkustvo vere doživlja v okviru medsebojnih vezi z odraslimi, ki sledijo določeni verski tradiciji.
<i>Sodelovanje in pripadnost</i>	Pozna adolescenca	Aktivno sodeluje pri dejavnostih, ki so značilne za določeno versko tradicijo, občuti spoštovanje, začudenje; zave se pripadnosti.
<i>Iskanje vere</i>	Mladi odrasli	Skozi proces iskanja in verskih dvomov doseže kognitivno in emocionalno vero.

<i>Ponotranjenost vere</i>	Srednji odrasli/starostniki	Verska stališča vnaša v osebno in socialno delovanje in je pripravljen potegniti se za individualna stališča celo nasproti skupnosti, ki ga je vzgajala.
----------------------------	-----------------------------	--

Tabela 1.1. Westerhoffine stopnje verskega razvoja.

Religija se oblikuje skozi določene vplive iz okolja, v knjigi *Religion and the individual* (Batson et al. 1993: 28) so to poimenovali socialni vpliv, in sicer to pomeni, da na vse občutke, misli in izkušnje vplivajo drugi ljudje. Vendar pa vpliv ne rabi prihajati od točno določenih ljudi, lahko na naš pogled vpliva družba, v katero se rodimo, kjer prevzamemo vloge, ki so nam namenjene (Batson et al. 1993: 28). Otrok se od rojstva naprej počasi uči, kdo in kaj je, na podlagi odnosa z materjo se nauči čustvovati, spozna odnose, kaj je pomembno v življenju in podobno. Starši predstavljajo otroku podobo, ki jo želijo doseči in ji biti podobni, zato igrajo odnosi pomembno vlogo v življenju otroka. Tako se počasi oblikuje otrokova zavest, njegovi cilji, ki jih želi doseči, skozi odnose pa spozna religijo, v katero je vzgojen (Gostečnik 2000: 195). Skozi odnose pa oblikuje tudi svojo podobo sveta, ki pa je odvisna od stila vzgoje in starševske ljubezni.

Pri vsem tem ne smemo pozabiti socializacije, ki vpliva na ljudi od rojstva naprej. Vse se začne v družini, kjer otrok ves čas išče odobravanje staršev. Ko odraste, se enako dogaja v širši družbi, najprej v družbi vrstnikov. To se posebej kaže v odobravanju, ali mislimo podobno kot ljudje okoli nas, se obnašamo tako kot oni oziroma se skozi življenje trudimo pripadati določeni skupini (Batson et al. 1993: 30).

Na osebno religijo vpliva veliko dejavnikov, saj se skozi vso dramo, ki jo doživljamo v procesu socializacije in odraščanja v nas pojavljajo vprašanja, povezana z religijo. Odgovore na vprašanja dobimo ravno pri dejavnikih, ki nas obkrožajo, predvsem pa je Batson (et al. 1993: 30) zapisal, da se vedno odzovemo primerno scenariju, ki je že zapisan za naše življenje. Ta scenarij pa je v skladu z uradnim modelom religije, ki ga spišejo izvedenci. Ti vse razdelijo v področja, kot so dogme, bogoslužje, družbena etika in drugo, in ravno skozi ta področja se posameznik socializira v družbo (Luckmann 1997: 55). V tem življenjskem scenariju imamo točno določene vloge in naloge, ravno od teh pa je odvisno, kako bomo igrali naprej, ali bomo religiozni, duhovni ali pa nič od tega. Kakor sem že zapisala, na našo individualno religijo vpliva veliko dejavnikov: spol, rasa, socialno ekonomski status, stopnja izobrazbe, velikost domačega kraja ter religija staršev (Batson et al. 1993: 32–43). Vse te navade, vloge in naloge vplivajo na naš vsakdanjik in ga tudi oblikujejo. In ravno te vsakodnevne navade so del našega

domačega sveta, v katerem se najbolje znajdemo, zato ga ohranjamo in le malo spreminjamo (Luckmann 1997: 55).

Na otroke najbolj vplivajo starši in njihova vzgoja. Trditev, da religiozna družina vzgaja religiozne otroke, še vedno drži, kljub temu da otroci niso le pasivni prejemniki starševskih pogledov (Hood et al. 2009: 89). Na razvoj otroka in njegove religije močno vplivajo vzgojni stili staršev. Baumrind (v Hood 2009: 90) predlaga štiri takšne stile, in sicer avtoritarnega, avtoritativnega, permisivnega in odklonilnega. Za avtoritativen stil vzgoje so značilna pravila, vendar vedno jasna in obrazložena, zakaj so sploh potrebna. Pri tem pa starš vedno prepusti otroku, da poda svoje mnenje in pogled. Hkrati pa so prisotni toplina doma, podpora otrokom ter določena pričakovanja (Nelson 2009: 247). V tem stilu se razvije individualna religija, saj je tudi za starše bolj pomembna notranja vera kot zunanja, hkrati pa njihovi otroci religijo ohranijo tudi skozi odraslost. Ravno v tem stilu je večja možnost, da bo otrok razvil boljši odnos z religijo, ki mu bo ostal zvest skozi celo življenje, hkrati pa bo ta stil vzgajanja prenesel na svoje otroke in z njim tudi religijske vrednote (Nelson 2009: 247). Drugi najpogostejši stil vzgoje je avtoritaren, za katerega so značilne hladne zahteve staršev, kjer je prisotnih le malo čustev (Nelson 2009: 247). Starši imajo največji vpliv na otroke, kar se kaže skozi celotno življenje. Ravno starši vplivajo na različne vidike življenja pri otroku, od izbire vrtca, šole, ki sta lahko religiozno usmerjena, vpišejo jih k verouku, kasneje tudi doma prakticirajo religijo z molitvami ali drugimi obredi ter rituali, rednimi obiski maše, tudi s tem, kar gledajo po televiziji in drugo (Hood et al. 2009: 118). Otroci in mladostniki, ki so vključeni v takšne aktivnosti, imajo s starši boljše odnose ter bolje sodelujejo s člani družine. Boljši odnos se kaže tudi pri mladostnikih, katerih starši pogosto obiskujejo cerkev (Nelson 2009: 248). Celotna otrokova vera je povezana z ljubeznijo staršev, ki jo kažejo tako do otroka kot drug do drugega. Skozi te prakse in to, kako starša vzdržujeta svojo vero, otrok ponotranja obliko boga. Ta podoba je lahko dobra, če sta bila starša do otroka ljubeča, prijazna, lahko pa je slaba, če sta bila starša ukazovalna, neljubeča in drugo (Gostecnik 2000: 303).

Povezava med starševsko religijo in vzgojo je zelo pomembna, kar se posebej kaže v nagrajevanju in kaznih, če otrok v tem vidi nekaj dobrega in pozitivnega, se bo to odražalo v vedno močnejši religiji. Hkrati pa je pomemben vidik tudi ostajanje doma. Če otrok živi doma, se njegova religija ohranja, slabi pa s preselitvijo drugam, saj se s tem izpostavi drugim socialnim vplivom (Batson et al. 1993: 43). Vedno znova se v literaturi pojavljajo dokazi in trditve, da se religija ustvarja doma, torej imajo najmočnejši vpliv starši tako v odraščanju kot tudi kasneje v odraslosti. Pri tem je zelo pomembno, kakšen je odnos med materjo in otrokom

– če se razumeta, dobro sodelujeta, se s tem otrok veliko nauči od nje. Pri tem pa so pomembni tudi drugi člani družine, saj določeni dejavniki še povečajo povezanost med njimi in večjo povezanost z religijo (Nelson 2009: 247):

- zaželenost pozitivnih odnosov med člani,
- veliko aktivnosti, povezanih z religijo, ki povečujejo povezanost ter interakcije,
- povezovanje z drugimi posamezniki, ki imajo podobna prepričanja in vrednote.

Pri socialnem vplivu pa so za razvoj religije drugi najpomembnejši otrokovi vrstniki. Vpliv na otroke se kaže skozi komunikacijo ter druženje pri določenih aktivnostih, predvsem pri religioznih dejavnostih (Hood et al. 2009: 118). Ta socialni vpliv se bolj kaže v določenih religioznih območjih, kjer je religija pomembnejša za družbo, kjer je več obiskovanja cerkve, kar se povezuje z uživanjem v teh dogodkih, kako močno se povežejo s posamezniki (Hood et al. 2009: 119). Vendar pa se moramo zavedati, da enega dejavnika ne smemo obravnavati neodvisno od drugega, kakor sem žezapisala, se vsi vplivi povezujejo in nato tvorijo celoto.

Ponotranjena podoba boga je v življenju posameznika velikokrat predelana in spremenjena, saj k tem fazam posameznik prinaša vedno nova doživetja in izkušnje. Ravno od tega pa je odvisno, ali človek postane ateist ali pa še bolj poglobi svojo vero glede na razvojno fazo (Gostečnik 2000: 327).

Prosimo, preberite vsakega izmed opisov in v vsaki vrstici obkrožite številko, ki pove, koliko je oseba podobna vam. (Tradicija je zanj(o) pomembna. Skuša se ravnati po ustaljenih običajih svoje družine in vere.)

	zelo podoben	podoben mi je	malo podoben	čisto malo mi je podoben	ni mi podoben	mi sploh ni podoben	ne vem	b.o.
SJM02	14,9	38,9	23,4	10,8	7,4	2,4	0,0	2,2
SJM06	14,6	41,9	21,8	9,8	8,1	3,0	0,0	0,7
SJM12	24,2	37,8	19,7	9,1	6,4	2,0	0,5	0,3
SJM14	19,5	45,0	17,6	6,5	6,9	1,6	2,1	0,7

Tabela 1.2. Podobnost z verno osebo (ESS 2014)

Tudi v Sloveniji se vidi, kako pomembna je tradicija, in sicer da se ljudje poskušajo držati običajev, ki so jih prenesli iz svoje družine in vere. Večina ljudi meni, da je za njih tradicija pomembna. Religija se prenaša iz generacije na generacijo, otroci prejmejo svojo religijo od

svojih staršev in tako naprej, pri prenosu religije pa pomaga tudi formalna religijska institucija, ki deluje z namenom, da okrepi sveto kulturo (Stark, Bainbridge 1987).

1.2.1.1. Rituali

V vsaki religiji se pojavlja določena praksa, ki jo morajo verniki prakticirati. Najpomembnejši so obredi in rituali. Ritual je dejavnost oziroma aktivnost, ki jo ponavljata najmanj dve osebi v pomembnih ponovitvah in intervalih, ti se držijo določenega časa ter scenarija, ki se ga mora speljati do konca (Nelson 2009, Smrke 2000). Rituale lahko razlikujemo po vsebini, enkratnosti ali ponavljanju, trajanju, pomembnosti, udeležbi, tako individualni kot skupinski in tako naprej.

Različne religije prakticirajo različne rituale. Najbolj značilni so iniciacijski obredi, kjer otroke ali odrasle sprejmejo v določeno religijo. Ti rituali se močno razlikujejo glede na religije, najbolj prepoznaven je krst v krščanski veri, kjer otroka poškropijo s posvečeno vodo. Vendar pa to niso edini rituali, značilni za religijo.

Ritualni so zelo pomembni v otroštvu, saj se s tem razvija otrokova vernost. V odnosu med materjo in otrokom se razvija posebna čustvena vez, ki se skozi leta le še pogloblja (Nelson 2009: 412). Mati in otrok se skozi odraščanje držita določenih ritualov, kot je na primer vsakodnevna molitev, tedenski obisk cerkve in drugo. Vse to ima za otroka poseben pomen, saj se takrat počuti povezanega z materjo (Nelson 2009: 413), vendar pa tega ne smemo posploševati le na mater, tukaj so lahko pomembni tudi drugi, očetje, tete, strici, babice, dedki, sosedje in drugi v naši okolici. Vse te rituale, če jih otrok prepozna kot nekaj dobrega, tudi ohrani v odrasli dobi in to prenaša tudi na svoje otroke. Pri tem pa ne smemo pozabiti na pomembne obrede v religijah, kot je na primer poroka, ki še dodatno poglobi posameznikovo vero, saj se s tem poveže z drugim posameznikom na posebni ravni (Nelson 2009: 163).

Ritualni so za življenje izredno pomembni, saj prinašajo določeno spremembo v vsakdanjiku. Predvsem so pomembni rituali, ki se praznujejo ob večjih dogodkih, kot so na primer prehod v odraslost, krst in drugi. Vendar pa veliko ljudi teh ritualov nima urejenih, zato je pomembno socialno delo, da pristopi k uporabniku ter raziskuje njegove rituale. Predvsem je pomembno praznovanje dosežkov v življenju in tukaj lahko pomaga socialno delo, ki z uporabnikom ugotavlja, kaj je zanj pomembno, kaj si želi praznovati in se držati v prihodnosti (Canda 2010: 344). Ravno ti rituali pa v življenje prinašajo nek mir, veselje, smoter, varnost in hkrati pripadnost, saj lahko določene dogodke praznujemo s pomembnimi ljudmi. Prav tako pa nam

to prinaša v življenje red, harmonijo, kontrolo, ravnotežje ter povezavo s svetim (Canda 2010, Hood et al. 2009). Posamezniki sami oblikujejo svoj unikaten ritual, ki lahko vključuje molitve, meditacijo ali kaj drugega, hkrati pa se sami odločijo, s kom bodo ta ritual delili, kar je pri celotnem oblikovanju najpomembnejše (Canda 2010: 345). Ritual oblikujemo sami ali s pomočjo drugih, ki so nam v življenju pomembni. Ritual ohranjamo tako dolgo, dokler nam prinaša zadovoljstvo, kakor hitro nam ga ne prinaša več, ritual opustimo. Vendar se moramo zavedati, da rituali niso vedno povezani z religijo. Sami določamo, kaj bomo ponavljali vsak dan, enkrat na teden ali redkeje. Tako se lahko odločimo, da bomo na primer začeli redno hoditi na sprehode, si vsak dan vzeli eno uro časa zase, doma pustili telefon in preprosto odšli v naravo, kjer bomo odmislili vse skrbi, ki nas obremenjujejo. Vendar pa so rituali velikokrat povezani z duhovnostjo, saj nam lahko prinašajo pomiritev, v njih lahko iščemo smoter, cilj, prinašajo nam pomiritev, najdemo povezavo z naravo, povežemo se z drugimi ljudmi in podobno.

1.2.2. Smisel in religija

Vsi ljudje se enkrat v življenju vprašamo, zakaj živimo, kaj nam je v prihodnosti namenjeno, zakaj obstajamo, kaj je naš smisel, kaj bomo doprinesli svetu, kaj naredi naše življenje pomembno. Vsi iščemo svoj prostor na zemlji ter svoj namen in razlog za življenje. Prav tako se srečamo z eksistencialnimi vprašanji, ki sem jih našela prej in veliko ljudi najde odgovore ravno v religiji (Hood et al 2009: 12). Religija lahko prinese določene odgovore na ta vprašanja, ker hkrati je to neka oblika znanja in resnice. Ralph W. Hood, Jr. (et al. 2009: 15) je zapisal, zakaj se ljudje obračajo na religijo, ko pride do eksistencialnih vprašanj, in sicer ljudem religija prinaša resnico, dopolnjuje praznino pri vprašanjih glede življenja in sveta, s tem pa prinaša varnost. Še posebej to drži pri vprašanjih in krizah v zvezi s smrtjo. Takrat iščejo ljudje v religiji tolažbo, odgovore, ki jim pomagajo, da čustveno in psihološko sprejmejo vse aspekte življenja. Problem smisla in upanja pogojuje religija, ki s svojo vlogo določa pomen v človekovem osebnem in družbenem življenju (Juhant 2000: 16). S tem je problem smisla opredeljen predvsem, kako razumeti minljivost življenja in kako se s tem spoprijeti. Za lažjo predstavo lahko pomislimo na krščanstvo, ki govori o nebesih, če bomo živeli po pravilih religije in o peklu, ki nas čaka, če se teh pravil ne bomo držali. Za človeka, ki išče smisel v religiji, je pomembno, da ugotovi, kaj je tisto, kar mu bo pomagalo preživeti zavedanje o minljivosti (Juhant 2000: 17–18).

Prav tako pa nam religija prinaša določen pogled na svet, ki ga avtorji (Nelson 2009, Holloway, Moss 2010, Canda 2010) poimenujejo »worldview«. To pa ni le osnovni pogled na svet in njegovo delovanje, ampak celoten sklop naših prepričanj, mnenj o nas samih, o svetu in našem mestu v njem. Ravno ta pogled pa nam prinaša nek smisel v življenju in nam daje potrdilo, da je naše bivanje pomembno.

Kakor je prepričan Luckmann (1997: 65), če je vprašanje o človekovem bistvu povezano z religiozno vsebino, da smo torej povezani z versko vsebino, se to poveže s človekovo identiteto, ki doseže nekakšno končno obliko oziroma fazo. In ta končna oblika je samouresničitev, po kateri z majhnimi prekinitvami stremimo skozi celotno življenje.

Hkrati pa to pomeni, da ima posameznik pravo ime, tisto, ki mu ga je dal bog (Lopert 2008: 140). Torej, če je identiteta pridobljena skozi religijo, je le-ta odporna tudi proti socializacijskim naključjem, kamor prištevamo odgovore na vprašanja glede človekove identitete v sodobni družbi. Pri oblikovanju identitete in ohranjanje le-te je pomembna tista religija, ki človeka dejansko vodi v življenju, je središče človekovega ravnanja ter določa njegovo življenjsko držo (Lopert 2008: 141). To spominja na scenarij, ki sem ga opisovala zgoraj, in sicer nam družba določi vloge, identiteto in naloge, po katerih moramo živeti.

Človek lahko prevzame takšno identiteto, le če mu religija daje smisel o celoti sveta, o njegovem celotnem življenju in podobno. Imajo pa smisel le, če s tem misli, da religija utemeljuje temeljne institucije in vrednote ter obvladuje krizne situacije, ki človekov smisel in življenje ogrožata (Kerševan 1975: 74). Smisel je vedno vezan na odnos do nečesa ali nekoga, človekovo bivanje torej dobi smisel komaj takrat, ko je posvečeno neki vrednosti (Kerševan 1975: 75). Kakor je zapisal avtor v knjigi Religija kot družbeni pojav (Kerševan 1975: 75): »[...] religija je izpolnjevanje naših dolžnosti kot božjih zapovedi. Bistvo religije ni v tem, da daje najvišje vrednote, da predpisuje dolžnosti, temveč v načinu predpostavljjanja teh vrednot in zapovedi«. Pomembne so torej tudi interpretacije vsakega posameznika.

1.3. Prebivalstvo in religija v Sloveniji

V Sloveniji še vedno prevladuje katoliška religija, kljub temu da velja prepričanje, da se manjša število vernih, to pa potrjujejo tudi statistični podatki. Vedno večje število ljudi se je opredelilo, da ne pripada nobeni religiji. Ta trend narašča že od leta 1992, kljub temu da je v letu 2006 to število padlo, se je nato dvignilo na 30 %. Ne smemo pa pozabiti tudi na druge religije, ki jih

je v Sloveniji veliko in jih ne moremo kar spregledati. Ti podatki so pomembni predvsem za socialno delo, saj moramo obravnavati različne ljudi, ki pripadajo drugačnim religijam ter kulturam. V praksi moramo tako upoštevati in spoštovati vse vidike uporabnikovega življenja in eden od teh je ravno religija (Holloway, Moss 2010: 103).

Ali se imate za pripadnika/-ico kakšne religije? Kateri veri pripadate?		
	SJM12	SJM15
0 – ne pripada nobeni religiji	30,2	34,2
1 – katoliški	63,1	62,0
2 – protestantski (evangeličanski)	1,1	0,5
3 – pravoslavni	1,6	1,5
4 – drugi krščanski religiji	0,1	0,1
5 – judovski	0,0	0,0
6 – islamski	1,9	1,2
7 – budistični	0,0	0,1
8 – hinduistični	0,0	0,0
9 – drugi azijski religiji	0,0	0,1
10 – drugi religiji	0,5	0,1
97 – odklonili odgovor/ne vem/ ne morem odgovoriti	1,8	0,3

Tabela 1.3. Pripadnost religiji v Sloveniji, SJM12 in SJM15 (SJM 2015)

Dosedanje meritve:				
	SJM92	SJM97	SJM02	SJM06
1 – rimokatoliški	75,0	69,3	64,1	64,5
2 – evangeličanski	1,5	1,3	2,1	2,0
3 – pravoslavni	3,1	1,1	2,0	2,2
4 – islamski skupnosti	2,0	1,7	1,1	1,2
5 – drugi krščanski verski skupnosti	0,5	1,1	0,4	0,8
6 – drugi nekrščanski verski skupnosti	0,2	0,1	0,0	0,1

7 – nobeni verski skupnosti	15,4	20,2	26,0	22,3
8 – ne vem/ne morem odgovoriti				6,9
9 – b. o.	2,2	5,1	4,2	

Tabela 1.4. Pripadnost religiji v Sloveniji, SJM92, SJM97, SJM02, SJM06 (SJM 2015)

Vedno znova se pojavljajo argumenti, da je za opuščanje religije oziroma več ateizma kriva sekularizacija. Skozi zgodovino so vse pomembne državne ustanove prehajale iz religioznih k manj religioznim, vse do danes, ko sta religija in država popolnoma ločeni (Dawson 2011, Kerševan 2011). Vpliv religije na vsakdanje življenje skozi razne organizacije, ki vplivajo na politiko, ekonomijo, zdravstvo, šolstvo in drugo, je vedno manjši, če pogledamo Slovenijo, je vse, kar spada v javni sektor, ločeno od religije. Kerševan (2011: 74) je zelo dobro zapisal, da je »cerkvena organizacija (duhovniki) izgubila številne družbene funkcije, ki jih je včasih opravljala: od upravnih administrativnih (matične knjige) in političnih do pravega monopola nad izobraževanjem, vzgojo, socialnim skrbstvom. Z izgubo funkcij upada tudi avtoriteta in vpliv duhovnikov«. Jasno torej vidimo, da religija več nima takšnega vpliva na posameznika, zato se lahko le-ta samostojno odloči, v kaj bo verjel in v kaj ne.

Ne glede na to, ali pripadate kateri od religij ali ne, prosim ocenite, koliko ste verni?													
	sploh nisem veren										zelo sem (ne veren vem)		b.o.
	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	88	99
SJM02	10,9	4,4	6,5	9,5	6,4	24,2	8,7	9,0	8,8	4,1	6,8	0,9	0,0
SJM06	14,5	4,9	6,5	7,1	5,5	23,6	8,8	8,3	9,0	4,1	6,4	0,7	0,5
SJM12	19,3	5,0	5,1	7,3	6,4	20,4	6,8	8,6	8,8	4,5	7,0	0,8	0,1
SJM14	17,1	4,6	7,0	8,8	6,1	21,2	7,4	8,7	8,8	3,3	6,0	0,4	0,4

Tabela 1.5. Koliko so ljudje verni, SJM02, SJM06, SJM12, SJM14 (ESS 2014)

V Slovenskem javnem mnenju iz leta 2014 so raziskovali, koliko so anketiranci verni. Rezultati so zelo zanimivi, glede na to, da se večina ljudi nagiba na polovico, kjer so se opredeljevali za neverne. To vprašanje bi moralo biti odprto, na primer, kaj za ljudi sploh pomeni biti veren.

Ravno zato so rezultati pri tem vprašanju tako razpršeni, saj za nekega posameznika pomeni biti veren nekaj čisto drugega kot za drugega. Upoštevajoč različne definicije religije, bo imel vsak posameznik svojo in smisel v njej se bo kazal le njemu (Batson et al. 1993: 6). Prav tako pa ne smemo pozabiti, da smo ljudje unikatni in popolnoma različni drug od drugega, kar pomeni, da je tudi religiozno doživljanje drugačno za vsakega posameznika. V tej teoriji lahko najdemo en odgovor za različne rezultate med opredelitvijo, kateri religiji pripadamo in koliko smo verni. Vendar pa odgovore poznajo le posamezniki sami.

Prosim, povejte, kako pomembna je vsaka od naštetih stvari v vašem življenju? (vera)													
	sploh ni pomembna										izjemno pomembna		b.o.
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99
SJM09	20,1	6,9	9,3	8,5	5,0	16,2	6,1	6,3	7,6	6,7	6,0	0,5	0,8
SJM15	22,5	7,8	6,7	6,2	4,0	18,8	6,5	5,2	10,2	3,5	8,1	0,5	0,0

Tabela 1.6. Kako pomembna je vera v življenju ljudi, SJM09, SJM15 (SJM 2015)

Predhodne meritve:					
	zelo pomembna	precej pomembna	ne pomembna	preveč pomembna	sploh ni ne vem
	1	2	3	4	8
SJM92	16,6	24,9	31,8	22,0	4,6
SJM99	12,2	24,2	37,6	25,6	0,4
SJM06	14,8	25,6	27,9	30,3	1,4

Tabela 1.7. Kako pomembna je vera v življenju ljudi, SJM92, SJM99, SJM06 (SJM 2015)

Vprašanje, ki ga prav tako ne moremo izpustiti, je, kako pomembna je vera v človekovem življenju. Nekateri bodo rekli, da izredno pomembna, saj nam prinaša odgovore na življenjska vprašanja, pomaga v primeru krize, ko iščemo tolažbo, skušamo najti odgovore, zakaj sploh živimo, kaj je naš smoter v življenju – ravno na to nekaterim pomagata odgovoriti religija in duhovnost (Holloway, Moss 2010, Gostečnik 2000). Hkrati pa religija človeku služi kot obrambni mehanizem, ki ga varuje pred močnimi občutki nemoči. S tem so ljudje zmožni prenašati težave in probleme v življenju (Gostečnik 2000: 359). To je lahko eden od razlogov, zakaj ljudje opredeljujejo vero oziroma religijo kot pomembno v življenju.

V večini primerov opredeljujemo vernega človeka po tem, da pripada določeni cerkvi oziroma verski skupnosti, se udeležuje verskih obredov, prebira sveta besedila, podarja denar tem skupnostim, moli ter se drži drugih pravil in ritualov, ki jih predpisuje določena religija. Vendar pa to ne velja za vse. Za nekatere je pomembno le religiozno doživljanje, torej subjektivno mnenje o religiji in kaj mu le-ta prinaša (Hood et al. 2009: 11). Vedno znova se pojavljajo definicije o religiji, ki pa so si zelo podobne, vendar hkrati zelo različne ravno zaradi osebnega doživljanja vernosti.

Če ne upoštevate posebnih priložnosti, kot so poroke, pogrebi ipd., kako pogosto obiskujete verske obrede?

	SJM93	SJM99	SJM06	SJM15
1 – večkrat tedensko			1,9	1,3
2 – enkrat tedensko (vsako nedeljo)	13,4	14,2	13,8	10,5
3 – 2 do 3-krat mesečno	8,1	6,0	6,6	4,7
4 – vsaj enkrat mesečno	7,6	7,2	5,3	5,9
5 – nekajkrat letno, ob velikih praznikih	38,2	38,7	30,5	30,1
6 – enkrat na leto			7,3	8,0
7 – še manj pogosto kot enkrat letno	4,7	8,8	4,0	7,3
8 – nikoli	25,1	22,4	27,2	31,7
odklonili odgovor, ne vem, b. o.	0,8	0,6	1,0	0,5
b. o.	2,1	2,2	2,5	

Tabela 1.8. Obiskovanje cerkve, SJM93, SJM99, SJM06, SJM15 (SJM 2015)

Opazovanje odgovorov na temo obiskovanja cerkve je zanimivo, saj največ ljudi hodi v cerkev nekajkrat letno oziroma ob velikih praznikih. Pa še pri tem je opaziti, da tudi ta številka upada, medtem ko se število odgovorov, da nikoli ne obiskujejo cerkve nekoliko večja. Tukaj je videti močno povezanost pripadnosti določeni religiji oziroma nepripadnosti določeni religiji. V vsaki definiciji religije najdemo obiskovanje svetih krajev, obiskovanje cerkve, praznovanja

določenih obredov, spoštovanja ritualov in podobno. Vendar pa je v Sloveniji očitno bolj pomembno osebno verovanje, kakor sem prej zapisala, si vsak vernost predstavlja drugače in tako sami opredeljujemo, kako bomo to vernost vzdrževali.

Religija predstavlja celoten sistem praks in verovanj, ki pa vse verujoče, ki se teh praks držijo, povezuje v moralno skupnost, ki jo avtorja poimenujeta Cerkev (Stark, Bainbridge 1987: 109). Ljudje se držijo določenih praks, k čemur definitivno spada obiskovanje cerkve, vendar pa se na koncu posamezniki sami odločijo, kako in v kolikšni meri bodo te prakse izvajali.

Obiskovanje cerkve je pomembno iz dveh razlogov. Prvi je, da s tem povečamo pomen religije za posameznika, drugi razlog pa je pomen pripadnosti cerkvi ter občutek povezanosti z ostalimi pripadniki iste cerkve. S tem, ko posamezniki obiskujejo cerkev ter se družijo z podobno mislečimi, raste vernost oziroma se večja religiozni sistem človeka (Hood et al. 2009: 245). Na vernike vpliva veliko dejavnikov, od staršev, vrstnikov, duhovnikov, cerkve in drugih, pri tem pa je pomembno, da religija odgovarja na globoka vprašanja, kot so, kaj pomeni biti človek, na vprašanja o smrti, življenju, hkrati pa prinaša občutek kontrole nad življenjem, pomaga reševati konflikte ter povezuje ljudi, ki mislijo enako. Nekatere raziskave kažejo, da je v družbi bolj pomembna religiozna aktivnost kot pa vernost, kljub vsemu pa oboje prinaša človeku zadovoljstvo. Ti občutki vplivajo na večjo pripadnost, varnost, kar pa človeku prinaša pomen in smoter v življenje (Hood et al. 2009: 145).

Ocenite vaše zaupanje na lestvici od 0 do 10, pri čemer 0 pomeni, da sploh ne zaupate, 10 pa, da povsem zaupate. Cerkvi in duhovnikom:

	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	98 – ne vem	99 – b.o.
SJM09	20,1	8,7	10,6	8,8	7,1	15,3	6,4	6,9	5,8	4,5	3,3	1,1	1,2
SJM15	27,3	8,7	7,2	9,4	6,3	18,1	5,5	5,2	5,5	2,0	1,6	3,3	0,0

Tabela 1.9. Zaupanje cerkvi in duhovnikom, SJM09, SJM15 (SJM 2015)

	sploh nič	le malo	precej	v celoti	ne vem
SJM02	31,5	33,4	22,6	7,5	5,0

Tabela 1.10. Zaupanje cerkvi in duhovnikom, SJM02 (SJM 2015)

Velikokrat se v medijih pojavljajo incidenti, povezani s cerkvijo oziroma institucijo religije. Zanimivo je videti, da ljudje dandanes v večini ne zaupajo instituciji cerkve ter duhovnikom, čeprav so pred nekaj leti še vedno zaupali. Veliko število ljudi iz leta 2009 in 2015 se giblje

nekje na sredini, torej niti ne zaupa niti zaupa, kar je zanimivo glede na vse prispevke iz medijev. Leta 2002 je več kot polovica anketiranih izrazila, da ne zaupa cerkvi, vendar pa tudi število tistih, ki so precej zaupali instituciji, ni bila majhna. Poraja se vprašanje, zakaj je še vedno toliko ljudi zaupalo cerkvi. Vedno znova pomislim, da so takrat verjeli, da duhovniki poznajo vso resnico, so pošteni in pravični, kar pa se je do sedaj spremenilo. Kakor sta zapisala Stark in Bainbridge (1987: 107 – 109), religijski specialisti, torej duhovniki, uveljavljajo norme, ki naj bi prihajale direktno od boga, na tak način pa naj bi omejevali represivnost države. Ravno ti specialisti pa v družbi predstavljajo elito, ki jo državljani spoštujejo in poslušajo, s tem pa raste njihova moč. Ravno zaradi te moči v družbi ljudje verjamejo in zaupajo v institucijo ter njene duhovnike. Ne smemo pa pozabiti, da se velikokrat religija in cerkva poistovetita, saj institucija določa obrede, rituale in pravila, ki se jih morajo pravi verniki držati. Ravno s tem ljudje zadovoljujejo svoje individualne psihološke potrebe (Luckmann 1997: 21). Ko imajo ljudje zadovoljene svoje potrebe, zaupajo instituciji, saj jim je pomagala priti do določenega zadovoljstva.

1.4. Religija in duhovnost v socialnem delu

»Socialno delo je stroka, katere naloga je pomoč konkretnim osebam, posameznikom, skupinam in skupnostim pri reševanju socialnih problemskih situacij in družbenemu vključevanju, da bi lahko zadovoljevali osnovne potrebe primerno kulturi, v kateri živijo, in primerno običajni kakovosti življenja. (Pri opravljanju te naloge stroka spoštuje avtonomijo uporabnikov, se opira na njihove vire samopomoči in solidarnosti in usklajuje njihove potrebe in potrebe njihovega družbenega okolja)« (Mesec 2006: 245). To poglavje sem začela z definicijo Blaža Mesca (2006), saj je s svojimi besedami najbolje opisal, kaj je socialno delo in kaj opravlja. Pri tem je dodal, da mora socialno delo pomagati ljudem pri zadovoljevanju temeljnih materialnih potreb, kot so težnja po pridobitnem delu, izobrazbi in vzgoji, skrbstvu v primeru nesamostojnosti in po funkcionalni socialni mreži (Mesec 2006: 237). Ljudem torej pomagamo v težkih življenjskih situacijah. Pri tem socialni delavec izhaja iz spoštovanja človekove svobode, njegove avtonomije in samodeterminacije, vedno torej odloča posameznik sam, naša naloga pa je, da to avtonomijo in samoodločanje zaščitimo. Predvsem pa ga podpiramo pri odločanju o življenjskih možnostih, skupaj z uporabnikom soustvarjamo uresničljive korake, da pridemo do uporabnikovega željenega cilja (Mesec 2006: 238). Ves čas smo pozorni, da delamo iz perspektive moči, kjer smo pozorni na vse uporabnikove moči, sposobnosti in vire, ki so na voljo pri reševanju problema (Čačinovič Vogrinčič et al. 2011: 12). Mesec (2006: 239) zagovarja Kantovo pravilo, ki pravi, ne stori drugemu tega, kar ne želiš, da bi drugi naredili

tebi. To naj bi bilo zanj zlato pravilo, ki ga moramo spoštovati in je naša dolžnost do drugega in drugačnega.

V socialnem delu je pomembno spoštovanje uporabnika ne glede na to, iz kakšnega okolja prihaja ter kakšna je njegova kultura. Vsem pomagamo enako, tako da raziskujemo uporabnikove vire, moči in sposobnosti. Vedno gledamo, da upoštevamo vse vidike življenja, tudi slabe strani, krize, prepričanja, s katerimi se sami ne strinjamo, pozitivne situacije, skratka raziskujemo vse zadeve, ki so za uporabnika pomembne in so o njih pripravljeni govoriti (Holloway, Moss 2010). Pri tem pa sta enako pomembna religija in duhovnost, saj lahko prinašata človeku cilje v življenju, skozi njiju gledajo na svoje življenje, odnose z ljudmi, pogled na svet, stil življenja in drugo. Prav tako pa je pomemben celostni pogled na človeka, ne usmerjamo se le na določene vidike življenja, ampak na vse. Potrebno je raziskati osebno življenje uporabnika, njegovo socialno mrežo, družino, navade, rituale, vrednote in podobno (Holloway, Moss 2010, Canda 2010). V pogovoru mora socialni delavec dobro prisluhniti uporabniku in mu pokazati, da je varno spregovoriti o religiji in duhovnosti. Vendar pa zaradi zavedanja o ločenosti države in religije prihaja pri uporabnikih do mnenja, da v socialnem delu ni prostora za duhovnost in religijo, zato je potisnjena v zasebno sfero (Zahl 2006: 131).

Podoben pogled na socialno delo v povezavi z religijo in duhovnostjo ima Marie-Anne Zahl (2006: 128): »Pripadati določeni cerkveni organizaciji ali biti član kongregacije je lahko vir moči in kraj, kamor se lahko zatečeš, ko potrebuješ čustveno podporo in pomoč pri praktičnih težavah. Po drugi strani pa lahko te institucije prinesejo negativne izkušnje, občutek utesnjenosti in željo, da bi se jih osvobodili«. Vendar brez raziskovanja, ki izhaja iz uporabnika, ne moremo vedeti, kakšno težo to nosi. Avtorica (Zahl 2006: 128) še posebej poudarja, da je religija pomembna, ko gre za zaščito otrok in iskanje primerne rejniške družine, saj delujemo v obdobju, ko se religija oblikuje.

Avtorja Holloway in Moss (2010) navajata, da tudi International Federation of social workers poudarja, da morajo socialni delavci ne le spoštovati uporabnikovo duhovnost in religijo, ampak jo tudi raziskovati. Predvsem zagovarjajo dejstvo, da socialni delavci z raziskovanjem posameznikove duhovnosti spoznavajo človeka, njegovo vedenje in stil življenja. To pomeni, da morajo socialni delavci identificirati duhovne stiske in delati naprej v tej smeri. S tem, ko prezremo ta vidik življenja uporabnika, lahko spregledamo priložnosti za boljše delo in sodelovanje (Holloway, Moss 2010).

Pri uporabnikih se velikokrat pojavljajo vprašanja, kot so zakaj, zakaj se to dogaja meni, kaj naj iz tega, kar se mi dogaja, razberem in podobno, seveda se enaka vprašanja pojavljajo pri vseh, saj vsi doživljamo krize. Za socialno delo je pri tem pomembno, da raziskuje smoter, pogled na svet ter namen oziroma pomen tega, kar se dogaja in kako skozi to interpretiramo svet (Holloway, Moss 2010: 18). To nam lahko pomaga pri oblikovanju drugačnega pogleda na svet, ki ga raziskujemo skupaj z uporabnikom. Če se usmerimo na osebne tragedije, se lahko ljudje usmerijo na religijo in rečejo, da jim je bilo tako namenjeno, da jim je bog namenil takšno pot v življenju, da so njegove odločitve skrivnostne in podobno. Vedno znova se pojavljajo različni odgovori in pomembno je, da to raziskujemo, saj lahko s tem nekomu odpremo nov pogled na situacijo (Holloway, Moss 2010, Canda, Furman 2010). Pri tem ne smemo pozabiti, da lahko ob takšnih situacijah nekdo najde vir v svojem okolju, se poveže z organizacijami ter pridobi novo socialno mrežo. Kot socialni delavci moramo to spodbujati in skupaj z uporabniki raziskovati možnosti, ki jih imajo v svojem okolju.

Mesec (2006: 245) je v svoji definiciji zapisal, da je potrebno ljudem pomagati, da bodo lahko zadovoljevali osnovne potrebe primerno svoji kulturi. To zagovarjata tudi Holloway in Moss (2010: 48), ki trdita, da je potrebno začeti pri uporabnikovih potrebah in raziskovati vire in moči, da bodo te potrebe zadovoljene. Zagovarjata pa tudi dejstvo, da so duhovne potrebe ene najpomembnejših, ki jih je potrebno raziskovati. Duhovne potrebe sta razdelila v pet kategorij (Holloway, Moss 2010: 49):

- Religiozne potrebe, kot so obiskovanje cerkve ali molitev.
- Najti smisel in smoter v življenju.
- Potrebe po ljubezni in pripadnosti.
- Potrebe, povezane s smrtjo in umiranjem.
- Potrebe po moralnosti, na primer delati pravo stvar, izpolnjevanje svojih obveznosti.

Ko pogledamo te potrebe, vidimo, da se o tem pogovarjamo v vsakdanjem življenjem in v vsakodnevni praksi socialnega dela, vendar na to nismo nikoli gledali kot na duhovne potrebe. Ugotovimo torej, da raziskovanje duhovnosti ni nič drugega kot raziskovanje vsakdanjega življenja uporabnika. Vendar pa je pomembna tudi religija, ki sovпада s posameznikovo kulturo. Tudi to je potrebno raziskovati zaradi spoznavanja uporabnikovega življenja, zato da vidimo, kaj mu je pomembno, na koga se lahko v stiski obrne in podobno.

Izredno pomembno pa je tudi poznavanje različnih religij in duhovnosti, saj si s tem razložimo uporabnikovo delovanje in obnašanje (Canda, Furman 2010: 10). Problem nastane, ko

ocenjujemo uporabnika skozi oči naše kulture, naših navad in prepričanj. V knjigi *Spiritual diversity in social work practice* (Canda, Furman 2010: 10) je razložen primer ženske, ki je tavalala po mestu ter se »čudno« vedla, odpeljali so jo v psihiatrično bolnišnico, kjer je preživela 10 let, saj so ugotovili, da naj bi imela duševno bolezen. Čez leta so drugi strokovnjaki ugotovili, da gospa pripada drugi kulturi, kot so predvidevali in ima svojo religijo. S tavanjem po mestu in govorjenjem neznanih besed je obžalovala možovo smrt. Če se takrat ne bi pojavil socialni delavec, ki je poznal navade gospe in njene religije oziroma vere, bi gospa ostala še naprej zaprta v bolnišnici. Ta primer jasno kaže, kako pomembno je raziskovanje vseh vidikov življenja ter kako pomembno je poznavanje različnih religij.

Avtorja Holloway in Moss (2010: 55 – 68) podajata štiri modele pomoči uporabniku, kjer so v ospredju duhovne potrebe ali duhovne stiske. Duhovne stiske avtorja opišeta skozi simptome, kot so jeza, konflikti z družino, kronične bolečine, izolacija od socialne mreže, strah, razočaranje nad sabo zaradi neuspeha, obupanost, izguba vere in tako naprej. Predvsem se to pojavlja pri umirajočih posameznikih, kjer je pomoč pomembna pri vprašanjih, kot so, ali sem dosegel v življenju to, kar sem si zadal, sem naredil kakšno spremembo, kaj bi sedaj spremenil, je imelo moje življenje smisel in podobno. Prav tako pa se lahko pojavlja pri mladostnikih, ki se sprašujejo, kaj želijo v življenju doseči, kaj jim bo prineslo življenje, so se odločili za pravo pot in podobno. Duhovne potrebe pa so potrebe po sistemu verovanja, prepričanja, mišljenja in vrednot. Če so te potrebe zadovoljene, lahko oseba premosti težave, hkrati pa to veča kakovost življenja, prinaša kontrolo nad življenjem, moč za delovanje, varnost, pripadnost in cilj.

Štirje modeli pomoči:

a) Odkrivanje duhovnosti

Ta model je potreben predvsem takrat, ko se pojavljajo duhovne in religiozne stiske, ki vplivajo na vsakodnevne rutine. Pri tem modelu je pomembno, da je socialni delavec odprt za te zadeve, da hitro opazi, kaj teži uporabnika, vendar tega ne izpostavi uporabniku. Socialni delavec lahko uporabniku predlaga pomoč drugih organizacij, tudi religioznih. Pri tem modelu sta avtorja (Holloway, Moss 2010: 56) predstavila »HOPE« vprašanja, ki zadevajo podporni sistem posameznika, vendar se ne dotikajo duhovnosti ali religije, razen če to izpostavi uporabnik. H stoji za vprašanja o upanju, smislu, smotru, moči, miru, ljubezni, povezanosti, O stoji za organizirano religijo, religiozno prakso, P za osebno duhovnost in njeno prakso, E pa za vplive na zdravstveno stanje in kako to zadeva smrt ter umiranje uporabnika, torej kako duhovnost in religija vplivata na njegovo zdravje, tako duševno kot fizično. Vsa ta vprašanja se prilagajajo

glede na uporabnika, njegovo starost, kaj sam izpostavi, da je pomembno v življenju. Ta vprašanja so kvečjemu pomoč socialnemu delavcu, da še bolje in globlje spozna uporabnikovo življenje. Vprašanja pa niso vedno primerna, zato je pomembna posebna občutljivost strokovnega delavca, da vidi, kje in kdaj je primerno odpreti temo religije in kje ne.

b) Merjenje duhovnosti

Model merjenja duhovnosti pride v poštev, kadar nas zanima, kako močno vpliva uporabnikova duhovnost ali religioznost na njegovo vsakdanje življenje. Za ugotavljanje vpliva se uporabljajo vprašanja kot na primer, ali imajo uporabniki cilj v življenju in kaj je, ali so zmožni preboleti stiske, ali so v miru sami s sabo, ali so polni upanja ali obupani in podobno. Ta vprašanja so razvile medicinske sestre, ko so se pogovarjale s stanovalci domov za stare ljudi, zaradi odgovorov pa so lahko ugotovile, kako pomembni sta religioznost in duhovnost (Holloway, Moss 2010: 131). Ta vprašanja pa pridejo v poštev tudi, kadar ljudje doživljajo duhovne stiske, na primer zaradi tragične izgube pomembne osebe, vendar moramo vedno znova paziti, koliko je oseba pripravljena govoriti o teh zadevah. Hkrati pa moramo vedeti, kaj bi s pogovorom radi dosegli in kako pomagali osebi.

c) Raziskovanje duhovne pripovedi

S tem modelom prepustimo uporabniku, da sam pove svojo zgodbo, socialni delavci pa podajajo odprta vprašanja, ki še dodatno vzpodbujajo posameznikovo pripoved. Socialni delavci so vedno pozorni, da pustijo uporabniku, da pove, kar želi, če torej česa ne želi deliti, v to ne drezamo. Pri tem pa se usmerimo tudi na zgodovino, zato da uporabnik razloži svojo življenjsko zgodbo, kako je razvil svoja religijska prepričanja in kaj ga je pripeljalo do današnje pozicije. Prav tako strokovnega delavca zanimajo na primer družinsko religiozno ozadje, njihovo trenutno verovanje, osebno verovanje, tradicije, ki se jih držijo, krize, ki so jih doživeli in so zadevale duhovno področje, kako vključujejo svojo duhovnost in religijo v svoj vsakdan in podobno. S temi vprašanji uporabniku pomagamo, da vidi svoje vire in moči ter kje lahko najde oporo. V socialnem delu se moramo najbolj zavedati, da skozi takšne pripovedi ugotovimo, kje trenutno stoji uporabnik, tako pa se mu lahko pridružimo v situaciji in skupaj poskušamo to rešiti.

d) »The domain approach« (Holloway, Moss 2010: 65)

Pri tem modelu se mora strokovnjak zavedati, da je uporabnikovo življenje sestavljeno iz več dejavnikov oziroma vidikov kot na primer fizični in čustveni vidik, družina in skupnost. Ko

pomislimo na duhovnost, lahko to obravnavamo kot posamezno temo pogovora z uporabnikom ali pa kot del vsakega od teh vidikov, ki so za posameznika pomembni. Med raziskovanjem vseh vidikov opazimo, kakšen je posameznikov pogled na situacijo, v kateri se je znašel in kako bo odreagirati ter si skušal pomagati. Skozi uporabnikovo pripoved ugotavljamo njegove vire in moči ter pogled na svet. S tem poskušamo uporabniku povečati moč za premagovanje ovir, da bo lahko z našo pomočjo sam zmožen rešiti krizo. Prav tako pa skozi uporabnikovo duhovnost in religioznost ugotavljamo, kakšne so njegove strategije preživetja. Na primer, če posameznik zboli in meni, da je to božja kazen, ga lahko ta pogled opogumi za premagovanje bolezni ter mu odpre čisto drugačen pogled na življenje.

Avtorja Holloway in Moss (2010: 59) navajata tudi druga vprašanja, ki so pomembna za raziskovanje duhovnosti in religioznosti, in sicer koliko močno vplivajo uporabnikova prepričanja na njegovo življenje; koliko menijo, da je njihovo življenje pomembno, da so dosegli nek smoter; koliko moči jim daje vera oziroma duhovnost za premagovanje težav; kako jim pomaga vera pri razumevanju težav v življenju. S temi vprašanji lahko razbremenimo uporabnika, da vidi, da je o tem dovoljeno govoriti. Hkrati pa to pomaga pri jeziku, da se sprostimo in da ni prisoten strokovni jezik, ampak se resnično približamo uporabniku (Holloway, Moss 2010: 60).

1.4.1. Socialne delavke in verovanje

Zavedati se moramo, da imamo vsi čustva, občutja, upanje, strahove, veselje in bolečine, nihče ni stroj, ki ne bi doživljal ničesar. Čeprav se učimo, da mora biti med socialnimi delavci in uporabniki distanca, je to velikokrat težko udejanjiti. Vedno znova je pomembno, da se osredotočamo na uporabnike, na njihove potrebe in probleme. Poleg uporabnikov pa imajo svoje duhovne potrebe tudi socialni delavci in dokler nimajo le-teh urejenih pri sebi, težko pomagajo in sodelujejo z uporabniki, ki doživljajo duhovne stiske (Holloway, Moss 2010, Canda, Furman 2010).

Za socialno delo je pomembna refleksivnost, ki pomaga strokovnim delavcem razumeti same sebe ter njihovo delo. S tem sami sebe opozarjajo, da je potrebno ceniti in spoštovati individualnost ter se zavedati vpliva na uporabnikovo življenje (Canda, Furman 2010: 15 - 19). S to prakso pa se zavedamo tudi tega, da vseh odgovorov na vprašanja in moramo včasih

priznati nepoznavanje določene zadeve. Ravno zato je pomembna refleksija po akciji oziroma evalvacija, da pregledamo, kaj smo v procesu z uporabnikom storili, kje bi se lahko izboljšali, kaj bi še lahko naredili in podobno. Prav tako pomembna pa je tudi refleksija med procesom dela, saj smo takrat dejavni, zavedamo se našega početja, delovanja, še posebej potrebno je samozavedanje, kako močno lahko vplivamo na proces in delovni odnos. Ne smemo pa pozabiti na naše vrednote, prepričanja, mnenja, saj lahko s tem močno vplivamo na uporabnika, tako da mu dajemo nasvete ali ga usmerjamo v rešitev, ki se nam zdi najboljša. Pri vsem tem pa se moramo zavedati lastnih stereotipov, predsodkov, ki jih imamo do drugih religij, skupin ljudi in podobno, saj bomo lahko delali dobro le tako, da bomo spoštovali uporabnika ali pa preprosto priznali, da z določenim človekom ne moremo delati in raje delo predali drugi socialni delavki (Canda, Furman 2010: 20).

Marie-Anne Zahl (2006: 132) je mnenja, da sta religija in duhovnost za socialno delo izrednega pomena ter bi ju bilo potrebno vključiti v izobraževanje za socialne delavce. Predvsem poudarja vprašanja, ki bi si jih morali zastaviti tako profesorji kot študentje. In sicer, ali je v praksi socialnega dela prostor za religijo in duhovnost? Je vključevanje religije in duhovnosti v prakso v nasprotju z etičnimi načeli? Ali naj socialni delavci vključujejo religijo in duhovnost po lastni presoji? Ali naj socialni delavci upoštevajo religijo in duhovnost pri nameščanju otrok v rejniške družine? Izpostavila pa je tudi vprašanja, ki bi si jih morali postaviti socialni delavci in se nanašajo na njihovo religijo in duhovnost (Zahl 2006: 132). Kako pomembno vlogo imata religija in duhovnost v vsakdanjem življenju? Katere pozitivne in negativne izkušnje lahko pripišejo religiji in duhovnosti? Kakšno vlogo sta imeli religija in duhovnost v njihovem otroštvu in vzgoji? Kakšen je njihov odnos do religije in duhovnosti? Ali sta religija in duhovnost odprti temi v njihovi družini? Po avtoričinem mnenju (Zahl 2006: 132) bodo ta vprašanja definitivno vplivala na prakso socialnega delavca in bodo kvečjemu v pomoč pri delu z uporabniki.

1.5. Pogled na religije

Že v prejšnjem poglavju je bilo večkrat ponovljeno, da je potrebno uporabnike spoštovati – tako posameznika kot njegova prepričanja in kulturo. Za socialno delo velja antidiskriminacijska praksa – z vsemi uporabniki je potrebno ravnati enako ne glede na njihove osebne okoliščine (Holloway, Moss 2010: 103).

Večina religij svoje vernike uči, da morajo spoštovati druge, vendar se velikokrat dogaja obratno. Prihaja do sovraštva, nestrpnosti, diskriminacije in tudi nasilja. Ravno verniki, ki se takrat počutijo ogrožene iz strani druge religije, ravnaajo v nasprotju z nauki vere, saj se izgovarjajo, da delajo v skupno dobro (Holloway, Moss 2010: 138). Vendar se moramo zavedati, da tri največje monoteistične religije učijo spoštovanja, da je potrebno biti pošten in pravičen ter je potrebno pomagati. Skozi zgodovino opazimo podobnosti med socialnim delom in religiozno prakso, predvsem pri pomoči ljudem v stiskah. Socialno delo na nek način izhaja iz krščanstva, saj ta religija poudarja sočutje, pomoč ter ima veliko humanitarnih organizacij. Ljudje so se predvsem odločali za socialno delo iz religioznih prepričanj, ker so želeli pomagati drugim (Canda, Furman 2010: 201). Nekateri še vedno mislijo oziroma so prepričani, da ima religija še vedno pomembno vlogo v socialnem delu, ne več v povezavi z institucijami, ampak zakaj se ljudje odločijo za socialno delo. V različnih religijah, ne le monoteističnih, so pomembne vrednote, kot so spoštovanje, poštenost, pravičnost, predvsem sočutje in s tem povezana pomoč drugim. Nekateri vidijo v teh verskih vrednotah moč, da se odločijo za pomagajoče poklice (Canda, Furman 2010: 202).

Religija vpliva na posameznikovo izbiro poklica. Pri tem pa so pomembne štiri dimenzije, in sicer posameznikovo verovanje in vrednote; zgodovina pripadnosti religioznim skupinam; socialna struktura in socializacija, predvsem socialne prakse in organizacija; mejniki v življenju, ki so vplivali na izbiro sloga življenja (Hood et al. 2009: 173). Pri tem je ne le pomembna izbira poklica, ampak kako religija vpliva na delo. Vpliv religije na etičnost dela se vidi predvsem pri tistih, ki se opredeljujejo za religiozne, tako, da so bolj nesebični, sočutni, se držijo načel, ki jih uči njihova vera (Hood et al. 2009: 172). Vendar pa hkrati to tudi ne velja, kakor sem zapisala zgoraj, morala ni vedno povezana z religijo. Prav tako pa ne moremo posploševati, da so pomoč drugim, občutljivost in sočutnost posameznikov nujno povezani z religijo.

S samozavedanjem in refleksijo pa se moramo zavedati lastnih religioznih prepričanj, da ravno ti ne vplivajo na našo delo tako, da bi diskriminirali uporabnike ali jih prepričevali v svoj prav (Hood et al. 2009: 173). Hkrati pa nam to prinese pogled, da so ljudje različni ter kako pomembna je ta različnost, ki jo moramo spoštovati. Tudi kadar se pred nami pojavi oseba, ki nas preprečuje v svoj prav ter meni, da je njena resnica edina pravilna, se ne smemo spustiti v konflikt, ampak preprosto spoštovati njegov pogled ter se o tem pogovarjati. Takrat podelimo svoj pogled na situacijo in razložimo svoj način dela, takrat uporabnika vprašamo, če je zmožen

sprejeti tak način. Če tega ni pripravljen sprejeti, ponudimo možnost drugega strokovnega delavca (Canda, Furman 2010: 213).

Skozi leta vsak strokovni delavec razvije svoj slog dela z uporabniki. Pri tem mu lahko pomagata njegova duhovnost in religija, vendar se je potrebno zavedati do katere meje, saj so vedno v ospredju uporabnikove želje, prepričanja in to je potrebno spoštovati ter delati na tem, da se to ohranja (Canda, Furman 2010: 213.).

Religija odgovarja na tri vprašanja človekovega bivanja, in sicer njegov izvor, namen ter njegova usoda (Smajić 2008: 425). Torej so stališča religije podprta ne le z racionalnimi argumenti, temveč tudi s čustveno navezanostjo, saj religija prinaša posamezniku motivacijo in moč za ravnanje (Smajić 2008: 425). Vse pa je celostno povezano v določeno kulturo, ki sledi individualni in družbeni identiteti. Ravno ta kultura pa ima močan vpliv na izkušnje in vedenje posameznika.

Vsa ta čustvena navezanost na svojo religijo pa lahko pripelje do netolerantnosti in sovražnosti do drugih religij (Smajić 2008: 427). Prav tako pa lahko pride pri tej sovražnosti do posploševanja na vse člane določene religije, kakor se to dogaja danes. Religija je povezana z vsemi vidiki posameznikovega življenja – od varnosti, socialnega položaja, utehe, do potrditve o pravilni poti v življenju. Ravno na teh področjih prihaja do tega, da je religija protekcija za te vidike življenja (Smajić 2008: 429). Pri tem pa nastane problem, ko so vrednote ogrožene oziroma so ljudje že na splošno nagnjeni k netolerantnosti do drugačnih; takrat se sovražnost še poveča, ko pride do skupnega interesa večje skupine ljudi (Smajić 2008: 429).

Velikokrat pa se zgodi, da se nacionalnost poveže z religijo, tako da na nek način nastane nacionalna religija, ki jo vsi prebivalci države jemljejo za svojo (Smajić 2008: 432). Takrat lahko prihaja do netolerance proti ljudem druge vere, ki želijo ostati v državi. Poleg tega pa prihaja do tekmovanja med religijami, katera bo imela več pripadnikov, kar pa povzroča ločevanje na »mi« in »oni« (Smajić 2008: 432).

Skozi poglavja smo videli različne definicije religije in duhovnosti, spoznali smo kako se vernost oblikuje in kaj nam to prinaša v naš vsakdan. Prav tako pa smo spoznali mnenja različnih avtorjev (Canda, Furman 2010, Holloway, Moss 2010, Zahl 2006) kako pomembno je raziskovanje religije in duhovnosti v socialnem delu. Razvili so tudi modele kako to skozi razgovore z uporabniki raziskovati (Holloway, Moss 2010). Prav tako pa smo videli, da ni pomemben je uporabnik ampak tudi vernost socialne delavke, saj lahko to bistveno vpliva na

njen način dela. Ravno zaradi tega sem prišla na idejo kako pomembno je to pri nas ali se torej daje kakršen koli pomen temu vidiku življenja.

2. Problem

V današnjem času je vedno več govora o religiji. Ravno zaradi tega sem se odločila, da to raziščem v povezavi s socialnim delom. Zanima me predvsem osebni pogled socialnih delavk na svojo vero ter kako to vpliva na njihovo strokovno delo. Pobudo za raziskavo sem dobila iz lastnih občutij in sicer se vedno znova sprašujem ali sem verna ali ne? Kako gledam na vernike? Kakšne predsodke imam in ali bi ti vplivali na moje strokovno delo? Kako bi reagirala, če bi k meni prišel nekdo, ki pripada drugačni religiji kot jaz? Bi bila zmožna sprejeti vsakega takšnega kot je, kljub temu, da ima drugačna prepričanja? Skozi ta vprašanja sem prišla do razloga za svojo raziskavo, torej kaj za socialne delavke pomeni biti veren, kako same gledajo na te stvari, ali sprejmejo vsakega posameznika takšnega kot je. Posebej pa me zanima ali je v socialnem delu sploh prostor za religijo in vernost ljudi, ter ali gledajo na to zadevo kot pomembno za delo z uporabniki. Pri tem pa nisem pozabila na institucije torej ali ravno ta spodbuja socialne delavke, da lahko udeležijo svoja načela glede religije ali se morajo podrežati načelom centra za socialno delo in doma za stare ljudi. Dodaten razlog pa se mi je pokazal tekom študija, saj sem že izvedla podobno raziskavo in rezultati so me napeljali na temo za to nalogo. Takrat sem raziskovala pomen in vzdrževanje vere pri stanovalcih v domu starih ljudi. Skozi to raziskavo sem tudi ugotovila, da noben od zaposlenih temu ne daje velikega pomena. Zaposleni se sami dogovorijo z duhovnikom, brez predhodnega posveta s stanovalci. Ko sem se o tem pozanimala so vsi rekli, tako pač je, naj se s tem sprijaznijo. Ravno to mi je dalo misliti, če se to dogaja na vseh področjih socialnega dela, pri delu z mladimi, etničnimi skupinami, družinami in drugimi. Ali socialni delavci popolnoma zanemarijo ta vidik življenja ter se raje posvečajo drugim stvarem? Pri prebiranju literature sem naletela na zanimivo trditev in sicer, duhovnost pomeni iskanje smisla življenja in ima možno povezavo s socialnim delom, saj si stroka prizadeva pomagati ljudem, delati iz perspektive moči ter krepiti njihov smisel razumevanja življenja (Holloway 2010: 7).

S svojo diplomsko nalogo želim odgovoriti na ta raziskovalna vprašanja:

- Kako socialne delavke opredeljujejo svojo osebno verovanje?
- Kakšen je osebni pogled socialnih delavk na religijo?
- Vključevanje religije in vernosti v svoje delo ter kako to izvajajo?

- Kakšne imajo izkušnje o religiji pri svojem delu?
- So socialne delavke kdaj imele izobraževanje na temo religije?
- Lahko udejanjajo svoja načela v praksi?

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava bo kvalitativna, saj bom zbirala goste besedne opise in pripovedi.

Glede na odnos do neposrednega izkustvenega gradiva pa bo raziskava empirična, saj bom zbirala novo gradivo, neposredno na terenu.

Glede na odnos do praktičnega delovanja pa bo raziskava uporabna, saj bo namenjena za neposredne potrebe prakse socialnega dela.

3.1.1. Teme raziskave

Teme s katerimi se bom skozi nalogo srečevala so:

- Poklicna kariera kot socialna delavka
- Osebni pogled na religijo, vero
- Izkušnje povezane z religijo
- Formalno izobraževanje
- Institucionalni okvir
- Načela in praksa

Te teme sem uporabila v merskem instrumentu in so bile glavne smernice za pogovor s socialnimi delavkami.

3.2. Raziskovalni instrument in viri podatkov

Merski instrument, ki sem ga uporabila v raziskavi je nestandardiziran intervju, saj ne bom uporabljala vnaprej pripravljenih vprašanj. Intervju oziroma smernice sem si pripravila vnaprej, pripisala pa sem si tudi možna podvprašanja. Celotni pogovor bo potekal po temah, ki jih želim skozi raziskavo pridobiti. Skozi potek intervjuja sem tako imela možnost prilagajanja glede na odgovore.

3.3. Populacija in vzorčenje

Populacija so vse socialne delavke zaposlene v javnem sektorju na območju celotne Slovenije.

Vzorec, ki sem ga uporabila je neslučajnostni in priložnostni, sem intervjuvala socialne delavke s katerimi sem imela stik skozi tri leta študija. Intervjuvala sem socialne delavke katerih področje dela sem skozi tri leta prakse dobro spoznala in sem z njimi tudi sodelovala ter delala naloge za potrebe študija. Tako sem se pogovarjala z petimi delavkami iz Centra za socialno delo Maribor in socialno delavko, ki dela v Domu starejših občanov Tezno. Vse delajo na različnih smereh in sicer na področju rejništev, dela z družino, dela z mladoletnimi osebami, družbeno koristno delo ter delo s starimi ljudmi. Prav tako so socialne delavke iz enote za pomoč posamezniku in družini, saj imajo pri delu največ osebnega stika z ljudmi in njihovimi težavami, skupaj z njimi raziskujejo njihove vire in moči, zato sem se odločila za to enoto in ne enoto javnih transferjev, kjer tega posebnega stika ni.

Za tak vzorec sem se odločila iz osebnega razloga, saj je moja tema lahko za določene osebe zasebna stvar in o tem morda ne bi želeli govoriti. Skozi obvezno prakso sem se z mentoricami na učnih bazah in drugimi zaposlenimi pogovarjala o svoji raziskavi oziroma o temi za diplomu. Na tak način sem pridobila informacije kdo bi želel sodelovati z mano in kdo se o tem ne bi želel pogovarjati.

3.4. Zbiranje podatkov

Podatke sem zbiralala s pomočjo nestandardiziranega intervjuja, torej z metodo spraševanja. Glede na temo, ki sem jo raziskovala, sem se odločila, da bo vzpostavila z intervjuvankami osebni stik in jih tudi sama spraševala.

Najprej sem skozi prakso treh let navezala stike in se pogovarjala o temi diplomske. Ko pa je prišel čas za izvajanje intervjujev, sem najprej vsem poslala elektronsko sporočilo ter se dogovorila za srečanje. Vsaka od intervjuvank je sama predlagala termin, uro in prostor srečanja. Intervjuje sem opravljala od 24.3. do 19. 4.2016 v času njihovih delavnih ur, v službenih prostorih, kakor so predlagale same. Čas pogovora je bil okoli pol ure, saj smo ta čas namenile le mojim vprašanjem. Z intervjuvankami sem bila v stiku iz oči v oči, saj smo tako

lahko skupaj odkrivale nesporazume ali pa me je lahko socialna delavka vprašala po dodatni pojasnitvi vprašanja (Mesec 1998: 80).

Nestandardiziran odprt intervju sem opravila z razlogom, da lahko sogovornice prosto pripovedujejo in jih sama sem zakoličim z že vnaprej pripravljenimi vprašanji. Pokazalo se je točno to, da sem samo na kratko omenila stavek in nato dodala, da mi naj povedo vse kar se spomnijo ob omembi teh besed, tako so povedale tudi tisto, kar sama mogoče niti nisem pričakovala ali si na to temo pripravila podvprašanj.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Pridobljene podatke sem obdelala s kvalitativno analizo. Za lažjo predstavbo bom predstavila svojo analizo v korakih na konkretnem primeru.

Prvi korak je bil točen prepis posnetega intervjuja:

Socialna delavka: Osem oziroma devet let že. Najprej sem bila eno leto na tistem področju z družino in to, nato pa sem šla v krizni center za žrtve nasilja, takrat 2009 ko smo ustanovili ta krizni center. Takrat je deloval kot program tam sem pa bila eno leto v tem kriznem centru za žrtve nasilja. Ko je začel 2008 veljati ta zakon ZPND in potem smo mi ustanovili ta center in jaz sem bila tam eno leto. Potem pa iz kriznega pa sem ponovno prišla v to enoto, v svojo staro enoto in sem dobila celi referat socialno delo z družino, takrat pa nič več deljeno. Od lani naprej pa sem tukaj na področju rejništev.

Drugi korak je predstavljal ponovno branje zapisa intervjuja, vsako izjavo, ki je bila za raziskavo relevantna sem podčrtala in oštevilčila:

Socialna delavka: Osem oziroma devet let že (4). Najprej sem bila eno leto na tistem področju z družino in to, nato pa sem šla v krizni center za žrtve nasilja, takrat 2009 ko smo ustanovili ta krizni center (5). Takrat je deloval kot program tam sem pa bila eno leto v tem kriznem centru za žrtve nasilja (6). Ko je začel 2008 veljati ta zakon ZPND in potem smo mi ustanovili ta center in jaz sem bila tam eno leto. Potem pa iz kriznega pa sem ponovno prišla v to enoto, v svojo staro enoto in sem dobila celi referat socialno delo z družino (7), takrat pa nič več deljeno. Od lani naprej pa sem tukaj na področju rejništev (8).

V tretjem koraku sem te izjave zapisala v tabelo, kjer sem socialne delavke označila s črkami. K vsaki izjavi sem zapisala pojem, ki ji je najbolj ustrezal in je pomenil bistvo izjave. Te pojme sem še posplošila in jih zapisala pod kategorije in nazadnje, ki splošno opisujejo izjavo:

Oseba	Izjava	Pojem	Kategorija
Kariera kot socialna delavka			
A	4 <u>Osem oziroma devet let že.</u>	9 let	Delovna doba
	5 <u>Najprej sem bila eno leto na tistem področju z družino in to, nato pa sem šla v krizni center za žrtve nasilja, takrat 2009 ko smo ustanovili ta krizni center.</u>	Krizni center za žrtve nasilja	Krizni center za žrtve nasilja
	6 <u>Takrat je deloval kot program tam sem pa bila eno leto v tem kriznem centru za žrtve nasilja.</u>	Krizni center za žrtve nasilja – 1 leto	Krizni center za žrtve nasilja
	7 <u>Potem pa iz kriznega pa sem ponovno prišla v to enoto, v svojo staro enoto in sem dobila celi referat socialno delo z družino.</u>	Socialno delo z družino	Enota za pomoč posamezniku in družini
	8 <u>Od lani naprej pa sem tukaj na področju rejništev.</u>	Področje rejništev	Enota za pomoč posamezniku in družini

Te kategorije sem nato uredila v hierarhijo:

KARIERA KOT SOCIALNA DELAVKA

- Delovna doba
 - 9 let (A4)
- Krizni center za žrtve nasilja (A5)
 - 1 leto (A6)
- Enota za pomoč posamezniku in družini
 - Socialno delo z družino (A7)
 - Področje rejništev (A8)

V enako tabelo sem vpisala izjave drugih socialnih delavk, na enak način sem jih oštevilčila in osebe označila z drugimi črkami, tako da je bilo bolj pregledno.

4. Rezultati

Opis rezultatov bom uredila po poglavji zaradi večje preglednosti.

4.1. Službena kariera kot socialna delavka

Prvo vprašanje v mojem intervjuju se je nanašalo na kariero kot socialne delavke. Dobila sem opise od študentskih dni pa vse do danes. Skozi študij so se nekatere preizkušale na različnih področjih ter tako pridobivale izkušnje. Začetne izkušnje intervjuvank so bile zelo različne, delale so na Zavodu za pomoč na domu, na Centru za socialno delo ter v domu za stare ljudi v Celju, veliko pa jih je delalo tudi v Kriznem centru za žrtve nasilja v družini. Največ jih je delalo in še vedno delajo na enoti za pomoč posamezniku in družini, vendar na različnih področjih, od področja rejništev, dela z družino, na področju dela v splošno korist ter delo z družino z mladoletnimi otroki.

Glede delovne dobe so bili odgovori precej različni, najmanj časa je bil odgovor pet let, največ pa 21 let, drugi odgovori so bili, 15, 18 ter 9 let. Posebnih povezav z religijo nisem povezala, saj se je le pri eni od intervjuvank pojavil odgovor, da je neverujoča ter da ne verjame v višje bitje, ta oseba ima pet let delovne dobe.

4.2. Osebni pogled

Pri vprašanju osebni pogled, sem imela pripravljenih ogromno številno podvprašanj, vendar jih v večini primerov, nisem potrebovala, saj so socialne delavke same zelo dobro odgovarjale. Vse so začele z odgovorom ali so verne ali ne oziroma kakorkoli povezujejo vero s svojim razmišljanjem. Dobila sem odgovore, da imajo opravljene zakramente, torej do birme, nekatere pa so tudi cerkveno poročene. Ena od intervjuvank se je opredelila za neverno, ter razložila, da verjame v energetske povezave med ljudmi in da vsak sam oblikuje svojo življenjsko pot. Ravno ta socialna delavka pa je povedala, da sicer ima opravljene zakramente ter je redno hodila k verouku, vendar je nato to vero popolnoma opustila (Ampak potem pa z leti malo širše informacije dobiš, malo sam s svojo glavo začneš razmišljati, pač marsikaj ne (D71)). Zelo podoben odgovor je dala tudi socialna delavka, ki ima 21 let delovne dobe in sicer, da tudi ona verjame v energetske povezave med ljudmi ter si vsak znova oblikuje svoje poti (jaz tudi na

nek način verjamem, da v življenju je naša pot tak v grobem zarisana, ki pa jo lahko ti seveda malo obrusiš ali pa prilagodiš po svoje (F141)). Povedala je, da iz tega vedno izhaja, saj so to njena prepričanja. Hkrati pa tako gleda na vse ljudi, zato meni, da je pomembno, da spoštujemo vsako človekovo odločitev.

Vse so takoj omenile, da zahajajo v cerkve, večina ob praznikih, saj to predstavlja nekakšno tradicijo. Drugače ne hodijo redno, ali pa le ob posebnih dogodkih. Le ena od socialnih delavk je povedala, da redno zahaja v cerkev, saj se tam pomiri ter se poveže s pokojno materjo. Prav tako sem dobila odgovore, da zahajajo v cerkev ko se počutijo nemirne, jih kaj teži v službi. Takrat si vzamejo čas zase in gredo k maši. Odgovori povezani s cerkvijo in verovanjem pa so prinesli zanimive ugotovitve. In sicer za socialne delavke vera in verovanje ne prinašata le redno obiskovanje maše in predpisane molitve, ampak je vera tisto kar čutiš, kar te pomirja, ti prinaša upanje ter tolažbo. Predvsem zagovarjajo dejstvo, da je vera tisto kar čutiš, ne pa da redno hodiš v cerkev. Nekatere so pri tej temi nadaljevale tudi, da tisti, ki so največ v cerkvi, včasih najslabši ljudje in cerkev le izkoriščajo za svoje cilje.

Vera za sodelujoče ne pomeni vsakodnevne molitve ali rednega obiskovanja cerkve. Čisto vse so ponovile, da bi ljudje morali ločiti vero in cerkev kot ustanovo. To je prineslo zanimive rezultate, saj so nekako potrdile, da je najpomembnejša individualna religija, ki jo ustvarjamo sami. Hkrati so zagovarjale dejstvo, da so se ravno v imenu vere dogajale slabe stvari, ter s tem povzročale veri krivico. To je prineslo na religije posploševanje, in sicer kadar se zgodi kaj slabega v imenu vere, to takoj posplošimo na vse pripadnike.

Vse intervjuvanke so zagovarjale osnovne zapovedi religije. Osredotočile so se predvsem na katoliško vero in sicer so povedale, da ti lahko te zapovedi pomagajo v življenju. To so opisale s tem, da se s tem držiš svojih načel, spoštuješ sočloveka, mu pomagaš, aktivno poslušaj in s tem tudi priznaš svoje napake. Pri tem so vse dodale, da vera nikoli ne uči nič slabega, odvisno je le koliko se držiš njenih naukov. Dobila sem tudi odgovore, da ti vera pomaga predvsem pri odgovorih na življenjska vprašanja, in sicer kaj je smisel mojega življenja, sem v preteklosti ravnala prav, delam sedaj dobro in podobno. Hkrati pa z vero povezujejo verovanje v neko višje božje bitje, v enega boga oziroma vse čutijo, da nekje nekaj že mora biti ter jim to daje neko upanje, da se bo v življenju vse uredilo in se bo na koncu razpletlo tako kot se mora.

Zanimive odgovore mi je prinesla socialna delavka, ki se je opredelila za neverno. Povedala je, da verjame v energetske povezave med ljudmi, da kar ti sporočaš vesolju, ti v isti meri vrača ter verjame, da vsak oblikuje svoje poti v življenju. Povedala je, da ima opravljene zakramente

do birme, saj se je tako pričakovalo v družini in v kraju, kjer je živela. Razložila je, da katoliških praznikov s partnerjem ne praznujeta, vendar obeležujejo božič zaradi hčerke in daril, ki jih prinaša Božiček. Pri tem je dodala, da je bila v otroštvu verna, da je rada zahajala v cerkev ter k verouku, vendar je z leti to opustila, zaradi pogleda na institucijo.

Zanimivi odgovori so bili povezani tudi z otroki in sicer, so intervjuvanke zagovarjale dejstvo, da je potrebno otrokom dati svobodo, da se sami odločijo v kaj želijo verovati. Nekatere so svoje otroke sicer dale krstiti, vendar bodo sprejele vse njihove odločitve. Pri tem je bil zanimiv odgovor tudi socialne delavke, ki se je opredelila za neverujočo in mi je tudi najboljša primerjava za ostale. Sama hčerke ni dala krstiti, vendar enako kot ostale zagovarja dejstvo, da bo hčerki dala vso svobodo pri odločitvah glede vere ter jo bo pri tem podpirala.

Skozi intervjuje smo naleteli na temo kako pomembna in smiselna je vera, religija za ljudi. Dobila sem raznolike odgovore, vendar so se vse strinjale, da je vera pomembna za posameznike, ter da vsak verjame v nekaj. Zanimivo je bilo poslušati kako podobne odgovore so dajale, da ljudje moramo v nekaj verjeti, da nam to prinaša uteho, upanje in tolažbo, ter nekakšno pomoč pri življenju. Vse so se strinjale, da ima vsak svoj pogled na religijo, kar moramo spoštovati in pustiti vsakemu, da ima svojo vero.

Celotno verovanje socialnih delavk je močno povezano z njihovo vzgojo. Vse so poudarjale, da so bile vzgojene po verskih načelih ter so te tudi prenesle v svoje življenje. Pokazala se je povezava med vernostjo intervjuvank ter njihovih staršev, povedale so, da so bile vzgojene po načelih oziroma osnovnih zapovedih. Vendar pa noben starš ni bil posebej veren, kljub vsemu pa so se držali teh načel. Starši pa niso bili edini, ki so vplivali na njihovo verovanje. Pri eni od intervjuvank je bila najpomembnejša babica s katero je živela par let. Z njo sta vsak dan molili in se držali določenih običajev, ki jih je socialna delavka prenesla na svoje otroke ter se jih sama drži še danes. Velikokrat pa se je med pripovedovanjem pojavil duhovnik. Socialne delavke so povedale, da so imele dobrega duhovnika, ki jih je znal povezati in v njih zbuditi zanimanje za vero (Res je bilo super, in to ni bilo nekega pranja možganov o veri, ampak je bilo druženje mladih, spoznavanje nečesa novega, mogoče je to vplivalo na moje gledanje (B84)). Dobila sem odgovore, da je vera za ljudi dobra, saj ne uči nič slabega, ravno zato pa so to prenesle tudi na sedanje življenje. Marsikatera je povedala, da imajo lepe spomine na otroštvo, saj so obiskovale verouk in se tam družile z vrstniki, kar jim je prinašalo občutke povezanosti in varnosti. Hkrati pa so na tak način pridobile dobre prijatelje (Jaz se pa recimo spominjam svojega otroštva, kjer smo hodili k šmarnicam in sem to povezovala z enim druženjem, to nas

je bilo ne vem kakšnih 20 in smo bili na igrišču in smo najprej igrali med dvema ognjema, potem pa smo šli še k šmarnicam (B79)). Poudarjeno je bilo tudi, da so znali duhovniki z njimi govoriti kot s prijatelji, znali so odgovarjati na vsa vprašanja, podpirali so se pri odločitvah, jim znali svetovati ter predvsem povedati, da so lahko kdorkoli si želijo biti, brez kakšnega koli obsojanja (Moram reči, da sem tudi jaz imela krasnega župnika tam kjer sem jaz hodila kot otrok, tudi zelo človeški je bil in zelo tak (F52)).

Z vsako od sodelujočih sem se posebej ustavila pri podvprašanju kakšen je njihov pogled na druge religije. Dobila sem zelo zanimive ter raznolike odgovore. Intervjuvanke so mi povedale, da je boga ustvaril človek, ter da to ne predstavlja nič slabega, saj vse religije učijo dobro, da ne učijo ali kažejo kar slabega. Vse religije imajo podobne osnovne zapovedi, torej spoštovanje drug drugega, odgovore na življenjska vprašanja, ne ubijaj, ne kradi in tako dalje. Vse so zagovarjale dejstvo, da je potrebno spoštovati vsakega posameznika, ne glede na njegovo veroizpoved. Prav tako so se vse strinjale, da bi morali imeti vsi enake možnosti verovanja (Jaz mislim, da mora vsak imeti možnost verovati in delovati v tistem, kar mu je blizu ali pa v čem je vzgojen ali pa kar mu pač prinaša nekaj dobrega (C39)). Pri tem so se odgovori nanašali predvsem na muslimansko vero in na takratne bombne napade na Bruselj. Spraševale so se zakaj bi se moral človek skrivati, namesto, da bi vse sprejeli takšne kot so. Pri tem se je pokazalo njihovo sočutje ob skrivanju njihove vere ter zaskrbljenost glede posploševanja na vse ljudi. Dobila sem odgovor, da ne razumejo vsega posploševanja, še posebej pa ne negativnega vidika tega dejanja, saj s tem diskriminiramo veliko skupino ljudi. Nekako so vse povedale enako, le z drugimi besedami, bistvo je bilo, da se moramo spoštovati in sprejemati takšne kot smo. Vendar pa so nekatere povedale, da ne marajo ekstremistov in fanatikov, ki želijo prevladati s svojo vero, ne glede na žrtve, ki jih pri tem ustvarjajo. Pri tem je pogovor nanesel tudi na nasilje. Dobila sem odgovore, da je bilo že v zgodovini veliko prelivanja krvi in enako se dogaja danes. Ko smo se ustavili pri nasilju je pogovor nanesel tudi na občutek strahu, posameznica je povedala, da jo je strah pokrite ženske, saj lahko vsakdo skriva bombo pod suknjičem in je tudi skozi pogovor priznala, da ne ve kako bi sedaj ravnala pri razgovoru, če bi nasproti nje sedela pokrita ženska. Povedala je, da bi imela občutek tesnobe.

Pri temi pogled na druge religije so se velikokrat omenjale Jehovove priče in sicer njihova vsiljivost. Intervjuvanke so povedale, da ne marajo prepričevanja ali vsiljevanja vere, da se raje takim ljudem umaknejo ali pa jim raje povedo, da jih spoštujejo, vendar jih to ne zanima. Zanimivi so bili tudi odgovori, da ne marajo prepričevanja tako iz svoje strani kot iz strani sogovornika. Rade se pogovarjajo o različnih religijah, vendar z argumenti ter brez obsojanja

katera vera je boljša, katera slabša. Dobila pa sem tudi dva popolnoma različna odgovora na enako temo in sicer privlačnost vzhodne kulture. Ena posameznica je povedala, da jo na potovanjih popolnoma prevzame ta kultura in religija, medtem ko je druga rekla, da sploh ne čuti povezane s to kulturo. Prišlo pa je tudi do teme potovanj, kjer sem dobila odgovore, da rade potujejo in spoznavajo druge kulture, da si rade pogledajo cerkve ter se prilagodijo njihovim verskim običajem. Nekatere so omenile potovanja, predvsem iz vidika stika z drugo religijo, nekatere so povedale, da jim to všeč. Predvsem pa so omenile, da se takrat prilagajajo in spoštujejo tisto kulturo, ki je značilna za tisto mesto, v katerem so. Prav tako pa sta dve socialni delavki povedali, da si izredno radi pogledata cerkve, da je to zanj vedno nekaj novega in jima to pomeni veliko.

Pri pogledu na druge religije smo se ustavile tudi na pogledu na njihovo religijo in sicer na katoliško. Dobila sem odgovore, da nobene ne motijo verni ljudje, vendar pa nekako ne marajo institucije, saj uči nekaj, dela pa čisto drugo. Že kar na začetku ko sem omenila osebni pogled so se ustavile pri stavku ločitev vere in cerkve kot institucije. Povedale so, da je potrebno pri sebi to ločiti, saj lahko drugače dobimo čisto drugačen pogled na to zadevo (Zelo pa me moti institucija cerkev in njeno delovanje (F16)). Dobila sem odgovor, da se mladi odločajo za ateizem ravno zato, ker si predstavljajo institucijo, ki dela samo slabo, ne usmerijo pa se na vero kot tako. Kljub vsemu pa so se pojavili odgovori, da bi vseeno morali izločiti tiste, ki delajo krivico veri. Torej namesto, da bi cerkve prikrivala slaba dejanja, bi morali tiste ljudi, ki so kaj zagrešili izločiti iz institucije ter jih kaznovati. Iz te teme se je razvilo tudi nestrinjanje s pogledi tako vere kot institucije. Dobila sem odgovore, da se nikakor ne strinjajo z določenimi pogledi in obravnavo določenih skupin ljudi, vendar pa vseeno ohranjajo svojo vero, saj sveta knjiga ter zapovedi učijo dobro. Vedno znova sem dobivala odgovore kako pomembno je, da ločimo vero in institucijo.

Med pogovori so se nekatere posameznice navezale na svoje besedišče, predvsem na besede, ki jih uporabljajo in so v povezavi z vero. Sama na kaj takega nisem pomislila, niti nisem imela omenjeno med podvprašanji, zato so me odgovori presenetili. Povedale so, da nezavedno uporabljajo besedne zveze kot so: »Hvala bogu«, »bog pomagaj« in druge. Nekatere so me glede teh besed opozorile, da moram biti v pisarni previdna kako se izražam, saj nikoli ne vem koga imam na drugi strani mize. Spet druge pa so dodale, da zaradi tega ne rabim skrbeti, saj je to postalo tako pogovorno, da tega nihče ne opazi. Ena od socialnih delavk mi je povedala primer, da se ji je še zadnjič zgodilo to, da je uporabila besede: »Ja hvala bogu imamo kaj za

delat«, pa se nihče ni posebej obregnil v te besede. Povedala je, da nikoli ni imela slabe izkušnje povezane le z besedami.

Med pogovorom pa smo se ustavile tudi pri temu poznavanje religij. Vse so povedale, da je njihovo poznavanje religij slabo oziroma poznajo večje, najbolj pa katoliško in muslimansko vero. Za ostale so slišale iz medijev, ali skozi pogovore. Vse so priznale, da si želijo poznati kaj več, vendar ni bilo omogočeno ali pa preprosto ni bilo časa.

4.3. Izkušnje

Pri temi izkušnje sem socialne delavke spraševala predvsem po primerih kjer so naletele na vero in religijo. Odgovori so se nanašali tako na institucionalni okvir kot tudi osebno življenje. Socialni delavki iz področja rejništva sta imeli zelo podobne odgovore oziroma izkušnje, saj sta se navezovali na otroke, ki so v rejniških družinah. Primeri so se nanašali predvsem na to, da pazijo v kakšno družino dajo otroka. Posebej so pozorne, da opozarjajo rejnike o otrokovi vernosti, saj si ne želijo, da bi prišlo do kakšnih incidentov. Posameznice so opisale primer rejniške družine v kateri so zelo verni in zahajajo v cerkev vsako nedeljo, nato pa je k njim prišel fant muslimanske veroizpovedi. Takrat je opozorila tako rejnico kot tudi matično družino, če lahko otrok zahaja v cerkve, saj bi drugače morali iskati dodatno varstvo, starši so se strinjali in se dogovorili, kako bodo te nedelje potekale (ta primer ko sem razlagala, ta rejniška družina je verna, imajo pa muslimanske otroke in potem so mater seznanili, da kadar gre naš rejnik v cerkev, da bo vzel otroke zraven v cerkev, ker če otrok pride v eno tako stavbo, kjer se pač moli to ni nič takega (63)). Povedala je tudi primer, ko je bila deklita v rejniški družini, kjer so ji nato organizirali krst in obhajilo, takrat so bili prisotni vsi družinski člani, kar je bilo za deklito zelo pomembno, saj je imela obe družini skupaj. Pri tem je socialna delavka sodelovala, saj je prisostvovala na razgovorih in tako so celoten načrt naredili na individualni projektni skupini. Dobila sem tudi odgovor kako je socialna delavka pomagala pri povezovanju družini in punce, ki je prišla k njim. In sicer je povedala, da s tem ko so redno zahajali v cerkev, se družini in je to postal nekakšen ritual, puncici zelo pomagalo. S tem se je še bolj povezala z rejniško družino, dobila je nek ritual, ki ga v matični družini ni imela ter neko vero, ki ji je pomagala. Zanimiv pa je bil primer romske deklice, ki si je sama poiskala rejniško družino, ko je opazila, da v domačem okolju več ne more živeti. Socialna delavka je ta primer povezala z vlogami moški,

ženska v religiji, kjer je moški glava družine, ženska pa se mora podrejati in ravno zaradi nasilja je punca odšla od hiše.

Pomembni pa so bili odgovori posameznic, da sodeluje s centrom veliko krščanskih organizacij, kamor lahko socialne delavke napotujejo uporabnike. En takih primerov je Družinski center Mir, ki je krščanska ustanova in kjer poteka družinska terapija. Nekatere od terapevtk pa so nune. Socialna delavka je povedala, da je s tem imela vedno dobre izkušnje, da se nikoli ni obrnilo v kak problem. Ta center je omenila tudi druga socialna delavka, ki je omenjala še druge organizacije, ki imajo povezavo z religijo. Povedala je, da se ji zdi ta organizacija zelo dobra, saj resnično pomagajo ljudem.

Pojavil se je tudi primer, kjer je bil glavna pomoč duhovnik. Ta je uporabnici pomagal, tako denarno, kot psihično, ji pomagal prebrodit največje težave, najbolj zanimivo pa je bilo, da je bila uporabnica pravoslavne vere, duhovnik pa protestantske.

Primer iz prakse se je nanašal tudi na družino in sicer so bili v projekt pomoči vključeni starši in 17-letna punca. Problem je nastal, da so bili v družini muslimanske vere, hčerka pa je imela fanta, ki je bil ateist in ga starši niso sprejeli. Punca je tisti čas tudi pobegnila v krizni center in takrat sta se povezali obe ustanovi ter pomagali družini priti do kompromisa. Socialna delavka je povedala, da na koncu nikakor niso uspeli rešiti prepira in je na koncu punca obupala, zapustila fanta ter se vrnila domov k družini. Pri tem je dodala, da so ji takrat bile v veliko oporo sodelavke, na katere se je obrnila ko ni vedela kakšni so običaji in tradicije v muslimanski veri.

Zanimiv pa je bil tudi primer, kjer se je socialna delavka srečala z ljudmi iz druge vere in sicer so imeli v domu za stare povabljenе prostovoljce iz drugega konca sveta, da so predstavljali svojo religijo. Povedala je, da je takrat uživala, saj so bili to zelo odprti ljudje, ki niso le širili svoje vere ali prepričevali ljudi, ampak so se pogovarjali, družili, igrali na glasbila, peli ter resnično popestrili vsakodnevno življenje v domu za stare ljudi. Zanimiva izkušnja je tudi duhovnik, ki ga imajo trenutno v DSO Tezno, saj ga socialna delavka opredeljuje kot pozitivno izkušnjo. Navedla je veliko razlogov in sicer, vzame si čas za vsakega stanovalca, se z njimi pogovarja, ima takšne maše, da je kapelica premajhna in ima zelo dobre pridige, s katerimi pomaga tudi zaposlenim.

Nekatere od sogovornic so se usmerile tudi na osebne izkušnje. Zanimivo je bilo poslušati pripovedi iz otroštva, saj so navajale, kako so uživale na verouku, kjer so se družili, peli, igrali ter izdelovali različne stvari. Povedale so, da so se tako počutile povezane z vrstniki in so

pripadale določeni skupini. Veliko vlogo pri vsem tem je imel duhovnik, ki je otroke resnično povezal ter jih znal animirati. Posameznice so poudarile, da duhovnik ni nikoli posebej poudarjal svetega pisma ali imel predavanj na to temo, ampak se je z njimi pogovarjal o vseh možnih stvareh. Znal se jim je približati na osebni ravni.

S posameznico sva veliko časa namenili njeni osebni izkušnji. Povedala je, da prihaja iz družine, kjer sta prisotni dve religiji. Mama, njena sestra in ona so katoličanke, njen oče pa je musliman, kakor tudi njegov sin. Intervjuvanka je povedala, da je skozi leta dobro spoznavala njegovo vero, tako da so se odprto pogovarjali, diskutirali, kje so podobnosti in razlike. Hkrati pa je bilo med njimi čutiti veliko sprejemanja, prilagajanja in spoštovanja. Oče je upošteval običaje mame, sestre in nje, one pa so spoštovale njegove in sinove običaje. V vseh teh letih kar so živeli skupaj, nikoli ni bilo prepričevanja, da je katera religija boljša ali katera slabša. Vedno je bilo med njimi podpiranje ter sprejemanje, tudi udeleževanje večjih dogodkov povezanih z religijo. Oče je bil prisoten na vseh zakramentih, ki jih sama še takrat ni dala skozi, ter kasneje pri zakramentih njenih otrok. Povedala je, da je srečna, ker se je to sprejemanje preneslo tudi na drugo generacijo. Kot družina so zelo povezani, se spoštujejo in sprejemajo. Všeč ji je, ker se razumejo otroci, ki so predvsem radovedni in vedno znova ugotavljajo kaj je pri komu drugače. Socialna delavka je skozi pripoved povedala, da so se ona, mama in njena sestra prilagodile eni stvari in sicer doma niso nikoli jedli svinjine. Povedala je, da jo normalno je, da tudi ko so šli na obisk, je vedno jedla, vendar pa se doma to ni pripravljalo. Prizna, da so se tega držale maksimalno in so to močno spoštovale.

Socialne delavke so veliko povedale o ohranjanju običajev, nekatere so se na to bolj osredotočile, nekatere manj. Skozi izkušnje je socialna delavka povedala kako se v družini držijo običajev za veliko noč in božič. Povedala je, da kljub temu, da njena otroka sedaj pravila, da ne verjameta v boga, greta še vedno ob praznikih z njo v cerkev.

4.4. Formalno izobraževanje

Pri temi formalno izobraževanje sem socialne delavke spraševala ali so kdaj v svoji delovni dobi imele izobraževanje na temo religije, se jim je zdelo koristno, bi si želele imeti kaj podobnega in drugo. Od vseh sem dobila odgovor, da na to temo ni bilo izobraževanj. Pri tem so dodale, da bi to bilo smiselno in dobro, saj je to pomemben vidik v življenju. Hkrati pa so povedale, da je njihovo poznavanje religij slabo, da poznajo le osnovne smeri, za podrobnejše

informacije pa morajo pogledati na internetu. Zanimiv odgovor je bil tudi ta, da na žalost na Centru ne omogočijo dovolj izobraževanj, da so omejeni le na dva na leto, zato morajo vedno izbirati med tistimi, ki so iz njihovega področja ali pa bi jim najbolj pomagala pri njihovem delu. Kljub vsemu pa menijo, da bi se takšnega izobraževanja udeležile, saj je religija pomembna za ljudi.

Pri pripovedovanju so dodale, da je religija pomemben vidik v življenju, saj moramo v socialnem delu vedno gledati človeka kot celoto. Ravno iz tega razloga moramo spoštovati vsak življenjski slog in ravno poznavanje religij ter kako ravnati v določenih situacij, bi bilo dobro. Zelo zanimiv pa je bil odgovor, da je dan danes religija še vedno tabu tema in imajo občutek, da uporabniki o tem še vedno ne želijo govoriti.

Nekatere pa so podale tudi predloge in sicer so povedale, da bi bilo dobro imeti nekoga, ki bi podrobneje poznal različne religije, saj bi jim s tem pomagal, da bi bilo njihovo delo še kvalitetnejše. Pri tej temi sem izvedela, da si socialne delavke trenutno pomagajo s spletom, supervizijo in sodelavkami, ki jim svetujejo kako ravnati v določenem primeru.

4.5. Institucionalni okvir

Tema institucionalni okvir je zajemala največje število podvprašanj. Pri tej temi sem poskušala dobiti odgovore na vprašanja kot so, ali uporabljajo religijo pri svojem delu, kako to vpliva na njihovo delo, ali je sploh religija tema pogovora, ali pri uporabnikih poizvedujejo po veri, kakšen odnos imajo do uporabnikov druge vere, ali so kdaj prejeli kakšna navodila od institucije, kakšen je pogled institucije in še druga.

Od intervjuvank sem dobila zelo različne odgovore, vendar hkrati tudi podobne, saj so se velikokrat povezovale. Med primerjanjem odgovorov sem ugotovila, da med pogovorom spoštujejo svoje uporabnike ne glede na njihovo vero. Pomemben podatek za raziskavo je bil, da uporabnik sam izrazi svojo vero, da torej socialne delavke nikoli ne vprašajo direktno po veri, ampak se skozi razgovor ves čas prilagajajo uporabnikom (Ko se pogovarjam z otroki morem priznati, da nisem še nikoli bila jaz tista, ki bi izpostavila ali je vera tvoje področje, vedno nekako sledim temu kar mi otrok reče (B53)). Čisto vse zagovarjajo to stališče, in sicer kako pomembno je prilagajanje. Vendar pa kakor hitro pogovor nanese na temo religije, tudi socialne delavke to sprejmejo in nadaljujejo v tej smeri. Posebej sem spraševala ali ta del

ignorirajo ali je v njihovem razgovoru prostor za raziskovanje religije, odgovorile so mi, da je to definitivno tema za pogovor. Nekatere so posebej poudarile, da je religija za nekatere ljudi pomemben vir, moč in vidik v življenju in pomembno je, da socialna delavka to prepozna ter to opolnomoči. Vse so poudarile, kako pomembno je upoštevanje življenjskega sloga uporabnika, ravno iz tega razloga je pomembna religija, za katero je vedno prostor v socialnem delu (Na nek način skupaj z njim iščemo vse te možnosti, da pa spet spoštujemo njegovo vero, ki jo je sam izpostavil ne mi (A54)).

Pri socialnih delavkah, ki delata na področju rejništva, je religija izredno pomembna tema pogovora tako z rejniki kot tudi s starši. Obe sta povedali, da vedno opozarjata rejniško družino na vernost otroka, da ne bi prišlo do zapletov, kjer se starši ne bi strinjali. Vedno znova tudi seznanjata starše z vernostjo rejnikov, da tudi oni vidijo kam gredo njihovi otroci, kakšna so tam pravila in običaji. Skozi razgovore se z uporabniki dogovarjajo ali jim je takšen potek življenja všeč, se mogoče s kakšnim načinom dela ne strinjajo in podobno.

Posebej smo se pogovarjale o temi poizvedovanje o religiji, torej ali socialne delavke zanima vera uporabnikov, ali se o tem sploh ne pogovarjajo. Ena socialna delavka je najprej rekla, da sploh ne sme vprašati katere vere je uporabnik, vendar pa se prilagaja uporabniku, prav tako je rekla, da center za socialno delo ni prostor za pogovor o religiji, saj sta to dve ločeni ustanovi, vendar je kasneje dodala, da če pogovor nanese na to temo, tega ne ignorira, ampak dela v dobro uporabniku. Socialne delavke so mnenja, da je pomembno raziskovati religijo, saj lahko v tem najdemo pomembne vire moči, hkrati pa s tem damo možnost uporabniku, da lahko podeli z njimi vse misli in občutke. Posebej raziskujejo vero v domu za stare, kjer jih najprej sprašujejo skozi vprašalnik, nato skozi prvi pogovor. Kadar uporabniki ne morejo sami izraziti svoje volje, o tem sprašujejo svojce. Socialna delavka je poudarila, da vedno raziskujejo ta vidik, saj je to za stare ljudi še posebej pomembno in si želijo, da se njihovi stanovalci počutijo kot doma (Ker tudi nas zanima vse o človeku, resnično vse kar se tiče naših stanovalcev, kar se tiče njihovih potreb, želja, običajev (E59) in to je eden izmed njihovih običajev, to kako so doma živeli, ali so obiskovali maše ali so verni, ali ne, to je pomemben podatek, da jih ne bi recimo mi silili v nekaj (E60)).

Med pogovorom smo se ustavili tudi pri odnosu do uporabnikov. Posameznice so mi povedale, da imajo do vseh enak odnos, da spoštujejo vsakega posameznika, ne glede na veroizpoved. Hkrati pa so poudarile, da je potrebno človeka gledati celostno, se torej usmeriti na vse vidike življenja, ne le na določene, druge pa preprosto izpustiti iz pogovora (Bom se jaz pogovarjala

z njo, ker je to njeno doživljanje in je za razgovor pomembno, ker lahko raziskujemo kako ona živi, česa se drži, tukaj se lahko skrivajo kakšne njene moči in viri (A119)).

Dobila pa sem tudi odgovor, da če z nekom resnično ne more sodelovati, na primer zaradi predsodkov, se uporabniku opraviči in pove, da z njim ne bo mogla dobro sodelovati ter svetuje drugo strokovno delavko. Nobena druga te dileme ni izrazila, preprosto so vse dodale, da se vedno prilagajajo uporabniku.

Posebej smo se usmerile tudi na pogovor glede institucije v kateri so zaposlene, spraševala sem ali so kdaj dobile sporočilo, da se o religiji ne smejo pogovarjati, ker je to le državna ustanova in je religija ločena (Nikoli nihče ni rekel, dajte to uporabiti in nikoli nihče ni rekel, tega pa ne smete uporabiti, mi smo le državna ustanova, tako da ne eno in ne drugo(C76)). Povedale so, da niso nikoli prejele posebnih prepovedi, niti navodil. Imajo vedno prosto pot pri razgovorih z uporabnikih, saj vendar le delajo v dobro ljudi in se morajo vedno prilagajati. Pri tem pa se držijo tega, da spoštujejo vse uporabnike, kar pomeni tudi spoštovanje vseh religij ter sprejemajo vse takšne kakršni so. Ena od socialnih delavk je posebej omenjala izhajanje iz zakonov in sicer je povedala, da je njena naloga pomagati ljudem, vendar bo vedno znova delovala v skladu z zakoni. Vse imajo pri svojem delu občutek, da sprejmejo vse, da se vsem prilagajajo. Predvsem je bil pogled institucije viden v domu za stare ljudi, kjer imajo prostovoljce, ki so nekatoliške vere in izlete povezane z religijo, saj gredo na ogled cerkve, kjer je tudi maša, imajo duhovnika ter kapelico. Hkrati pa vzpodbujajo stanovalce, da ohranjajo svojo vero takšno kot so jo imeli pred prihodom v dom. Posebej pa je socialna delavka omenila, da urejajo vse glede vere, torej, če si nekdo zaželi duhovnika, ga oni kontaktirajo, ne glede na to katere vere je in pomagajo jim, če si želijo k maši izven doma in podobno.

V raziskavi me je zanimalo ali svojo vero kakorkoli vključujejo v svoje delo. Zanimiva je bila pripoved socialne delavke, ki je povedala, da velikokrat prenese zgodbe iz maše v njene razgovore, in sicer iz pridige duhovnika. S tem si pomaga pri vodenju razgovora, da lahko uporabnikom na drugačen način predstavi njihove odnose in konflikte.

Druge socialne delavke so omenile, da jim vera pomaga posredno, saj se s tem umirijo ko gredo v cerkev. Same sebi govorijo, da so določene stvari izven njihovega dosega, da pri tem ne bodo mogle pomagati ter jim je tako namenjeno, bo bog pomagal in podobno. Medtem ko druge omenjajo nezavedni vpliv, saj se držijo osnovnih zapovedi, ki jih vodijo tako v osebnem življenju kot pri delu. Pri večini so se pojavljali odgovori, da v svoje delo ne vključujejo svoje vere neposredno. Vendar pa vse kar so skozi vzgojo pridobile to ohranjajo še danes. Pri delu

uporabljajo predvsem zapovedi in sicer se držijo tega, da ljudi spoštujejo, so poštene, iskrene, ne delajo ničesar brez vednosti uporabnikov, upoštevajo uporabnike in podobno. (Jaz poizkusim pač nasploh v življenje osebno in poklicno v tem smislu vnašat (F50), tako da zagotovo sem to nekje dobila v družini, od babice in mame, ki so me vpeljali v to in so me vozili v cerkev (F51)). Nekateri so dodale, da jim to pomaga pri razumevanju uporabnikov, torej glede ritualov, povezovanja z drugimi, iskanja tolažbe, utehe in podobno.

Posebej pa sva se z eno socialno delavko ustavile pri besedišču. Povedala je, da je vedno previdna pri uporabi besede bog, da s tem ne bi užalila uporabnika. Medtem pa je druga socialna delavka omenila, da na svoje besede ne polaga posebne skrbi. Ves čas uporablja besede povezane z bogom pa še nikoli ni imela slabe izkušnje.

4.6. Načela in praksa

Pri temi načela in praksa sem se usmerila na njihove poglede, torej ali lahko svoja načela, tako verska kot osebna, uporabijo v svoji praksi. O tem je veliko povedala socialna delavka, ki je prenesla zgodbe iz cerkve v razgovore in pri tem dodala, da lahko vedno izhaja iz sebe in deluje tako kot želi, če le dela v dobro uporabnikov. Predvsem so socialne delavke poudarjale, da se prilagajajo uporabnikom, saj so si vsi različni. Prav tako pa delajo po svoji presoji, saj lahko tako uporabijo svoja načela, hkrati pa pomagajo uporabnikom. Zelo zanimiv je bil pogled ene od socialnih delavk, ki je dejala, da lahko svoja načela v praksi uporablja bolj ali manj uspešno. Pri tem se je navezala na delanje napak. Povedala je, da smo vsi le ljudje in delamo napake. Pomembno je, da jih priznamo in skušamo popraviti, pri tem ji pomaga vera, da dela v skladu z zapovedmi.

5. Razprava

V raziskavi Religija v socialnem delu sem poskušala dobiti osebni pogled socialnih delavk na religijo ter kako to vključujejo v svojo prakso. Začela sem z vprašanji, povezanimi s poklicno kariero socialnih delavk. Posebnih raziskav na področju religije in delovne dobe socialnih delavk ni. Sama sem ta vprašanja uporabila za sprostitev ozračja, da smo nekako začele pogovor in sem nato nadaljevala z vprašanji glede njihove religije. Kljub vsemu sem dobila zanimive podatke, in sicer sem iz rezultatov razbrala, da delovna doba ne vpliva na njihovo verovanje, pomembnejši so drugi dejavniki.

Opredelitve socialnih delavk za verne in pripadnost določeni religiji so me presenetile. Pričakovala sem, da ne bodo v skladu s slovenskim povprečjem, kjer prevladuje katoliška religija. Vendar sem med raziskavo ugotovila, da pripadnost določeni religiji še ne pomeni diskriminacije drugih ali drugačnega ravnanja z uporabniki druge religije. Prav tako sem opazila, da ne spadajo v neko splošno religijo, za katero veljajo neka pravila – da se držijo vseh pravil, ki jih navaja religija, verjamejo v sveto besedilo, ga točno poznajo in se ravna po njem (Kerševan 1975: 95). Pokazale so se kot vernice, ki sicer živijo po določenih verskih naukih, vendar ne hodijo v cerkev, posameznice so dodale, da religije vedno učijo le dobrih stvari in da so najlepše božje zapovedi.

Večina socialnih delavk je povedala, da so verne in da imajo opravljene zakramente katoliške religije, kar je v skladu z definicijami religij, ki omenjajo, da so za religije značilni obredi in običaji, ki se jih morajo verniki držati (Dawson 2011, Hood, Hill 2010, Kerševan 2011, Skoberne 2002, Smrke 2000). Ugotovila sem, da vse intervjuvanke poznajo božje zapovedi, torej moralni nauk, ki mu pripisujejo veliko težo. Socialne delavke so mnenja, da je to najboljši del religije, saj jih vodi v življenju in so hkrati mnenja, da bi se tega morali držati vsi. Zapovedi prinašajo le dobro stvar, od tega, da je potrebno spoštovati vse ljudi okoli sebe, do osnovnih pravil, kot sta ne kradi ali ubijaj. Za vse religije je značilno, da imajo poleg svetih knjig, običajev in ritualov opredeljen tudi moralni nauk, ki naj bi se ga verniki držali, saj jih drugače čaka kazen (Smrke 2000: 59). Avtorji navajajo, da zaradi teh moralnih načel veliko vernikov gleda na določena vprašanja konservativno, nekatera od njih se tičejo homoseksualnosti, kontracepcije, splava, ločitve, samomora in drugih (Hood et al. 2009: 383). Vendar so intervjuvanke jasno povedale, da se ne strinjajo z vsemi pogledi cerkve, predvsem pa ne z diskriminiranjem nekaterih skupin ljudi. To je za socialno delo zelo pomembno, glede na to, da delajo z ranljivimi

skupinami ljudi. Večina socialnih delavk pa je omenila tudi, da verjamejo, da če bodo sedaj delale dobro, jim bo po smrti lepo, kar se sklada s prepričanju katoliške vere (Kerševan 2011: 72).

Pri osebnem pogledu so se socialne delavke ustavile tudi pri obiskovanju cerkve. Večina jih je povedala, da razen ob praznikih ne obiskujejo cerkve. Za religijo je sicer značilno redno obiskovanje cerkve, molitev in ohranjanje ritualov, ki jih predpiše cerkvena elita, torej njeni specialisti (Dawson 2011, Kerševan 1975), vendar ta trend v Sloveniji močno upada. Tretjina prebivalcev v Sloveniji se udeležuje cerkvenih obredov le ob praznikih, torej nekajkrat na leto (SJM 2015), kar drži tudi za posameznice, ki so povedale, da redno zahajanje v cerkev ne pomeni močne vere, ampak je pomembno tisto, kar čutiš. Posameznice so povedale, da se, kadar gredo v cerkev, počutijo mirno, varno in povezano z ostalimi člani. Z obiskovanjem cerkve se večja pripadnost, saj se družijo z enako mislečimi in s tem še dodatno raste vernost posameznika (Hood et al. 2009: 245).

O ločitvi cerkve in religije, so posameznice povedale, da je potrebno pri sebi ločiti, kaj pomeni cerkev in kaj vera. Vse so mnenja, da tega ne smemo metati v isti koš. Za njih je pomembna osebna vera in ne tisto, za kar se predstavlja cerkev in njeni predstavniki. Čeprav duhovniki, tako imenovani specialisti, ki uveljavljajo norme, pravila, predstavljajo v družbi elito, ki jo je potrebno spoštovati in poslušati (Stark, Bainbridge 1987: 108), jim ljudje preprosto več ne zaupajo. Enako je pri socialnih delavkah, ki so povedale, da je v medijih preveliko incidentov, da bi ljudje še verjeli temu, kar govorijo, zato so vedno znova ponovile, da je pomembno, da sam ugotoviš, v kaj boš verjel. Tudi če pogledamo slovensko povprečje, po večini ljudje ne zaupajo instituciji cerkve in njenim duhovnikom (SJM 2015). Posameznica, ki se je opredelila za neverno, je povedala, da je začela opuščati vero zaradi več razlogov. Vendar je bil največji ravno ta, da je začela razmišljati s svojo glavo, da ni več verjela vsemu, kar rečejo duhovniki, saj se je pokazalo, da znajo ravno oni delati največje umazanije. Na socialno delavko in njeno opuščanje vere so torej vplivale razne izkušnje v življenju, kljub temu da ima opravljene zakramente.

V raziskavi se je pokazalo, da vse socialne delavke poudarjajo individualno religijo oziroma kakor so to poimenovalle same, da vsak verjame v tisto, kar čuti, da je pomembno. Zagovarjale so dejstvo, da je potrebno spoštovati vsako odločitev, ki jo sprejme posameznik. Vse so omenile, da je vera za ljudi izredno pomembna, saj jim prinaša odgovore na življenjska vprašanja, tolažbo, upanje, pomoč, varnost in kontrolo nad življenjem.

»Vera je univerzalna – je način življenja, delovanja in razumevanja samega sebe. Imeti vero pomeni verjeti v oziroma zaupati v nekaj ali nekoga. Splošno mnenje je, da sta religija ali duhovno stališče (prepričanje) poskus posameznika, da spozna svoje mesto v vesolju oziroma v okviru celotnega okolja« (Skoberne 2002: 23). Kakor je zapisano v tej definiciji, so s svojimi besedami povedale tudi posameznice, da na nek način vsi iščemo svoje mestu v svetu. Prav tako se vsaj enkrat v življenju srečamo z eksistencialnimi vprašanji, pri čemer lahko zopet pomaga religija, saj skozi pripovedi prinaša določena znanja, kar v ljudeh zbuja občutek varnosti (Hood et al. 2009: 12). Podoben pogled na osebno religijo ima tudi Marko Kerševan (1975: 75), ki je zapisal, da vsak po svoje interpretira vrednote in dolžnosti, ki jih nalaga religija. Kakor so povedale socialne delavke, vsak verjame v nekaj, tudi če to ni bog, si pa vsak sam postavlja vrednote, po katerih živi.

Dandanes se pojavljajo različne oblike vere, kjer je pomemben človek, njegovo individualno mnenje in pogled na religijo. Obstajajo različne religije in vere, hkrati pa lahko iz vsake od teh posameznik izbere nekaj, kar mu je všeč in to oblikuje v svojo vero. To so poimenovali »patchwork«, kar pomeni, da posameznik na primer iz ene religije vzame pogled na življenje, iz druge pogled na naravo, iz tretje moralna načela, spet iz četrte pa pogled na življenje po smrti (Giordan, Swatos 2011: 68). Kakor so vedno znova ponavljale tudi socialne delavke, je potrebno pustiti posameznikom svobodo, da se sami odločijo, v kaj želijo verjeti.

Vse posameznice so povedale, da ljudje morajo verovati, da brez tega preprosto ne morejo živeti. Te pripovedi se močno navezujejo na definicije duhovnosti. Omenile so, da tudi če ljudje ne verujejo v boga ali v kakšno drugo višje bitje, verjamejo v kaj drugega kot na primer v ljubezen, družino, prihodnost in podobno. Kakor sem že zapisala, si vsak posameznik oblikuje svojo vero. Hkrati pa ne moremo trditi, da nobeden ni duhoven. Definicije so si zelo podobne, in sicer da je duhovnost ali spiritualizem iskanje smisla življenja, iskanje pomena v medsebojnih odnosih in odnosih z naravo, hkrati to pomeni, da iščemo nauke ter cilje, ki jih želimo doseči (Holloway, Moss 2010, Canda, Fruman 2010, Pardeck 1998). Pomembno je, da se zavedamo, da smo vsi duhovni, saj se vsi enkrat v življenju vprašamo, kje je naše mesto, kaj želimo postati, kakšna bo naša smrt, kaj nas čaka po smrti in podobno. Pri tem pa se moramo tudi zavedati, da ni vsak, ki je duhoven tudi veren oziroma pripada določeni verski skupnosti (Holloway, Moss 2010: 3). Socialne delavke so povedale, da se vsi enkrat srečamo z eksistencialnimi vprašanji in takrat nekaterim pomaga religija, spet drugim pa ne.

Oblikovanje vernosti pri posameznikih se začne že v otroštvu. Od rojstva se otrok uči, kdo je, uči se čustvovanja, odnosov, spoznava ljudi, okolje in pri vsem tem so najpomembnejši starši, ki otroka vzgajajo po verskih načelih (Gostečnik 2000: 195). Ta verska načela predstavljajo predvsem sledenje ritualom, ki jih predpišejo verski specialisti, na primer vsakodnevna molitev, obiskovanje cerkve, iniciacijski obredi in podobno (Smrke 2000: 57). Hkrati pa pri vzgoji otroka v religijo pomagajo tudi drugi vidiki življenja, kot so izbira vrtca, šole, ali otroka starši vpišejo k verouku in vztrajajo pri tem, da se ga otrok udeležuje, tudi to, kakšni pogovori so doma, ali se pogovarjajo o religiji, svetem pismu ali ne (Hood et al. 2009: 118). Vse te navade, vloge in naloge, ki so nam jih zastavili že v otroštvu, vplivajo na naš vsakdanjik in ga oblikujejo. Ravno to predstavlja naš svet, v katerem se najbolje znajdemo (Luckmann 1997: 55). Če strnemo, so najpomembnejši dejavnik, ki oblikuje religioznost otroka, starši. Socialne delavke so v intervjujih povedale, da so bile vzgojene po verskih načelih. Omenile so, da so hodile k verouku, opravile zakramente ter tudi hodile v cerkev. Vse so skozi vzgojo spoznale pomen verskih pravil oziroma moralnih pravil, ki jih vodijo še danes, tako v osebnem kot v poklicnem življenju. Posameznice so dodale, da so tudi svoje otroke vzgajale po enakih načelih ter so jih vzpodbujale pri opravljanju zakramentov. Vendar pa sedaj zagovarjajo dejstvo, da je potrebno otrokom dati svobodo odločanja o tem, v kaj bodo verjeli in v kaj ne.

Na vzgojo posameznic pa niso vplivali samo starši, ampak so bile pomembne tudi druge osebe, kot so babice. Poleg staršev so zaželeni tudi pozitivni odnosi med drugimi člani družine, veliko aktivnosti povezanih z religijo, ki še povečujejo povezanost med člani ter povezovanje z drugimi posamezniki, ki imajo podobna prepričanja in vrednote (Nelson 2009: 247). Torej se tudi v odnosih z drugimi člani družine krepi religioznost, kar se je potrdilo tudi pri posameznicah, ki so opisale dobre odnose z babico, očimom in drugimi.

Socialne delavke pa so navajale tudi dobre odnose z vrstniki. Predvsem so se pojavljale pripovedi o druženju, igranju skupnih iger, obiskovanju cerkve, zanimivih veroukov in podobno. Drugi najmočnejši vpliv na posameznike so ravno vrstniki, saj se skozi njihovo komunikacijo in druženje pri določenih aktivnostih še povečujeta pripadnost in vernost (Hood et al. 2009: 118).

V pozni adolescenci se religioznost še pogloblja, saj posameznik sodeluje pri dejavnostih, ki so značilne za versko tradicijo, pri tem občuti spoštovanje skupnosti in se zave pripadnosti (Skoberne 2002: 24). Tako so poročale tudi socialne delavke, saj so z vrstniki čutile pripadnost, ker so sodelovale pri aktivnostih.

Pomembni pa niso le vrstniki ampak tudi okolje, kjer je religija bolj ali manj pomembna oziroma kjer se pričakuje, da bo otrok pripadal isti verski skupnosti kot starši (Hood et al. 2009: 119). Kakor so navajale socialne delavke, se je od njih vedno pričakovalo, da bodo opravile zakramente, da bodo hodile v cerkev in podobno. Ena od posameznic je omenila, da ji religija ni nikoli pomenila toliko, vendar se je udeleževala verouka, ker so hodili vsi prijatelji in so se tako več družili, hkrati pa je tako pričakovala tudi družina in njeno okolje.

Z vzgojo je močno povezana tradicija družin in skupnosti, ki ji le-ta pripada. Zanimivi so podatki iz raziskave (ESS 2014), ki navajajo, da je za posameznike tradicija zelo pomembna, da se še vedno držijo ustaljenih običajev družine in vere, kar odsevajo tudi pripovedi socialnih delavk, saj so navajale, da ohranjajo ista načela, kot so jih imeli doma ter so to prenesle tudi na svoje otroke. To se je predvsem videlo pri obiskovanju cerkve ob praznikih – tako, kot so imeli v otroštvu, ohranjajo tudi sedaj.

Tako vzgoja kot tradicija oblikujeta ljudi, jim nalagata vloge in naloge, ki jih morajo v življenju izpolniti. Skozi vzgojo in izkušnje se oblikuje posameznikova vernost, ki pa vpliva na vse vidike življenja, tudi na poklicno kariero. Socialne delavke svoja načela, ki so jih pridobile skozi socializacijo, uporabljajo tako v osebnem kot poklicnem življenju. Povedale so, da se lahko pri delu prilagodijo uporabniku, da je vedno najpomembnejše njegovo življenje, prepričanja, viri in tako naprej. Vedno znova izhajajo iz njih, pri tem pa so skozi leta oblikovale nek svoj slog dela, brez da bi jih institucija ovirala. Skozi leta vsak strokovni delavec razvije svoj slog dela z uporabniki. Pri tem mu lahko pomagata njegova duhovnost in religija, vendar se je potrebno zavedati do katere meje, saj so vedno v ospredju uporabnikove želje, prepričanja in to je potrebno spoštovati ter delati na tem, da se to ohranja (Canda, Furman 2010: 213).

Socialno delo pomaga ljudem v konkretnih življenjskih situacijah, stroka spoštuje avtonomijo posameznika ter se osredotoča na njihove vire samopomoči (Mesec 2006: 245). Pri tem je pomembno, da socialni delavec spoštuje uporabnika, da upošteva njegovo svobodo odločitve ter skupaj z njim ustvarja uresničljive korake. Ves čas smo pozorni na uporabnikove vire moči in sposobnosti, ki jih še dodatno spodbujamo pri reševanju problema (Čačinovič Vogrinčič et al. 2011: 12). Socialne delavke so v intervjujih poudarjale zelo podobne zadeve. Vse se strinjajo, da je potrebno uporabnika spoštovati, mu dopuščati svobodno odločitev ter iskati njegove vire in spretnosti. Dodale so, da če je eden od teh virov religija, verska skupnost, bodo to upoštevale in spodbudile. Vse so se tudi strinjale, da je potrebno gledati na človeka celostno, torej upoštevati vse vidike življenja. Vedno gledamo, da upoštevamo vsa področja, tudi slabe

strani, krize, prepričanja, s katerimi se sami ne strinjamo, pozitivne situacije, skratka raziskujemo vse zadeve, ki so za uporabnika pomembne in je o njih pripravljen govoriti (Holloway, Moss 2010). Potrebno je raziskati osebno življenje uporabnika, njegovo socialno mrežo, družino, navade, rituale, vrednote in podobno (Holloway, Moss 2010, Canda 2010). To so tudi zagovarjale socialne delavke, ki sem jih vključila v raziskavo. Hkrati pa religija človeku služi kot obrambni mehanizem, ki ga varuje pred močnimi občutki nemoči. S tem so ljudje zmožni prenašati težave in probleme v življenju (Gostečnik 2000: 359). Da je vera zelo pomembna pri tolažbi ljudi, saj jim prinaša tudi upanje, so omenile tudi posameznice.

Čeprav so vse posameznice poudarjale raziskovanje življenjskega sveta uporabnika, se na religijo oziroma vernost niso usmerile. Poudarile so, da tega direktno ne raziskujejo, da se vedno prilagodijo, če uporabnik sam to izpostavi. Same pa tega nikoli ne raziskujejo, razen če je iz situacije razvidno, da je religija pomemben vidik, ki bi lahko pomagal pri rešitvi problema. Vendar pa avtorica Marie-Anne Zahl (2006: 128) pravi: »Pripadati določeni cerkveni organizaciji ali biti član kongregacije je lahko vir moči in kraj, kamor se lahko zatečeš, ko potrebuješ čustveno podporo in pomoč pri praktičnih težavah. Po drugi strani pa lahko te institucije prinesejo negativne izkušnje, občutek utesnjenosti in željo, da bi se jih osvobodili«. Brez raziskovanja, ki izhaja iz uporabnika, ne moremo vedeti, kakšno težo to nosi. Avtorica torej poudarja, kako pomembno je raziskovanje tudi tega vidika življenja. Posebej podarja pomen raziskovanja v primerih starostnikov in otrok. Pravi, da se moramo zavedati pomena religije za starostnike, ki se selijo v dom za stare ljudi, saj so tam drugačna pravila, spremenijo se njihovi vsakdanji, ne morejo več ohranjati svojih ritualov in drugo, zato je še posebej pomembno, da se ta vidik ohranja in raziskuje (Zahl 2006: 128).

Podobno je izpostavila tudi socialna delavka, ki je zaposlena v domu starejših občanov, ki je povedala, da raziskujejo religijo najprej na vprašalnikih ob vselitvi pa tudi s pogovori s stanovalci in njihovimi svojci. Dodala je, da je to zelo pomemben vidik življenja, saj ljudem prinaša tolažbo in uteho v težkih trenutkih. Eden od modelov, ki sta jih razvila Holloway in Moss (2010: 131) meri duhovnost. Za ta model se uporabljajo vprašanja kot na primer, ali imajo uporabniki cilj v življenju in kaj je, ali so zmožni preboleti stiske, ali so v miru sami s sabo, ali so polni upanja ali obupani in podobno. Ta vprašanja so razvile medicinske sestre, ko so se pogovarjale s stanovalci domov za stare ljudi, skozi odgovore pa so lahko ugotovile, kako pomembni sta religioznost in duhovnost (Holloway, Moss 2010: 131). Tudi socialna delavka, ki dela na področju starih ljudi, je omenila, da je pomembno, da se o tem pogovarjajo, da jim pomaga pri stiku z duhovnikom in podobno.

Raziskovanje religije sta poudarili tudi socialni delavki, ki delata na področju rejništev. Povedali sta, da opozarjata rejniške in matične družine o vernosti otrok in družinskih članov ravno zaradi razumevanja in boljših odnosov. Tudi onidve zagovarjata pomen religije za človeka.

Holloway in Moss (2010: 18) poudarjata, da je potrebno raziskovati uporabnikov smisel življenja, smoter, kateremu sledijo, kako dojemajo odnose, svet, eksistencialna vprašanja in podobno. Menita, da lahko s pogovorom o takšnih zadevah človeku odpremo oziroma pokažemo nov pogled na zadevo. Vendar pa socialne delavke tega v svojih pripovedih niso omenile. Povedale so, da raziskujejo življenjski stil posameznika, socialno mrežo, kdo jim pomaga pri tolažbi, kaj jim je v življenju pomembno, v čem so dobri in podobno. To se na nek način kaže kot duhovnost, vendar socialne delavke na to ne gledajo na tak način.

Pri celotnem pogovoru, ki ga izvajajo socialne delavke pri svojem delu, so pozorne na to, kaj želi uporabnik povedati in podeliti. Povedale so, da ne drezajo v uporabnike, ampak jim prepustijo, da povedo, kar želijo. Nekako ne smejo posegati v preveč osebne zadeve, če uporabniki niso pripravljeni o tem spregovoriti. Posameznice menijo, da je ena od takšnih tem religija. Vendar pa lahko ravno te osebne zadeve pomagajo pri reševanju konfliktov. Eden takih primerov je družina; skozi raziskovanje komunikacije, odnosov, ritualov in ohranjanja tradicije, družinskega religioznega ozadja lahko pridobimo drugačen pogled na situacijo in odprejo se dodatne možnosti za raziskovanje (Holloway, Moss 2010: 60). Vendar pa mora socialni delavec v pogovoru dobro prisluhniti uporabniku in mu pokazati, da je varno spregovoriti o religiji in duhovnosti. Zaradi zavedanja o ločenosti države in religije pa prihaja pri uporabnikih do mnenja, da v socialnem delu ni prostora za duhovnost in religijo, zato je potisnjena v zasebno sfero (Zahl 2006: 131). Posameznice so v intervjujih omenile, da so že imele izkušnje z religijo pri svojem delu. En primer je bil tak, da je ravno zaradi religije v družini nastal problem in če socialna delavka tega ne bi raziskovala, ne bi pridobila drugačnega pogleda na zadevo. Podobno je bilo tudi v drugih primerih, kjer je bila religija razvidna in pomembna za boljše odnose med družinskimi člani. Iz različnih primerov, ki so jih navedle socialne delavke kot tudi različni avtorji (Canda, Furman 2010, Holloway, Moss 2010, Zahl 2006) je religija za posameznika in družine izredno pomembna. Prav tako pa prinašajo ugotovitve, da je od socialnih delavcev odvisno, ali bodo to pri svojem delu uporabili ali ne. Vedno znova se poudarja, da je potrebno spoštovati posameznikovo avtonomijo, torej svobodne odločitve posameznika; če o neki stvari uporabnik ne želi govoriti, ga po navadi ne moremo prisiliti.

V rezultatih se je pokazalo, da so socialne delavke sprejemljive in tolerantne do vseh, ne glede na njihovo veroizpoved. Nekatere so to podkrepile z razlogi, kot so obiskovanje držav, ki imajo drugačno kulturo kot mi, druge, da imajo v družini drugo religijo, kot ji pripadajo same, spet tretje pa, da so prihajale v stik z drugače verujočimi in se njihov odnos ni prav nič spremenil. Vedno znova so ponavljale, da vse spoštujejo, da jim to narekuje tudi njihova moralna drža, ki ima podlago v religiji. Preprosto se držijo dejstva, da je potrebno sprejeti posameznika takšnega, kot je, z dobrimi in s slabimi stranmi. Ravno zato se večkrat ne strinjajo s cerkvijo, ki diskriminira določene skupine. Njihovo delo torej temelji predvsem na sprejemanju vsakega posameznika takšnega, kot je. Za socialno delo je značilna antidiskriminacijska praksa, kjer je potrebno z vsemi uporabniki ravnati enako ne glede na njihove osebne okoliščine. Avtorja Canda in Furman (2010: 201) poudarjata, da religije učijo sočutja, pomoči ubogim, poudarjajo dobrodelnost, spoštovanje, delo v korist družbe in podobno. Ravno v teh razlogih nekateri najdejo še dodatno motivacijo za pomoč drugim. Enako je s socialnimi delavkami, ki so sodelovale v raziskavi, saj so poudarjale, da se držijo verskih načel tudi v službi, vendar se bom k temu vrnila kasneje.

Pri raziskovanju pogleda na druge religije smo pri vseh prišle na temo prepričevanja, in sicer je večina omenila Jehove priče. Vse so povedale, da ne marajo prepričevanja v svoj prav, da se raje takšnim ljudem izognejo ali pa povedo, kakšna so njihova prepričanja. Vse verjamejo, da mora imeti vsak svojo svobodo, verjeti, v kar želi brez prisiljevanja in prepričevanja drugih v njihov prav. Canda in Furman (2010: 213) sta ponudila rešitev v primeru, da k nam pride uporabnik, ki nas želi prepričevati v svoj prav. Kadar se pred nami pojavi oseba, ki nas preprečuje v svoj prav ter meni, da je njena resnica edina pravilna, se ne smemo spustiti v konflikt, ampak moramo preprosto spoštovati njegov pogled ter se o tem pogovarjati. Takrat podelimo svoj pogled na situacijo in razložimo svoj način dela, takrat uporabnika vprašamo, če je zmožen sprejeti tak način. Če tega ni pripravljen sprejeti, ponudimo možnost drugega strokovnega delavca (Canda, Furman 2010: 213). S tem so se strinjale tudi socialne delavke, povedale so, da se z osebo pogovorijo o prepričevanju, da imajo one drugačen pogled in če so to pripravljeni sprejeti. Če so razhajanja v mnenjih prevelika, so pripravljene ponuditi pomoč druge strokovne delavke. Kakor zagovarjata tudi Canda in Furman (2010: 20), se moramo pri vsem tem zavedati lastnih stereotipov, predsodkov, ki jih imamo do drugih religij, skupin ljudi in podobno, saj bomo lahko delali dobro le tako, da bomo spoštovali uporabnika ali pa preprosto priznali, da z določenim človekom ne moremo delati in raje delo predali drugi socialni delavki.

V raziskavi sem naletela na pogled socialnih delavk na temo ekstremizma, nasilja v imenu vere in posploševanja. Posameznice so povedale, da nasilja ne razumejo, vendar se moramo zavedati, da se to dogaja v vseh religijah. Še v istem stavku so dodale, da čutijo sočutje do pripadnikov muslimanske religije, saj so začeli ljudje to posploševati že na vse pripadnike te religije. Posameznice so dodale, da ljudje vedno posplošimo na celotno skupnost, pri tem pa gledamo le na slabe strani. Prav tako pa so začele opazovati strah, ki se je že naselil v ljudeh ravno zaradi nasilja. Religija je velikokrat povezana s čustvi, saj lahko prinaša posamezniku motivacijo in moč za ravnanje, kar pa je lahko obrnjeno v dobro ali slabo stran (Smajić 2008: 425). To pomeni, da lahko nekateri religijo izkoristijo v svoje namene in s tem prizadenejo druge. Ravno zato se socialne delavke bojijo oziroma navajajo, da so to le posamezniki, ki jih ni veliko, vendar kljub vsemu vplivajo na celotno družbo. Religija je povezana z vsemi vidiki posameznikovega življenja, od varnosti, socialnega položaja, utehe do potrditve o pravilni poti v življenju. Ravno na teh področjih prihaja do tega, da je religija protekcija za te vidike življenja (Smajić 2008: 429). Pri tem pa nastane problem, ko so vrednote ogrožene oziroma so ljudje že na splošno nagnjeni k netolerantnosti do drugačnih; takrat se sovražnost še poveča, ko pride do skupnega interesa večje skupine ljudi (Smajić 2008: 429). Ko so enkrat ogrožene vrednote, prihaja do netolerantnosti v družbi; socialne delavke pa so poudarjale, da se to že dogaja v Sloveniji. Predvsem so mnenja, da mediji vse skupaj še dodatno podpihujejo in s tem še večajo sovražnost ljudi do manjšinske skupine.

Problem pa nastane tudi, ko se nacionalnost poveže z religijo, da na nek način nastane nacionalna religija, ki jo vsi prebivalci države jemljejo za svojo (Smajić 2008: 432). Takrat lahko prihaja do netolerance proti ljudem druge vere, ki želijo ostati v državi. Poleg tega pa prihaja do tekmovanja med religijami, katera bo imela več pripadnikov, kar pa povzroča ločevanje na »mi« in »oni« (Smajić 2008: 432). Socialne delavke se bojijo ravno tega, da bi se ta netolerantnost še večala. Zato so tudi mnenja, da je pri njihovi stroki potrebno, da je resnično poudarjen enak odnos do vseh ne glede na veroizpoved. Posebej pa so poudarile tudi, da bi morali imeti vsi enake možnosti verovanja ne glede na to, kje so.

Skozi zapis sem velikokrat uporabila besede spoštovanje uporabnika in upoštevanje svobodnih odločitev. To sem storila z razlogom, saj so se te besede ponavljale tudi v pripovedih socialnih delavk. Ko smo se pogovarjale o vplivu osebne religije in vernosti na njihovo delo, sem prišla do rezultatov, ki se povezujejo predvsem z moralo. Takšnih rezultatov nisem pričakovala, saj sem menila, da vključevanja osebne religije pri delu ni. Posameznice so povedale, da jim

njihova vernost pomaga posredno. Vse so omenile moralni nauk vere, predvsem božje zapovedi, ki učijo spoštovanja, poštenja, iskrenosti, tega, da moraš imeti rad svojega bližnjega, da ne storiš nekomu nečesa, kar ne želiš, da bi drugi storil tebi in podobno. Religija postavlja neka določena merila, kaj se šteje kot moralno, torej kaj je dobro in kaj slabo (Batson et al. 1993, Smrke 2000). Na splošno je za socialno delo pomembna refleksivnost, ki pomaga strokovnim delavcem razumeti same sebe ter njihovo delo. S tem sami sebe opozarjajo, da je potrebno ceniti in spoštovati individualnost ter se zavedati svojega vpliva na uporabnikovo življenje (Canda, Furman 2010: 15–19). S to prakso pa se zavedamo tudi tega, da ne poznamo vseh odgovorov na vprašanja in moramo včasih priznati lastno nepoznavanje določene zadeve. Posameznice so opozorile, da morajo biti poštene do uporabnikov in jim ničesar skrivati, tudi še tako slabe novice. Hkrati pa jim njihovo verovanje pomaga pri priznanju napak, da lahko pogledajo stvari za nazaj in reflektirajo, kaj so storile dobro in kaj bi lahko storile boljše. Socialne delavke menijo, da to uporabniki cenijo.

Ne smemo pa pozabiti na naše vrednote, prepričanja, mnenja, saj lahko s tem močno vplivamo na uporabnika, tako da mu dajemo nasvete ali ga usmerjamo v rešitev, ki se nam zdi najboljša (Canda, Furman 2010: 20). Posameznice so poudarile, da se je potrebno uporabnikom prilagajati, jim svetovati, vendar jih nikoli siliti v nekaj, česar ne želijo.

Marie-Anne Zahl (2006: 132) je mnenja, da sta religija in duhovnost za socialno delo izrednega pomena ter da bi ju bilo potrebno vključiti v izobraževanje za socialne delavce. Predvsem poudarja vprašanja, ki bi si jih morali zastaviti tako profesorji kot študentje. In sicer, ali je v praksi socialnega dela prostor za religijo in duhovnost? Je vključevanje religije in duhovnosti v prakso v nasprotju z etičnimi načeli? Ali naj socialni delavci vključujejo religijo in duhovnost po lastni presoji? Na ta vprašanja so vsaj delno odgovorile posameznice v moji raziskavi. Povedale so, da je v socialnem delu prostor za religijo, saj je to pomemben vidik življenja in če ga izpostavi uporabnik, mu bodo v pogovoru sledile. Socialne delavke menijo, da vključevanje religije in duhovnosti ni v nasprotju z etičnimi načeli. Tudi ko smo se pogovarjale o institucionalnem okvirju, ali so bile kdaj opozorjene, o čem se smejo pogovarjati z uporabniki in o čem ne, se to ni zgodilo. Poudarjajo predvsem to, da je v ospredju uporabnik, njegovo življenje, viri moči, spretnosti, socialna mreža in če je ena od teh možnosti duhovnik ali verska skupina, bodo to podprle in tudi sodelovale z njimi. Ko smo bile pri institucionalnem okvirju, smo se osredotočile tudi na udejanjanje svojih načel v praksi, kjer so vse povedale, da lahko same oblikujejo razgovor z uporabniki, da lahko vedno izhajajo iz sebe. Torej niso bile nikoli posebej zakoličene s strani institucije. Ob vseh teh vprašanjih pa so se pogovarjale prvič,

povedale so, da o teh zadevah še niso razmišljale, da jih niti ni nikoli kdo o tem spraševal. So mnenja, da je to prepuščeno njim, da lahko same oblikujejo svoj slog dela.

Marie-Anne Zahl (2006: 132) pa poudarja še dodatna vprašanja, ki jih morajo socialni delavci razrešiti pri sebi, preden se lahko o tem sploh pogovarjajo z drugimi in preden bodo lahko dobro sodelovali z uporabniki. Hkrati pa so jim lahko ta vprašanja v pomoč pri delu in drugačnemu pogledu na življenje, tako svoje kot uporabnikovo. Vprašanja se nanašajo na osebno religijo in vernost. Kako pomembno vlogo imata religija in duhovnost v vsakdanjem življenju? Katere pozitivne in negativne izkušnje lahko pripišejo religiji in duhovnosti? Kakšno vlogo sta imeli religija in duhovnost v njihovem otroštvu in vzgoji? Kakšen je njihov odnos do religije in duhovnosti? Ali sta religija in duhovnost odprti temi v njihovi družini? Tudi o teh vprašanjih smo se delno pogovarjale s socialnimi delavkami. Zopet so poudarile, da o teh zadevah niso veliko razmišljale in da je to čisto nova tema za pogovor.

Medtem ko Marie-Anne Zahl poudarja izobraževanje v smeri religije in duhovnosti, pa socialne delavke poročajo, da niso imele nikoli izobraževanja na to temo. Vse so povedale, da njihovo znanje o religijah izhaja iz osebnega življenja, medijev in drugod, nikoli ni bilo izobraževanja na to temo, ne v času študija ne v času, odkar so zaposlene kot socialne delavke. Posameznice so mnenja, da bi ga bilo dobro imeti; tako o pomenu religije za človeka kot tudi o drugih religijah. Priznale so, da je njihovo poznavanje religij zelo slabo, bolj osnovno, poznajo katoliško in muslimansko religijo, vse ostalo jim je bolj ali manj neznano. Nekako se zavedajo, da je to pomembno, vendar ni priložnosti, da bi to sploh poznale, čeprav je v naši državi veliko različnih religij, kar kaže tudi Slovensko javno mnenje (SJM 2015), in sicer so pri nas tudi protestanti, pravoslavci in druge smeri katoliške cerkve. Preprosto jim izobraževanje ni omogočeno, saj jim pripada na leto premalo izobraževanj, da bi lahko izbrale vse, kar jih zanima.

Avtorja Canda in Furman (2010: 10) poudarjata, da je izredno pomembno poznavanje različnih religij in duhovnosti, saj si s tem razložimo uporabnikovo delovanje in obnašanje. Problem nastane, ko ocenjujemo uporabnika skozi oči lastne kulture, torej lastnih navad in prepričanj. Takšen primer je bil opis prisilne hospitalizacije gospe, ki je le obžalovala smrt moža (Canda, Furman 2010: 10). Če bi socialni delavec ali takrat psiholog postavljali vprašanja o njeni religiji, vernosti, bi ugotovil, da je to le njen način žalovanja. Ker pa se ni obnašala v skladu z njihovo kulturo, je bila v psihiatrični kliniki zaprta 10 let. Ta primer ponazarja pomen in vpliv religije

na obnašanje posameznika ter kako pomembno je, da ne zanemarimo religije pri raziskovanju življenjskega sveta uporabnika.

Ko pogledamo definicije religije, duhovnosti, vidimo, da predstavljata pomemben del v našem življenju. Nikoli ne zanemarimo teh vprašanj; če pogledamo svoje življenje, bomo vsi ugotovili, da smo se vsaj enkrat vprašali, ali smo na pravi poti. Ali delamo dobro? Je to kar študiram, počnem resnično to, kar si želim? Teh vprašanje je mnogo, nekateri na to gledajo skozi oči religije, spet drugi skozi osebno ustvarjene vrednote in opise življenja. Ravno odgovori na ta in še druga vprašanja vplivajo na naše vedenje in ravnanje v medsebojnih odnosih, na delovnem mestu, v osebem življenju.

6. Sklepi

- Intervjuvane socialne delavke imajo več kot pet let delovne dobe, vendar to ne vpliva na njihovo vernost.
- Delovna doba nima povezave z vernostjo socialnih delavk.
- Vse socialne delavke imajo opravljene zakramente do birme, nekatere so tudi cerkveno poročene. Tudi tiste, ki so opustile vero, imajo opravljene zakramente.
- Socialne delavke, ki so se opredelile za verne, zahajajo v cerkev ob praznikih, torej nekajkrat na leto, kar je značilno tudi za Slovenijo.
- Verne socialne delavke se v osebni in službeni življenju držijo osnovnih zapovedi, ki jih prinaša religija. Najpomembnejši del verovanja so božje zapovedi, saj jim to prinaša moralno držo, ki jo ohranjajo.
- Socialne delavke menijo, da bi morali vsi verovati v tisto, kar jim je pomembno. Posameznice zagovarjajo svobodno odločitev, kar pomeni, da verjamejo, da si lahko vsak ustvari svojo vero.
- Vse intervjuvanke zagovarjajo dejstvo, da morajo imeti vsi ljudje možnost verovati v tisto, kar sami želijo, ne glede na to, kje so.
- Vse socialne delavke se strinjajo, da je vera pomembna za ljudi, saj prinaša upanje, tolažbo, odgovore na pomembna vprašanja ter pomiritev. Religija pa lahko ljudem pomaga tudi pri reševanju težav in problemov.
- Pomembno vlogo pri razvijanju vernosti socialnih delavk so imeli starši, ki so jih vzgojili po verskih načelih.
- Na razvoj vernosti so vplivali tudi vrstniki, s katerimi so se udeleževale verskih dejavnosti.
- Velik pomen za vernost otrok je imelo okolje in skupnost, ki je pričakovala, da bo otrok vzgojen v določeno religijo.

- Po verskih načelih so posameznice vzgojile tudi svoje otroke. Posameznice so poudarile, da dajo svojim otrokom možnost svobodne odločitve pri izbiri vere. Kljub vsemu zagovarjajo tradicijo družine in vere.
- Vsem socialnim delavkam je na prvem mestu spoštovanje vseh ljudi ne glede na veroizpoved.
- Vse so poudarjale, da je potrebno ločiti religijo in cerkev kot institucijo, saj sta to dva različna pojma. Pomembna je osebna vera.
- Posameznice so povedale, da ne marajo prepričevanja ljudi, ki pripadajo drugim religijam. V takšnih primerih je pomembno, da se z nikomer ne spustijo v konflikt, ampak se o tem pogovorijo. V primeru prevelikih nesoglasij z uporabnikom so pripravljene delo predati drugi socialni delavki.
- Posameznice ne marajo posploševanja v primeru nasilja v imenu religije in ekstremizma. Predvsem jim moti to, da na vse sedaj gledajo enako slabo, čeprav nasilje izvaja le peščica ljudi.
- Čeprav pripadajo določeni religiji, se ne strinjajo s pogledi cerkve in z diskriminacijo določenih skupin ljudi. Pri delu se vedno držijo načel socialnega dela.
- Izkušnje socialnih delavk kažejo, da je pomembno vključevati religijo v prakso, saj se je s tem razvil dodaten vidik na življenje uporabnikov.
- V socialnem delu je potrebno gledati na človeka celostno, pomembna so vsa področja življenja, tudi slabe strani, dobri primeri iz prakse, prepričanja, s katerimi se ne strinjamo, rituali, vrednote in drugo.
- V razgovorih socialne delavke uporabnikov ne sprašujejo, ali so verni, vendar počakajo, da to izpostavi uporabnik sam ali pa je to iz razgovora razvidno. Vedno so pripravljene slediti in se prilagajati uporabnikom.
- Vse menijo, da je v socialnem delu prostor za pogovor o religiji, saj je to pomemben vidik v življenju uporabnikov, ki lahko pripomore k rešitvi problema.

- Vse socialne delavke menijo, da vera ne prinaša nič slabega, da kvečjemu prinaša ljudem dobre stvari. Vendar pa so ugotovitve prinesle zaključek, da je lahko religija tudi ovira v življenju, kar je razvidno iz primera deklice, ki si ni smela sama izbrati fanta.
- V domu za stare ljudi vernost dodatno raziskujejo, saj je pomembno, da stanovalec ohrani enake običaje in rituale, ki jih je imel doma. Raziskovanje religije pa je pomembno tudi na področju rejništev, saj lahko prispeva k reševanju sporov med rejniško in matično družini ter izboljša odnose.
- Nobena institucija ne daje navodil glede religije, ampak je ta del prepuščen v presojo socialnim delavkam.
- Socialne delavke same razvijejo svoj slog dela.
- Religija pomaga socialnim delavkam posredno, da pomagajo sebi, gredo v cerkve, kjer se pomirijo ali razmišljajo na določen način. Pomaga pa jim tudi skozi moralna načela, ki se jih držijo v osebni in poklicni življenji. Posameznice so navajale predvsem spoštovanje, iskrenost, poštenje, sprejemanje posameznika takega, kot je in drugo.
- Vse socialne delavke lahko uporabijo svoja načela v praksi, kjer izhajajo iz sebe, kar je funkcionalno takrat, ko hkrati izhajajo iz etičnih načel socialnega dela (Kodeks etike socialnih delavk in delavcev Slovenije in Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu).
- Religija in duhovnost sta potisnjeni v zasebno sfero tako pri uporabnikih kot pri socialnih delavkah. Ravno zato so strokovne delavke velikokrat prepuščene same sebi, brez podpore organizacije, kar lahko vpliva na kakovost storitve. To je vidno predvsem takrat, ko lahko socialne delavke izhajajo iz svojih osebnih stališč, ki so drugačne od uporabnika.
- Religija je v socialnem delu zanemarjena oziroma potisnjena v zasebno sfero, socialne delavke se tako o tem sploh ne pogovarjajo, niti v okviru strokovne refleksije, kot sta intervizija ali supervizija.
- Poznavanje različnih religij je le osnovno, poznajo le katoliško in muslimansko. Posameznice menijo, da bi bilo dobro, če bi poznale še kakšno drugo. Hkrati pa bi bila manjša možnost za napake oziroma zmote.

- Nobena socialna delavka ni imela izobraževanja na temo religije, vendar bi si le-to želele, saj bi jim pomagalo pri delu.

7. Predlogi

- Ponovitev raziskave na večjem in bolj sistematičnem vzorcu. Brez omejitev na Mariborsko regijo. S tem bi pridobili še dodatne rezultate koliko pomena socialne delavke dajejo religiji. S povečano raziskavo bi se pokazale potrebe socialnih delavk. Tiste, ki bi potrebovale večjo podporo na tem področju od sodelavk, skozi intervizijo ali supervizijo.
- Pri raziskavi pa bi se dodala tudi vprašanja na temo duhovnosti, ki se je pri prebiranju literature pokazala za zelo pomemben dejavnik v življenju ljudi. Hkrati pa bi tako izvedeli kako pomembna so izobraževanja na to temo in ali so potrebna.
- Pogovor z direktoricami centrov za socialno delo o njihovem pogledu na religijo in delo zaposlenih. S tem bi pridobila informacije kakšnem pogled imajo one na religijo in kako pomembno se jim zdi vključevanje le te.
- Dodatna raziskava na temo religije pri uporabnikih socialnovarstvenih storitev, predvsem kako pomemben je ta vidik v njihovem življenju. Usmeritev na domove za stare ljudi, kjer se je pokazalo, da se na to osredotočajo, vendar ali je to za uporabnike dovolj ali ne.
- Organiziranje delavnice na temo religij na Fakulteti za socialno delo, kjer bi že študentje spoznavali različne religije ter pogovor o lastni vernosti in duhovnosti. Saj znanje iz študija prenesemo tudi v naše strokovno delo.

8. Uporabljena literatura

- Batson, C., D., Schoenrade, P., Ventis, W., L. (1993), *Religion and the individual: a social – psychological perspective*. New York: Oxford University Press, Inc.
- Berger, L., P. (2011), *Vprašanja vere, skeptična pritrditev krščanstvu*. Ljubljana: KUD Logos.
- Berger, L., P., Luckmann, T. (1988), *Družbena konstrukcija realnosti: razprava iz sociologije znanja*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Canda, R., E., Furman, D., E. (2010), *Spiritual diversity in social work practice*. New York: Oxford University Press.
- Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., Možina, M. (2011), *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Dawkins, R. (2006), *Bog kot zablada*. Ljubljana: Modrijan založba, d.o.o.
- Dawson, A., (2011), *Sociology of religion*. London: SCM Press.
- Giordan, G., Swatos, H., W. (2011), *Religion, spirituality and everyday practice*. New York: Springer.
- Gostečnik, C. (2000), *Psihoanaliza in religija*. Ljubljana: Založba Brat Frančišek.
- Holloway, M., Moss, B. (2010), *Spirituality and social work*. London: Palgrave Macmillan.
- Hood, R., W., Jr., Hill, P., C., Spilka, B. (2009), *The psychology of religion*. New York: The Guilford Press.
- James, W., (2015), *Raznolikost religioznega izkustva: študija človeške narave*. Ljubljana: Založba Krtina.
- Juhant, J. (2000), *Kaj pomeni religija za človeka, Znanstvena podoba religije*. Ljubljana Družina, d.o.o.
- Kerševan, M. (1975), *Religija kot družbeni pojav*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kerševan, M. (2011), *Sociologija – Marksizem – Sociologija religije*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske Fakultete Univerze v Ljubljani.
- Klemenčič, K., V. (1999), *Individualna religioznost v povezavi s konceptom psihosocialnega razvoja*. Socialno delo, 38, 1: 53 – 58.
- Lopert, M. (2008), *Identiteta in religioznost*. Bogoslovni vestnik, 68, 1: 137 – 146.
- Luckmann, T. (1997), *Nevidna religija*. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo RS.

- Meinert, G., R., Pardeck, T., J., Murphy, W., J. (1998), *Postmodernism, religion and the future of social work*. New York: The Haworth Press, Inc.
- Mesec, B. (2006), *Očarani z močjo*. Socialno delo, 45, 3 – 5: 235 – 247.
- Mesec, B. (1998), *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Nelson, M., J. (2009), *Psychology, religion and spirituality*. Valparaiso: Springer science.
- Riis, O. (2014), *Spirituality in social work in a secularised context (In memory of Ivan Illich)*. Dialogue in praxis: A social work international journal, 4, 1 – 2: 9 – 21.
- ESS 2014, *Evropska družboslovna raziskava – ESS 2014* (2015). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede – Inštitut za družbene vede.
- SJM 2015, *Primerjalni sumarnik SJM 2015: Slovensko javno mnenje 2015* (2016). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede – Inštitut za družbene vede.
- Skoberne, M. (2002), *Duhovnost in duhovno zdravje*. Obzornik zdravstvene nege, 36, 1: 23 – 31.
- Smajić, A. (2008), *Psychology of Religion and Intercultural Dialogue and Tolerance*. Bogoslovni vestnik, 68, 3: 423 – 435.
- Smrke, M. (2000), *Svetovne religije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Stark, R., Bainbridge, S., W. (1987), *Teorija religije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Zahl, M., A. (2006), *Vključevanje duhovnosti v prakso socialnega dela*. Socialno delo, 45, 3 – 5: 127 – 133.

9. Priloge

9.1. Smernice za intervju

Poklicna kariera kot socialna delavka (študij, kje so delali, sedaj...)

Osebni pogled (verni, neverni; mladost, sedaj; vzdrževanje vere; kako pomembna je vera v njihovem vsakdanjem življenju; predsodki in pogled na druge vere; pomoč pri delu; vera smiselna za ljudi; smiselna tema za socialno delo; vpliva njihova oseba vera na delo; se temu raje izognejo...)

Izkušnje (vključevanje v delo, so že kdaj, ali ne; izkušnje iz osebnega iz poklicnega življenja...)

- Pozitivne
- Negativne

Formalno izobraževanje (študij, sedaj na CSD, želeli več, se jim zdi smiselno, bi si želeli...)

Institucionalni okvir (se jim zdi vključevanje religije smiselno; raziskovanje uporabnika in njegovih virov in moči; delo v tej smeri – rejništva, stari ljudje...; kakšno je poznavanje religij; prilagajanje uporabniku; naletijo na kakšne nepremostljive ovire – se prilagodijo ali ne, predajo delo; iskanje virov uporabnikov – vera, cerkev, je v praksi socialnega dela prostor za raziskovanje religije, duhovnosti; kako bi opisali poznavanje religije in duhovnosti; pogled CSD na religije; vključevanje le te v delo; vzpodbujanje glede vere, naj to raziskujejo, ali se o tem sploh ne pogovarjajo, ali jim je prepovedano to vključevati v delo...)

Načela in praksa (lahko svoja načela udejanjijo v praksi; ali obvelja kar reče CSD...)

9.2. Zapis intervjujev

9.2.1. Intervju A

Anja: Najprej me zanima vaša službena kariera, kako ste začeli delati kot socialna delavka?

Socialna delavka: Začela sem v tej enoti, na enoti za pomoč posamezniku in družini in takoj na področju socialnega dela z družino to je bilo takoj. Na začetku sem imela deljeno, imela sem socialno delo z družino in ta po kazenska pomoč, tisto kar je že no, družbeno koristno delo. Tako da sem se s socialnim delom z družino srečala takoj po podpisu pogodbe.

Anja: Kako dolgo že torej sedaj delate kot socialna delavka?

Socialna delavka: Osem oziroma devet let že. Najprej sem bila eno leto na tistem področju z družino in to, nato pa sem šla v krizni center za žrtve nasilja, takrat 2009 ko smo ustanovili ta krizni center. Takrat je deloval kot program tam sem pa bila eno leto v tem kriznem centru za žrtve nasilja. Ko je začel 2008 veljati ta zakon ZPND in potem smo mi ustanovili ta center in jaz sem bila tam eno leto. Potem pa iz kriznega pa sem ponovno prišla v to enoto, v svojo staro enoto in sem dobila celi referat socialno delo z družino, takrat pa nič več deljeno. Od lani naprej pa sem tukaj na področju rejništev.

Anja: Sedaj me zanima vaš pogled na religijo, vero, na primer ste verni, niste n podobno.

Socialna delavka: Tak imam zakramente do birme, to imam, tako da izhajam iz ene take bi rekla, da ne iz posebej verne družine ampak smo hodili v cerkev pa tudi to imam narejeno, ampak nismo bili pa zdaj posebej verni, taki bogomolci. Te zakramente sem sprejela, poroke nimam, ker sem se poročila z oficirjem in takrat je bilo to prepovedano, je bilo čisto ločeno. Kar se pa mene osebno tiče, mojega odnosa pa tudi imam oba otroka krščena in nič več, zato ker sem dala otrokoma možnost. Ono veš ali želita k verouku in potem sta oni dve rekle ne in je pri tem tudi ostalo. Se pravi jaz sem jima dala neko tako svobodo, ker zame tisti zakramenti niso toliko pomembni, da bi jaz zdaj posiljevala svoje otroke s tem, da bi jih na nek način silila v to. Sicer tudi ne škodi, ampak pomaga pa tudi ne. Če pa se želita cerkveno poročiti pa še vedno imata možnost vse to opraviti in bosta že nekako. V enem kratkem času se to da vsi tisti zakramenti pridobiti. Moje osebno mnenje oziroma jaz bi rekla tak, da je boga ustvaril človek. To pomeni, da ljudje enostavno rabimo nekaj in tisto nekaj, karkoli je to, vsak posameznik se to sam odloči v kaj bo verjel in kaj ne. Eni so iskali in so verjeli. Tak da jaz ne hodim v cerkev razen ob velikonočnih teh praznikov in to nesemo. In jaz tam sedim, tam do konca in tudi poslušam tisto, kar župnik govori in včasih se mi zdi, da lahko uporabim tisto, kar on govori, da bi jaz lahko uporabila celo pri svojem delu, zato ker on na nek način ko bere on tisto sveto pismo, sem jaz ugotovila, da v bistvu

mi to sploh ne znamo brat. Ker on ko prebere en stavek, potem pa on iz tega celo zgodbo iz tistega stavka naredi, ker on to razširi in potem na nek način kot da prenese v vsakdanje življenje te stavke iz svetega pisma. To pomeni, da eno zgodbo sem poslušala, ne vem zakaj sem bila, hodim recimo k polnočnici, če nisem preveč zaspana pa za veliko noč pa tu pa tam kdaj. Sej jaz hodim nisem ono celi bogomolec, ampak jaz grem tja, ker se pomirim, nek poseben mir je tam in dobro se počutim, čisto drugače, res tak mir izžareva ta cerkev in jaz to rabim pa grem. Pa nikoli ne govorim nikomur nič proti pa to je stvar vsakega posameznika. In potem je en gospod govoril pač ta župnik je govoril o tem, da je bila ena tema, ne vem on je omenjal pač. In sem si jaz nato nekako prevedla, da naši starši ali pa naši uporabniki sta v konfliktu. In on je takrat uporabil izvir in reko. Pri izvihu je zelo ozko, se pravi tam je vse okej ne, se pravi to je bil začetek naše veze in potem pridejo eni taki konflikti in potem se počasi oddaljujemo in počasi, počasi in to je zelo tak. In ta reka je zelo, zelo glasna, šumeča, da se sploh ne slišimo. In vsak je na svojem bregu in se ne sliši, ker je zelo široko, zelo globoko, glasno, se pravi toliko je tistega se jim je nabralo v tem odnosu, da enostavno ne zmorejo, ne zmorejo slišati onega drugega, niti ga nočejo in potem pridejo sem in smo mi tisti, ki moramo urejati in oni pa kar naprej nas hočejo v tisto svojo igro kdo je kriv, sam zato. In potem recimo kar je naloga tistih, da se malo umirijo z našo pomočjo pa da gremo malo nazaj gor do izvira, torej tam kjer je bil problem in da se malo pogovorimo z njimi kaj se dogaja in kaj se da naredit v bistvu. Če pa sta tak daleč na dveh bregovih, tu pa tudi mi ne moremo pomagati. To sem jaz slišala tam. Ful zanimivo a ne? To sem jaz slišala tam in potem ko on to govori, si jaz mislim, aha sej res je tak, tudi naši starši recimo, jaz si to takoj kaj slišim, aha jaz bi to lahko uporabila, recimo pri pogovoru s starši na nek tak način. Prav slikovito je včasih, jaz to celo narišem, da si lažje predstavljajo, da vidijo kako to izgleda ko smo resnično tako daleč narazen, ko je res med njimi toliko gorja, toliko bolečine in vsega toliko, da enostavno ne bo šlo, moramo pa nazaj na nek način prit v stik s samimi sabo pa to, potem pa če prideš ponovno gor pa se vidi ali si za skupaj ali ne. Tak da ja. Prepuščam vsakemu posamezniku odločitev ali bo zahajal v cerkev, ali bo spoštoval ali bo verjel ali ne. Jaz sama verjamem, hja ne vem. Vidiš, sej nikoli nisem razmišljala o tem ali verjamem ali ne verjamem, tudi jaz zelo rada uporabim besedo bog pomagaj, tudi v razgovoru, v službi recimo, ja tu pa ah bog pomagaj. Pri tem sploh ne razmišljam kdo mi sedi na sproti, ampak pač nezavedno to izrečem, ali je to kdo druge vere, ali kdo, ki ne veruje. Zdaj je to čisto, ateist je tisto, no to sem nekje prebrala, da to so tisti, ki ne verjamejo, tisti, ki pa ne verujejo v boga pa so nekaj drugega ne? Se pravi te besede sploh nočem uporabiti ateist. No sploh ne razmišljam o tem kar rečem, ampak na hitro o bog pomagaj recimo ne. Nekak tak posebej ko govorimo o posledicah pač vsak mora prevzeti posledice svojega dejanja, mislim, če je to zaporna kazen glej bog pomagaj. No tak mi včasih gre, sej ali sem jaz verno pa bi rekla ja. Zato ker vseeno pa, no jaz sem si sama izmislila in to včeraj ravno enajsto mogoče smrtni greh, ne povozi smetarja, zato ker mi je en smetar skočil pred avto in sem komaj ustavila. Pa sem rekla, to bi pa res bil smrtni greh in potem je moja hčerka rekla, kaj to je enajsti in potem sem razmišljala o teh

zapovedih in sva prišle do tega, da je to pač enajsti. Ker kdo nam bo pa pobiral smeti, njih bomo vedno rabili. Nekako se držim tega ali je to vera ali pa so to te vrednote, ki smo jih mi od doma, pa tudi na te vrednote, ki smo jih mi prevzeli od doma imajo nek vpliv na nas, od te vere mojih staršev pa to. Ne kradi, ne ubij, ne vem jih naštet, ker sem jih pozabila. Ampak vseeno pa te neke osnove, kako bi rekla, pa so nekakšne naše vrednote mogoče ali pa so nas pač vzgajali po teh nekih cerkvenih načelih pa to ne. In jaz danes tudi moje otroke učim, ne kradi, zato ker greš v zapor, ne moreš tak ne. Tak da to je to, zdaj pa če sem jaz verna pa ne vem. Kaj pa vem. Jaz grem v cerkev, nimam nič proti če pridem recimo v kako drugo državo, jaz pogledam cerkev, pogledam vse tisto kako je okrašeno pa to, to jaz zelo rada pogledam. Potem pa tiste orgle pa balkon, to je super. Da sem pa vsaki vikend pa vsako nedeljo to pa ne, ne hodim tak pogosto. Na nek način jaz spoštujem sočloveka, živim po nekih teh mogoče cerkvenih načelih, ampak ne hodim pa pogosto v cerkev. Enkrat ali pa dvakrat na leto grem v cerkev, ko so pa tako ali tako prazniki. Zdaj bom nesla ceker, moje punce zdaj ko so velike hočejo sedaj nosit to košarico, in jo nosimo pa tam počakamo, sicer one ves čas štrckajo po telefonu, ampak smo tam. Tako da to je vera zame.

Anja: Prej ste omenili, da pri svojem delu uporabite kakšno zgodbo iz maše. Ali je še kaj takšnega kar črpate iz vere in uporabite pri svojem delu?

Socialna delavka: Ne, absolutno ne. Nikoli, zato ker se vedno pogovarjam s vsakim posameznikom enako, ne glede na to kakšne vere je. Ker jaz v službi ne smem vprašati katere vere je. Mi to ne moremo vprašati, mislim vero to ne gre. Jaz to kar uporabim recimo, je ena zgodba, sveto pismeska bomo rekli, uporabna za moje delo, da pa bi jaz preverila oziroma prevedla v jezik socialnega dela, da bi s tem mogoče olajšala moje delo, da bi na tak način uporabila lažje, da bi pomagala staršem pri tem, da me lažje slišita potem ja, kot neka ideja iz tega mogoče, potem ja. Ampak da pa bi mi vprašali za vero, ker pri nas je to ločeno in mi ne smemo. In to jaz enostavno, bi rekla, da niti ni prav, zato ker če je nekdo musliman, jaz pa nisem ga moram enako obravnavat in mu enake vrste pomoči ponujat in enak odnos. In ta odnos vzpostaviti ne glede na to kake vere je. To moramo, to ne sme biti nobene razlike. Pa bog ne daj, da bi začutil kaj takega, na splošno se ne pogovarjamo o ver, ne to sploh ne. To nobenemu niti ne pade na pamet. Pade nam na pamet edino takrat kadar sam uporabnik reče recimo, če so kakšne take stiske, finančne stiske, potem pa mi omenjamo možnost vseh teh oblik pomoči. Pa rečemo, da je možnost recimo, kosila, da pridobijo kosilo v teh naših kuhinjah v teh socialnih kuhinjah, ko jih naš center ima. In potem uporabnik sam reče, jaz ne jem svinjine zato, ker sem musliman. Tudi to spoštujemo in rečemo hvala, ker ste nas na to opozorili, ker se zgodi, da to ne jejo, mi pa tudi ne vprašamo, mi pač ponudimo in pričakujemo od človeka, da nam pove in potem to upoštevamo. To pomeni, če nam on reče, jaz sem musliman, jaz ne jem mesa, potem pa rečemo, glejte razumem in

spoštujem, imamo možnost recimo, da se pogleda jedilnik pa potem tiste dneve ko je svinjsko meso možnost kake solate, možnosti so kakšni jogurti recimo kar bi tudi olajšalo zadevo. Na nek način skupaj z njim iščemo vse te možnosti, da pa spet spoštujemo njegovo vero, ki jo je sam izpostavil ne mi. Na nek tak način, drugače pa ne vpletamo vere v službo.

Anja: Brala sem ravno en članek v povezavi s to temo in je bil en primer, ki je opisoval rejniške družine. Torej matična družina neverna, medtem ko pa rejniška družina verna, ali kdaj preverjate te zadeve ali se izognete tem vprašanjem?

Socialna delavka: Kadar nameščamo otroke, ki niso katoliške vere, ker naši rejniki so jaz mislim, da so, ker mi to ne sprašujemo, katoliške vere, ker to pridejo sami in sami povedo. Če pa mi vemo, da so recimo otroci, da prihajajo z družine, ki ni katoliška, potem pa v takem primeru opozorim rejnike, da če so verni, samo opozorim, če so verni, ne vprašam, če so verni ali niso, v kolikor so verni in kolikor njihovi otroci hodijo k maši in imajo te zakramente, da brez vednosti staršev ne peljejo otrok v cerkev. Se pravi starše moramo seznaniti s tem in da nikakor ne morejo nobenega zakramenta dajati otroku brez vednosti staršev. Ker ne moreš ti kar muslimanskega otroka krstiti, to pač ne gre. V kolikor mi vemo, da otrok ni katoliške vere takrat opozarjamo in sprašujemo rejnike, zato ker otrok sam kot tak, ker imamo ene tri otroke v rejniških družinah, ki smo jih odvzeli in so starši muslimani, otroci so tudi, rejnika pa sta zelo verna in potem, da se nam ne zgodi, da bi nam kdo krstil muslimanskega otroka, ker to je baje nekje bilo v enem centru ko so bili begunci pa so jih sprejeli v rejniško družino, potem pa so jih krstili, to pa ni dobro ne, jaz bi rekla, da ni nobene škode, ampak za starše pa je to sigurno lahko huda zadeva, to se preprosto ne dela in to mi tudi odsvetujemo. Zato preverjamo, potem pa ta primer ko sem razlagala, ta rejniška družina je verna, imajo pa muslimanske otroke in potem so mater seznanili, da kadar gre naš rejnik v cerkev, da bo vzel otroke zraven v cerkev, ker če otrok pride v eno tako stavbo, kjer se pač moli to ni nič takega. Ne more pa sprejeti zakramenta in starša sta se s tem strinjala, ker rejnica mora potem poiskati varstvo, če pa vsi hodijo v cerkev kdo ti bo pazil otroke. In pač jih sabo vzameš in to sta se starša strinjala, da lahko, seveda grejo noter v cerkev, poslušajo lahko, ampak nobenega zakramenta pa ne morejo sprejeti. Tako da brez vednosti staršev nikoli nikdar nič. Ne sprašujemo rejnike, razen kadar imamo otroke, ki vemo, da niso katoliške vere in jih tudi opozarjamo, da se to brez vednosti čisto nič kar se tiče vere. To zelo spoštujemo vse vere, zelo, če nam kdo izpove, ne sprašujemo pa nič, jaz še tega nisem nikoli vprašala, so mi sami povedali in potem če mamica sama pove potem pa opozorim rejnika aha, če vi hodite v cerkev glejte ta otrok ni rimokatoliške veroizpovedi, potem dajmo se z mamico pogovoriti ali lahko gre v cerkev ali lahko karkoli. Pa tudi če recimo, imeli smo zdaj primer, starša sta rimokatoliške vere in bil je krst. Rejnica je organizirala krst, povabila je oba starša, sta se oba strinjala, se pravi bila sta tam na samem dejanju, ampak sta vedela, se pravi rejnik ne sme nič brez staršev. Tudi mislim, če se tak fizično ne vidi, ti ne veš, če sem jaz krščena ali nisem, to se

tak fizično ne vidi, nikjer niti ne piše v nobenih dokumentih. Ampak pa vseeno pa moramo vzdrževati en taki dober odnos in potem se transparentno mora bit in tako je to.

Anja: Kaj pa kot institucija CSD kako je do te teme? Prej ste rekli, da je to ločeno, ampak a se o tem pogovarjate, da to ni tema za obravnavo z uporabniki.

Socialna delavka: Ne, o tem se sploh ne pogovarjamo. Edino recimo kaj takega kot je kaka izjema ko se zgodijo, da rejniki krstijo otroka, ki ni rimokatoliške vere. To so take, ampak to je bolj kot opozorilo na kaj vse moramo biti pozorni ne, samo to je, drugače pa se o tem ne pogovarjamo, ker vera res ne sme vplivati na nič. To je stvar vsakega posameznika in to je stvar to je nekaj kar je njegovo, če on nam ne pusti potem mi sploh ne smemo drezati v to.

Anja: Torej če sami načnejo to temo, nadaljujete, drugače sami o tem se sprašujete, če prav razumem?

Socialna delavka: Tako je. Če se želi o tem pogovarjati bomo seveda o tem govorili, to ni problema. Sej pravim, če bo povedal za hrano v socialni kuhinji jaz ne jem svinjskega mesa potem ne moremo mi človeku reči ja potem boš pa lačen, vedno iščemo druge načine. Ker spoštujemo tisto kar je povedal, mi zelo spoštujemo kar je povedano, se pravi ne pomeni, da sem jaz verna, če spoštujem tvojo vero, jaz jo moram spoštovati. Mi to moramo spoštovati, ker moramo gledati človeka celostno, vse v paketu. Drugače pa iščemo druge načine pomoči za takega človeka, jaz pa ga ne morem vprašati ali vi jeste svinjsko, ali ste vi mogoče druge vere, to pa ne gre ne. Mislim, da bi to bilo neetično.

Anja: Kaj pa kakšne izkušnje povezane z religijo?

Socialna delavka: Ne, mislim, da ne. Se ne spomnim, da bi kdaj imela kaj. Se niti ne pogovarjamo o verah, razen ko ponujamo, ne sploh se ne pogovarjamo o tem. O veri se zelo zanimivo, ampak se res ne pogovarjamo. Tudi med sodelavci ne vem kdo je katere vere, če so sploh verni in to. Bi rekla, da smo vsi ene in iste, ampak ne vem. Res ne vem, zdaj so pa te neke nove vere, verske skupine, ne vem neke protestanti, potem pa so mormoni, pa so tiste, ampak niso toliko stare kot pravoslavna pa rimokatoliška, vsak se sam odloči v kaj bo verjel. Zdaj kdo je kake vere ti jaz povem, se tudi med sodelavci ne ve, ne niti ne, sploh se ne pogovarjamo o tem. Razen kadar so kakšni tej veliki prazniki kot sedaj velika noč, ampak danes je vse to toliko zmešano v bistvu, da nekako, da tudi tisti, ki niso mogoče te vere, prevzamejo to, ker so taki okoliši. Ne vem, ne pogovarjamo se o tem in enostavno vera ta hiša ni prostor, da bi se o veri sploh pogovarjali. O veri se pogovarjamo tam, kjer je prostor za to, ali je to cerkev ali džamija ali ne vem, pač imamo svoje prostore, ki so za to namenjeni. Tam razmišljaš kot vernik, tukaj sem pa socialna delavka. Vera nima prostora tukaj pri nas.

Anja: Kaj pa kakšna izobraževanja na to temo?

Socialna delavka: Ne čisto nič nismo imeli nikoli. Glede informacij je tako, če kaj ne vemo se trudimo, da to izvemo, pokličemo na okoli, da nam v situacijo pomagajo. Ampak ne sprašujemo pa o tem. Tudi človek recimo ne sme čutiti, če jaz ne prenesem Srbov, ali pa muslimanov ali pa ne vem vse te vere, če jaz osebno ne prenesem to in potem to on meni pove recimo, da je musliman in jaz imam taki, jaz se moram potruditi recimo, če imam resnično tako sovraštvo, ampak jaz nimam teh težav s tem. Če pa bi se mi zgodilo, da jaz enostavno ne prenesem takega človeka, sploh zdaj ti teroristi pa si misliš ne, potem pa jaz mislim, da bi bilo zelo etično, da rečem kolegici glej jaz imam težave s tem, jaz ga ne morem videti in potem ga predam drugemu. Toliko pa zmoremo. Je pa res, da se mi kaj takega še ni zgodilo.

Anja: Zanima me vaš pogled na druge vere.

Socialna delavka: Mi vedno izhajamo iz zakonov, iz krovnih zakonov, to pomeni, da se tega držimo ne glede na vero ali kakšna druga prepričanja. Absolutno ne glede na vero izhajamo iz krovnih zakonov, recimo pride do nasilja, recimo prideta muslimanski par k meni in je mož grob z ženo, moramo mi to povedati, pokazati ničelno toleranco do nasilja in to prijaviti na policijo, če je potrebno. Torej vedno izhajamo iz zakonov ne glede na veroizpoved, če je on v tej državi potem nekako se pričakuje, da spoštuješ zakone te države. Tako kot vsi mi, ne glede na to ali je ona pokrita ali ni. Enostavno zakon je tak, spoštujemo to in potem mi vabimo ljudi, da spoštujejo naše zakone, ker mi smo le predstavniki države, da se spoštuje na in ta prostor kamor pridejo, zakoni absolutno, tako, da tu jih opozorimo. Res pa je, da bi me zadnje čase malo stisnilo, če bi videla eno tako pokrito žensko, to da bi mi prišla sem, jaz bi ji kar rekla, daj tisto »huto« stran, da jaz vidim, če je okej, da ni kje kakšne bombe. Po eni strani se hecam, ampak po drugi pa nikoli ne veš, ker morem priznat, da zadnje čase me malo stisne, pa ne zato, ker jih ne bi marala ali pa sovražila, ampak zato ker je toliko tega terorizma zdaj. Ne pomeni, da se pod mojim suknjičem vidi kaj, če jaz želim kaj skriti ne. Marsi kaj se da. Ne vem kaj bi resnično ne, ne vem kaj bi zdaj naredila in rekla. To ni odpor do vere, ampak to je bolj strah pred terorizmom to je nekaj drugega in jaz tega ne povezujem z vero. Ne vem jaz to, to so taki ekstremi, sej mi tudi imamo te križarske vojne, prekrizali so se pa v imenu boga so klali ljudi. Tako, da smo na jasnem, zato jaz vere ne povezujem s tem, je pa res da me je strah ko jih vidim, moram priznat to. Meni je zelo žal, sej me moji otroci malo čudno gledajo ne, zato ker joj mama kako lahko takoj pomisliš ko vidiš eno tako žensko ko je cela zavita ne, ja pomislim in me je skrbi, ker se potuje okoli in me res skrbi, mi je tisto prehudo v Bruslju ko sem slišala tisto včeraj. In to me skrbi. Ker to je pa lahko pri nekaterih začetek, da bodo začeli sovražiti te ljudi, muslimane ne. Hudo je ko moraš to skrivati, to kar si, zaradi vedno večje nestrpnosti in tega. Jaz če želim iti v cerkev sredi belega dne, grem tja, pa če imaš razlog ali ne, lahko prideš noter pa se usedeš, se umiriš, zato ker pač taka je energija, sej zato imamo cerkve tam, no jaz sem slišala, da so jih gradili tam, kjer so najprej merili to energijo in kjer je bila pozitivna tam so zgradili cerkve. Zato jaz mogoče ali pa je samo moja domišljija ne vem, ko pridem v bližino cerkve že takoj čutim en taki prav

poseben mir. Mogoče je to vpliv tudi, ljudje pridejo noter umirjeni, napolnjeni z energijo, slišijo tam ne vem, se odprejo. Sem se spomnila še nekaj, pri spovedi še nisem bila nikoli, no razen takrat okoli birme, takrat kot otrok. Ampak zdaj, da bi jaz ono zavestno šla tja pa veš da ne, zdaj sem se spomnila. Tudi vem, da recimo vi mladi ne marate cerkve kot institucije, ampak jaz to ločim. To je kot ne vem, to je neko ozadje, ker vera je zame tisto kar ti čutiš. Kdo je pa tam, pa sploh ni pomembno, on je tam ne vem poneverjal neke listine pa so meli celo afero. Ampak to, zame je vera noter kaj ti čutiš, to pa kar se dogaja pa glej sej so oni tudi ljudje, ali je to kaka politika ali je to kaj druga, ne vem, cerkev ima ogromno premoženja, ne plačujejo davkov, o tem bi se dalo veliko pogovarjat ne. Ampak vera pa je nekaj čisto drugega.

Anja: Torej, če prav razumem vi ta načela iz vere prenesete tudi v vašo prakso socialnega dela?

Socialna delavka: To kar sem se naučila v otroštvu to sem prenesla na svoje otroke in vsega tega se tudi sedaj držim na nek način. Recimo vedno v razgovor nekak izhajam iz sebe ne moremo mi, tudi če sem jaz recimo proti splavu ali za splav, mi ne smemo govoriti o tem ampak kadar me nekdo vpraša omenim kontracepcijo in razložim kakšne možnosti so. Zdaj pa če bi me nekdo direktno vprašal ali naj jaz naredim splav pa to jaz ne morem odgovoriti in vedno rečem, glejte jaz o tem ne morem odločati, to se morate sami, saj je to vaše življenje, morate pa vedeti, da jaz sprejemem vsako vašo odločitev in vas pri tem absolutno podprem. Ne morem pa se odločati namesto nekoga. Jaz nimam teh težav osebno, če ne želim otroka grem na splav. Ampak jaz tega ne morem reči uporabnici, to se nekako ne dela. In tako kot tudi ne morem osebi reči, če si v stiski pojdi v cerkev in moli. To ne gre tako. Tudi če je lačen in brez službe, zaradi molitve se ne bo kar najedel in dobil službe, to ne gre tako in tudi iščemo druge rešitve. Sem pa zadnjič slišala enega duhovnika, se pa sploh nisem strinjala s tem ampak dobro, res sem se komaj zadržala, da nisem z jezo karkoli komentirala. Med pridigo je rekel brez dela ni jela, s tem se pa absolutno ne strinjam in sem bila resnično jezna, ker on je to tako na glas govoril in ponavljal. Kdo pa bo dal recimo, če je človek invalid, kaj pa naj oni, naj kar umrejo ali kaj, če ne morejo delati, na kakšen način pa naj dobijo hrano po njegovem. Ne strinjam se recimo s cerkvijo v določenih pogledih in kako obravnava določene ljudi. Ne strinjam se tudi z vsako njihovo prepovedjo, ampak to je tisto, ko se z enim strinjam in lahko uporabim v življenju in pri delu, nekaj pa je takšnega ko pač ignoriraš. Jaz sem taka oseba, da pač iz vsakega razgovora, iz vsakega predavanja, iz vsake pridige vzamem tisto, kar lahko pomaga pri mojem osebnem življenju in pri službi. S tistim čimer se pa ne strinjam, se pa pač ne. Nisem sicer odzadaj v cerkvi govorila kaj pa to, to pa ne gre tako, takrat sem jaz raje tiho pa si mislim svoje.

Anja: Menite, da je v socialnem delu prostor za raziskovanje religije?

Socialna delavka: Zdaj tako bom rekla, prej ko ni bilo toliko religij, samo rimokatoliška bi rekla, da nekako ne, ker smo vsi vedeli kam kdo spada. Zdaj ko pa je toliko novih nekih religij, ko imamo recimo malo več Romov in imamo tega romskega koordinatorja, da nam pomaga. Kar se pa tega tiče mislim, da bi bilo dobro, da bi tudi pri nas vpeljali nekoga takega, kdo bi poznal njihovo kulturo, kdo bi poznal vero kot njihovo, če želijo, samo zato, da se nam olajša delo, da ga razumeš in uporabiš mogoče kakšne take besede, da bi te lažje slišal. Ne to, da bi citiral koran, ampak bi mogoče bilo dobro več vedet o drugih verah, ker je v Sloveniji vedno več različnih ver. In potem se mi včasih najdemo v situaciji, ko se ne razumemo ravno, smo na drugih bregovih in pride do nesporazumov. Mogoče bi to bilo dobro, zato ker jaz recimo teh novih verskih skupin sploh ne poznam. Poznam recimo Jehovove priče, bog ne daj, da kateri pride, so prav tečni, ker vsiljujejo nek svoj pogled, ampak okej se ne zanimam za to, jim tudi povem in me pustijo pri miru. No in tako človek ko ti pride pa če bi začel recimo v pisarni o tem govoriti, bi ga pa jaz ustavila in bi mu povedala, da na tak način se pa o veri tukaj ne pogovarjamo, če bi me začel prepričevati naj jaz prestopim k njim v njihovo vero. Če bi on začel poveličevati svojo vero, to pa bi prekinila in to pa res ni prostor za kaj takega. Če recimo pride gospa k meni na pogovor in reče ja meni je pa bog namenil to in to recimo. Bom se jaz pogovarjala z njo, ker je to njeno doživljanje in je za razgovor pomembno, ker lahko raziskujemo kako ona živi, česa se drži, tukaj se lahko skrivajo kakšne njene moči in viri. Jo pustim dokler ona mene ne prepričuje v svoje. Jaz bi jo recimo pustila, da pove svoje, nato pa bi rekla, jaz razumem, da vam bog to govori, ampak mi moramo po zakonu delati drugače in zakon govori tako in tako. Kar pomeni, da se recimo kaj izključuje z njenim bogom in moramo čisto drugače narediti zaradi zakonov, in takrat tudi povem, jaz spoštujem vas in vaša prepričanja, ampak to vi doživljate na tak način in tako vi razmišljate, v glavnem vedno damo prostor za njeno doživljanje in razmišljanje, ampak mi pa moramo potem tudi po naše malo narediti, ker glej jaz verjamem, da ji bo bog dal ne vem kosilo karkoli, ampak gospa pogledjte pustimo zdaj boga, verjemite še naprej, tu pa bova izpolnili vlogo za denarno pomoč. Lahko recimo se pogovarjaš o tem, verjetno vam je tudi bog dal idejo, da pridete sem, ste že naredili velik korak in lahko delava dalje v tej smeri. Pač potrudimo se povezati njenega boga z zakonom in pomočjo, ki jo potrebuje. Nikakor ne smemo dajati občutka osebi, da ne sprejemamo njenega boga in njenega razmišljanja ter videnja, preprosto moramo dati prostor, da povedo kar jim leži na duši in nato skupaj delati naprej. Ker človeka moramo vedno gledati v celoti, ne smemo nečesa ignorirati ali pa izvzeti in pripovedi, pač pogledamo vse in delamo v tej smeri. Ne moreš ga recimo pustiti lačnega in samo v prepričanju do boga, hkrati pa mu ne moreš reči, glej bog ti ne bo nič dal, ker na tak način pa ga bomo popolnoma izgubili in se bo oddaljil od nas. Potem bo pa kje ta človek lačen nekje in si ne bo upal niti priti do nas, ker smo napadli njegovega boga. Ne glede na to ali je to Jehva, Alah ali je to naš bog, moramo vsakega sprejeti takšnega kot je z vsemi njegovimi prepričanji. In tudi ga ne moremo ignorirati ali preprosto preslišati njegovega govora o bogu, vedno damo prostor in to raziskujemo naprej.

9.2.2. Intervju B

Anja: Najprej me zanima vaša kariera kot socialna delavka.

Socialna delavka: Že v času študija sem vsa leta delala na drugi učni bazi, kar mi je bilo zelo všeč. V prvem letniku sem delala z otroki v domu gluhih in naglušnih v Ljubljani. Potem drugo leto sem delala na stigmati, sem rekla, da bom poizkusila nekaj čisto drugega in sem delala z odvisniki. Morem reči, da me je to delo prevzelo, mi je bilo zelo všeč. Čeprav sem po enem letu vseeno ugotovila, da to ni področje kjer bi si jaz želela delat. V drugem letniku so me zanimali tudi zaporniki, sem imela neko takšno željo, da bi spoznala tudi to področje in sem potem v tretjem letniku delala prakso tukaj na denarnih socialnih pomočeh, ker nisem dobila drugega prostega mesta. Ampak sem imela srečo, ker mi je bilo znotraj te prakse omogočeno iti še na druga področja. Takrat sem tudi šla v mariborske zapore in na Povšetovo, potem pa sem ugotovila, da to jaz tudi ne bi ravno delala, da bi raje poizkusila še kaj drugega. Tako da to je bilo tretje leto. Potem četrto leto pa sem delala z Ano Gajič z odraslimi osebami. Takrat je še bila na tem področju, ker zdaj je drugje. V bistvu en taki predhodnik, nekak povezava je že bila takrat tega koordinatorskega za ljudi, ki imajo težave v duševnem zdravju. Tudi to je bilo zanimivo. No potem pa sem diplomirala in je bil ta razpis za pripravništva in sem se prijavila na center za pomoč na domu, ker sem spet lovila roke, ker seveda kot vedno delam vse na zadnje dni, pa še vedno imam srečo, da se mi nazadnje vse poklopi. Ampak potem pa sem dobila priložnost, da je ta bivša mentorica šla na porodniško in sem dva meseca že kar nadomeščala kot koordinatorka in to preden sem sploh začela pripravništvo delat. Tak da sem tam delala dva meseca in morem reči, da je bilo zelo naporno in kar velik izziv zame. Ampak potem pa sem mogla začeti s pripravništvom, ker sem bila izbrana za pomoč na domu in sem mogla tukaj nehat in oditi tja kot pripravnica. In takrat sem se spet preizkusila v nečem novem, ker s starejšimi pa res nisem nikoli delala, tako da sem potem delala pripravništvo tam. Tukaj sem bila prostovoljka, ko sem delala z odraslimi s težavami v duševnem zdravju. Tako da je bilo vse skupaj zelo zanimivo ja. Center za pomoč na domu pa je bila tudi čisto posebna izkušnja, spet nekaj čisto drugega, drugačen način dela s temi starejšimi, manjši kolektiv je bil, drugačen. V tem sem videla veliko prednost v enem malem kolektivu, kar pa tudi ni nujno, ker če ljudje niso taki, da bi se v tem dobro počutili, je potem mali kolektiv bolj ovira kot pa kaj drugega. Tak da skratka sem imela zanimivo delo. No potem pa sem pripravništvo tam zaključila pa sem naredila strokovni izpit. Potem pa sem se prijavila na razpis tukaj in sem takoj dobila prvo v Kriznem centru za ženske in otroke za žrtve nasilja. In sem potem takoj začela delati in sem bila tam, zopet je bilo zame nekaj čisto novega, ker z nasiljem pa tudi prej nisem delala. Je pa bilo spet zelo zanimivo in hkrati naporno. Tako da tam sem pa delala kar skoraj dve leti. Tam pa so bili otroci, tudi drugačen način dela, seveda drugo področje dela, bilo je več izmen, od dopoldanske, popoldanske pa tudi nočna in vikend dežurstva. Čeprav si imel enostransko

zgodbo, vedno si bil na strani žrtve, kar je prav v takem trenutku absolutno, ampak sem čez nekaj časa ugotovila, da rabim malo širši pogled. Nekako sem imela po teh dveh letih občutek, da se nisem več nič kaj dosti naučila, ampak drugače pa je bilo delo zelo zanimivo. Osebno sem zase mislila, da se me še bolj dotaknilo, sej eni primeri so se me zelo in nikakor nisem mogla pozabit, nekateri pa tudi ne, tako da mi je bilo tudi to neko spoznanje, predvsem sem spoznavala samo sebe in to v čisto drugačni luči kot bi na začetku pričakovala. Potem pa sem se zopet prijavila na razpis, ker sem rabila nekaj drugega, novega. In tako sem dobila rejništva tukaj, no to rejništvo pa mi je bil en tak balzam za mojo dušo, ker to pa sem si resnično želela. Ker to je pa zelo široko področje, ni samo nasilje, je tudi nasilje, ampak to ni vse, no potem imaš otroke, ker z otroki zelo rada delam in tudi nekako hitro vzpostavim stik z njimi in to mi je zelo všeč, ker se mi tudi potrjuje, ker dobivam pozitivni feedback od otrok. No potem so tukaj starši, katero področje še malo tipam, kako dobro delati na tem področju, ker to še vedno ni čisto pravo delo z družino, ampak sem že vključena in se tudi veliko učim. Potem pa so tukaj tudi rejnice, kar je pa en tripartitni sistem in je zelo zahtevno, fajn delo in mi je resnično všeč. Tukaj pa zdaj teče že drugo leto. Torej bom zdaj imela pet let delovne dobe.

Anja: Zanima me vaš osebni pogled na religijo. Vse kar ob tem pomislite.

Socialna delavka: Sem verna. Ampak za mene sta cerkev pa vera dva različna pojma. Z marsičim se ne strinjam, tudi grem v cerkev, ampak nisem pa zdaj, da bi redno hodila na primer, zato ker ne morem, da bi zdaj recimo poslušala pri maši ne vem kampanjo proti otrokom oziroma za otroke gre in pač me to razjezi. Tako da s tem se definitivno ne strinjam in tudi svojim starejšim sorodnikom se trudim malo spremenit pogled na to, pri enih uspešno, pri drugih malo manj, ampak dobro, se še osredotočam na tiste, pri katerih je neuspešno. Tako da to ne. Verjamem pa nekako v smislu, da ti vera lahko da neko upanje, da si dober človek, v smislu teh čisto osnovnih zapovedi, ne laži, ne kradi, bodi pošten, ne delaj druge to kaj ne želiš, da bi drugi počeli tebi ne, ene take stvari. To se mi zdi zelo pomembno in ni nujno, da je to ravno krščanstvo, jaz mislim, da lahko to tudi v kakšni drugi veri to najdeš. Tako da kar se tega tiče ja, potem bi rekla, da se trudim bit en taki človek, ki se lahko ozre v sebe in reče ja tukaj sem ga pa pihnil mimo, bi lahko naredil drugače, boljše. Verjamem, da nekje nekaj je. Verjamem, da takrat ko ti je zelo težko, pa to ne mislim v tistih klasičnih jamranjih, mislim imam ful dela v službi ali pa ni lepo vreme in podobno, ampak v tistih vprašanjih, ki se vsake toliko srečaš z njimi in se vprašaš kje je tukaj smisel, sem na pravi poti, nisem na pravi poti, takrat se mi zdi, da najdem nek odgovor in si rečem ja, nekaj očitno z razlogom je, očitno je moje življenje moralo tako biti, ker še vedno ko pogledam nazaj so še vedno vsi tisti padci za katere sem mislila, oh zakaj ni drugače, pa gledam zdaj za nazaj in si rečem pa tako je moralo biti. Vedno se je iz rega tega izcimilo nekaj drugega in bilo je v redu ne glede na vse. Nisem tisti tip ko bi bil negativen pa joj pa bi diplomiral, ker ne vem, sej veš kaj mislim no. No tako da s tega stališča mislim, da mi vera zna pomagat.

Anja: Vam to kakorkoli pomaga pri delu?

Socialna delavka: Ja, jaz tudi morem reči ko z ljudmi tu delam, je zelo močna ta floskola bodi odkrit, povej vse po resnici in podobno, recimo jaz se pri delu vedno držim nekega načela ko zapisujem vse stvari, da vedno zapišem in si rečem, sem zapisala tak, da lahko človek to prebere. Vedno strnim k temu ali je res dovolj pošteno napisano, dovolj odkrito, da ni tistega nekega besedila med vrsticami, ampak je vedno tak, da bo lahko ta mama, ta oče, ta rejnica, da bodo lahko oni to za mano prebrali in bom jaz lahko z vso gotovostjo rekla to je moj zapis in ji ga tudi pokazala. Mogoče bolj na tak način gledam na to no.

Anja: Torej menite, da je vera smiselna za ljudi?

Socialna delavka: Jaz mislim, da vsak v nekaj verjame. Zdaj če ti enačiš vero s krščanstvom ali pač s katerokoli vero, religijo, jaz mislim, da vsak v nekaj verjame. Nekdo pač verjame, da ni boga in verjame v to. Pač vsak verjame v svoje.

Anja: Ali povezujete religijo, vero kakorkoli s socialnim delom?

Socialna delavka: Spomnim se primerov ko so rejniške družine zelo verne, tudi redno hodijo v cerkev, vsako nedeljo recimo. No in ta primer je bil, da je tudi ta matična družina bila verna in zato ni bilo za tega otroka nič posebnega, čeprav ne v takem obsegu kot rejniška družina. In potem je ta otrok po več kot letu ni bivanja pri njih tudi začutil to pripadnost oziroma je začel to dojemati kot nekakšen ritual, vsako nedeljo prvo zajtrk, potem grejo v cerkev, po tem grejo domov peš in je to ena taka oblika sprehoda, ena oblika druženja in je bilo tej punčki to všeč. V čemer jaz ne vidim nič slabega, ker je lahko namesto cerkve tudi kaj druga, kaj vem, pohod na Urban in podobno. In potem je bilo tukaj eno manjše okolje in so vsi drugi v šoli se pripravljali že na obhajilo in potem je bilo ugotovljeno, da punčka še ni bila niti pri krstu, kljub temu, da je bila njena babica recimo verna. In potem smo se na IPS-u dogovorili, s strinjanjem staršev, da bo punčka šla k obhajilu in krstu skupaj, ker je bilo to možno. In takrat so bili povabljeni tudi starši in so bili vsi na tistem dogodku skupaj. V bistvu je bila to eno zelo lepo proslavljanje, kar je bilo deklici zelo všeč.

Anja: Kaj pa otrok druge vere? Ali raziskujete to področje pri nameščanju otrok?

Socialna delavka: Seveda. Tudi z vsakim kandidatom, ki pride, za izvajanje rejniške dejavnosti, sprašujemo o veri, ne v smislu, da nekdo, ki je veren ne bi mogel biti rejnik, ali obratno, ampak preprosto zato da vemo, ker ne moremo dati otroka v neko družino, kjer so zelo verni in rejnica ne bo odstopala od vsakodnevnega obiska cerkve, ali pa vsako nedeljo, potem ne moreš dati k njim romskega otroka. Seveda raziskujemo. Tudi recimo, če otrok ne je svinjskega, ker je musliman, potem moremo

vprašati rejnika, če je pripravljen pripravljati takšno hrano, ker ne more se otrok prilagajati na tak način, v tem primeru se more prilagajati rejnik.

Anja: Kaj pa vaš pogled na druge vere? Če pogledava primer, da sedaj pride k vam pokrita ženska, kako bi delali, odreagirali?

Socialna delavka: Uff, veš da ne vem. Po moje bom karkoli začutila, če bom v takšni situaciji. Ni se še zgodilo, da ne bi videla pokrite ženske, zelo rada potujem, sploh izven Slovenije in sem že bila v stiku. Kaj jaz vem. Pred leti sem bila recimo v Istanbulu in se prav spomnim, da mi je bilo zelo zanimivo, me je njihova kultura zelo privlačila in nisem začutila nobenega strahu ali pa odpora, mi je bolj fascinantno in mi je všeč takšno doživetje, recimo ta kulturni šok. In te njihove mošče in glasba, ki kar doni po ulicah, mi ni bilo čudno ali kaj druga, ampak bolj všeč in fascinantno. Je pa res, da takrat si na potovanju, takrat si odklopljen od vsakodnevnega življenja. Tako da ne vem, jaz tudi ko gledam te novice, morem reči, da vedno manj zaupam tem medijem, ker se mi zdi, da kažejo ravno to kar hočejo. Recimo dva dni so begunci popularni, naslednja dva dni banka, zdaj ti napadi v Bruslju, se mi zdi, da vse bolj z rezervo jemljem no. Ampak v osnovi pa ne, ne čutim nobenega strahu, bolj ne skrbi kaj bo, ker se mi zdi, da ne razmišljamo za naprej, dolgoročno. Zdaj vabimo, pridite, ampak kaj bomo pa potem tem ljudem ponudili? Zdaj se vsi ukvarjamo s tem, da bodo prišli v Evropo, nihče pa se ne vpraša kako bodo živeli, sej situacija v Evropi ni idealna in se mi zdi, da lahko to zastruje zadeve in to lahko povzroči eno ne sobivanje, ker bodo ljudje nezadovoljni, ker bodo trpeli še bolj oziroma še dalje, oni pa pričakujejo nekaj dobrega. Ampak o tem pa res nihče ne razmišlja. Tako da ta terorizem pa ja, jaz bi mogla it včeraj v Bruselj pa nisem šla, ampak dobro nisem šla, pa ne zaradi tega kar se je zgodilo, ampak zaradi mojega dela, ker nisem mogla predstaviti stvari. Ampak potem pa ko se je to prejšnji teden zgodilo pa sem mislila okej, mogoče pa je res moralo tako biti. Tako da kaj jaz vem, na splošno pa bi obravnavala vse enako, z vsemi vzpostavim enak odnos in tega razlikovanja sploh se sploh ne bi smelo čutiti. Imam recimo otroke, kar nekaj romskih otrok v rejniških družinah, no jaz imam samo eno punco. Tako da ja, v bistvu z vsemi dobro sodelujem, resnično nimam pripomb čez nobenega, z vsemi bi sedaj delala enako.

Anja: Kako pa je pri raziskovanju virov? Date prostor religiji?

Socialna delavka: Veš kaj, zdaj sem se še nekaj spomnila glede romskih družin v kriznem centru a žrtve nasilja. V kriznem centru smo imeli prav obdobje ko ni bilo nobene romske ženske, prav nobene, potem pa je prišlo eno obdobje ko pa so bile same romske ženske pri nas. Prav neverjetno nam je bilo, kaj se je zgodilo v enem določenem trenutku, da so te gospe iskale pomoč, prav neverjetno nam je bilo. Nikoli pa nismo dobili odgovora, ni bilo prijemov, da bi lahko to ugotovili. Ampak se pa prav spomnim, ker bili sta dve skupini, ženske, ki so prišle z upanjem, zdaj bo pa videl, da mislim resno pa bo prenehal in so od prvega dne vedele, da bodo šle nazaj, sploh ni bilo možnosti, da ne bi šle nazaj, preprosto so bile

odločene, da gredo nazaj, tam so bile samo zato, da pokažejo, da imajo to moč, da lahko grejo in bodo možem pokazale. Bile so pa ene tri gospe, ki so pa prišle in so od prvega dne, jaz ne grem nazaj, ker je bilo grozno, tudi v točki ko so prišle polomljene, ko so prišle resnično modre in prav nisem mogla verjeti, da so tri, ki pa so zdržale in so šle do konca. In se mi je že tudi zgodilo zdaj, da tri leta od takrat in me je videla ena tukaj in se je spomnila in mi je stekla v objem in je povedala, s ponosom je povedala kje je, potem je še sicer rekla, da ji še vedno ne da mira, še vedno je na sodišču, urejajo stike in podobno. Ampak je pa vzdržala, prav nisem mogla verjeti in če gledam ne vem zakaj, pa ni razlike med ženskami, tudi tukaj bi lahko nekdo rekel, so romske ženske bolj tiho in se ne znajo postaviti zase in podobne, ampak ne tudi te gospe se znajo postaviti zase, iščejo pomoč in na nek način doživljajo še hujše nasilje, ker so v zaprtem sistemu, ampak tudi one prihajajo na svoj glas. No da se zdaj vrnem na točno tvoje vprašanje, če raziskujem vero. Ko se pogovarjam z otroki morem priznati, da nisem še nikoli bila jaz tista, ki bi izpostavila ali je vera tvoje področje, vedno nekako sledim temu kar mi otrok reče. Čisto se prilagam pogovoru. Vedno ko se pripravljam na pogovor z otrokom razmišljam, o tem kaj želim s pogovorom doseči, ne razmišljam o tem kaj mora biti namen, recimo vključitev v dnevni center ampak kaj je namen, da otrok pove kaj ga boli, kje trpi, kje mu je težko, ali ga razbremeniti ali morem preprosto izvedeti informacijo od njega ali mu jaz moram povedati informacijo na tak način, da jo bo lahko sprejel ali pa je čisto razbremenilni pogovor, tako da zelo različno. Se mi zdi, da vedno sledim otroku, je pa res, da ni še noben otrok rekel, da bi bila vera to kjer bi se dobro počutil, kjer bi rabil pomoč.

Anja: Kaj pa kakršnakoli izobraževanja?

Socialna delavka: Jaz sem prepričana, da je že kaj bilo, ampak tako zelo težko je iti na izobraževanje, da teh par kar sem bila je bilo tesno povezano z rejništvom. Ali v pogovoru z otrokom, starši ali kaj druga. Jaz sicer nimam v spominu, ampak vsa ta obvestila, ki jih dobivamo sem sigurna, da je bilo kaj povezano s tem. Jaz bi se absolutno kaj podobnega udeležila, ampak je pa res, da moreš vedno sankcionirati izobraževanja, ker lahko boš šel le na dve izobraževanji na leto in potem moreš pač razmisliti na kateri dve boš šel, da boš več dobil za svoje samo delo, ker veš, da na ostala ne boš mogel iti. Ker žal časa resnično ni dovolj, kljub temu, da bi bilo lahko več omogočenih izobraževanj.

Anja: Zanima me pogled institucije CSD na vaše delo, a je kakšen govor o čem se pogovarjat na razgovorih ali ne?

Socialna delavka: Ne glede vere nikoli ni bilo nobenih prepovedi, kljub ločenosti države in religije. Niti s sodelavci se ne pogovarjamo o tem sploh. Niti nisem nikoli o tem posebej razmišljala, ker menim, da je to pravica vsakega posebej, nikoli v pogovoru nisem jaz tisti glavni člen, ki bi začela o tem govoriti, ampak vedno sledim in se prilagam. Tako da kaj jaz vem, se mi zdi, da vem kje je meja do katere jaz

smem znotraj res tistega dotičnega primera od otrok, torej posamezen otrok v posameznem primeru in njegov odnos do vere. O tem se pogovarjamo, da bi pa jaz sedaj tak nekako posebej posegala v to pa nisem niti pomislila.

Anja: Se spomnite kakšnega primera iz svoje kariere, ki je bil povezan z religijo.

Socialna delavka: Pa en primer mi res pade na pamet. No zdaj sem ugotovila, da imam več romskih staršev. Imam eno zgodbo in sicer eno deklico Romkinjo, ki ima veliko bratov in sester, ampak je edina, ki je v rejništvu in ona si je recimo sama poiskala rejniško družino. Rejnica je od te punčke sošolke mama in ta deklica je vedno več časa preživela pri njih, tudi prespala, skratka, jaz rečem, da si je deklica kar sama našla rejniško družino in zdaj je dejansko pri njih, kjer se ima krasno, zelo velik potencial je v njej, res super punca. Ta rejnica tudi zelo vzpodbuja njene stike z matično družino, jo vozi tja, je tudi prisotna tam, če deklica želi. Vidi se pa to njihovo življenje, moški kot nekakšen poglavar družine in ta gospod je do svoje partnerke res večkrat nasilen, če ne vedno fizično pa je psihično večino časa. Tudi alkoholizem je v družini v bistvu in ta punčka, zdaj jaz sem jo nekako začutila, da ta punčka pri svojih letih začutila, da je ona prerasla mamo v funkcioniranju in to je tak primer no. In verjamem, da more bit punci grozno ko kaj takega ugotoviš, da veš kaj bi od mame še želel, da vidiš kaj lahko drugi starši otroku dajo, ob enem pa vidiš, da tvoja mama tega tebi ne bo mogla nikoli dati. Ob enem pa ona na teh stikih vidi kako se njene starejše sestre obnašajo do mame in starejši brati, predvsem en brat, ki je seveda popolnoma prevzel vzorec od očeta, on mame ne spoštuje, ona je pač ženska, ki mora ono in tretje in pač misli, da lahko reče kar mu pade na pamet. In ta punčka sedaj razmišlja o tem kako bo ona svoji mami pomagala ko bo odrasla. Tako da tu bi mogoče našla malo vere. Ampak jaz imam kar malo zavezane roke, moja dolžnost je skrbeti za rejniško družino in za punco, da so stiki, da delam z očetom, da ne bi pil ko pride punca, mamo vzpodbujamo, da naj ji pokaže kako kaj peče in podobne zadeve. Skratka delamo na tem, da so ti stiki čimbolj kvalitetni, da tisti čas komunikacija steče na čimbolj varno in nenasilno. Ampak je vse skupaj zelo težko, hvala bogu, da je deklica tukaj zelo močna, da že ona zmore reči, ne pridem ta vikend domov, ker imam delo za šolo. Nekako zmore postaviti svoje meje. Ampak dobro to je pač ta primer, da lahko. V tem je mogoče zaznat recimo odnos moški ženska, ki se velikokrat opisuje tudi v religiji.

Anja: A vpelжете karkoli iz vere, religije v vaše delo?

Socialna delavka: Pa jaz mislim, da vera na splošno vpliva, kot na človeka, tako da mogoče kaj pa vem, sploh nezavedno kaj prinesem pa ti zdaj recimo ne bom znala povedati. Mogoče bolj razumem tistega otroka, ki mu je vseč ta nedeljski ritual, razumem pomembnost, ker to otroku da neko to predvidljivost, varnost. V tej varni nedelji ko točno ve kako bo potekala je to, ker ve kako bo, se vseeno nekaj dogaja, recimo razumem zakaj je otroku to vseč, ker točno ve kaj sledi enemu pa drugemu. Otroci v rejništvu

to zelo rabijo, ker v matični družini ravno tega ni, je bolj kaos na vseh področjih. Otrok nikoli ne ve kaj lahko, kaj ne sme, kako se bo starš odzval, ne glede na to kakšne težave v družini so mislim, da to lahko tej punčki ustreza in prejšnjega primera.

Anja: Kaj pa vera v vašem vsakdanjem življenju?

Socialna delavka: Hm... v cerkev grem ob praznikih, drugače pa ne ravno. Nekako sem mnenja, da vsak na vero gleda drugače s svojimi očmi. Enako je pri komunikaciji, jaz lahko vplivam samo na to kako ti povem določeno informacijo, ne pa na to kako boš ti to sprejela. Recimo zato pa se vse svete knjige lahko berejo na čisto drugačne načine. Recimo se mi zdi, da tudi odraščanje ob veri, zdaj je to obdobje ko je zelo in ali pa ni in, pa potem po televiziji gledaš ja cerkev pa ni obdavčena pa kaj pa jaz vem. No in potem to kar eno negativno luč meče na vse skupaj, pa tudi pri nas vzbuja negativne občutke. Jaz se pa recimo spominjam svojega otroštva, kjer smo hodili k šmarnicam in sem to povezovala z enim druženjem, to nas je bilo ne vem kakšnih 20 in smo bili na igrišču in smo najprej igrali med dvema ognjema, potem pa smo šli še k šmarnicam. To je meni bilo, zato mi je to blizu, ker mi nikoli ni bila ta vera odveč. Ker odvisno s katerimi izkušnjami vero, religijo povezuješ, ker jaz imam zelo pozitivne spomine. Ker recimo smo imeli tudi ta svoj pevski krožek in nas je imel župnik, ki nas je učil peti, igrati kitaro, smo bili stalna družčina, vedno smo dobili cukre na koncu in tako se spomnim, da smo potem dobili kaplana, enega mlajšega. No in ta je bil super, ker je poslušal Metallico in jaz sem takrat odkrivala Metallico in Guns'n'roses, in je bil on na koncertu, prav spomnim se njegovih zgodb. Res je bilo super, in to ni bilo nekega pranja možganov o veri, ampak je bilo druženje mladih, spoznavanje nečesa novega, mogoče je to vplivalo na moje gledanje. Tako da verjamem, da ravno to spoznavanje ljudi vpliva tudi na gledanje na določeno situacijo. Tudi ta izkušnja s to skupino recimo sem se čutila kot da pripadam, varno, postali smo res dobri prijatelji in sem z veseljem šla k verouku.

9.2.3. Intervju C

Anja: Najprej me zanima vaša kariera kot socialna delavka.

Socialna delavka: Jaz sem pozno študirala in sem delala najprej, prav kot socialna delavka sem začela, delala sem na drugih programih, ki so bili povezani s socialnim delom. Drugače pa kot socialna delavka pa sem začela delati na Zavodu za pomoč na domu, potem sem že bila tukaj na Centru za socialno delo v Kriznem centru za žrtve nasilja. Zdaj sem pa tukaj v tem referatu na enoti za pomoč posamezniku in družini. To pa je referat za delo z družino z mladoletnimi otroki.

Anja: Koliko let je zdaj vse skupaj torej?

Socialna delavka: Takega prav na področju socialnega varstva, od takrat ko sem delala v Zavodu za pomoč na domu je to 18 let. Ne več, ker prej sem tudi nekaj drugega delala in tudi nekaj drugega študirala.

Anja: Zdaj me pa zanima vaš osebni pogled na religijo.

Socialna delavka: Vzgojena sem bila v katoliški veri in sem tudi vse te zakramente opravila. Kot majhna šolarka sem hodila tudi redno k verouku in k maši. Potem pa seveda, ker moji starši niso bili toliko aktivni verniki, razen, da smo praznovali vse te katoliške praznike, veliko noč, božič, vse te zadeve, samo takrat so hodili k maši. Jaz pa vem, da sem imela eno tisto, kar dolgo obdobje, tam enkrat konec osnovne šole pa tja nekje do zgodnje odraslosti, kot dekle, tudi nisem hodila v cerkev. No potem v odrasli dobi pa sem zopet začela hodit. Zdaj hodit v cerkev pa biti veren, po mojem ni ista zadeva, po mojem doživljanju sta to dva različna pojma. Takrat se je pri meni zgodilo to, da je mama umrla in kar me je zelo prizadelo, sem bila sicer odrasla, ampak me je zelo prizadelo. S tem, da je bila eno leto pred tem hudo bolna. In takrat sem se nekako v cerkvi pa v tem, v povezavi, ko sem šla v cerkev sem se kar umirila in neko povezavo z mamo sem čutila. In od takrat naprej sem bila bolj verna in redno hodila k maši. Drugače pa jaz živim samo s partnerjem, nimava otrok, obeležujeva vse te praznike, kljub temu, da on ni veren. To je to kar se nekako tega zunanjega verskega prepričanja tiče. Drugače pa meni osebno vera ne pomeni to, da bi morala vsak dan molila oče naš na primer. Ampak mi je bolj v tem smislu, ker molitev je tudi neke vrste meditacija, zdaj kakšno besedilo uporabljáš pa je mogoče stvar vsakega posameznika. Meni toliko to pomeni to, da mi eno umirjanje, eno zbranost to omogoča. Dejstvo pa je, da verjamem v to višje božje bitje, to pa ja.

Anja: Kako pogosto torej obiskujete cerkev?

Socialna delavka: Tedensko grem in grem vedno sama, mož pa je takrat doma. Pol pa včasih, to pa je zelo odvisno, se pravi, zato ker mi to eno tako pomiritev da, si pač vzamem tisto eno uro ali pa tričetrt ure pa grem, si vzamem zase čas. Grem včasih tudi zvečer recimo, ko sem tako nemirna ali pa se mi nekaj dogaja, pa se kar spravim pa grem tudi zvečer. Pa ne vem, ne bom zdaj rekla, da hočem zdaj tam nekaj pomolit ali ne vem kaj, ampak res ko pridem tja noter, se takoj spravim v eno tako stanje, da sem bolj umirjena, da mi to pomaga.

Anja: Kaj pa vaš pogled na druge vere?

Socialna delavka: Težko bi rekla, da jih zelo podrobno poznam, da bi vedela natančno ne, ampak tako v ozadju zelo v grobem ločim. Jaz zase mislim, da sem zelo sprejemljiva. Zdaj če jaz vidim in razumem, da meni to, da smem verovati v nekaj, kar sem si pač sprejela in si zamislila, da smem iti v neko okolje, kjer mi je fajn, kjer doživim pomiritev, potem menim, da bi vsak človek to moral imeti. Vsak človek bi

to moral imeti, s tem pa da se, ravno tako kot v naši veri, da je zelo odvisno zopet od tega, te etičnosti. Ker na žalost vidimo, da tudi ob veri ali pa ljudje, ki jih smatramo, da bi morali biti najboljši med nami, najbolj etični, najbolj pravični, če tako rečem, so na konec koncev samo ljudje in imajo tudi zelo grde pomanjkljivosti in tudi potem pride do tega izkoriščanja ljudi. Jaz mislim, da mora vsak imeti možnost verovati in delovati v tistem, kar mu je blizu ali pa v čem je vzgojen ali pa kar mu pač prinaša nekaj dobrega.

Anja: Vam vaša vera kakorkoli pomaga pri vašem delu?

Socialna delavka: No pomaga mi bolj posredno bi rekla. To da, kot sem rekla kadar imam v službi tak zelo naporno delo ali pa čutim neko težo, mi je težko ali pa sem zaskrbljena, mi pomaga to, da samo sebe na nek način umirim. Pa da verjamem, da so neke stvari izven mojih, kako bi rekla, iz mojega poseganja, iz mojih možnosti in da bo vse urejeno tako kot mora biti, da bo vsak dobil tisto kar potrebuje. Zdaj, da bi pa tak pri delu neposredno, morem reči, da se bolj izogibam kot ne, bolj ne vključujem svoje vere v delo. Ampak sama sebi pa pomagam, da lažje pa boljše delam.

Anja: Kaj pa če pride k vam verujoči, je vera tema pogovora?

Socialna delavka: Redko sicer, ampak ja. Če tema na to prinese, če skozi razgovor to pride do tega. Ker kadar so recimo uporabniki ali uporabnice v neki stiski, kaj jaz vem na primer nasilja, se je zgodilo to, zgodilo ono, vedno jaz vprašam ali imajo koga na katerega se lahko obrnejo, kdo je tisti, ki jim skozi razgovor lahko pomaga, da si olajšajo dušo ali kaj drugega, in kadar rečejo ja, cerkev vera, potem absolutno to podprem. Rečem super, fino, če vam to pomaga, če takrat čutite olajšanje, če se na ta način, nekako kako bi rekla, vam je lažje, verjamete, da boste zmogli, potem absolutno s tem nadaljujte. Sama pa ne vem, mislim, da nikoli še nisem vprašala ste verni ali pa kaj takega ali pa verjamete v kakšno takšno reč. To pa še nikoli nisem nikogar vprašala. Torej če skozi pogovor pride do tega, ampak tudi pogovor, ki je na nek način z moje strani sprožen ali je kaj kar vam pomaga, kar vas potolaži, kar vam prinese neko varnost, s temi vprašanji bolj, kot pa direkt glede vere in če ta pogovor nanese na vero, v tem nadaljujem absolutno.

Anja: Imate kakršne koli izkušnje povezane z religijo, vero?

Socialna delavka: Pa nekako nimam. Razen tak zelo, jaz moram reči, da kar precej svojih uporabnikov in to z velikim zaupanjem v strokovnost napotim na Družinski center Mir v to osebno psihoterapijo v okviru tega centra, deluje nekaj psihoterapevtk, ki so to družinsko in partnersko terapijo zaključile in tudi druge specializacije imajo. In jaz moram reči, da jih zelo napotujem tja, res je, da jih ne morem napotiti, tako kot te napoti zdravnik, ampak jaz lahko predlagam in moram reči, da tisti uporabniki, ki to sprejmejo in se potem res vključijo v to psihoterapijo, da redno hodijo in vstopijo v ta proces, so

nato res zelo dobri rezultati, tako da ja tja jih napotim, kljub temu je to je verske ustanova oziroma so terapevtke tudi sestre. Drugega primera se nekako ne spomnim. Vem pa še za en primer, to pa je imela kolegica ko je en duhovnik, eni svoji uporabniki zelo aktivno pristopil, da ji je pomagal v smislu preživetja, reševanja teh mesečnih stroškov, do boga, da ji je dejansko res pomagal, se je odločil, glejte jaz vam bom stal ob strani, da boste vse uredili, mislim, da ji je pomagal tudi pri ravnanju z denarjem, da je celo enkrat spremljal sem na center, sicer ni moj primer, vem pa zanj, tudi konkretno po imenih. Morem reči, da se je to na koncu zelo dobro odneslo. Tako, da imam bolj dobre kot slabe izkušnje.

Anja: A bi se vem zdelo smiselno več pogovarjati o tej temi?

Socialna delavka: Moje stališče je in mislim, da pride človek sem takšen kakršen je, zato vse kar ima, kar nima, z vsemi pomanjkljivostmi z dobrimi stvarmi in če je vera pomemben del njegovega življenja je pomembno tudi to upoštevati. Če je to neka taka, tako kot nas na šoli učijo, da iščemo neke dobre vire iz katerih človek lahko črpa, da si pomaga pri urejanju svojega življenja, jaz ne vidim zadržkov in ne vem zakaj bi to moralo biti ločeno, ker smo mi pač v javni službi. Če on reče vera je zame in gremo res iskati vire, kdo, kaj, potem super, da vidi vir v veri in mu lahko to pomaga. Resnično ne vidim zadržka zakaj ne.

Anja: Kako pa ste glede drugih ver? Na primer pride k vam na razgovor musliman, muslimanka.

Socialna delavka: Pri meni je način dela isti. Jaz toliko dobro in natančno vere tele ne poznam, da bi sploh lahko bila proti, ker preprosto ne vem kaj bi bilo tisto, kar bi mene osebno motilo. Ali pa na splošno v moji življenjski filozofiji ni nič takšnega, da bi mene motilo. Jaz verjamem v tega enega boga in mislim, da je njihov muslimanski bog, isti bog kot je moj bog. Če je moj dober, ne vem zakaj njihov ne bi bil dober. Tako da ja, tudi, če pride k meni kdorkoli, druge vere, bom z vsemi ravnala enako. Nisem še imela primera, kjer bi kaj takega bil poseben problem.

Anja: Ste imeli kdaj kakšna izobraževanja na to temo?

Socialna delavka: Ne, nikoli. Resnično nikoli, niti se ne spomnim iz fakultete, da bi imeli kaj. Kar pa je dejansko, če smem pripomnit, to je res škoda, ker vera je pomemben del, skozi katerega ljudje doživljajo neko nemoč ali moč, skozi katerega, bi se lahko opolnomočili in o tem ni bilo nikoli govora. Se mi zdi res škoda, ker je to en vir, ki bi se ga lahko uporabljal za res vsakdanje življenje, ker gre za to, naša naloga je, da ljudem pomagamo, da svoje vsakdanje življenje, da ni tak muka, da uredijo zadeve, da bi lahko boljše in lažje živeli, to je osnovni cilj.

Anja: Kako pa je z institucionalnim okvirjem, torej institucija, center ali ste kdaj dobili sporočilo, da se o tem morate ali ne smete pogovarjati?

Socialna delavka: Ne ja in ne ne. Nikoli nihče ni rekel, dajte to uporabiti in nikoli nihče ni rekel, tega pa ne smete uporabiti, mi smo le državna ustanova, tako da ne eno in ne drugo. Vedno delamo po svoji presoji. Zdaj če si na primer izmišljujem, recimo ne vem kaj bi se zgodilo, če bi jaz tu na steno križ obesila, to se še ni zgodilo. Ampak, če lahko moje stališče povem, meni pa ne bi bilo prijetno, pa sem vernica, če bi prišla v zdravniško ambulanto pa bi bil tam obešen križ na steni. To pa se mi zdi, da nekako ne bi bilo najbolj prijetno, zaradi tega, ker pridejo tudi drugi ne samo ti, ki nam je križ nek simbol, ampak tudi drugi in bi to že bilo lahko moteče. Potem bi na primer morali viseti vsi simboli ali pa noben, ker zavedati se moramo, da v naši državi niso samo katoliki, ampak tudi ljudje drugih ver. Ker tudi, če se spomniva teh primerov zdaj iz Bruslja, nekaterim zdaj ni lahko ne, ker takšni smo ljudje, da vedno posplošimo na celotno skupino ljudi ali narodov, ampak zdaj so pa vsi enaki. In ne samo to, da so enaki, ampak so vsi enako slabi, vedno potegnemo na to negativno lastnost, kar me pa prizadene.

Anja: Torej se vam zdi vera smiselna za ljudi?

Socialna delavka: Absolutno, absolutno. Tako kaj pa jaz vem, nekomu ne vem, vegansko prehranjevanje, ali pa prakticiranje joge vsako jutro, nekomu pa je to vera ali pa mogoče celo molitev. Čeprav koliko jaz vem ti sedanjci ali pa vsaj mlajši verniki niso toliko usmerjeni v to redno molitev, tako kot so bile stare generacije, kjer je bilo treba zjutraj in zvečer moliti oziroma so bili tako naučeni in so to tudi posvojili. Ampak sej pravim ta molitev, če je neke vrste povezava ali pa pogovor z bogom, moram reči, da redko, da bi molila te predpisane molitve, to zelo redko kdaj. Imam druge načine pogovora. Meni se zdi vera pomembna, ker mislim, da lahko prinese neko zaupanje, neko tolažbo, neko umiritev, se mi zdi, da rabimo to, tudi pri uporabnikih svojih vidim neko, da verujemo v nekaj dobrega, v nekaj pravičnega, ker zdaj pa je to vsakdanje življenje za mnoge taka prava muka in to, da rečeš je in bo in enkrat bodo stvari na svojem mestu prišle in upaš, da se bo to zgodilo zelo kmalu, lahko to veliko pomeni.

Anja: Zelo zanimiv pogled in tudi to, da na vse vedno gledate enako.

Socialna delavka: Ja seveda. Sej najlažje ljudje povedo zakaj so danes tukaj, zakaj so prišli, kaj vas je ravno danes pripeljalo sem, no in on potem najde še druge stvari. Jaz moram reči, da resnično nimam nobene slabe izkušnje, ki bi se vsaj malo na vero nanašala. Tudi recimo v prejšnji službi ko sem delala v Zavodu za pomoč na domu, to je socialna oskrba ne, ko so v glavnem uporabniki stari ljudje, kjer vera igra še bolj pomembno vlogo ali pa je bila bolj vključena v vsakdanje življenje pa nikoli nisem takega dogodka doživela, da bi bil kak problem. Priznam pa, da malo me pa moti tisto posiljevanje ko recimo ti Jehovove priče pridejo. Čeprav sej sem se to hitro naučila, jaz jih poslušam pri vratih kar imajo povedati, nato pa rečem hvala lepa, ampak kadar pa kdo pristopi s tistim ko te hoče prepričati, da je njegov prav bolj prav, kot tvoj prav, to pa vidim, da nimam tako zelo visoke tolerance za to. Da to

nimam, ker to me res moti, ko pripadniki neke druge vere hočejo tako zelo aktivno novačit, to pa priznam, da mi gre močno na živce. Vedno se bom zahvalila za informacije, ampak želim, da me spoštujejo ko bom odklonila njihova prepričanja. Se pa spomnim ko je bila moja nečakinja majhna in je moja sestra ene parkrat srečala s temi mormoni, ker so tudi takšni, da to misijonarstvo prakticirajo, pa tudi moram reči, da so bili, kako bi rekla, niso bili v tistem smislu posiljeni, da bi na vsak način nekaj dosegli, bili so dokaj vztrajni, vendar so tudi razumeli, da ko so se razšli. Tako da moram reči, da v naši družini, imam eno sestro pa starša sta že pokojna, da smo kolikor toliko kar odprti za tudi te neke druge vidike. Ampak ja smo vzgojeni, jaz sem še generacija ko sem v tem času, ravno na tem prostoru z takimi nekimi kulturnimi pridobitvami in tudi vero vzgojena in se me to zelo drži ne, nisem , ne vleče me na neko vzhodnjaško ali pa ne vem, ker te nove kabale, ne vem kaj, ne čutim nobene afinitete do tega. Ker recimo moč pa ni veren, je edince in je bil tudi vzgojen v ateizmu, ker niti ne vem, če je on sploh krščen, celo tega ne vem, pa mislim, da ni, tako da v njegovi družini nimajo nobenih teh zakramentov, je pa tak zelo toleranten človek, razumevajoč. Recimo gre ob praznikih tudi z mano v cerkev, recimo neseva k žegnu košaro ali pa kaj, ampak ni pa verujoč, ni pa tudi ne odklonilen.

Anja: A tudi iz kriznega centra se ne spomnite kakšnih izkušenj?

Socialna delavka: Ne, ker tam pa pridejo res, ker tukaj sem pridejo k meni toliko in toliko stari ljudje, ki imajo še mladoletne otroke, ali niso več zelo mladi ali pa niso zelo stari. V kriznem centru pa smo imeli zelo mešano populacijo, od zelo mladih deklet 18 let pa tja do gospe, ki je bila stara 80 let. Tam se pa spomnim, da je bila ena, ki ji je vera veliko pomenila in je tudi hodila k maši, je hodila in je bilo to okej. Od centra je hodila v cerkev in je to bilo njeno. Se pa posebej ne spomnim kakega primera, da bi se o tem posebej in izrazito pogovarjali. Tudi ljudje po mojih izkušnjah v takih javnih službah ne govorijo kar tako o veri, ker se mi zdi, da še vedno vzamejo to bolj za svoje, mogoče tudi zaradi tega, ker ne vedo na kaj bodo na drugi strani naleteli. Ker še vedno ne vem zakaj si ljudje dovolimo, da tako ocenjujemo ljudi. Ker če je to tvoje, je to tvoje, kaj imam zdaj jaz o tem za govorit ne ali posegati v to. Jaz se sploh ne spomnim, če sem že koga videla, ker midva z možem greva dostikrat ven jest, sploh če sem dolgo v službi in sem še tudi prostovoljka, pa ni časa za kuhanje in greva ven jest, no in ne vem, se ne spomnim, da bi se kdo pri hrani na javnem mestu prekrižal, sem prepričana, da se doma še vedno kdaj kdo prekriža, ampak očitno je to res bolj zasebna stvar. Se pa po eni strani sprašujem zakaj, zakaj bi se skrivali. Recimo je zelo zanimivo, če grem zvečer v cerkev k maši, pa sem več kot 50 let stara, sem v cerkvi najmlajša, razen zdaj maja ko so šmarnice in morajo otroci redno hoditi. Drugače pa v cerkev hodi malo ljudi, kar nekako ne razumem, glede na to, da naj bi še vedno bilo veliko Slovencev katolikov.

Anja: Med mladimi je več odklanjanja vere in religije kot pa sprejemanja. Nekako se vidi, da poistovetijo vero in cerkev kot institucijo.

Socialna delavka: Ja to je velik problem. Ampak zame je vera in cerkev nekaj čisto drugega, ker katoliška cerkev je ena od najbolj konservativnih, zaprtih institucij, ki je tudi ena najbolj diskriminirajočih. Ampak to je potrebno ločit, ker to ni isto in ravno zato jaz mislim, da bi morali socialni delavci biti kritični do kolegov, ki zlorabijo in poslanstvo in stroko in delovno mesto, če ti zasedaš delovno mesto, kjer je tvoja naloga pomoč tistim, ki pomoč potrebujejo, moramo mi biti prvi, ki to diskriminacijo izločimo in isto verniki biti prvi, ki izločimo tiste, ki so krivični in zlorablajoči, recimo se tu osredotočim na duhovnike. Ne pa da cerkev dela na tem, kako vse te afere prikriti in skriti, da se ne bo o tem preveč govorilo, ker pri tem ni izgovorov, to je edini način, da se jih izloči. Ker v glavnem se išče neke krivine kako bomo sedaj to zavili in skrili, da bodo ljudje pozabili in mislim, da je to narobe. Priznajmo si ne glede na to v kakem poklicu smo, smo ljudje, ki delamo napake, če delamo napake jih je treba odpraviti, če pa delamo krivico pa je treba prevzeti odgovornost in določiti tako kazni, kot se zasluži. Mislim, da je najbolj pomembno tole, da znaš pri sebi razločit kaj je tisto kaj pomeni vera in kaj pomeni neko organizacijo. Ker tudi ti, ki so vsako nedeljo pri maši so mnogi, ki delujejo v nasprotju z evangelijem oziroma v nasprotju s tem, kar razglša in so ravno tako krivični pa so ravno tako grdi pa so ravno tako nasilni pa še vseeno. Ampak taki smo in to je treba sprejeti, zato jaz mislim, če se sedaj vrneva na socialno delo, socialni delavci premalo prodorni kadar gre za to, da zagovarjamo svojo stroko.

9.2.4. Intervju D

Anja: Najprej me zanima vaša kariera kot socialna delavka.

Socialna delavka: V prvem letniku sem imela prakso v mladinskem domu v Ljubljani, tam sem pa potem enkrat na teden s sošolko hodila, sva imele skupaj določeno eno skupino, tam sva se predvsem družili, pogovarjali, v bistvu nič kaj drugega ni bila najina zadolžitev. Potem v drugem letniku sem imela prakso na eni osnovni šoli, v tretjem in četrtem pa sem bila že na centru v Mariboru. Kar se tiče faksa. No potem pa sem spoznala ta program, no takrat so se še vodile mladinske delavnice in takrat sva se tudi z eno sošolko odločile in sva šle na izobraževanje za inštruktorice mladinskih delavnic, tako da sva potem bile kot prostovoljke tukaj na centru in sva imele v eni osnovni šoli določene skupine. Potem pa se je začelo pripravništvo, zdaj pa sem zaposlena že peto leto. In sem že od začetka tukaj v enoti za pomoč posamezniku in družini, ker sem tukaj delala tudi pripravništvo.

Anja: Sedaj me zanima vaš osebni pogled na religijo.

Socialna delavka: Zdaj sama verna nisem, me pa ne moti, če so drugi in če jim religija pomaga, nimam nobenih zadržkov, ker tudi moji sorodniki so verni, moji prijatelji so verni tako, da s tem nimam nekih težav ali kakorkoli.

Anja: Imate kakšne zakramente ali kako ste vili z vero v otroštvu?

Socialna delavka: To imam, do birme imam vse, potem pa sem nekako vse opustila. Tudi recimo praznikov na praznujemo, božič še praznujemo, ampak zaradi otroka in daril, katerih drugih pa sploh ne.

Anja: Ali verjamete v kaj drugega?

Socialna delavka: Pa ja nekako verjamem v določeno energijo med ljudmi, recimo v te določene energetske povezave. Včasih tudi vsak sam svoje poti oblikuje in prispevaš k temu kam boš prišel, tudi z razmišljanjem, kaj vesolju sporočaš, to se ti vrne, te stvari že verjamem. Ampak kot neko pojavo, kot nekega boga to pa sploh ne verjamem.

Anja: Kako pa je z vašim poznavanjem drugih religij?

Socialna delavka: Tako bi rekla no, da neke osnove poznam, zdaj poglobljeno, pa ne morem reči, da poznam vse religije. No razen, če imam tudi tu pri delu koga druge vere, ker imamo pa seveda različne ljudi pri našem delu, imamo uporabnike, ki so različne vere in takrat se že prilagodiš in podučiš o tem. Sva imeli s sodelavko kar en tak primer, no imela sem več primerov, ki so povezani z religijo. Recimo ko so bili muslimanske veroizpovedi je bilo kar se tiče odnosa očeta in hčerke, no imela sem eno punco, ki je bila v kriznem centru ravno zaradi tega, ker ni njena družina odobravalta fanta ne, tako da ja je pomembno, da pogledamo ta vidik. Se mi zdi, da smo takrat, vsaj jaz pa koliko vem tudi kolegice so potem vseeno pogledale stvari glede religije, da ti je stvar bolj jasna in na nek način poskušaš razumeti zakaj je neka stvar taka, v tem primeru sploh vidik družine, ker potem tudi lažje nadaljuješ in načrtuješ delo z njimi. Tako da je potrebno, da pogledamo religijo in da poznamo različne religije.

Anja: Kaj pa recimo menite, da je religija smiselna za ljudi?

Socialna delavka: Kakor za koga bom rekla, ker je res odvisno od ljudi. Nekaterim je vera zelo pomembna, drugim pa spet ne. Jaz pravim, da kar koli komu pomaga tega se naj drži.

Anja: A pri vašem delu to raziskujete?

Socialna delavka: Sej pravim, če je situacija takšna potem definitivno ja, če konkretna obravnava, da bi zdaj jaz z vsako družino posebej o tem pogovarjala ravno ne, razen če je pač se to res vidi, da je to za njih pomembno. Zato ker tudi na tak način veš v kateri smeri nadaljevati, če pa seveda družina tudi sama izrazi kaj glede v tej smeri. Imela sem recimo primer že tudi gospo, ki se je zaradi nasilja umaknila v varno hišo in je sicer bila pravoslavne vere, ampak smo recimo tudi ključili duhovnika, sicer ne pravoslavnega, ampak iz protestantske cerkve, ker so ji oni potem pomagali in smo tudi skupaj vodili neke zadeve. Tako da ja je pomembno to raziskovati, ampak pravim zdaj, da bi pa namensko o tem

govorili, če družina sama ne spregovori o tem, potem nekako ne no. Ali pa tudi, če je jasno razvidno, da je to pomemben del potem pa se seveda o tem pogovarjamo in raziskujemo.

Anja: Se še spomnite kakšne izkušnje povezane z religijo? Tako pozitivne kot negativne.

Socialna delavka: Pozitivna izkušnja je ravno ta gospa, kjer je bilo v njeni družini hudo nasilje in je gospa sama poiskala pomoč, ker ni imela razvite socialne mreže pa tudi tujka je. Tako da smo potem tukaj iskali in gospa se je kar sama nekako obrnila, je šla en dan v cerkev, ni vedela katera cerkev je, niti ji ni bilo pomembno, pomembno ji je bilo, da je sploh šla. No in potem je tam nekako naletela na tega duhovnika in sta skupaj skozi pogovor videla, da ji lahko tudi on pomaga ne glede na to, da ni iste smeri katoliške cerkve, tako da so potem v tej smeri zadevo počasi rešili. Zdaj taki primer, da smo vključili duhovnika je bil samo ta, potem pa so bili tudi drugi primeri seveda. Tisti del ko pa je bil za to punco, ki je bila takrat najstnica, stara 17 let, imela pa je fanta, ki ga družina nikakor ni sprejela. No in tu smo skupaj z kriznim centrom, kar precej skupaj sedeli in nekako poskušali določene stvari narediti, tudi punco zaščititi na način, da bi jih povezali, da ja ne bi izgubili stikov in popolnoma uničijo odnos, ampak je nekako bil ta delež sorodnikov in potreba po povezanosti toliko velika, da je punca potem popustila in sprejela to odločitev družine. Posebej drugih primerov, da bi res izstopali pa se trenutno ne spomnim.

Anja: Kaj pa delate z uporabniki drugih ver enako? Imate kakšne predsodke?

Socialna delavka: Ne, sej pravim predsodkov nimam, tudi ta gospo, ki je bil od te punce oče, ki je tudi bil nedolgo nazaj pri meni, ko je slišal, da sem zopet nazaj, mi je gospod zelo lepo povedal, prišel me je pozdravit in je povedal, da hčerka ne živi več tukaj, je zdaj že v tujini, no in je rekel, sej vas razumem kaj ste vi želeli in kaj vi morete, ampak pač še vedno pa so oni menili, da je bilo tako prav. Tako da se mi zdi, da ne bi mogla reči, da imam kakšne predsodke. Je pa tudi res, da če nekaj ne poznam, mi je težje odnos vzpostaviti, zato je pomembno, da se tudi me sodelavke med samo pogovorimo in si ne vem na internetu kaj poiščemo. Ali pa se obrnemo na sodelavke, ki imajo več izkušenj in pač recimo pokličeš, vprašaš na kak način pristopi k človeku, kako z njim delat. recimo supervizije so zelo pomembne, kar se tega tiče.

Anja: Kaj pa kakršnokoli izobraževanje na to temo?

Socialna delavka: Koliko se zdaj spomnim ne, niti v času študija, niti sedaj ne. Pa mislim, da bi bila ta zadeva kar smiselna. No sej mislim, da smo mogoče na faksu kaj imeli ali pa smo se vsaj kaj pogovarjali, ampak potem ko pa prideš sem pa na teh organiziranih izobraževanjih ni bilo nič, no vsaj jaz nisem zasledila. Ampak mislim, da bi pa definitivno bilo dobro.

Anja: Kaj pa kot institucija center, ste kdaj dobili navodila, da se o religiji ne smete pogovarjati ali pa da se morate?

Socialna delavka: Ne, sej pravim, pri nas je vedno moraš skupaj z uporabnikom nekako videt kaj je njim pomembno, ne kar je nam pomembno. Seveda tisto, kar mi opazimo, ampak če zdaj vidiš, da je njemu pomembna ena stvar, recimo ni se zgodilo, da bi bili kaki napotki, da to pa ne, ker pač je to slabo. Ker še vseeno je naše poslanstvo in naša služba je drugačna, delamo v dobro ljudi in se jim prilagajamo.

Anja: Torej vsa svoja načela lahko uporabite v praksi?

Socialna delavka: Da, definitivno.

Anja: Torej tema religija se vam zdi pomembna tema za socialno delo?

Socialna delavka: Absolutno je pomembna. Sej pravim, odvisno je, pri tistih, ker so tukaj tudi družine, ko so ateistične in jim vera ni pomembna, so pa sej pravim, odvisno od primera, kjer pa vidiš, da je vera v družini zelo pomembna.

Anja: Če se zdaj še malo vrnem na vaš osebni pogled, zanima me kaj se je zgodilo, da ste nehali verovati, glede na to, da imate zakramente in ste bili v to vzgojeni.

Socialna delavka: Pa ne vem, jaz mislim, da je bilo kar s temi nekimi predstavami, mogoče res s cerkvijo in tem dogajanjem o vsem, res učijo nekaj, praksa pa je nekaj čisto drugega. Mislim, da je to kar precej prispevalo k temu, da sem vse opustila. Ker recimo niti moja mama ni, da bi bila verna, bolj je bila tista družinska tradicija, ko se je pričakovalo, da imamo te zakramente, bolj ta del kot pa, da bi bila moja mama verna. Se spomnim iz otroštva, da sem imela kar eno obdobje ko sem bila res, mi je bila vera pomemba, res mi je bila, ker sem hodila k maši tudi še takrat pred birmo pa ko je že bila mimo birma. Ne vem tudi ta del, kar se tiče vsaj v naši skupnosti, no kar se tiče povezovanja, vem, da smo se in v zboru in tudi drugače smo imeli tako dobro mentorico, ki nas je vzpodbujala k temu in je bila res dobra. Ampak potem pa z leti malo širše informacije dobiš, malo sam s svojo glavo začneš razmišljati, pač marsikaj ne. Recimo s partnerjem tudi nisva krstila otroka, sva pa rekla, pač če ko bo dovolj stara in če bo v osnovni šoli recimo imela željo iti pa ima prosto pot. Moji hčerki so cerkve zelo fascinantne no morem reči, tako, da sva si že šle ogledat cerkve, ker ji je ta zvonik in takrat ko zvoni ji je zelo zanimivo pa sam zgradba kot zgradba. Tako da ne midva je nisva krstila, če pa bo želela pa hodit pa nima noben nič proti. Sploh nimava nič proti, tudi moj partner ne, ker tudi njegova družina ni verna in tudi on je rekel, ko sva se pogovarjala, niso ga poslali, da mora it narediti te zakramente, ampak je imel s sošolci željo iti, pa ni bilo nobenega problema, potem pa pač je sam videl, da tudi to ni za njega. Tako da naj se otrok sam odloči in dobi svojo izkušnjo. Sej pravim, vsak sam najde tisto, kar mu je pomembno in zdaj če to rabi, naj mu bo omogočeno, da ima to možnost.

Anja: Ljudje večkrat enačijo religijo in cerkev, kakšen je vaš pogled na to?

Socialna delavka: Jaz mislim, da včasih preveč institucijo in vero kot samo povezujemo, sej to je res, to dela vsaki od nas. Dejstvo pa je, da institucija predstavlja neko vero ali religijo, zato niti ne moreš, da ne bi enačil. Tako imam občutek, da dostikrat pa ne samo pri nas, pravim na sploh, tudi zdaj ko je ta muslimanska vera zdaj ko se vse to dogaja, sej tudi njihova vera ne uči tega, kar se potem udejanja z nekimi predstavniki. Na žalost je vse skupaj to malo preveč povezano, res bi se rabilo malo ločit, vera in institucija, ampak po drugi strani se mi pa zdi ne moreš tega ločit, ko oni predstavljajo religijo in res dostikrat se mi zdi, da pač ne predstavljajo tako kot je sama vera, ji delajo kar veliko krivico.

Anja: Ja se strinjam, ampak težko je kaj spremeniti, ker nekako vsak gleda na stvar drugače.

Socialna delavka: Morem pa reči, da se velikokrat zalotim, kar mi je zelo zanimivo, kljub temu, da pravim, da nisem verna v to pojava boga, ampak večkrat pa rečem ja hvala bogu. Čisto pogovorno, res samo sebe večkrat zalotim pa potem začnem razmišljati, zakaj mi je zdaj to bilo treba, ampak čisto spontano. Tako da ta del je že res taka navada, da nas čisto podzavestno prevzame in ne moremo na to vplivati. Je pa problem, če imaš nasproti sebe nekoga druge vere in so potem ti izrazi lahko napačni, zato moraš vedno pazit, sploh v službi se tudi jaz poslušam in pazim kaj rečem, da ne užalim koga. Je pa res, da se mi še ni to zgodilo, da bi to tako slučajno rekla, ampak res pa je, da se večkrat zalotim ko pa razmišljam doma, zdaj to ni v neki situaciji ko bi moral se pogovarjat, ampak ja.

9.2.5. Intervju E

Anja: Najprej me zanima vaša kariera kot socialna delavka.

Socialna delavka: V bistvu začetek je tak šen, da sem jaz v osnovi učiteljica tehnike in fizike, študirala sem na pedagoški akademiji, študija nisem zaključila z diplomo, ker sem takrat zbolela za meningitisom. Sem pa hotela kasneje študij zaključiti, pa je bila volja pa sem tudi prijavila, ker so mi manjkali samo štirje izpiti, na prvi izpit in je bila smola, ker ko sem prišla na izpit, profesorja ni bilo, je bil izpit preložen za 14 dni in v tem času, sem imela takrat dojenčico doma, hči zbolela tako močno in sem potem to opustila. Kar se pa tiče samega socialnega dela pa sega ta želja že v tretji letnik gimnazije, kjer sem se prvič srečala s predmetom psihologija in pedagogika in sem imela eno čudovito profesorico, ki mi je ta dva predmeta zelo, nam je vsem morem reči smo jo imeli vsi kot mamo, nam je ta predmet zelo lepo prikazala, nam ga znala, v bistvu poudariti tisto resnično bistvo teh predmetov. In če bi takrat bila možnost v Mariboru študirati kaj takega, bi jaz to študirala, ampak ker to ni bilo možno, jaz pa v študentski dom nisem želela iti, sem ta študij opustila. Ko je bila moja hči stara pa pet let, sem pa slučajno opazila v časopisu en razpis, ki je vabil na izredni študij socialnega dela v Mariboru in takrat

sem bila jaz že trdno odločena, da ne bom učiteljica in sem se odločila za ta študij ob delu. Sem opravila, takrat sem jaz imela tudi srečo, takoj ko sem jaz prvo stopnjo naredila, je bil prvi vpis v drugo stopnjo, takrat samo za specializante in tako sem morala eno leto počakat, nato pa sem zaključila tudi drugo stopnjo. Morem reči, da sem potem kar rabila nekaj časa, ko sem iskala službo. Ampak, seveda prakse nisem imela na tem področju in je bilo zelo težko, na kar sem imela to srečo, da mi je bila služba v domu starejših v Celju ponujena in sem tam začela svojo kariero leta 2001. Takrat sem bila 3 leta tam, no potem pa so mi ponudili službo tukaj, ko se je dom odpiral in sem sedaj ves čas od začetka tukaj, na področju dela s starejšimi. Tako, da zdaj pa sem tukaj že 12 let.

Anja: Zdaj me pa zanima vaš osebni pogled na religijo.

Socialna delavka: V bistvu je tak, zdaj seveda sem katoličanka, tako sem bila tudi vzgojena, ampak ne zdaj tak, da bi morala biti vsako nedeljo pri maši, ampak v tej smeri pa so me starši vzgajali. Imam vse te zakramente, sem tudi cerkveno poročena. Grem ob kakih praznikih, ob kakih dogodkih v cerkev, tudi moram reči, da teh deset zapovedi je tistih ta pravih, ki se mi zdijo. In vedno rečem tudi, da cerkev nič slabega ne uči. Vedno nas uči kako moramo biti drug do drugega, spoštljivi, potrpežljivi, kako moramo biti pravični, da ne smemo krasti, vse to se mi zdi, prav kar počnejo. Ne podpiram nekih verskih fanatikov, nikoli jih nisem, pri nobeni veri, je pa moje mišljenje, da moramo dati svobodo, kar se tiče veroizpovedi vsakemu človeku in jim to absolutno omogočiti, če je le mogoče, da je deležen svoje vere, kjerkoli se pač nahaja. Ne vem, sem zelo žalostna ko vidim, da se kaka vera hoče prevladat nad drugo in sploh ko pride do kakih ubijanj in ne vem česa še vsega, verskih vojn in česa podobnega, to me zelo žalosti. Nekako nasploh v življenju zagovarjam to, da moramo dati vsakemu človeku pravico do svojih pogledov, do svojih prepričanj.

Anja: Kako pa vsa ta vaša prepričanja vplivajo na delo?

Socialna delavka: Ja seveda, če mi te zapovedi nekaj pomenijo, potem to tudi vpliva, ker vsaj mislim, da sem, tudi glede na povratne informacije, spoštljiva, poslušam ljudi, skušam jih razumeti, daleč od tega, da bi karkoli komu odtujila ali kaj, pa sem se zdaj spomnila, pa sicer nima nobene veze s to temo, sem bila zadnjič tako prizadeta, pa že dolgo dolgo v življenju nisem bila.

Pripoved o dogodku v trgovini iz pred dveh tednov.

Anja: Se vam zdi vera in religija smiselna za ljudi?

Socialna delavka: Absolutno je smiselna, jaz mislim, da je, zdaj tudi ko sprejeme delamo pa to, mi imamo en vprašalnik, če ste že tistega videli, ki ga damo pred sprejemom v dom in je vprašanje v zvezi z vero in se velikokrat zgodi, da ljudje nič ne napišejo, kar se tega tiče. Veliko pa je prvo vprašanje, če bo kaka maša, tudi če kaj duhovnik hodi, to ne. Jaz mislim, da je smiselna, zato ker daje neko upanje

pa vseeno imajo ljudje. Je pa tak, če se jaz moje babice spomnim, moja babica je hodila k maši, jaz vem, sej je že dolgo ni, je že dolgo pokojna, jaz sem bila stara okoli 30 let ko je umrla, ampak sem jo dobro spoznala. No in je imela težko življenje poleg svojega moža, osem otrok je rodila, s tem, da se je en rodil mrtev, sedem jih je preživel. Imeli so veliko kmetijo, v bistvu ona je bila doma, bila je gospodinja, skrbela za otroke, ker oni so imeli takrat hlapce in vse. Ampak njen mož pa je bil taki ženskar bolj, ne da bi jaz vedela, da je on grdo ravnal z njo, ampak drugače pa ni bil ne vem kaj, kar se teh odnosov tiče in ona je vedno rekla, če bi bog bil kje, jaz ne bi tako trpela na tem svetu. To hočem zdaj povedat, da na nek način je verovala v boga, ampak ni se ji pa zdelo prav, kaj je delal mož, ni bila tak, da bi zdaj klečeplazla, hodila je k maši in vse, ampak se pravi, da je smisel, da ljudje verujejo, ampak glede na svoje izkušnje potem tudi različno gledajo na vero in boga.

Anja: Torej vi pri vašem delu raziskujete vero?

Socialna delavka: Ja, najprej z vprašalniki, pa tudi pogovarjamo se, potem tudi povejo, mi smo imeli že tudi, zdaj se pa ne bom spomnila, kaj so že ti, ko hodijo toliko po hišah in vedno prepričujejo, da pristopiš k njim.

Anja: Mislite Jehovove priče?

Socialna delavka: Ja točno, Jehovove priče, to smo že imeli v domu. Spoštujemo to, jaz spoštujem to, vsakega posameznika, kakorkoli se je odločil. Imeli smo enega gospoda, ki je bil Jehovova priča, tam je bila možnost, ker je bil toliko pokreten, ga je sin vozil ob sobotah na njihova srečanja, tako da ja. Recimo mi imamo, smo imeli prostovoljce, ki smo jih spustili v navednicah v hišo, kaj so že bili to, sej zdaj so nehali hodit, no ti ki imajo ob sobotah dela prost dan, tukaj na ulici tu odzadaj imajo svojo cerkev, sej sem že bila na njihovi prireditvi, na koncertih, kaj so bili to za eni, zelo fajn so se mi zdeli ti prostovoljci, odprti, prihajali so ob nedeljah k stanovalcem in so se z njimi družili, zdaj se pa res ne spomnim kateri cerkvi so pripadali. Pa enih par let so tako prihajali, 3 ali celo 4 leta, okoli 2010, tako v tistem obdobju, ampak potem pa so nehali prihajati. Ne, ne bom se spomnila. No ne zapiramo vrat različnim religijam, jaz tudi vem, da ko sem v Celju delala je bila tam ena izmenjava, pa res se spet ne spomnim, ker teh različnih vej religij, res ne poznam dobro in potem hitro pozabim imena, poznam samo te večje religije. No in tam v Celju so mladi študentje iz celega sveta bili in so to vero širili, ena izmed teh vej ne ravno krščanstva, ampak pač neke religije. In so tudi hodili, mislim da jih je bilo okoli 20 in so hodili k našim stanovalcem in vem, da so se mi zdeli tako odprti in tak zelo razgledani, kar se tiče, sej so vsi duhovniki, ampak ti naši krščanski duhovniki se mi zdijo tak zaprti, ne tako odprti, ti pa so se mi zdeli tako odprti, z neko glasbo so se ukvarjali pa z raznimi stvarmi, zelo komunikativni, no in me je to zelo pritegnilo pri njih. Se mi je res zdelo, da so tak no niso vsiljevali nič, kar se mi je zdelo ravno prav, so razložili zadeve,

s čim se ukvarjajo, kaj je njihovo poslanstvo in tak, kak na neke stvari gledajo, ničesar pa niso vsiljevali. Ravno tako kot ti ne, ki so prihajali k nam, tak so se mi resnično zdeli odprti.

Anja: Vem, da je v domu duhovnik, kdo ureja zadeve z njim?

Socialna delavka: Mi imamo zdaj benediktinskega duhovnika, patra Bena, kar imamo zdaj njega, k nam hodi že ene štiri leta, imamo našo kapelico premalo za maše. On pa take maše naredi, jaz ko sem ob sobotah dežurna grem včasih gor, če imam čas poslušat, on pa tako iz življenja govori, nekako miri stanovalce, včasih resnično miri, da recimo ne smejo biti nestrpni drug do drugega, potrpežljivi, to kar bi naši stanovalci večkrat potrebovali, da jim povemo ne. Pater Beno, no in zdaj v zadnjih letih, organiziramo tudi vse izlete na tak način, da njega zraven vzamemo, da nekje gremo v eno cerkvico in potem on tam naredi mašo, tako da vzpodbujamo stanovalce in ohranjamo njihovo vero. Morem reči, da so stanovalci zelo veseli.

Anja: Se spomnite kakšne izkušnje povezane z vero, religijo? Pozitivne, negativne.

Socialna delavka: Pozitivna izkušnja je definitivno ta naš pater Beno, to je zelo pozitivna izkušnja, kako zna on to vse prikazat, kako komunicira s stanovalci, na pravi način se obrnit na njih, v bistvu, da na ta način koliko jaz vidim, še meni pomaga kar se tiče glede teh odnosov pa tega. Negativno izkušnjo tudi imam, ko je meni svak umrl, je bil pogreb v Slivnici in takrat je tisto leto Janez Pavel drugi prišel v Slovenijo in je pa letališče zelo blizu in ko je pogrebno mašo opravljal je celo mašo nagovarjal nas žalujoče, kako darovat za cerkev, ker bi oni sedaj morali obnoviti cerkev, ker pride papež na to letališče in se to z letala vidi, ta fara in vse, ni pa na koncu povedal, da je to sedaj maša za to osebo, nič ni omenil. Meni so na pogrebi najlepše, no najlepše, težko je reči, da je na pogrebu kaj lepo, ampak najlepše mi padejo te maše ko znajo duhovniki kaj lepega povedati o osebi, ki je umrla. Se tudi spomnim ko sta umrla babica in kasneje dedek, pa sedaj tudi oče in stric, vedno je znal duhovnik kaj lepega povedat, še nisem res naletela na kaj slabega, ampak tisto mašo sem si pa res zapomnila, ker me je resnično prizadelo. Je čisto odvisno kateri duhovnik.

Anja: Ste imeli kdaj kakšno izobraževanje na temo religije?

Socialna delavka: Ne, nikoli. Pa tudi si ne želim ravno, ker toliko kolikor me zanima si lahko jaz sama pogledam in preberem.

Anja: Kot institucija vaš dom, vas spodbujajo k temu, da raziskujete vero?

Socialna delavka: Ja definitivno, ker to je pomembna stvar v življenju in to raziskujemo, smo pa tudi zelo odprti, kar se tega tiče. Ker tudi nas zanima vse o človeku, resnično vse kar se tiče naših stanovalcev, kar se tiče njihovih potreb, želja, običajev in to je eden izmed njihovih običajev, to kako

so doma živeli, ali so obiskovali maše ali so verni, ali ne, to je pomemben podatek, da jih ne bi recimo mi silili v nekaj. Tudi recimo, če on že ne zna več povedat ali karkoli, da bi ga mi k maši vozili, on pa si tega ne bi želel nikoli v življenju. V takih primerih oziroma velikokrat o tem sprašujemo tudi svojce, ker nam lahko dajo veliko pomembnih in potrebnih informacij.

Anja: Kaj pa katere vere vse imate v domu?

Socialna delavka: Zdaj imamo večino katolikov, pa ateistov malo manj, imeli smo prej Jehovove priče, ampak so umrli. Ker kaj drugega pa se jaz zdaj res ne spomnim, ja čakaj imamo pravoslavce, drugega pa ne. Ampak koliko jih je, na prste ene roke bi jih lahko sedaj preštela, ampak tudi ne izražajo, da imajo kak primanjkljaj ali pa karkoli, bi uredili duhovnika tudi za njih, če bi izrazili željo in podobno.

Anja: Torej se lahko glede religije pri vas izrazi in potem vi to dalje urejate po vaših zmogljivostih?

Socialna delavka: Seveda, če je le v naši moči, se bomo potrudili in uredili maksimalno kar se bo dalo. Mi tudi pomagamo recimo, da se obrnejo na nas, duhovnika, ko se kdo poslavlja, če sami nimajo svojega duhovnika, pokličemo mi našega duhovnika, tudi svetujemo, tudi še povemo, če recimo si mislimo, da niso dovolj seznanjeni pa še to naredimo.

Anja: Torej je pri vašem delu religija zelo pomembna?

Socialna delavka: Ja absolutno.

Anja: Kaj pa kako bi rekli, da poznate druge religije?

Socialna delavka: Tak, tak bi rekla no. Se nikoli nisem, največ iz medijev pa iz tega največ, nikoli pa nisem, da bi jaz šla brat kaki koran recimo pa kaj takega, to ne. Si pogledam kaj na internetu, če me zanima.

Anja: Kakšen pa je vaš pogled na druge religije?

Socialna delavka: Tak bom rekla, vsak ima pravico do svoje vere, do svojega mišljenja, prepričanja, dokler ostane v mejah, dokler za to drug ni prizadet, kar se druge vere tiče. Spoštujem pa vsako vero, bi z vsakim, tudi s posameznikom druge vere ravnala enako. In tudi se temu podrejam, ko grem recimo po svetu, je treba si tu in tam dati ruto na glavo, ker to od mene zahtevajo in to spoštujem, se tega držim.

9.2.6. Intervju F

Anja: Najprej me zanima vaša kariera kot socialna delavka.

Socialna delavka: Jaz sem začela študirat še takrat na Višji šoli za socialno delo, ker druge možnosti ni bilo. In se je šele čez nekaj časa ustanovil visokošolski program, tega sem potem že ob delu opravljala. Zdaj kariera je pa čisto tak, začela sem s pripravništvom na centru. Po opravljenem pripravništvu sem bila takrat preko javnih del, koordinatorka v programu pomoči na domu, potem se je ta program preoblikoval v center za pomoč na domu, ampak v osnovi pa je začel delovati tukaj na centru oziroma tam še na Dvoršakovi. Pač eno tiho pravilo je bilo, pot do zaposlitve je bilo naprej pripravništvo, preko javnih del in nato nadaljna zaposlitev na centru. Potem pa seveda počasi na denarnih pomočeh in po enih štirih, petih letih na denarnih pomočeh pa potem sem prišla v to enoto za pomoč posamezniku in družini. Kjer sem kar nekaj let delala, no v bistvu jaz delam tukaj že enaindvajseto leto, zato je toliko vsega že bilo. No takrat sem delala v polivalentnem načinu, takrat je bilo to še tako urejeno, no in sem imela od priznanja očetovstva, preživetja in pa urejanja družinskih odnosov, razveze, stiki, skratka vse je bilo takrat združeno v to področje polivalence, bil si zadolžen za področje in določen teren, območje in potem smo to pač delali. Potem sem bila za krajši čas, mislim da 3 ali pa 4 leta vodja te enote, nakar mi je bilo premalo konkretnega dela s strankami, ker zdaj vodenje enote pomeni dosti organizacijskega dela, dosti pogovarjanja od spodaj, navzgor, se pravi s kolegi v enoti in z nadrejenimi in prilagajanj, pogajanja ter sklepanja kompromisov in pa to kar je bilo dela s strankami je bilo bolj v smislu reševanja kakih čudnih situacij oziroma razreševanja konfliktov. Jaz pa sem ugotovila, dato ni za mene, ker me je preveč izčrpalo, ker se mi je zdelo, da premalo je tisti moj strokovni del, ali pa tisti strokovni del, v glavnem nisem mogla toliko izživeti na tem področju, no in sem takrat potem raje prosila za premestitev nazaj na strokovno področje. Takrat so potem že bila specializirana področja, v času mojega vodenja smo jih specializirali, torej posebej razveze, preživetja, varstvo družine, urejanje stikov, skratka po posameznih področjih, se pravi, da strokovni delavci sedaj opravljajo samo eno področje, ni več polivalentnega načina dela. No takrat sem potem vzela kombinacijo spolnih zlorab, no ko sem še vodila, sem že tu in tam delala na tem področju, no in tudi to je bilo, nekako zaradi vsega tistega vodenja in vseh tistih je bilo premalo no sem se lahko angažirala na strokovnem področju. Tako da sem potem obdržala spolne zlorabe in preživetje. Zdaj pa sem že 6 let na področju dela v splošno korist. Kjer zelo uživam, zadnja tri leta pa sem tudi koordinatorka tega področja, pa moram reči, da mi je to izredno všeč in rada delam tukaj. Moram reči, da sem tudi zelo zadovoljna, da je moja službena pot šla tako kot je šla, zaradi tega, ker v osnovi tista javna dela so mi bila res zelo koristna, da sem pridobila en način ne vem dela z ljudmi, da spoznaš, sej vemo, da smo si različni in tudi delamo z različnimi ljudmi. Zdaj denarne socialne pomoči, oziroma takrat se je rekel denarni dodatek je tudi en tak posebni način dela in ko se še bolj zverziraš v delu z uporabniki, tudi takrat smo stranke govorili še, to so ene stvari, ki so se spremenile tekom moje službene poti. Družina pa je od zmeraj eno zelo zahtevno področje, da pa tudi mi je v redu. Moram reči, da ves ta čas oziroma nikoli si nisem mislila, da bom delala s posamezniki, ker mi nekako to ni bila, preprosto se v tem nisem videla. Pa mi je zdaj v

redu, ampak verjetno, če bi začela s posamezniki pa mislim, da bi mi bilo dosti težje, kot pa sedaj ko že imam toliko izkušenj iz vseh drugih področij, pa mi je zdaj v redu. Vmes sem potem doštudirala, pa še potem pridobila uni naziv, kar v času mojega študija še ni bilo. Tako da imam tri diplome prosim. Mi je zdaj na tem mestu fajn, v tem smislu, ker je to sicer seno delo, ki se tak na ven sliši, sej sva se o tem že pogovarjali, da je to zelo birokratsko, ampak je resnično minimalno, dosti lahko uporabim stroke in to na svoj način. Jaz se zelo rada naučim novih stvari, mene zelo zanima, tudi če nekaj ne delam, rada vem, kaj se tam dogaja in mi ni težko se na novo nekaj naučit. Jaz sem na sploh tak narejena, da recimo mi je sedaj to družbeno koristno delo toliko pomembno, da to sedaj najrajše delam, če pa bi me premestili na drugo področje pa bi mi bilo tisto področje všeč. To čisto iz razloga, ker se rada učim in se poglobim v določeno zadevo, da potem to z veseljem delam. Sicer samo sebe večkrat sprašujem kaj bi bilo, če bi bila premeščena na skrbništvo odraslih oseb, ker to pa mi je res eno tako, se čutim ne dovolj strokovno podkovano, ker so pač ene take res bolj pravne stvari pa tako v zraku področje mi je. Verjetno pa bi se tudi naučila. Zdaj v osnovi sem vzgojiteljica predšolskih otrok in so mi otroki bili vedno všeč, sem tudi rada delala z njimi, še vedno so otroci zame zakon in sploh glede zaščite in tega. Sem tudi vključena v interventno službo, se pravi izven rednega časa, ko pa so kakšne potrebe po zaščiti mladoletnih otrok ali pa tudi odraslih, ki so žrtve, ne vem nasilja ali pa bilo kaj. To pa je tisti del, ko pa še vedno se lahko na nek način tudi z varstvom otrok pa družine srečujem. Ker mi je to zelo pomembno, me resnično zanima pa s tem ostanem v stiku s tem delom stroke. Ker seveda, če sem v interventni službi je potrebno sledit temu kaj se dogaja na drugih področjih.

Pogovor o interventni službi ter o medijih.

Anja: Najprej me sedaj zanima vaš osebni pogled na vero, religijo.

Socialna delavka: Za mene je to en krasen običaj, moram reči, da osebno sam nauk vere o katoliški zdaj govorim seveda, poznam tudi druge, ker je pač v družini tak splet okoliščin. No o katoliški, sam nauk mi je pri srcu, mi je v redu, ker ne uči nič slabega. Zelo pa me moti institucija cerkev in njeno delovanje in ne vem stvari, ki pri njih gredo to mi pa ni všeč. Tak če bi jaz zaj povedala, ja tudi otroke sem v tem smislu vzgajala, tako da so pridobili te zakramente, tudi vzgoja je bila v to usmerjena, še sedaj tako poteka, nisem pa verski fanatik. In mi je zelo všeč naš župnik ko pravi, res ga imam rada, zato ker je zelo na tem, pravi, da ni veren tisti, ki skozi v cerkvi čepi, ampak tisti, ki vero živi oziroma po teh načelih, pa kakršna koli že so. In mi je to bolj v tem smislu všeč. Zdaj vse tisto, kar pa je tradicionalno pa smo dali skozi.

Anja: Torej hodite v cerkev?

Socialna delavka: Zdaj po pravici povedano malo manj, ker so zdaj že tudi otroci toliko veliki, ko se je bilo bolj potrebno vključevati v neke, smo absolutno sem jim bila v podporo, da so vse te obveznosti dali skozi. Moram pa nekaj reči, tudi pri nas ni bilo to moraš, probaj, če ti bo všeč je to to, sej to se začne že tam v drugem razredu, če ti je to to potem hodi, te podpiram v vsem, če pa se ti zdi, da ti to ni všeč in si ne želiš, pa tudi ne rabiš. Tako je bilo pri nas postavljeno. Pa moram reči, da sta se oba otroka odločila no v tem smislu, verjetno sicer tudi v tem smislu tega, ker imamo župnika takega kot imamo. Ker zna zelo življenjsko stvari tudi početi in povedati. In moram reči, da s tem tudi privabi mlade. Vedno reče, kaj naj vam jaz zdaj tukaj trobim, da morate zjutraj priti k maši, ja kako če pa morate otroke peljati v vrtec pa v šolo in potem še oditi v službo pa osem ure delat, pa potem zopet isto. Res zelo, zelo življenjski zna bit. Moj sin je bil zelo tak jaz pa ne bom, sem mu rekla ni treba, ampak vsaj poskusi pa se potem odloči. Ker pri nas gre vse tako poskusi in se nato odloči, isto je pri hrani, ni prisile, ampak glej če ti ni všeč lahko ven pljuneš pa ne rabiš tega nikoli več jesti, ne moreš nekaj reči, če ne poizkusiš. Moj sin je bil zelo, da on ne bo, ampak je potem vseeno šel, ker sva se tako dogovorila. Še po birmi, ki so jo imeli v osmem razredu je on hodil še celo leto prostovoljno na ta srečanja in pravi, da mu je še zdaj zelo žal, da to ni več ni, ker je sedaj v srednji šoli, ampak mu je bilo res v redu. Prvič zato ker šport ni greh in so športali pred veroukom, drugo pa to sem doživela ko smo bili pred birmo in smo imeli en pogovor starši z birmanci. Takrat sem doživela res osebni pristop ko sta onadva spregovorila pred otroki o svojih stiskah. O tem, da onadva nista nič drugačna kot pa mi vsi in da se tudi onadva s tem srečujeta in kolikokrat se sprašujeta ali sta prav naredila, da sta šla po tej poklicni poti oziroma da živita na tak način. Da so stvari, ki ju premamijo in ki ju včasih ne in da so tudi stiske in da to ne glede na to, da verjamejo v boga in da se tudi sami čisto človeško srečujejo z marsičem in tudi v tem smislu ne, da vsak ima svojo pot in da je tista pot pač prava, ne glede na to kako družba gleda na to, tudi kar se poklicne poti in tega tiče. Kako družba gleda na to, na določene poklice in to, če je njim nekaj všeč, če je njim nekaj takega, kjer se vidijo, da bi lahko počeli v življenju, potem naj to počnejo, ne glede na to kaj bo. In tudi v tem smislu, da naj se ne sramujejo tega, zdaj če ne bodo vsi diplomirali, če ne bodo nekih šol imeli, naj bodo trdno na svojih stališčih v tem smislu. In to je bilo meni zelo všeč in mislim, da je to tudi zelo veliko pripomoglo k temu, da so otroci zelo radi šli. Ker so tudi imeli možnost postaviti kakršnokoli vprašanje, brez vseh zadržkov ne in ker so videli, da je to potem ostalo znotraj skupine, da so predebatirali, da jih ni popravil ali rekel, s tem se pa jaz ne bom ukvarjal ali pa da to ni čisto tisto pravo za govoriti, sej veš kako so včasih tisti stari duhovniki znali religiozno govoriti, kaj moraš, kaj ne smeš, da moramo molit deset krat na dan in moraš še ne vem kaj. No in so bolj poudarjali iz srca ali pa iz tvoje notranje potrebe, takrat je bilo to čisto drugače. In moram reči no, da ta del je meni bil všeč. Tudi zdaj ko me naš župnik vidi, predvsem za veliko noč in božič ter druge praznike, nič ne reče k maši pa ne hodite ali pa otroci ne hodijo ali pa bilo kaj. Tak človek se mi zdi, da je čisto drugače. Tako da ja jaz hodim v cerkev ob praznikih, ob takih dogodkih kot so birme, poroke, kaj takega, včasih se zgodi

tudi tak. Morem pa reči tisto, kar mene pri, ampak to moram reči, da ne gre toliko za obrede, ampak zelo rada ko pridem kam, grem pogledat cerkev, to imam rada, vedno me zanese in si to pogledam, tak iz čisto tistega nekega počutja.

Anja: A vam vaša vera kakorkoli pomaga pri vašem delu?

Socialna delavka: Jaz bom rekla tak, vera uči poštenosti ne, iskrenosti, nekih takih stvari, ker jaz mislim, da če bi tak živeli in če bi to vzeli tako in najboljši zakon zame je še vedno deset božjih zapovedi ne, vse je noter. Mislim, da bi bilo na svetu super in krasno, če bi se jih resnično vsi držali. Ampak to kar jaz pri svojem poklicu uporabim in se to tudi obrestuje in je lažje delat in je lažje vzpostaviti stik je to iskrenost, poštenost, tudi če ne vem kako težko stvar moraš človeku povedati ali pa se o tem pogovoriti, biti iskren, ne prikrivati, tu se mi zdi nek del ne, ki je. Jaz poizkusim pač nasploh v življenje osebno in poklicno v tem smislu vnašati, tako da zagotovo sem to nekeje dobila v družini, od babice in mame, ki so me vpeljali v to in so me vozili v cerkve. Moram reči, da sem tudi jaz imela krasnega župnika tam kjer sem jaz hodila kot otrok, tudi zelo človeški je bil in zelo tak. Tako da še tukaj malo sreče in se mi zdi, da je v življenju praktično uporabiti te stvari. Ja moram reči, da mi definitivno pomaga pri delu. Ker ne vem jaz ko človeku rečem, glejte, situacija je taka, jaz vam bom pošteno povedala, nič ne bom skrivala pred vami, ne bo vam fajn za slišati, ampak vam to želim povedati, ker je prav, da veste in ljudje to sprejmejo. Zelo dobro sprejmejo in čeprav je težko, se ne strinjajo, čeprav lahko s tem povzročijo stisko, ampak vedno, jaz tudi moji pripravnikom vedno rekla, bodite pošteni do ljudi, ne jim za hrbtom delati. Se mi zdi, da tudi če v življenju počneš na tak način stvari, je potem to to, življenje je boljše in seveda odnosi.

Anja: Se vam zdi, da je vera smiselna za ljudi?

Socialna delavka: Moje prepričanje je, da vsak človek, tudi ateist ima vero. Verujemo pač v različne stvari za mene je vera tudi v ljubezen, v denar, ne vem v nekaj, pač vse je zame vere. In jo živimo v kakršni koli obliki, pač na različne načine na nekaj gledamo in sprejmemo.

Anja: Kaj pa vaš pogled na druge vere, religije?

Socialna delavka: Moj pogled na druge vere, sem zelo odprta glede tega, tudi v družini se srečujem s tem. Moja matična, ne sedanja, družina je mešana, se pravi katoliška in muslimanska vera. Pa moram reči, da smo zelo uspeli uskladiti zadeve v tem smislu. Jaz sprejemam njihov del, moram reči, da tudi oni pa mojega. Ker smo se veliko in zelo odprto pogovarjali o tem, ker oni ne bi šli v našo cerkev, to pa ne, ampak smo se o tem res zelo odprto pogovarjali in sem jaz uspela tudi povedati in razložiti, glej nobenega greha ne boš naredil s tem, da boš prišel, če boš v cerkvi ko gre moj otrok k birmi. No in potem sem to tudi dosegla in tudi mislim, nikoli ni bilo tisto ne jih v tej veri vzgajati, daj jih raje v drugi ali pa obratno. Mi je čisto tak in sprejemam in mislim, da je pri verah, kot verah, to kar že pri naših

vidim, tiste institucije, tistega nekoga, ki za svoje res počne svinjarije po domače povedano. In to je prisotno pri vseh oblikah in meni vera ni pomembna. Jaz sprejemam vsakega človeka, ker če se je nekdo odločil za to vero, ga spoštujem, mi ne pade na pamet, da bi prepričevala, da nekaj ni v redu, ampak potem pa tudi ti ne v moje posegati. Ker jaz imam svoja prepričanja, ti svoja, ne prepričujva se pa vsak v svoje. Tako da ja, moram pa reči, da mi gre pa institucija zelo na živce, katere koli vere, pa katero koli pogledaš in se mi zdi, da je to tudi eno najbolj zlorabljen stvari na svetu. Ker v imenu vere se je počelo svinjarij še pa še. Ker recimo ti ekstremisti to jemljejo čisto narobe, sej pa to ubijanje nima nobene veze z naukom katerekoli vere.

Anja: Kakšno pa je vaše poznavanje drugih religij?

Socialna delavka: Najbolj seveda katoliško in muslimansko, ostale pa bolj na splošno nekako. Moram reči, da kakega globokega znanja, moram priznati nimam.

Anja: Kako pa je z raziskovanjem religije pri vašem delu?

Socialna delavka: Zdaj nekako vere ne vključujem in niti ne raziskujem vere pri uporabnikih. Tako da vero kot vero res ne, ampak pri samem delu, ker mi zdaj se srečujemo mislim, naši uporabniki so Slovenci, Romi, tudi muslimani, raznorazni. Zdaj konkretno bom rekla pri mojem delu, delu v splošno korist pač poskušam, čisto iz tistega splošnega poznavanja, ki ga imam poskušam ne, da bi jih s tem kaj preveč obremenjevala, jim najti ustrezno varianto, ustrezno rešitev. Čisto konkretno organizacija, zavod, čeprav včasih ni narobe, zavod Andreja Majcna to je tisti krščanski zavod, ki se bo v kratkem verjetno vključil v našo organizacijo. Jaz bom pazila, da ne bom tja poslala Roma, da bo moral tam delat, to je popolnoma logično, če pa je želja pa pripravljenost, pa absolutno, zakaj ne. Da bi pa vero kot vero raziskovala, to pa nekako ne. Recimo imamo organizacije, ki so močno povezane z verami, recimo Karitas, potem imamo islamska skupnost v Sloveniji je tudi že nekdo delal. Jaz bom tako rekla, ko se z nekom pogovarjam, zdaj že tudi med samimi temi, ki prihajajo iz Kosova na primer, eni so katoličani, eni so muslimani, ne moreš vedet, se mi ne zdi dobro spraševati. Jaz recimo to bolj elegantno speljem pa predstavim vse, povem v naši mreži organizacij imamo to in to, torej vse, tako da ima potem človek možnost reči, aha tja bi pa z veseljem šel. Recimo dva romska društva sta, jaz ne vem kateri so kateri Romi, kateri spadajo pod katero in pol rečem in predstavim oba, seveda zraven ostalih pa se sami odločijo kam bi želeli iti. Ker jaz ko predstavljam organizacije vedno razložim kaj se tam počne, ne povem ravno od koga je ustanova. Recimo sej za Karitas vsi vejo kam spada, za nekatere pa vprašajo od koga je oziroma komu pripada, v glavnem ljudje poznajo večino organizacij. Tako da po sami verski opredelitvi nekako jih ne sprašujem, absolutno pa se upošteva, če pride do te teme.

Anja: Se vam zdi to torej pomembna tema za socialno delo?

Socialna delavka: Mislim, da upoštevanje tega definitivno ja. Tako kot je nasploh upoštevanje življenjskega sloga naših uporabnikov zelo pomembno je to eden izmed tistih vidikov, ki jih je potrebno upoštevati in spoštovati to njegovo prepričanje. Dobro če grem zdaj v skrajnosti pa v smislu zaščite otroka ko gredo v neke skrajnosti, jaz mislim, da to absolutno ni vprašanje upoštevanja, ker je prva stvar zaščita otroka. V celotnem kontekstu pa se mi zdi, da ni nič narobe, če se to upošteva. Tako kot upoštevaš ne vem okoliščine, kaj jaz vem ko je nekdo zbiratelj, pa je to njegov življenjski slog in naj zbira če želi, zaradi mene lahko ima pet tisoč cigaretnih škatlic, kar sem tudi že videla pa ne vem koliko revij, pa če to niso neke stvari s katerimi bi ogrožal svoje zdravje in zdravje drugega pa če njemu paše, da ima stanovanje tako naloženo, sem jaz dolžna to upoštevati.

Anja: Kaj pa kakšne izkušnje v povezavi z religijo? Pozitivne, negativne.

Socialna delavka: Zdaj ste me pa našli, tako da bi se zdaj spomnila in da bi res kaj izstopalo se ne morem spomnit. Pravzaprav bolj to, kar sem tak čist osebna izkušnja, ampak to je zdaj iz mojega osebnega življenja kar sem razlagala za tega našega duhovnika, drugače tak konkretno, da bi se spomnila pa res žal ne no. Največja izkušnja je definitivno moj očim. Mi smo ena taka sestavljena družina, moja mama, sestra in jaz, očim pa njegov sin, smo skupaj živeli, dve hčerki, ki pa ju tudi ima očim pa sta živeli z njegovo bivšo ženo. Tako da v bistvu ja, seveda in zdaj je zanimiva situacija, ker smo vsi otroci odrasli in imamo svoje otroke, mi naše otroke pač v naši veri vzgajamo, brat, ki ni brat, ampak zame je brat, on pa tudi ima svoje otroke in jih v svoji veri vzgaja. S tem, da sem jaz zelo zadovoljna in zelo srečna zato, ker tudi otroci povzemajo naš način sprejemanja. Imajo enako mnenje, okej ti imaš nekaj drugega, in tudi ko so moji otroci šli k birmi, obhajilu, krstu, se naredi seveda pogostitev pa to, so seveda oni prišli, ker je to pomemben dogodek za nas. In mi je bilo res zanimivo, ker je bratov mulec, mojega mulca vprašal kaj pa zdaj to pomeni ko si šel k birmi, kaj je to. In sta onadva potem to predebatirala kaj zdaj to pomeni, ta mali, ker je mlajši je pa imel potem v svoji veri nek obred in je potem tudi naše zanimalo kaj pa je zdaj to. Se pravi, dajo pomen temu, aha birma to pa je sedaj zate pomembno ne ali pa obratno. Ni to pri nas, eh to pa je brez veze, ni zanimivo to kar imate vi, ampak se sprejemamo, ker to je zdaj že druga generacija tak. Ker mi smo tudi tak bili, skozi tak zelo odprto, vse nas je zanimalo. Jaz moram reči, da zdaj moj oče je recimo umrl in zdaj očim ni imel nobenih zadržkov v zvezi stiki ali pa bilo čem, s sorodniki po očetovi strani, da bi v tem smislu grdo gledal ali kaj. Ali pa tudi pri nas ko je kdo rekel, ja zdaj pa gremo na pokopališče, zdaj pa ne vem to, nikoli ni bilo tega, da bi rekel ne, mi to ne delamo, ampak je bilo to nekaj normalnega za vse, glej si imela očeta, oče je umrl, logično, da hodiš na pokopališče. Pri nas se je recimo zgodilo, da je moj očim za mojo babico, se pravi očetovo mamo spekel torto za rojstni dan in je to za nas nekaj najbolj normalnega. Zdaj pa ravno v tem

tednu sva se s sinom pogovarjala in je rekel meni, mislim skozi imamo mi tisto, ja tri dedije ne, v bistvu enega ne poznamo, ampak vseeno so trije.

Pogovor o očetu in sinu.

Socialna delavka: Zelo zanimivo ko recimo otroka sprašujeta, dedi kako pa je to pri vas in podobno. Se pravi se veliko pogovarjata tudi o tem, kako pa je to pri vas, mislim od vsega tistega obrezovanja, kaj zdaj vi to imate in kak. In potem tudi dedi ne, ja pri nas v naši je veri je to tak in tak, potem pa otroka ja pri nas je pa tak. In zanimivo mi je, zdaj v teh dneh sta moj sin in dedi ugotovila, da pravzaprav vse enako, z rahlimi odtenki. Sej pravim ne dolgo nazaj ta to ugotovila, da mogoče se razlikujemo v kakšnem običaju ali ritualu. Res moram reči, da nikoli ni bilo pri nas nekega prepričevanja ali kaj in tudi ko je oče umrl še jaz nisem imela vseh zakramentov, ampak sem potem šla pa vse skupaj, ko je bil očim že pri nas, pa nikoli ni bilo vprašanje ali ja ali ne, o tem sploh nismo debatirali, ker je bilo to nekaj čisto normalnega, da smo se držali svojih običajev. Moram pa tudi nekaj povedat, da je bilo doma na tak način bilo, ni bilo svinjskega. Tega res nismo jedli, čeprav vseskozi jem in tudi ko grem k babicam jem svinjsko, ampak doma pa mama tega ni kuhala. Moram reči, da smo to spoštovali in upoštevali, ker to ni posebej posegalo v naše življenje.

Anja: Kaj pa kakšna izobraževanja na temo religije?

Socialna delavka: Ne, nič nismo imeli. Sej pravim koliko sem sama v okviru verouka spoznala je bilo to. Sej pravim, da bi jaz zdaj posebej se o religijah pa to učila pa nekako ne. Koliko sem zdaj videla v šoli, se mi zdi zelo dobro, da imajo v šoli predstavitve različnih religij, da se o tem pogovarjajo in s tem tudi seznanijo, da vidijo, da obstaja tudi nekaj drugega ne le katoliška. Da bi se pa v tej smeri posebej izobraževala pa ne. Pa jaz moram reči, da tak se mi zdi, da še nedolgo nazaj je bil to en taka mala tabu tema, se nismo okrog tega nič pogovarjali, je bilo to potisnjeno v domače okolje. Pa tudi ne vem, če je zdaj še tak v širšem krogu to, da se ne vem koliko okoli tega pogovarja ali debatira. Recimo jaz nimam nobenih zadržkov glede te teme, jaz se o tem pogovarjam tudi s komerkoli, mislim res nimam zadržkov, ne glede za katero vero gre. Recimo tudi, če bi k meni prišel nekdo druge vere, bi se lahko o tem veliko pogovarjala, če bi le izpostavil, in bi z njim bila v enakem odnosu kot z drugimi uporabniki. Je pa tudi res to, kar je mogoče iz poklica pa iz tega poklicnega, kdaj ali pak znajo povedat naši uporabniki ne, veste pri nas pa to ni tak, naša vera pa to pa to zapoveduje in potem v tem smislu nadaljujemo, okej če se vi tega držite, vam je pomembno, temu sledite, bova midva tudi to upoštevala. Nimam jaz, ker tak kot ste prej rekli, starim ljudem to ogromno pomeni, da se lahko o tem pogovarjajo, sledijo svojim prepričanjem in jaz pred tem nimam nobenih zadržkov. Če bi bilo treba koga peljati v cerkve, bi ga tudi tja peljala. Meni se recimo zdi krasna odločitev in organizacija Družinski center Mir, kjer sestre v bistvu imajo družinske terapije. Moram reči, da so mi zelo všeč, zdaj jaz ne vem koliko se ljudje, jaz ko sem

delala na področju družine, sem jih velikokrat usmerila tja, res je da si uporabniku točno obrazložil organizacijo in so se potem sami odločili kako in kaj. In moram reči, da ni bilo nobenih nasprotovanj zaradi verske podlage organizacije.

Anja: Čist tak me zanima ali verjamete v boga ali kaj drugega?

Socialna delavka: Bi rekla, da bolj v smislu neke višje energije oziroma nečesa kar je prisotno med nami in nad nami. Nekje nekaj je, definitivno. Mislim, čist moje prepričanje je, zdaj dobro, vera uči Jezus, kot neka oseba, zato, ker ljudje si očitno moramo predstavljati neko človeško podobo, potem boga v neki obliki, Marijo v neki obliki. Ampak jaz verjamem v to, da nekaj je, da nekaj, zdaj karkoli že je, da pomaga, stoji ob strani in nad nami pa nas varuje in jaz tudi na nek način verjamem, da v življenju je naša pot tak v grobem zarisana, ki pa jo lahko ti seveda malo obrusiš ali pa prilagodiš po svoje, to je moje prepričanje in čisto iz tega izhajam. Meni se recimo velikokrat zgodi, je pa nekaj res, da z vsemi se o tem ne moreš pogovarjat, se mi zdi, da pridem v eno situacijo ko si jaz rečem pa sej jaz sem enkrat tukaj že bila oziroma sem že doživela, sem že bila na tem mestu, pa vem da nikoli nisem bila, se pravi ali ne vem, da veš, da imaš nekako pot načrtano in da so določene situacije ali so to pač spomini iz prejšnjega življenja, ne vem ne znam si razložiti.

Pogovor o določenih občutkih.

Anja: Torej ste skozi vaše otroštvo naučili verovat?

Socialna delavka: Ja točno tak, sem bila vzgojena po teh verskih načelih. Najbolj je bila moja babica verna in je tudi ona k temu pripomogla. Jaz sem par let pri njej živela ko sem bila majhna, ko so bili moji na Pohorju oskrbniki koč in sem mogla hoditi v šolo in takrat je bila glavna babica z njeno vzgojo. S tisto zdravo kmečko pametjo, kot jaz rečem me je vzgojila. Tak je preprosto moglo bit, da sem jaz bila pri njej, ker ona je res delala stvari po svoje, ker ni imela nobene izobrazbe, mislim, da je zaključila samo osnovno šolo. Ampak ona je stvari delala po zdravi kmečki pameti, tak jaz to imenujem, kakorkoli pač je in so stvari, ki veš ko pogledaš nazaj in rečeš vau kako je neke stvari znala postaviti oziroma to kar zdaj, ali pa ko so moji otroci bili so veleumno z nekimi raziskavami in ne vem čem.

Osebna pripoved o določenih dogodkih.

Socialna delavka: Tako da moram reči, da vse te vrednote, ki jih imam še zdaj me je naučila babica, ker je ona po teh načelih živela in se jih močno držala. Se mi zdi, da sem kar dosti moram reči od nje odnesla. Babica nam je vedno vcepljala to ne, ne moreš nekaj govorit, drugo pa delat ne. Na nek način je vedno znova to ponavljala in tudi vem, da je to meni en zelo lep obred. Midve sva vedno pred spanjem zvečer molili, vedno je bilo pa tudi če sem bila še tak zaspana, sem povedala tistih par besed,

ker brez tega nisem mogla zaspat. Potem smo mi tudi z otrokoma, no sedaj sta velika in ne vem če še molita, bi jo mogla vprašati, ampak no ko sta bila mala je bil to tudi naš obred, da smo vedno pred spanjem zmolili sveti angel. In potem pa je bilo enkrat tako zanimivo, po moje tega ne bom nikoli pozabila, so imeli naši otroci izmenjavo in je k nam prišel, naš G. je hodil takrat v tretji razred in je prišel en fant iz Celovca, zamejski Slovenec za en teden k nam. in zdaj mi smo ta obred imeli in sem jaz temu fantu razložila, ker spala pa sta v isti sobi, sem rekla glej mi vsak večer to zmolimo in se tega držimo, upam, da te to ne moti lahko pa takrat počneš kar hočeš. Pa me fant tak pogleda pa pravi midva z mamo tudi vsak večer moliva in sem rekla ja super no potem pa lahko to delamo skupaj. In smo evo vsi skupaj molili tisti en teden kar je bil pri nas. Tako da se mi zdi, da na nek način vse spontano pridejo stvari, če jih pač poizkusiš.

Anja: Pa še zdaj molite?

Socialna delavka: Jaz moram reči, da ne več vsako večer, otroka pa zdaj ne vem ali še ali ne. Bi res morala vprašat, ker zdaj sta že toliko velika, da gresta zvečer vsak v svojo sobo. Jaz pa se še tu in tam spomnim ter zmolim. To je kot en tak, verjetno bolj moj, kako bi rekla, nekakšna čustvena navezanost, ker ko sem bila pri birmi, mi je moja babica, eno imam še živo, no in pokojna babica mi je takrat dala rožni venec, in tisto jaz nosim s sabo ves čas, skozi srednjo šolo, vsa študentska leta, tudi zdaj ga imam vedno v torbici in mi je to nekak tak tisto, ali mogoče, da čutim bližino babice ali nekaj no, tak se mi zdi, da brez tega ne morem in tudi nikoli ne grem nikamor brez. Vedno je bilo to z mano, mislim, katero koli torbico vzamem, vedno prestavim v novo. Tako da sedaj več ne molim toliko, ker mi ne pomeni toliko kot pa ta rožni venec, da je babica še vedno z mano.

Anja: Kaj pa glede institucije centra, ste kdaj dobili navodila glede religije?

Socialna delavka: Ne. Zdaj čist tak med sodelavkami in sodelavci ni nobenih zadržkov, jih nikoli tudi ni bilo, pa tudi odpora do tega ni bilo, da bi se o tem pogovarjali. Tako da se o tem čisto odkrito pogovarjamo, tudi, da smo od ateistov do vernih, mislim različnih ver in vsega. Ampak moram reči, da se sprejemamo in med sabo in tudi uporabnike. Kolegici, ki niti blizu cerkve ne gre oziroma je čista ateistka, ni nič nenavadno ko jaz povem, da zdaj imamo pa mi birmo, zdaj imamo pa to, zdaj smo pa to ne, skratka se resnično sprejemamo. Morem reči, da nikoli ni bilo, nikoli o tem se ne sme govoriti, to ni tema, to ne spada sem. Niti nikoli ni bilo izrecno rečeno, da pač to, da je potrebno vero upoštevati ali ignorirati. Se mi zdi, da smo, no kolikor jaz gledam, da smo tukaj toliko odprti oziroma toliko strpni in nam je to čist nekaj normalnega, sprejemamo vse ljudi.

Pogovor o fakulteti.

Socialna delavka: Aha zdaj sem se še nekaj spomnila, ko sva bili prej pri dveh različnih verah. No in zdaj ima pa moja hčerka fanta, ki pa sploh ni veren oziroma, ki je ateist. Ampak mi se to tak pogovarjamo čisto odprto. Pa se jaz vedno hecam, ampak otroke pa bosta dala krstit, na kraj pameti mi ne pade, da bi kaj takega zahtevala, ampak je zabavno videt njegov presenečen obraz. Ker v vsakem primeru je to odločitev staršev kaj bodo naredili glede otroka. Je pa malo to se v družbi ne, zdaj ni čudno, če si ti v ne vem v košarkarskem klubu pa hodiš na treninge in si tam aktiven, zato ker je miselnost tudi še vedno, jaz misli, dosti prisotna, da se je potrebno skrivat, kar pa ne razumem, sej tudi vera ni nič slabega. Meni je tak zelo zanimivo, ker po mailu krožijo razno razne zadeve, in dostikrat, to pa sem res opazila, dobiš vse možne bedarije in potem ko vidiš, da ti nekdo pošlješ in tudi pogledaš ko mu je že bilo poslano pa tak. Ko pa je z eno tako vsebino ali pa z nekim takim sporočilom pa priznam, da tudi jaz, če komu posredujem malo pomislim, komu pošljem in kakšno je njegovo mnenje in vera navsezadnje. In mislim, da večina je tudi še vedno tak in kljub temu, da se sprejemamo, sej tudi moja hčera, ki je zdaj 20 let stara ima zdaj tudi čisto svoj pogled na te zadeve. Ampak mi kraj pameti ne pade, da bi jo v karkoli prepričevala. Ona dostikrat reče pa jaz ne verjamem v boga pa ne verjamem v to pa ono, in ko jaz vidim, okej živiš pa vseeno eno tako življenje, to kar pa je poštenost, iskrenost pa je zame čisto dovolj, ne rabiš hodit v cerkev, če ti ni všeč. Zanimivo pa je, ko sta bila še osnovna šola pa potem še srednja, ker mi imamo eno tako navado, ker tašča moja gre samo za božič in veliko noč k maši, drugače pa nikoli ne gre v cerkev. In potem imamo mi eno tako tradicijo, moj mož pa njegov oče, nikoli ne greta v cerkve, no in potem smo mi vedno šli skupaj k maši ko smo nesli košarico, pa se nam je pridružila še tašča in nam je nekako to ostalo. Pa čeprav sem jaz prav letos pričakovala, zdaj bosta pa moja dva otroka rekla, da letos pa ne bosta šla več zraven ne in sem bila zelo presenečena ko sta me vprašala, kdaj pa letos nesemo košarico. In sem ju vprašala a greta zraven pa sta takoj rekla ja seveda, sej babica tudi gre, sej pa ja gremo vsako leto. Ampak jaz sem pa resnično mislila, da bova pa letos same odnesle, ampak očitno ne. Recimo gremo tudi k otroškim polnočnicam popoldan, ker so hitro konec pa še zanimive so. Tega se še nekako držimo no, kljub temu, da govorita, da v to ne verjameta.

Anja: Torej lahko vsa vaša načela nekako uporabite v praksi?

Socialna delavka: Bolj ali manj uspešno ja. Čisto se prilagajamo uporabnikom. Jaz vedno pravim, pač vse poskušaš narediti in izpeljati prav, najboljše, ampak najlepše od vsega je tudi ko delaš napake ne. Zaradi tega, ker smo samo ljudje in če mi nekdo rekel, da sploh ne dela napak, bi si mislila, da nekaj ni v redu ali pa mi celo laže. Tako da ja, da se marsikaj, je pa tudi odvisno od volje, od dneva, od ne vem raznoraznih dejavnikov. Včasih pa tudi grem mimo tega.

Anja: Zdaj sem pomislila, da vedno znova kljub temu, da govorim, da nisem verna, ampak se vedno znova zalotim, da rečem hvala bogu ali kakšne druge podobne besede. Nekako se bojim, da ko bom enkrat v pisarni, ne bi koga s tem užalila.

Socialna delavka: Ja vas čisto razumem, tudi sama to vedno znova to uporabljam in moram reči, da se do sedaj še ni noben v to posebej piknil. Mislim uporabljam tisto ja hvala bogu rešila se je zadeva. Pa prav zadnjič je še nekdo rekel joj vi pa imate toliko dela in tako gužvo in sem odgovoril ja hvala bogu, da imamo kaj za delat ne. Zdaj mi je to padlo na pamet, da očitno je to toliko pogovorno postalo, da vsi to uporabljamo čisto podzavestno, ampak jaz pravim, v karkoli verjameš, v kakšni koli obliki, jaz sem tudi prepričana, da človek brez vere ne bi mogel živeti. Zdaj bilo kake vere je nekdo, jaz pravim vera je že to, da ti verjameš, da greš za vikend na morje in da bo lepo vreme. Ker recimo vsi ob besedi veren takoj pomislimo na obiskovanje cerkve, kar pa sama ne zagovarjam.

Anja: Se strinjam, še vedno nekako povezujemo vero in cerkev.

Pogovor o študiju in malih krajih.

Socialna delavka: Jaz moram reči, da vedno sledim pri svojem delu nekim načelom in sicer bodi pošten, vedno povej to kar moraš, pa če je hudo je hudo, mora vedet, drugo pa je, da to povemo uporabniku na njegov način in če je nekdo oziroma bom tako rekla, pa jebemo mast zdaj pa tak, in potem mu tako tudi poveš, in močno zagovarjam prilagajanje. Predvsem pa je pomembno spoštovanje vsakega posameznika, ne glede vero ali druge okoliščine. In moram reči, da enako kot se jaz držim tega, da sem iskrena tudi to pričakujem in to tudi povem vsem uporabnikom.

Pogovor o jeziku, ki ga uporablja pri delu z uporabniki.

9.3. Analiza podatkov

Oseba	Izjava	Pojem	Kategorija
Poklicna kariera kot socialna delavka			
Oseba A	1 <u>Začela sem v tej enoti, na enoti za pomoč posamezniku in družini in takoj na področju socialnega dela z družino to je bilo takoj.</u>	Začetek na enoti za pomoč posamezniku in družini – socialno delo z družino	Enota za pomoč posamezniku in družini
	2 <u>Na začetku sem imela deljeno, imela sem socialno delo z družino in ta po kazenska pomoč, tisto kar je že no, družbeno koristno delo.</u>	Socialno delo z družino, družbeno koristno delo	Enota za pomoč posamezniku in družini

	3 <u>Tako da sem se s socialnim delom z družino srečala takoj po podpisu pogodbe.</u>	Socialno delo z družino – po podpisu pogodbe	Enota za pomoč posamezniku in družini
	4 <u>Osem oziroma devet let že.</u>	9 let	Delovna doba
	5 <u>Najprej sem bila eno leto na tistem področju z družino in to, nato pa sem šla v krizni center za žrtve nasilja, takrat 2009 ko smo ustanovili ta krizni center.</u>	Krizni center za žrtve nasilja	Krizni center za žrtve nasilja
	6 <u>Takrat je deloval kot program tam sem pa bila eno leto v tem kriznem centru za žrtve nasilja.</u>	Krizni center za žrtve nasilja – 1 leto	Krizni center za žrtve nasilja
	7 <u>Potem pa iz kriznega pa sem ponovno prišla v to enoto, v svojo staro enoto in sem dobila celi referat socialno delo z družino.</u>	Socialno delo z družino	Enota za pomoč posamezniku in družini
	8 <u>Od lani naprej pa sem tukaj na področju rejništev.</u>	Področje rejništev	Enota za pomoč posamezniku in družini
Oseba B	1 <u>V prvem letniku sem delala z otroki v domu gluhih in naglušnih v Ljubljani.</u>	Praksa - Dom gluhih in naglušnih	Študij
	2 <u>Potem drugo leto sem delala na stigmati, sem rekla, da bom poizkusila nekaj čisto drugega in sem delala z odvisniki.</u>	Praksa - Stigma (delo z odvisniki)	Študij
	3 <u>potem v tretjem letniku delala prakso tukaj na denarnih socialnih pomočeh.</u>	Praksa - Denarne socialne pomoči	Študij
	4 <u>Potem četrto leto pa sem delala z Ano Gajič z odraslimi osebami.</u>	Praksa - Delo z odraslimi s težavami v duševnem zdravju	Študij
	5 <u>sem dva meseca že kar nadomeščala kot koordinatorica in to preden sem sploh začela pripravništvo delat.</u>	Koordinatorica za delo z odraslimi osebami	Nadomeščanje
	6 <u>potem pa sem mogla začeti s pripravništvom, ker sem bila izbrana za pomoč na domu in sem mogla tukaj nehat in oditi tja kot pripravnica.</u>	Zavod za pomoč na domu	Pripravništvo
	7 <u>Tukaj sem bila prostovoljka, ko sem delala z odraslimi s težavami v duševnem zdravju.</u>	Prostovoljstvo - Delo z odraslimi s težavami v duševnem zdravju	Študij
	8 <u>Center za pomoč na domu pa je bila tudi čisto posebna izkušnja, spet nekaj čisto drugega,</u>	Delo s starimi ljudmi	Zavod za pomoč na domu

	<u>drugačen način dela s temi starejšimi, manjši kolektiv je bil, drugačen.</u>		
	<u>9 Potem pa sem se prijavila na razpis tukaj in sem takoj dobila prvo v Kriznem centru za ženske in otroke za žrtve nasilja.</u>	Krizni center za žrtve nasilja v družini	Krizni center za žrtve nasilja v družini
	<u>10 Tako da tam sem pa delala kar skoraj dve leti.</u>	2 let	Krizni center za žrtve nasilja v družini
	<u>11 Nekako sem imela po teh dveh letih občutek, da se nisem več nič kaj dosti naučila, ampak drugače pa je bilo delo zelo zanimivo.</u>	Premalo novega znanja	Krizni center za žrtve nasilja v družini
	<u>12 In tako sem dobila rejništva tukaj, no to rejništvo pa mi je bil en tak balzam za mojo dušo, ker to pa sem si resnično želela.</u>	Področje rejništev	Enota za pomoč posamezniku in družini
	<u>13 Tukaj pa zdaj teče že drugo leto.</u>	Področje rejništev - 2 leti	Enota za pomoč posamezniku in družini
	<u>14 Torej bom zdaj imela pet let delovne dobe.</u>	5 let	Delovna doba
Oseba C	<u>1 delala sem na drugih programih, ki so bili povezani s socialnim delom.</u>	Programi povezani s socialnim delom	Programi povezani s socialni delom
	<u>2 kot socialna delavka pa sem začela delati na Zavodu za pomoč na domu</u>	Začetek dela	Zavod za pomoč na domu
	<u>3 potem sem že bila tukaj na Centru za socialno delo v Kriznem centru za žrtve nasilja</u>	Krizni center za žrtve nasilja v družini	Krizni center za žrtve nasilja v družini
	<u>4 Zdaj sem pa tukaj v tem referatu na enoti za pomoč posamezniku in družini</u>	Enota za pomoč posamezniku in družini	Enota za pomoč posamezniku in družini
	<u>5 To pa je referat za delo z družino z mladoletnimi otroki.</u>	Delo z družino z mladoletnimi otroki	Enota za pomoč posamezniku in družini
	<u>6 na področju socialnega varstva, od takrat ko sem delala v Zavodu za pomoč na domu je to 18 let</u>	Področje socialnega varstva – 18 let	Delovna doba
Oseba D	<u>1 V prvem letniku sem imela prakso v mladinskem domu v Ljubljani.</u>	Praksa - Mladinski dom v Ljubljani	Študij
	<u>2 Potem v drugem letniku sem imela prakso na eni osnovni šoli</u>	Praksa - Osnovna šola	Študij

	3 <u>v tretjem in četrtem pa sem bila že na centru v Mariboru.</u>	Praksa - Center za socialno delo	Študij
	4 <u>z eno sošolko odločile in sva šle na izobraževanje za inštruktorice mladinskih delavnic, tako da sva potem bile kot prostovoljke tukaj na centru</u>	Prostovoljstvo - Inštruktorica mladinskih delavnic	Študij
	5 <u>zdaj pa sem zaposlena že peto leto.</u>	5 let	Delovna doba
	6 <u>In sem že od začetka tukaj v enoti za pomoč posamezniku in družini.</u>	Enota za pomoč posamezniku in družini	Enota za pomoč posamezniku in družini
	7 <u>sem tukaj delala tudi pripravništvo.</u>	Enota za pomoč posamezniku in družini	Pripravništvo
Oseba E	1 <u>Kar se pa tiče samega socialnega dela pa sega ta želja že v tretji letnik gimnazije, kjer sem se prvič srečala s predmetom psihologija in pedagogika in sem imela eno čudovito profesorico.</u>	Delo v socialnem varstvu	Želja
	2 <u>opazila v časopisu en razpis, ki je vabil na izredni študij socialnega dela v Mariboru in takrat sem bila jaz že trdno odločena, da ne bom učiteljica in sem se odločila za ta študij ob delu.</u>	Izredni študij v Mariboru	Študij
	3 <u>Sem opravila, takrat sem jaz imela tudi srečo, takoj ko sem jaz prvo stopnjo naredila, je bil prvi vpis v drugo stopnjo, takrat samo za specializante in tako sem morala eno leto počakat, nato pa sem zaključila tudi drugo stopnjo.</u>	Vpis na drugo stopnjo	Študij
	4 <u>Ampak, seveda prakse nisem imela na tem področju in je bilo zelo težko, na kar sem imela to srečo, da mi je bila služba v domu starejših v Celju ponujena in sem tam začela svojo kariero leta 2001.</u>	Iskanje službe – dom za stare ljudi v Celju	Iskanje službe
	5 <u>Takrat sem bila 3 leta tam.</u> (Celje)	Dom v Celju - 3 leta	Delovna doba
	6 <u>Tako, da zdaj pa sem tukaj že 12 let.</u> (DSO Tezno)	DSO Tezno - 12 let	Delovna doba
Oseba F	1 <u>Jaz sem začela študirat še takrat na Višji šoli za socialno delo</u>	Visoka šola za socialno delo	Študij

	2 <u>začela sem s pripravnštvom na centru.</u>	Enota za pomoč posamezniku in družini	Pripravnštvo
	3 <u>Po opravljenem pripravnštvu sem bila takrat preko javnih del, koordinatorka v programu pomoči na domu</u>	Koordinatorica v programu pomoči na domu	Programi povezani s socialnim delom
	4 <u>Potem pa seveda počasi na denarnih pomočeh in po enih štirih, petih letih na denarnih pomočeh</u>	5 let	Javni transferji
	5 <u>potem sem prišla v to enoto za pomoč posamezniku in družini.</u>	Enota za pomoč posamezniku in družini	Enota za pomoč posamezniku in družini
	6 <u>v bistvu jaz delam tukaj že enaindvajseto leto</u>	21 let	Delovna doba
	7 <u>mislim da 3 ali pa 4 leta vodja te enote</u>	Vodja enote	Enota za pomoč posamezniku in družini
	8 <u>Zdaj pa sem že 6 let na področju dela v splošno korist.</u>	Delo v splošno korist - 6 let	Enota za pomoč posamezniku in družini
	9 <u>zadnja tri leta pa sem tudi koordinatorka tega področja</u>	Delo v splošno korist – koordinatorka	Enota za pomoč posamezniku in družini
	10 <u>Zdaj v osnovi sem vzgojiteljica predšolskih otrok</u>	Vzgojiteljica predšolskih otrok	Prvi poklic
	11 <u>Sem tudi vključena v interventno službo</u>	Interventna služba	Center za socialno delo
Osebni pogled			
Oseba A	9 <u>Tak imam zakramente do birmе, to imam, tako da izhajam iz ene take bi rekla, da ne iz posebej verne družine ampak smo hodili v cerkev pa tudi to imam narejeno, ampak nismo bili pa zdaj posebej verni, taki bogomolci.</u>	Narejeni zakramenti – birma, iz ne posebej verne družine	Zakramenti
	10 <u>Te zakramente sem sprejela, poroke nimam, ker sem se poročila z oficirjem in takrat je bilo to prepovedano, je bilo čisto ločeno.</u>	Narejeni zakramenti, brez cerkvene poroke	Zakramenti
	11 <u>Kar se pa mene osebno tiče, mojega odnosa pa tudi imam oba otroka krščena in nič več, zato ker sem dala otrokoma možnost.</u>	Krst otrok	Svobodna odločitev otrok

12 <u>Se pravi jaz sem jima dala neko tako svobodo, ker zame tisti zakramenti niso toliko pomembni, da bi jaz zdaj posiljevala svoje otroke s tem, da bi jih na nek način silila v to.</u>	Svobodna odločitev otrok	Svobodna odločitev otrok
13 <u>Moje osebno mnenje oziroma jaz bi rekla tak, da je boga ustvaril človek.</u>	Boga je ustvaril človek	Pogled na druge religije
14 <u>To pomeni, da ljudje enostavno rabimo nekaj in tisto nekaj, karkoli je to, vsak posameznik se to sam odloči v kaj bo verjel in kaj ne.</u>	Imamo potreba po verovanju	Pomen verovanja za ljudi
15 <u>Tak da jaz ne hodim v cerkev razen ob velikonočnih teh praznikov in to nesemo.</u>	Ob praznikih	Maša
16 <u>In jaz tam sedim, tam do konca in tudi poslušam tisto, kar župnik govori.</u>	Poslušanje duhovnika	Maša
18 <u>hodim recimo k polnočnici, če nisem preveč zaspala pa za veliko noč pa tu pa tam kdaj.</u>	Ob praznikih	Maša
19 <u>jaz grem tja, ker se pomirim, nek poseben mir je tam in dobro se počutim, čisto drugače, res tak mir izžareva ta cerkev in jaz to rabim pa grem</u>	Občutek pomirjenosti v cerkvi	Občutki
20 <u>Pa nikoli ne govorim nikomur nič proti pa to je stvar vsakega posameznika.</u>	Vera stvar vsakega posameznika	Pomen verovanja za ljudi
24 <u>Prepuščam vsakemu posamezniku odločitev ali bo zahajal v cerkev, ali bo spoštoval ali bo verjel ali ne.</u>	Vera stvar vsakega posameznika	Pomen verovanja za ljudi
25 <u>Jaz sama verjamem, hja ne vem.</u>	Ne ve če je verna	Verovanje
26 <u>Vidiš, sej nikoli nisem razmišljala o tem ali verjamem ali ne verjamem, tudi jaz zelo rada uporabim besedo bog pomagaj, tudi v razgovoru, v službi recimo, ja tu pa ah bog pomagaj.</u>	Besede povezane z bogom	Besedišče
27 <u>Pri tem sploh ne razmišljam kdo mi sedi na sproti, ampak pač nezavedno to izrečem, ali je to kdo druge vere, ali kdo, ki ne veruje.</u>	Besede povezane z bogom	Besedišče
28 <u>ateist je tisto, no to sem nekje prebrala, da to so tisti, ki ne verjamejo, tisti, ki pa ne verujejo v boga</u>	Besede povezane z ateizmom	Besedišče
29 <u>Se pravi te besede sploh nočem uporabiti ateist.</u>	Besede povezane z ateizmom	Besedišče

30 <u>sploh ne razmišljam o tem kar rečem, ampak na hitro o bog pomagaj recimo ne.</u>	Nezavedna uporaba besede bog	Besedišče
31 <u>No tak mi včasih gre, sej ali sem jaz verno pa bi rekla ja.</u>	Verna	Verovanje
32 <u>Nekako se držim tega ali je to vera ali pa so to te vrednote, ki smo jih mi od doma, pa tudi na te vrednote, ki smo jih mi prevzeli od doma imajo nek vpliv na nas, od te vere mojih staršev pa to.</u>	Prenos vrednot od staršev	Vzgoja
33 <u>Ampak vseeno pa te neke osnove, kako bi rekla, pa so nekakšne naše vrednote mogoče ali pa so nas pač vzgajali po teh nekih cerkvenih načelih pa to ne.</u>	Vzgojena po verskih načelih	Vzgoja
34 <u>In jaz danes tudi moje otroke učim, ne kradi, zato ker greš v zapor, ne moreš tak ne.</u>	Vzgajanje otrok po verskih načelih	Vzgoja
35 <u>Tak da to je to, zdaj pa če sem jaz verna pa ne vem.</u>	Ne ve, če je verna	Verovanje
36 <u>Jaz grem v cerkev, nimam nič proti če pridem recimo v kako drugo državo, jaz pogledam cerkev, pogledam vse tisto kako je okrašeno pa to, to jaz zelo rada pogledam.</u>	Hodi v cerkev, si ogledovanje cerkva na potovanjih	Potovanje
37 <u>Da sem pa vsaki vikend pa vsako nedeljo to pa ne, ne hodim tak pogosto.</u>	Ne vsak teden	Maša
38 <u>Na nek način jaz spoštujem sočloveka, živim po nekih teh mogoče cerkvenih načelih,</u>	Živi po cerkvenih načelih	Verovanje
39 <u>ampak ne hodim pa pogosto v cerkev.</u>	Ne pogosto	Maša
40 <u>Enkrat ali pa dvakrat na leto grem v cerkev, ko so pa tako ali tako prazniki.</u>	Ob praznikih	Maša
71 <u>mislim, če se tak fizično ne vidi, ti ne veš, če sem jaz krščena ali nisem, to se tak fizično ne vidi, nikjer niti ne piše v nobenih dokumentih.</u>	Fizično se ne vidi katere vere si	Fizični izgled
82 <u>zdaj so pa te neke nove vere, verske skupine, ne vem neke protestanti, potem pa so mormoni, pa so tiste, ampak niso toliko stare kot pravoslavna pa rimokatoliška, vsak se sam odloči v kaj bo verjel.</u>	Vera stvar vsakega posameznika	Pomen verovanja za ljudi
89 <u>Tudi človek recimo ne sme čutiti, če jaz ne prenesem Srbov, ali pa muslimanov ali pa ne vem</u>	Spoštovanje vsakega posameznika	Pogled na druge religije

<u>vse te vere, če jaz osebno ne prenesem to in potem to on meni pove recimo, da je musliman in jaz imam taki, jaz se moram potruditi recimo, če imam resnično tako sovražstvo, ampak jaz nimam teh težav s tem.</u>		
95 <u>Res pa je, da bi me zadnje čase malo stisnilo, če bi videla eno tako pokrito žensko, to da bi mi prišla sem, jaz bi ji kar rekla, daj tisto »huto« stran, da jaz vidim, če je okej, da ni kje kakšne bombe.</u>	Strah pred pokritimi ženskami	Strah
96 <u>Po eni strani se hecam, ampak po drugi pa nikoli ne veš, ker morem priznat, da zadnje čase me malo stisne, pa ne zato, ker jih ne bi marala ali pa sovražila, ampak zato ker je toliko tega terorizma zdaj.</u>	Strah zaradi terorizma	Strah
97 <u>Ne pomeni, da se pod mojim suknjičem vidi kaj, če jaz želim kaj skriti ne, marsikaj se da.</u>	Vsakdo lahko skriva bombo pod suknjič	Strah
98 <u>Ne vem kaj bi resnično ne, ne vem kaj bi zdaj naredila in rekla.</u>	Strah, ne ve kako bi delovala	Strah
99 <u>To ni odpor do vere, ampak to je bolj strah pred terorizmom to je nekaj drugega in jaz tega ne povezujem z vero.</u>	Strah zaradi terorizmom	Strah
100 <u>Ne vem jaz to, to so taki ekstremi, sej mi tudi imamo te križarske vojne, prekrižali so se pa v imenu boga so klali ljudi.</u>	Nasilje v imenu vere	Nasilje
101 <u>Tako, da smo na jasnem, zato jaz vere ne povezujem s tem, je pa res da me je strah ko jih vidim, moram priznat to.</u>	Strah ko vidi koga muslimanske vere	Strah
102 <u>Hudo je ko moraš to skrivati, to kar si, zaradi vedno večje nestrpnosti in tega.</u>	Sočutje ob skrivanju vere	Občutki
103 <u>Jaz če želim iti v cerkev sredi belega dne, grem tja, pa če imaš razlog ali ne, lahko prideš noter pa se usedeš, se umiriš, zato ker pač taka je energija, sej zato imamo cerkve tam.</u>	Občutek umirjenosti	Občutki
104 <u>ko pridem v bližino cerkve že takoj čutim en taki prav poseben mir.</u>	Občutek umirjenosti	Občutki

	105 <u>vem, da recimo vi mladi ne marate cerkve kot institucije, ampak jaz to ločim.</u>	Ločitev vere in cerkve kot institucije	Ločitev vere in cerkve kot institucije
	106 <u>to je neko ozadje, ker vera je zame tisto kar ti čutiš.</u>	Vera tisto, kar čutiš	Verovanje
	107 <u>zame je vera noter kaj ti čutiš, to pa kar se dogaja pa glej sej so oni tudi ljudje, ali je to kaka politika ali je to kaj druga, ne vem, cerkev ima ogromno premoženja, ne plačujejo davkov, o tem bi se dalo veliko pogovarjat ne. Ampak vera pa je nekaj čisto drugega.</u>	Ločitev vere in cerkve kot institucije	Ločitev vere in cerkve kot institucije
	108 <u>To kar sem se naučila v otroštvu to sem prenesla na svoje otroke in vsega tega se tudi sedaj držim na nek način.</u>	Prenos vrednot od staršev	Vzgoja
	111 <u>Ne strinjam se recimo s cerkvijo v določenih pogledih in kako obravnava določene ljudi.</u>	Z obravnavo določenih ljudi	Nestrinjanje
	115 <u>ampak bi mogoče bilo dobro več vedet o drugih verah, ker je v Sloveniji vedno več različnih ver.</u>	Želja po večjem poznavanju	Poznavanje religij
	116 <u>Mogoče bi to bilo dobro, zato ker jaz recimo teh novih verskih skupin sploh ne poznam.</u>	Slabo poznavanje novih verskih skupin	Poznavanje religij
	117 <u>Poznam recimo Jehovove priče, bog ne daj, da kateri pride, so prav tečni, ker vsiljujejo nek svoj pogled, ampak okej se ne zanimam za to, jim tudi povem in me pustijo pri miru.</u>	Ne mara prepričevanja	Pogled na druge religije
	120 <u>Jo pustim dokler ona mene ne prepričuje v svoje.</u>	Ne mara prepričevanja	Pogled na druge religije
	125 <u>Ne glede na to ali je to Jehva, Alah ali je to naš bog, moramo vsakega sprejeti takšnega kot je z vsemi njegovimi prepričanji.</u>	Spoštovanje vsakega posameznika	Pogled na druge religije
Oseba B	15 <u>Sem verna.</u>	Verna	Verovanje
	16 <u>Ampak za mene sta cerkev pa vera dva različna pojma.</u>	Ločitev vere in cerkve kot institucije	Ločitev vere in cerkve kot institucije
	17 <u>Z marsičim se ne strinjam, tudi grem v cerkev, ampak nisem pa zdaj, da bi redno hodila.</u>	Ne vsak teden	Maša
	18 <u>zato ker ne morem, da bi zdaj recimo poslušala pri maši ne vem kampanjo proti</u>	Z obravnavo določenih ljudi	Nestrinjanje

	<u>otrokom oziroma za otroke gre in pač me to razjezi.</u>		
	<u>19 Tako da s tem se definitivno ne strinjam in tudi svojim starejšim sorodnikom se trudim malo spremenit pogled na to</u>	Spreminjanje pogleda sorodnikov	Nestrinjanje
	<u>20 Verjamem pa nekako v smislu, da ti vera lahko da neko upanje, da si dober človek</u>	Vera ti da upanje	Verovanje
	<u>21 v smislu teh čisto osnovnih zapovedi, ne laži, ne kradi, bodi pošten, ne delaj druge to kaj ne želiš, da bi drugi počeli tebi ne, ene take stvari.</u>	Osnovne zapovedi	Verovanje
	<u>22 To se mi zdi zelo pomembno in ni nujno, da je to ravno krščanstvo, jaz mislim, da lahko to tudi v kakšni drugi veri to najdeš.</u>	Enake osnovne zapovedi	Pogled na druge religije
	<u>23 Tako da kar se tega tiče ja, potem bi rekla, da se trudim bit en taki človek, ki se lahko ozre v sebe in reče ja tukaj sem ga pa pihnil mimo, bi lahko naredil drugače, boljše.</u>	Priznanje napak	Verovanje
	<u>24 Verjamem, da nekje nekaj je.</u>	Nekje nekaj je	Verovanje
	<u>25 Verjamem, da takrat ko ti je zelo težko, pa to ne mislim v tistih klasičnih jamranjih, mislim imam ful dela v službi ali pa ni lepo vreme in podobno, ampak v tistih vprašanjih, ki se vsake toliko srečaš z njimi in se vprašaš kje je tukaj smisel, sem na pravi poti, nisem na pravi poti, takrat se mi zdi, da najdem nek odgovor in si rečem ja, nekaj očitno z razlogom je, očitno je moje življenje moralo tako biti.</u>	Odgovori na življenjska vprašanja – smisel, prava pot...	Verovanje
	<u>28 Jaz mislim, da vsak v nekaj verjame.</u>	Vsak v nekaj verjame	Pomen verovanja za ljudi
	<u>29 Zdaj če ti enačiš vero s krščanstvom ali pač s katerokoli vero, religijo, jaz mislim, da vsak v nekaj verjame.</u>	Vsak v nekaj verjame	Pomen verovanja za ljudi
	<u>30 Nekdo pač verjame, da ni boga in verjame v to.</u>	Vsak v nekaj verjame	Pomen verovanja za ljudi
	<u>31 Pač vsak verjame v svoje.</u>	Vsak verjame v svoje	Pomen verovanja za ljudi

44 <u>Ni se še zgodilo, da ne bi videla pokrite ženske, zelo rada potujem, sploh izven Slovenije in sem že bila v stiku.</u>	Potovanje – stik z drugimi religijami	Potovanje
45 <u>Pred leti sem bila recimo v Istanbulu in se prav spomnim, da mi je bilo zelo zanimivo, me je njihova kultura zelo privlačila in nisem začutila nobenega strahu ali pa odpora, mi je bolj fascinantno in mi je všeč takšno doživetje, recimo ta kulturni šok.</u>	Privlačnost vzhodne kulture	Pogled na druge religije
46 <u>In te njihove mošče in glasba, ki kar doni po ulicah, mi ni bilo čudno ali kaj druga, ampak bolj všeč in fascinantno.</u>	Privlačnost vzhodne kulture	Pogled na druge religije
47 <u>Tako da ne vem, jaz tudi ko gledam te novice, morem reči, da vedno manj zaupam tem medijem, ker se mi zdi, da kažejo ravno to kar hočejo.</u>	Nezaupanje medijem	Pogled na druge religije
48 <u>Ampak v osnovi pa ne, ne čutim nobenega strahu, bolj ne skrbi kaj bo, ker se mi zdi, da ne razmišljamo za naprej, dolgoročno.</u>	Za prihodnost	Strah
49 <u>nihče pa se ne vpraša kako bodo živeli, sej situacija v Evropi ni idealna in se mi zdi, da lahko to zaostruje zadeve in to lahko povzroči eno ne sobivanje, ker bodo ljudje nezadovoljni, ker bodo trpeli še bolj oziroma še dalje, oni pa pričakujejo nekaj dobrega.</u>	Za vse enake možnosti verovanja	Pogled na druge religije
75 <u>v cerkev grem ob praznikih, drugače pa ne ravno.</u>	Ob praznikih	Maša
76 <u>Nekako sem mnenja, da vsak na vero gleda drugače s svojimi očmi.</u>	Vsak svoj pogled na religijo	Pomen verovanja za ljudi
77 <u>Recimo zato pa se vse svete knjige lahko berejo na čisto drugačne načine.</u>	Svete knjige	Pogled na druge religije
78 <u>Recimo se mi zdi, da tudi odraščanje ob veri, zdaj je to obdobje ko je zelo in ali pa ni in, pa potem po televiziji gledaš ja cerkev pa ni obdavčena pa kaj pa jaz vem, no in potem to kar eno negativno luč meče na vse skupaj, pa tudi pri nas vzbuja negativne občutke.</u>	Vzgojena po verskih načelih	Vzgoja

	81 <u>Ker odvisno s katerimi izkušnjami vero, religijo povezuješ, ker jaz imam zelo pozitivne spomine.</u>	Lepi spomini	Vzgoja
Oseba C	7 <u>Vzgojena sem bila v katoliški veri</u>	Vzgojena v katoliško vero	Vzgoja
	8 <u>sem tudi vse te zakramente opravila.</u>	Zakramenti	Zakramenti
	9 <u>Kot majhna šolarka sem hodila tudi redno k verouku in k maši.</u>	Redno obiskovanje verouka	Vzgoja
	10 <u>ker moji starši niso bili toliko aktivni verniki.</u>	Starši neaktivni verniki	Vzgoja
	11 <u>da smo praznovali vse te katoliške praznike, veliko noč, božič, vse te zadeve, samo takrat so hodili k maši.</u>	Praznovanje praznikov	Vzgoja
	12 <u>Jaz pa vem, da sem imela eno tisto, kar dolgo obdobje, tam enkrat konec osnovne šole pa tja nekje do zgodnje odraslosti, kot dekle, tudi nisem hodila v cerkev.</u>	Opustitev vere	Verovanje
	13 <u>potem v odrasli dobi pa sem zopet začela hodit.</u>	Ponovna vzpostavitev vere	Verovanje
	14 <u>Zdaj hodit v cerkev pa biti veren, po mojem ni ista zadeva, po mojem doživljanju sta to dva različna pojma.</u>	Ločitev vere in cerkve kot institucije	Ločitev vere in cerkve kot institucije
	15 <u>In takrat sem se nekako v cerkvi pa v tem, v povezavi, ko sem šla v cerkev sem se kar umirila</u>	Občutek umirjenosti	Občutki
	16 <u>neko povezavo z mamó sem čutila.</u>	Povezava z mamó	Verovanje
	17 <u>In od takrat naprej sem bila bolj verna (od smrti mame)</u>	Povezava z mamó	Verovanje
	18 <u>in redno hodila k maši.</u>	Redno obiskovanje	Maša
	19 <u>obeležujeva vse te praznike, kljub temu, da on ni veren.</u>	Praznovanje praznikov	Verovanje
	20 <u>Drugače pa meni osebno vera ne pomeni to, da bi morala vsak dan molila oče naš na primer.</u>	Verovanje – ne pomeni vsakodnevno molitev	Verovanje
	21 <u>Ampak mi je bolj v tem smislu, ker molitev je tudi neke vrste meditacija, zdaj kakšno besedilo uporabljaš pa je mogoče stvar vsakega posameznika.</u>	Molitev – meditacija, vsak svoje besede	Verovanje
	22 <u>Meni toliko to pomeni to, da mi eno umirjanje</u>	Občutek umirjenosti	Občutki

23 <u>eno zbranost to omogoča.</u>	Zbranost	Občutki
24 <u>Dejstvo pa je, da verjamem v to višje božje bitje, to pa ja.</u>	Verovanje – v višje božje bitje	Verovanje
25 <u>Tedensko grem</u>	Enkrat na teden	Maša
26 <u>ker mi to eno tako pomiritev da, si pač vzamem tisto eno uro ali pa tričetrt ure pa grem.</u>	Občutek pomirjenosti v cerkvi	Občutki
27 <u>si vzamem zase čas.</u>	Čas zase	Maša
28 <u>Grem včasih tudi zvečer</u>	Občasno zvečer	Maša
29 <u>ko sem tako nemirna ali pa se mi nekaj dogaja, pa se kar spravim pa grem tudi zvečer.</u>	V primeru občutka nemira	Maša
30 <u>ne bom zdaj rekla, da hočem zdaj tam nekaj pomolit ali ne vem kaj, ampak res ko pridem tja noter, se takoj spravim v eno tako stanje, da sem bolj umirjena, da mi to pomaga.</u>	Občutek pomirjenosti v cerkvi	Občutki
31 <u>Težko bi rekla, da jih zelo podrobno poznam (poznavanje drugih religij)</u>	Osnovno poznavanje	Poznavanje religij
32 <u>da bi vedela natančno ne, ampak tako v ozadju zelo v grobem ločim. (poznavanje drugih religij)</u>	Osnovno poznavanje	Poznavanje religij
33 <u>Jaz zase mislim, da sem zelo sprejemljiva.</u>	Sprejemljiva	Pogled na druge religije
34 <u>da meni to, da smem verovati v nekaj, kar sem si pač sprejela in si zamislila, da smem iti v neko okolje, kjer mi je fajn, kjer doživim pomiritev</u>	Občutek pomirjenosti v cerkvi	Občutki
35 <u>potem menim, da bi vsak človek to moral imeti. (možnost verovanja za vse)</u>	Za vse enake možnosti verovanja	Pogled na druge religije
36 <u>Vsak človek bi to moral imeti. (možnost verovanja za vse)</u>	Za vse enake možnosti verovanja	Pogled na druge religije
37 <u>Ker na žalost vidimo, da tudi ob veri ali pa ljudje, ki jih smatramo, da bi morali biti najboljši med nami, najbolj etični, najbolj pravični, če tako rečem, so na konec koncev samo ljudje in imajo tudi zelo grde pomanjkljivosti</u>	Izkoriščanje ljudi v imenu religije	Nasilje
38 <u>potem pride do tega izkoriščanja ljudi.</u>	Izkoriščanje ljudi v imenu religije	Nasilje

39 <u>Jaz mislim, da mora vsak imeti možnost verovati in delovati v tistem, kar mu je blizu ali pa v čem je vzgojen ali pa kar mu pač prinaša nekaj dobrega.</u>	Za vse enake možnosti verovanja	Pogled na druge religije
62 <u>Jaz toliko dobro in natančno vere tele ne poznam, da bi sploh lahko bila proti</u>	Osnovno poznavanje	Poznavanje religij
63 <u>preprosto ne vem kaj bi bilo tisto, kar bi mene osebno motilo.</u>	Ni razlogov za sovraštvo	Pogled na druge religije
64 <u>Ali pa na splošno v moji življenjski filozofiji ni nič takšnega, da bi mene motilo.</u>	Ni razlogov za sovraštvo	Pogled na druge religije
65 <u>Jaz verjamem v tega enega boga</u>	Verovanje v enega boga	Verovanje
66 <u>mislim, da je njihov muslimanski bog, isti bog kot je moj bog.</u>	Vsi enakega boga	Pogled na druge religije
67 <u>Če je moj dober, ne vem zakaj njihov ne bi bil dober.</u>	Vsi enakega boga	Pogled na druge religije
79 <u>Ampak, če lahko moje stališče povem, meni pa ne bi bilo prijetno, pa sem vernica, če bi prišla v zdravniško ambulanto pa bi bil tam obešen križ na steni.</u>	Ločenost države in religije	Pogled na druge religije
80 <u>To pa se mi zdi, da nekako ne bi bilo najbolj prijetno, zaradi tega, ker pridejo tudi drugi ne samo ti, ki nam je križ nek simbol, ampak tudi drugi in bi to že bilo lahko moteče.</u>	Ločenost države in religije	Pogled na druge religije
81 <u>Potem bi na primer morali viseti vsi simboli ali pa noben, ker zavedati se moramo, da v naši državi niso samo katoliki, ampak tudi ljudje drugih ver.</u>	Ločenost države in religije	Pogled na druge religije
82 <u>Ker tudi, če se spomniva teh primerov zdaj iz Bruslja, nekaterim zdaj ni lahko ne</u>	Sočutje ob skrivanju vere	Občutki
83 <u>takšni smo ljudje, da vedno posplošimo na celotno skupino ljudi ali narodov, ampak zdaj so pa vsi enaki.</u>	Posploševanje	Pogled na druge religije
84 <u>In ne samo to, da so enaki, ampak so vsi enako slabi, vedno potegnemo na to negativno lastnost, kar me pa prizadene.</u>	Posploševanje	Pogled na druge religije

85 <u>Absolutno, absolutno je smiselna vera za ljudi.</u>	Vera smiselna za ljudi	Pomen verovanja za ljudi
86 <u>Tako kaj pa jaz vem, nekomu ne vem, vegansko prehranjevanje, ali pa prakticiranje joge vsako jutro, nekomu pa je to vera ali pa mogoče celo molitev.</u>	Vsak v nekaj verjame	Pomen verovanja za ljudi
87 <u>Čeprav koliko jaz vem ti sedanji ali pa vsaj mlajši verniki niso toliko usmerjeni v to redno molitev, tako kot so bile stare generacije, kjer je bilo treba zjutraj in zvečer molit oziroma so bili tako naučeni in so to tudi posvojili.</u>	Razlike med generacijami	Vzgoja
88 <u>ta molitev, če je neke vrste povezava ali pa pogovor z bogom, moram reči, da redko, da bi molila te predpisane molitve, to zelo redko kdaj.</u>	Molitev - Brez predpisanih molitev	Verovanje
89 <u>Imam druge načine pogovora.</u>	Molitev – vsak svoje besede	Verovanje
90 <u>Meni se zdi vera pomembna, ker mislim, da lahko prinese neko zaupanje</u>	Prinese zaupanje	Pomen verovanja za ljudi
91 <u>neko tolažbo</u> (<i>prinese vera človeku</i>)	Prinese tolažbo	Pomen verovanja za ljudi
92 <u>neko umiritev</u> (<i>prinese vera človeku</i>)	Prinese umiritev	Pomen verovanja za ljudi
93 <u>se mi zdi, da rabimo to.</u> (<i>vero</i>)	Imamo potrebo po verovanju	Pomen verovanja za ljudi
100 <u>Priznam pa, da malo me pa moti tisto posiljevanje ko recimo ti Jehovove priče pridejo.</u>	Ne mara prepričevanja	Pogled na druge religije
101 <u>Čeprav sej sem se to hitro naučila, jaz jih poslušam pri vratih kar imajo povedat, nato pa rečem hvala lepa</u>	Sprejemljiva	Pogled na druge religije
102 <u>ampak kadar pa kdo pristopi s tistim ko te hoče prepričat, da je njegov prav bolj prav, kot tvoj prav, to pa vidim, da nimam tako zelo visoke tolerance za to.</u>	Ne mara prepričevanja	Pogled na druge religije
103 <u>Da to nimam, ker to me res moti, ko pripadniki neke druge vere hočejo tako zelo aktivno novačiti, to pa priznam, da mi gre močno na živce.</u>	Ne mara prepričevanja	Pogled na druge religije

104 <u>Vedno se bom zahvalila za informacije, ampak želim, da me spoštujejo ko bom odklonila njihova prepričanja.</u>	Spoštovanje vsakega posameznika	Pogled na druge religije
107 <u>Tako da moram reči, da v naši družini, imam eno sestro pa starša sta že pokojna, da smo kolikor toliko kar odprti za tudi te neke druge vidike.</u>	Sprejemljiva	Pogled na druge religije
108 <u>Ampak ja smo vzgojeni, jaz sem še generacija ko sem v tem času, ravno na tem prostoru z takimi nekimi kulturnimi pridobitvami</u>	Vzgojena po verskih načelih	Vzgoja
109 <u>in tudi vero vzgojena in se me to zelo drži ne</u>	Vzgojena v katoliško vero	Vzgoja
110 <u>ne vleče me na neko vzhodnjaško ali pa ne vem, ker te nove kabale, ne vem kaj, ne čutim nobene afinitete do tega.</u>	Nobene privlačnosti do drugih ver	Pogled na druge religije
111 <u>Recimo gre ob praznikih tudi z mano v cerkev, recimo neseva k žegnu košaro ali pa kaj, ampak ni pa verujoč, ni pa tudi ne odklonilen</u>	Prilagajanje nevernemu možu	Verovanje
117 <u>Ker še vedno ne vem zakaj si ljudje dovolimo, da tako ocenjujemo ljudi</u>	Posploševanje	Pogled na druge religije
118 <u>Ker če je to tvoje, je to tvoje, kaj imam zdaj jaz o tem za govorit ne ali posegati v to.</u>	Vera stvar vsakega posameznika	Pomen verovanja za ljudi
119 <u>ne vem, se ne spomnim, da bi se kdo pri hrani na javnem mestu prekrižal, sem prepričana, da se doma še vedno kdaj kdo prekriža, ampak očitno je to res bolj zasebna stvar.</u>	Sočutje ob skrivanju vere	Občutki
120 <u>Se pa po eni strani sprašujem zakaj, zakaj bi se skrivali.</u>	Za vse enake možnosti verovanja	Pogled na druge religije
121 <u>Recimo je zelo zanimivo, če grem zvečer v cerkev k maši, pa sem več kot 50 let stara, sem v cerkvi najmlajša.</u>	Razlike med generacijami	Vzgoja
122 <u>Drugače pa v cerkev hodi malo ljudi, kar nekako ne razumem, glede na to, da naj bi še vedno bilo veliko Slovencev katolikov.</u>	Brez obiskovanja cerkve	Pomen verovanja za ljudi
123 <u>Ampak zame je vera in cerkev nekaj čisto drugega</u>	Ločitev vere in cerkve kot institucije	Ločitev vere in cerkve kot institucije

	124 <u>katoliška cerkev je ena od najbolj konservativnih, zaprtih institucij, ki je tudi ena najbolj diskriminirajočih.</u>	Z obravnavo določenih ljudi	Nestrinjanje
	125 <u>Ampak to je potrebno ločit, ker to ni isto. (religija in cerkev)</u>	Ločitev vere in cerkve kot institucije	Ločitev vere in cerkve kot institucije
	126 <u>verniki biti prvi, ki izločimo tiste, ki so krivični in zlorablajoči, recimo se tu osredotočim na duhovnike.</u>	Izkoriščanje ljudi v imenu vere	Nestrinjanje
	127 <u>Ne pa da cerkev dela na tem, kako vse te afere prikriti in skriti, da se ne bo o tem preveč govorilo.</u>	Izkoriščanje ljudi v imenu vere	Nestrinjanje
	128 <u>pri tem ni izgovorov, to je edini način, da se jih izloči. (ljudi, ki izrabljajo religijo)</u>	Izločitev ljudi, ki izkoriščajo vernike	Nestrinjanje
	129 <u>Mislim, da je najbolj pomembno tole, da znaš pri sebi razločit kaj je tisto kaj pomeni vera in kaj pomeni neko organizacijo.</u>	Vsak naj sam loči vero in organizacijo	Ločitev vere in cerkve kot institucije
	130 <u>Ker tudi ti, ki so vsako nedeljo pri maši so mnogi, ki delujejo v nasprotju z evangelijem oziroma v nasprotju s tem, kar razglaša.</u>	Z določenimi verniki	Nestrinjanje
Oseba D	8 <u>Zdaj sama verna nisem</u>	Neverna	Verovanje
	9 <u>me pa ne moti, če so drugi in če jim religija pomaga</u>	Ne motijo jo verni ljudje	Pogled na druge religije
	10 <u>nimam nobenih zadržkov.</u>	Brez zadržkov do vernih ljudi	Pogled na druge religije
	11 <u>ker tudi moji sorodniki so verni, moji prijatelji so verni tako, da s tem nimam nekih težav ali kakorkoli.</u>	Sprejemljiva	Pogled na druge religije
	12 <u>do birme imam vse,</u>	Zakramenti	Zakramenti
	13 <u>potem pa sem nekako vse opustila.</u>	Opustitev vere	Verovanje
	14 <u>Tudi recimo praznikov na praznujemo</u>	Brez praznovanja praznikov	Verovanje
	15 <u>božič še praznujemo, ampak zaradi otroka in daril, katerih drugih pa sploh ne.</u>	Praznovanje božiča zaradi otroka	Verovanje
	16 <u>Pa ja nekako verjamem v določeno energijo med ljudmi, recimo v te določene energetske povezave.</u>	Verovanje v energetske povezave med ljudmi	Verovanje

17 <u>Včasih tudi vsak sam svoje poti oblikuje in prispevaš k temu kam boš prišel, tudi z razmišljanjem</u>	Vsak oblikuje svoje poti	Verovanje
18 <u>kaj vesolju sporočaš, to se ti vrne, te stvari že verjamem.</u>	Kar sporočaš vesolju, to se ti vrne	Verovanje
19 <u>Ampak kot neko pojavo, kot nekega boga to pa sploh ne verjamem.</u>	Ne verjame v boga, kot neko bitje	Verovanje
20 <u>Tako bi rekla no, da neke osnove poznam, zdaj poglobljeno, pa ne morem reči, da poznam vse religije.</u>	Osnovno poznavanje	Poznavanje religij
29 <u>Kakor za koga bom rekla, ker je res odvisno od ljudi.</u> (pomembnost religije za ljudi)	Vera stvar vsakega posameznika	Pomen verovanja za ljudi
30 <u>Nekaterim je vera zelo pomembna, drugim pa spet ne.</u>	Vera stvar vsakega posameznika	Pomen verovanja za ljudi
31 <u>Jaz pravim, da kar koli komu pomaga tega se naj drži.</u>	Kaj komu pomaga, tega se naj drži	Pomen verovanja za ljudi
45 <u>Ne, sej pravim predsodkov nimam</u>	Nobenih predsodkov	Pogled na druge religije
46 <u>Tako da se mi zdi, da ne bi mogla reči, da imam kakšne predsodke.</u>	Nobenih predsodkov	Pogled na druge religije
61 <u>Absolutno je pomembna.</u> (religija)	Religija je pomembna	Pomen verovanja za ljudi
64 <u>Pa ne vem, jaz mislim, da je bilo kar s temi nekimi predstavami, mogoče res s cerkvijo in tem dogajanjem o vsem</u>	Opustitev vere - zaradi predstave	Verovanje
65 <u>res učijo nekaj, praksa pa je nekaj čisto drugega.</u>	Učenje nekaj, praksa drugačna	Pogled na druge religije
66 <u>Ker recimo niti moja mama ni, da bi bila verna</u>	Neverna mama	Vzgoja
67 <u>bolj je bila tista družinska tradicija, ko se je pričakovalo, da imamo te zakramente, bolj ta del kot pa, da bi bila moja mama verna.</u>	Zaradi družinske tradicije	Zakramenti
68 <u>Se spomnim iz otroštva, da sem imela kar eno obdobje ko sem bila res, mi je bila vera pomembna</u>	V otroštvu pomembno	Verovanje
69 <u>res mi je bila, ker sem hodila k maši tudi še takrat pred birmo pa ko je že bila mimo birma.</u>	V otroštvu pomembno	Verovanje

71 <u>Ampak potem pa z leti malo širše informacije dobiš, malo sam s svojo glavo začneš razmišljati, pač marsikaj ne.</u>	Opustitev vere	Verovanje
72 <u>Recimo s partnerjem tudi nisva krstila otroka</u>	Otrok ni krščen	Zakramenti
73 <u>sva pa rekla, pač če ko bo dovolj stara in če bo v osnovni šoli recimo imela željo iti pa ima prosto pot.</u>	Svobodna odločitev otrok	Svobodna odločitev otrok
74 <u>Tako da naj se otrok sam odloči in dobi svojo izkušnjo.</u>	Svobodna odločitev otrok	Svobodna odločitev otrok
75 <u>Sej pravim, vsak sam najde tisto, kar mu je pomembno</u>	Vera stvar vsakega posameznika	Pomen verovanja za ljudi
76 <u>zdaj če to rabi, naj mu bo omogočeno, da ima to možnost.</u>	Za vse enake možnosti verovanja	Pogled na druge religije
77 <u>Jaz mislim, da včasih preveč institucijo in vero kot samo povezujemo, sej to je res, to dela vsaki od nas.</u>	Ločitev vere in cerkve kot institucije	Ločitev vere in cerkve kot institucije
78 <u>Dejstvo pa je, da institucija predstavlja neko vero ali religijo, zato niti ne moreš, da ne bi enačil.</u>	Institucija predstavlja religijo	Pogled na druge religije
79 <u>tudi zdaj ko je ta muslimanska vera zdaj ko se vse to dogaja, sej tudi njihova vera ne uči tega, kar se potem udejanja z nekimi predstavniki.</u>	Nobena vera ne uči nič slabega	Pogled na druge religije
80 <u>Na žalost je vse skupaj to malo preveč povezano, res bi se rabilo malo ločit</u>	Potreba po ločitvi	Ločitev vere in cerkve kot institucije
81 <u>vera in institucija, ampak po drugi strani se mi pa zdi ne moreš tega ločit, ko oni predstavljajo religijo</u>	Institucija predstavlja religijo	Ločitev vere in cerkve kot institucije
82 <u>dostikrat se mi zdi, da pač ne predstavljajo tako kot je sama vera, ji delajo kar veliko krivico.</u>	Cerkve dela krivico veri	Ločitev vere in cerkve kot institucije
83 <u>kljub temu, da pravim, da nisem verna v to pojavo boga, ampak večkrat pa rečem ja hvala bogu.</u>	Besede povezane z bogom	Besedišče
84 <u>Čisto pogovorno, res samo sebe večkrat zalotim pa potem začnem razmišljati, zakaj mi je zdaj to bilo treba, ampak čisto spontano.</u>	Besede povezane z bogom	Besedišče

	85 <u>Tako da ta del je že res taka navada, da nas čisto podzavestno prevzame in ne moremo na to vplivati.</u>	Besede povezane z bogom	Besedišče
Oseba E	7 <u>V bistvu je tak, zdaj seveda sem katoličanka</u>	Katoličanka	Verovanje
	8 <u>tako sem bila tudi vzgojena, ampak ne zdaj tak, da bi morala biti vsako nedeljo pri maši, ampak v tej smeri pa so me starši vzgajali.</u>	Vzgojena v katoliško vero	Vzgoja
	9 <u>Imam vse te zakramente</u>	Zakramenti	Zakramenti
	10 <u>sem tudi cerkveno poročena.</u>	Cerkveno poročena	Zakramenti
	11 <u>Grem ob kakih praznikih, ob kakih dogodkih v cerkev</u>	Ob praznikih	Maša
	12 <u>tudi moram reči, da teh deset zapovedi je tistih ta pravih, ki se mi zdijo.</u>	Osnovne zapovedi	Verovanje
	13 <u>In vedno rečem tudi, da cerkev nič slabega ne uči.</u>	Nobena vera ne uči nič slabega	Pogled na druge vere
	14 <u>Vedno nas uči kako moramo biti drug do drugega, spoštljivi, potrpežljivi, kako moramo biti pravični, da ne smemo krasti, vse to se mi zdi, prav kar počnejo.</u>	Osnovne zapovedi	Verovanje
	15 <u>Ne podpiram nekih verskih fanatikov, nikoli jih nisem, pri nobeni veri</u>	Pogled na ekstremiste	Pogled na druge religije
	16 <u>je pa moje mišljenje, da moramo dati svobodo, kar se tiče veroizpovedi vsakemu človeku</u>	Za vse enake možnosti verovanja	Pogled na druge religije
	17 <u>jim to absolutno omogočiti, če je le mogoče, da je deležen svoje vere, kjerkoli se pač nahaja.</u>	Za vse enake možnosti verovanja	Pogled na druge religije
	18 <u>Ne vem, sem zelo žalostna ko vidim, da se kaka vera hoče prevladat nad drugo</u>	Pogled na ekstremiste	Pogled na druge religije
	19 <u>sploh ko pride do kakih ubijanj in ne vem česa še vsega, verskih vojn in česa podobnega, to me zelo žalosti.</u>	Nasilje v imenu vere	Nasilje
	20 <u>Nekako nasploh v življenju zagovarjam to, da moramo dati vsakemu človeku pravico do svojih pogledov, do svojih prepričanj.</u>	Za vse enake možnosti verovanja	Pogled na druge vere

	24 <u>Absolutno je smiselna, jaz mislim, da je (vera)</u>	Vera smiselna za ljudi	Pomen verovanja za ljudi
	27 <u>Jaz mislim, da je smiselna, zato ker daje neko upanje pa vseeno imajo ljudje.</u>	Vera smiselna za ljudi	Pomen verovanja za ljudi
	28 <u>ampak se pravi, da je smisel, da ljudje verujejo, ampak glede na svoje izkušnje potem tudi različno gledajo na vero in boga.</u>	Vsak svoj pogled na religijo	Pomen verovanja za ljudi
	32 <u>Spoštujemo to, jaz spoštujem to, vsakega posameznika, kakorkoli se je odločil.</u>	Spoštovanje vsakega posameznika	Pogled na druge religije
	38 <u>res se spet ne spomnim, ker teh različnih vej religij, res ne poznam dobro in potem hitro pozabim imena, poznam samo te večje religije.</u>	Osnovno poznavanje	Poznavanje religij
	41 <u>ampak ti naši krščanski duhovniki se mi zdijo tak zaprti</u>	Z obravnavo določenih ljudi	Nestrinjanje
	53 <u>Meni so na pogrebi najljepše, no najlepše, težko je reči, da je na pogrebu kaj lepo, ampak najlepše mi padejo te maše ko znajo duhovniki kaj lepega povedati o osebi, ki je umrla</u>	Lepe besede na pogrebi	Maša
	67 <u>Se nikoli nisem, največ iz medijev pa iz tega največ, nikoli pa nisem, da bi jaz šla brat kaki koran recimo pa kaj takega, to ne. (poznavanje religij)</u>	Iz medijev	Poznavanje religij
	69 <u>vsak ima pravico do svoje vere, do svojega mišljenja, prepričanja</u>	Za vse enake možnosti verovanja	Pogled na druge religije
	70 <u>dokler ostane v mejah, dokler za to drug ni prizadet, kar se druge vere tiče.</u>	Svobodno verovanje za vse, dokler ni prizadet drugi	Pogled na druge religije
Oseba F	72 <u>In tudi se temu podrejam, ko grem recimo po svetu, je treba si tu in tam dati ruto na glavo, ker to od mene zahtevajo in to spoštujem, se tega držim.</u>	Stik z drugimi religijami	Potovanje
	12 <u>Za mene je to en krasen običaj</u>	Krasen običaj	Pomen verovanja za ljudi
	13 <u>poznam tudi druge, ker je pač v družini tak splet okoliščin.</u>	Osnovno poznavanje	Poznavanje religij
	14 <u>No o katoliški, sam nauk mi je pri srcu</u>	Nauk katoliške vere	Verovanje

15 <u>mi je v redu, ker ne uči nič slabega.</u>	Nobena vera ne uči nič slabega	Pogled na druge religije
16 <u>Zelo pa me moti institucija cerkev in njeno delovanje</u>	Cerkev dela krivico veri	Ločitev vere in cerkve kot institucije
17 <u>ne vem stvari, ki pri njih gredo to mi pa ni všeč.</u>	Cerkev dela krivico veri	Ločitev vere in cerkve kot institucije
18 <u>Tak če bi jaz zaj povedala, ja tudi otroke sem v tem smislu vzgajala, tako da so pridobili te zakramente</u>	Vzgajanje otrok po verskih načelih	Vzgoja
19 <u>tudi vzgoja je bila v to usmerjena, še sedaj tako poteka</u>	Vzgajanje otrok po verskih načelih	Vzgoja
20 <u>nisem pa verski fanatik.</u>	Ni verski fanatik	Verovanje
21 <u>In mi je zelo všeč naš župnik ko pravi, res ga imam rada</u>	Poslušanje duhovnika	Maša
22 <u>pravi, da ni veren tisti, ki skozi v cerkvi čepi, ampak tisti, ki vero živi oziroma po teh načelih, pa kakršna koli že so.</u>	Razlika med verovanjem in obiskovanjem cerkve	Pomen verovanja za ljudi
23 <u>Zdaj vse tisto, kar pa je tradicionalno pa smo dali skozi.</u>	Zakramenti	Zakramenti
24 <u>Zdaj po pravici povedano malo manj, ker so zdaj že tudi otroci toliko veliki</u>	Ne pogosto	Maša
25 <u>ko se je bilo bolj potrebno vključevati v neke, smo absolutno sem jim bila v podporo, da so vse te obveznosti dali skozi.</u>	V preteklosti več – zaradi otrok	Maša
26 <u>Moram pa nekaj reči, tudi pri nas ni bilo to moraš</u>	Svobodna odločitev otrok	Svobodna odločitev otrok
27 <u>probaj, če ti bo všeč je to to, sej to se začne že tam v drugem razredu, če ti je to to potem hodi</u>	Svobodna odločitev otrok	Svobodna odločitev otrok
28 <u>te podpiram v vsem, če pa se ti zdi, da ti to ni všeč in si ne želiš, pa tudi ne rabiš.</u>	Svobodna odločitev otrok	Svobodna odločitev otrok
29 <u>Pa moram reči, da sta se oba otroka odločila</u>	Svobodna odločitev otrok	Svobodna odločitev otrok
41 <u>Tako da ja jaz hodim v cerkev ob praznikih</u>	Ob praznikih	Maša
42 <u>ob takih dogodkih kot so birme, poroke, kaj takega, včasih se zgodi tudi tak.</u>	Ob posebnih dogodkih	Maša

43 <u>Morem pa reči tisto, kar mene pri, ampak to moram reči, da ne gre toliko za obrede, ampak zelo rada ko pridem kam, grem pogledat cerkev</u>	Ogledovanje cerkva	Potovanja
44 <u>to imam rada, vedno me zanese in si to pogledam, tak iz čisto tistega nekega počutja.</u>	Ogledovanje cerkva	Potovanja
45 <u>Jaz bom rekla tak, vera uči poštenosti ne, iskrenosti, nekih takih stvari</u>	Osnovne zapovedi	Verovanje
46 <u>najboljši zakon zame je še vedno deset božjih zapovedi ne, vse je noter.</u>	Osnovne zapovedi	Verovanje
47 <u>Mislim, da bi bilo na svetu super in krasno, če bi se jih resnično vsi držali.</u>	Enake osnovne zapovedi	Pogled na druge religije
51 <u>tako da zagotovo sem to nekje dobila v družini, od babice in mame, ki so me vpeljali v to in so me vozili v cerkev.</u>	Vzgojena po verskih načelih	Vzgoja
52 <u>Moram reči, da sem tudi jaz imela krasnega župnika tam kjer sem jaz hodila kot otrok, tudi zelo človeški je bil in zelo tak.</u>	Redno obiskovanje verouka - duhovnik	Vzgoja
53 <u>se mi zdi, da je v življenju praktično uporabiti te stvari.</u>	Osnovne zapovedi	Verovanje
57 <u>Se mi zdi, da tudi če v življenju počneš na tak način stvari, je potem to to, življenje je boljše in seveda odnosi.</u>	Osnovne zapovedi	Verovanje
58 <u>Moje prepričanje je, da vsak človek, tudi ateist ima vero.</u>	Vsak v nekaj verjame	Pomen verovanja za ljudi
59 <u>Verujemo pač v različne stvari</u>	Vsak svoj pogled na religijo	Pomen verovanja za ljudi
60 <u>za mene je vera tudi v ljubezen, v denar, ne vem v nekaj, pač vse je zame vere.</u>	Vera tisto, kar čutiš	Verovanje
61 <u>In jo živimo v kakršni koli obliki, pač na različne načine na nekaj gledamo in sprejememo.</u>	Vera tisto, kar čutiš	Verovanje
62 <u>Moj pogled na druge vere, sem zelo odprta glede tega</u>	Sprejemljiva	Pogled na druge religije
70 <u>Mi je čisto tak in sprejemam (pogled na druge religije)</u>	Sprejemljiva	Pogled na druge religije
71 <u>da je pri verah, kot verah, to kar že pri naših vidim, tiste institucije, tistega nekoga, ki za svoje res počne svinjarije po domače povedano.</u>	Izkoriščanje ljudi v imenu vere	Nestrinjanje

72 <u>In to je prisotno pri vseh oblikah in meni vera ni pomembna.</u>	Izkoriščanje ljudi v imenu vere	Nestrinjanje
73 <u>Jaz sprejemam vsakega človeka</u>	Sprejemljiva	Pogled na druge religije
74 <u>ker če se je nekdo odločil za to vero, ga spoštujem</u>	Spoštovanje vsakega posameznika	Pogled na druge religije
75 <u>mi ne pade na pamet, da bi prepričevala, da nekaj ni v redu</u>	Ne mara prepričevanja	Pogled na druge religije
76 <u>ampak potem pa tudi ti ne v moje posegati. Ker jaz imam svoja prepričanja, ti svoja, ne prepričujva se pa vsak v svoje.</u>	Ne mara prepričevanja	Pogled na druge religije
77 <u>Tako da ja, moram pa reči, da mi gre pa institucija zelo na živce, katere koli vere</u>	Cerkev dela krivico veri	Ločitev vere in cerkve kot institucije
78 <u>pa katero koli pogledaš in se mi zdi, da je to tudi eno najbolj zlorabljen stvari na svetu.</u>	Cerkev dela krivico veri	Ločitev vere in cerkve kot institucije
79 <u>Ker v imenu vere se je počelo svinjarij še pa še.</u>	Izkoriščanje ljudi v imenu vere	Nestrinjanje
80 <u>Ker recimo ti ekstremisti to jemljejo čisto narobe, sej pa to ubijanje nima nobene veze z naukom katerekoli vere.</u>	Pogled na ekstremiste	Pogled na druge religije
81 <u>Najbolj seveda katoliško in muslimansko (poznavanje religij)</u>	Osnovno poznavanje	Poznavanje religij
82 <u>ostale pa bolj na splošno nekako.</u>	Osnovno poznavanje	Poznavanje religij
83 <u>Moram reči, da kakega globokega znanja, moram priznati nimam.</u>	Osnovno poznavanje	Poznavanje religij
128 <u>Pa tudi ne vem, če je zdaj še tak v širšem krogu to, da se ne vem koliko okoli tega pogovarja ali debatira.</u>	Se o tem ne govori	Pogovor o religijah
129 <u>Recimo jaz nimam nobenih zadržkov glede te teme, jaz se o tem pogovarjam tudi s komerkoli, mislim res nimam zadržkov, ne glede za katero vero gre.</u>	Brez zadržkov do vernih ljudi	Pogled na druge religije
137 <u>Bi rekla, da bolj v smislu neke višje energije oziroma nečesa kar je prisotno med nami in nad nami.</u>	Verovanje v energetske povezave med ljudmi	Verovanje
138 <u>Nekje nekaj je, definitivno.</u>	Nekje nekaj je	Verovanje

139 <u>Mislím, čist moje prepričanje je, zdaj dobro, vera uči Jezus, kot neka oseba, zato, ker ljudje si očitno moramo predstavljati neko človeško podobo, potem boga v neki obliki, Marijo v neki obliki.</u>	Bog je človeška pojava	Pomen verovanja za ljudi
140 <u>Ampak jaz verjamem v to, da nekaj je, da nekaj, zdaj karkoli že je, da pomaga, stoji ob strani in nad nami pa nas varuje.</u>	Nekje nekaj ne	Verovanje
141 <u>jaz tudi na nek način verjamem, da v življenju je naša pot tak v grobem zarisana, ki pa jo lahko ti seveda malo obrusiš ali pa prilagodiš po svoje</u>	Vsak oblikuje svoje poti	Verovanje
142 <u>to je moje prepričanje in čisto iz tega izhajam.</u>	Izhajanje iz prepričanj	Verovanje
143 <u>Ja točno tak, sem bila vzgojena po teh verskih načelih.</u>	Vzgojena po verskih načelih	Vzgoja
144 <u>Najbolj je bila moja babica verna in je tudi ona k temu pripomogla.</u>	Prenos vrednot od staršev – babice	Vzgoja
145 <u>Tako da moram reči, da vse te vrednote, ki jih imam še zdaj me je naučila babica, ker je ona po teh načelih živela in se jih močno držala.</u>	Vzgojena po verskih načelih	Vzgoja
146 <u>Babica nam je vedno vcepljala to ne, ne moreš nekaj govorit, drugo pa delat ne.</u>	Prenos vrednot od staršev – babice	Vzgoja
147 <u>Midve sva vedno pred spanjem zvečer molili, vedno je bilo pa tudi če sem bila še tak zaspana, sem povedala tistih par besed, ker brez tega nisem mogla zaspat.</u>	Molitev z babico	Vzgoja
148 <u>Potem smo mi tudi z otrokoma, no sedaj sta velika in ne vem če še molita, bi jo mogla vprašati, ampak no ko sta bila mala je bil to tudi naš obred, da smo vedno pred spanjem zmolili sveti angel.</u>	Vzgajanje otrok po verskih načelih	Vzgoja
152 <u>Jaz pa se še tu in tam spomnim ter zmolim.</u>	Molitev – ne pogosto	Verovanje
153 <u>To je kot en tak, verjetno bolj moj, kako bi rekla, nekakšna čustvena navezanost, ker ko sem bila pri birmi, mi je moja babica, eno imam še živo, no in pokojna babica mi je takrat dala rožni venec, in tisto jaz nosim s sabo ves čas, skozi</u>	Vedno prisoten rožni venec	Verovanje

	<u>srednjo šolo, vsa študentska leta, tudi zdaj ga imam vedno v torbici in mi je to nekak tak tisto, ali mogoče, da čutim bližino babice ali nekaj no, tak se mi zdi, da brez tega ne morem in tudi nikoli ne grem nikamor brez.</u>		
	154 <u>Tako da sedaj več ne molim toliko, ker mi ne pomeni toliko kot pa ta rožni venec, da je babica še vedno z mano.</u>	Vedno prisoten rožni venec	Verovanje
	164 <u>Je pa malo to se v družbi ne, zdaj ni čudno, če si ti v ne vem v košarkarskem klubu pa hodiš na treninge in si tam aktiven, zato ker je miselnost tudi še vedno, jaz misli, dosti prisotna, da se je potrebno skrivat, kar pa ne razumem, sej tudi vera ni nič slabega.</u>	Skrivanje vere	Pomen verovanja za druge ljudi
	174 <u>Mislim uporabljam tisto ja hvala bogu rešila se je zadeva.</u>	Besede povezane z bogom	Besedišče
	175 <u>Zdaj mi je to padlo na pamet, da očitno je to toliko pogovorno postalo, da vsi to uporabljamo čisto podzavestno.</u>	Besede povezane z bogom	Besedišče
	176 <u>ampak jaz pravim, v karkoli verjameš, v kakšni koli obliki, jaz sem tudi prepričana, da človek brez vere ne bi mogel živeti.</u>	Imamo potrebo po verovanju	Pomen verovanja za ljudi
	177 <u>Zdaj bilo kake vere je nekdo, jaz pravim vera je že to, da ti verjameš, da greš za vikend na morje in da bo lepo vreme.</u>	Vsak v nekaj verjame	Pomen verovanja za ljudi
	178 <u>Ker recimo vsi ob besedi veren takoj pomislimo na obiskovanje cerkve, kar pa sama ne zagovarjam.</u>	Razlika med verovanjem in obiskovanjem cerkve	Pomen verovanja za ljudi
Izkušnje			
Oseba A	61 <u>ker imamo ene tri otroke v rejniških družinah, ki smo jih odvzeli in so starši muslimani, otroci so tudi, rejnika pa sta zelo verna in potem, da se nam ne zgodi, da bi nam kdo krstil muslimanskega otroka</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	63 <u>ta primer ko sem razlagala, ta rejniška družina je verna, imajo pa muslimanske otroke in potem so mater seznanili, da kadar gre naš rejnik v</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse

	<u>cerkev, da bo vzel otroke zraven v cerkev, ker če otrok pride v eno tako stavbo, kjer se pač moli to ni nič takega.</u>		
	<u>64 Ne more pa sprejeti zakramenta in starša sta se s tem strinjala, ker rejnica mora potem poiskati varstvo, če pa vsi hodijo v cerkev kdo ti bo pazil otroke.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	<u>65 In pač jih sabo vzameš in to sta se starša strinjala, da lahko, seveda grejo noter v cerkev, poslušajo lahko, ampak nobenega zakramenta pa ne morejo sprejeti.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	<u>69 imeli smo zdaj primer, starša sta rimokatoliške vere in bil je krst.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	<u>70 Rejnica je organizirala krst, povabila je oba starša, sta se oba strinjala, se pravi bila sta tam na samem dejanju, ampak sta vedela, se pravi rejnik ne sme nič brez staršev.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
Oseba B	<u>32 Spomnim se primerov ko so rejniške družine zelo verne, tudi redno hodijo v cerkev, vsako nedeljo recimo.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	<u>33 No in ta primer je bil, da je tudi ta matična družina bila verna in zato ni bilo za tega otroka nič posebnega, čeprav ne v takem obsegu kot rejniška družina.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	<u>34 In potem je ta otrok po več kot letu ni bivanja pri njih tudi začutil to pripadnost oziroma je začela to dojemati kot nekakšen ritual, vsako nedeljo prvo zajtrk, potem grejo v cerkev, po tem grejo domov peš in je to ena taka oblika sprehoda, ena oblika druženja in je bilo tej punčki to všeč.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	<u>35 V čemer jaz ne vidim nič slabega, ker je lahko namesto cerkve tudi kaj druga, kaj vem, pohod na Urban in podobno.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	<u>36 In potem je bilo tukaj eno manjše okolje in so vsi drugi v šoli se pripravljali že na obhajilo in potem je bilo ugotovljeno, da punčka še ni bila</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse

	<u>niti pri krstu, kljub temu, da je bila njena babica recimo verna.</u>		
	<u>37 In potem smo se na IPS-u dogovorili, s strinjanjem staršev, da bo punčka šla k obhajilu in krstu skupaj, ker je bilo to možno.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	<u>38 In takrat so bili povabljeni tudi starši in so bili vsi na tistem dogodku skupaj.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	<u>39 V bistvu je bila to eno zelo lepo proslavljanje, kar je bilo deklici zelo všeč.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	<u>65 Imam eno zgodbo in sicer eno deklico Romkinjo, ki ima veliko bratov in sester, ampak je edina, ki je v rejništvu in ona si je recimo sama poiskala rejniško družino.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	<u>66 Rejnica je od te punčke sošolke mama in ta deklica je vedno več časa preživela pri njih, tudi prespala, skratka, jaz rečem, da si je deklica kar sama našla rejniško družino in zdaj je dejansko pri njih, kjer se ima krasno, zelo velik potencial je v njej, res super punca.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	<u>67 Vidi se pa to njihovo življenje, moški kot nekakšen poglavar družine in ta gospod je do svoje partnerke res večkrat nasilen, če ne vedno fizično pa je psihično večino časa.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	<u>68 Tudi alkoholizem je v družini v bistvu in ta punčka, zdaj jaz sem jo nekako začutila, da ta punčka pri svojih letih začutila, da je ona prerasla mamo v funkcioniranju in to je tak primer no.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	<u>69 Ob enem pa ona na teh stikih vidi kako se njene starejše sestre obnašajo do mame in starejši brati, predvsem en brat, ki je seveda popolnoma prevzel vzorec od očeta, on mame ne spoštuje, ona je pač ženska, ki mora ono in tretje in pač misli, da lahko reče kar mu pade na pamet.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	<u>70 Ampak jaz imam kar malo zavezane roke, moja dolžnost je skrbeti za rejniško družino in za punco, da so stiki, da delam z očetom, da ne bi pil ko pride punca, mamo vzpodbujamo, da naj ji</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse

	<u>pokaže kako kaj peče in podobne zadeve, glede njihovega pogleda na verovanje ne morem nič.</u>		
	<u>71 V tem je mogoče zaznat recimo odnos moški ženska, ki se velikokrat opisuje tudi v religiji.</u>	Otroci v rejniških družinah	Primer iz prakse
	<u>79 Jaz se pa recimo spominjam svojega otroštva, kjer smo hodili k šmarnicam in sem to povezovala z enim druženjem, to nas je bilo ne vem kakšnih 20 in smo bili na igrišču in smo najprej igrali med dvema ognjema, potem pa smo šli še k šmarnicam.</u>	Spomin na otroštvo	Primer iz osebnega življenja
	<u>80 To je meni bilo, zato mi je to blizu, ker mi nikoli ni bila ta vera odveč.</u>	Spomin na otroštvo	Primer iz osebnega življenja
	<u>82 Ker recimo smo imeli tudi ta svoj pevski krožek in nas je imel župnik, ki nas je učil peti, igrati kitaro, smo bili stalna družčina, vedno smo dobili cukre na koncu in tako se spomnim, da smo potem dobili kaplana, enega mlajšega.</u>	Spomin na otroštvo	Primer iz osebnega življenja
	<u>83 No in ta je bil super, ker je poslušal Metallico in jaz sem takrat odkrivala Metallico in Guns'n'roses, in je bil on na koncertu, prav spomnim se njegovih zgodb.</u>	Spomin na otroštvo	Primer iz osebnega življenja
	<u>84 Res je bilo super, in to ni bilo nekega pranja možganov o veri, ampak je bilo druženje mladih, spoznavanje nečesa novega, mogoče je to vplivalo na moje gledanje.</u>	Spomin na otroštvo	Primer iz osebnega življenja
	<u>85 Tudi ta izkušnja s to skupino recimo sem se čutila kot da pripadam, varno, postali smo res dobri prijatelji in sem z veseljem šla k verouku.</u>	Spomin na otroštvo	Primer iz osebnega življenja
Oseba C	<u>53 jaz moram reči, da kar precej svojih uporabnikov in to z velikim zaupanjem v strokovnost napotim na Družinski center Mir</u>	Svetovanje uporabnikom	Primer iz prakse
	<u>54 In jaz moram reči, da jih zelo napotujem tja, res je, da jih ne morem napotiti, tako kot te napoti zdravnik, ampak jaz lahko predlagam.</u>	Svetovanje uporabnikom	Primer iz prakse
	<u>55 tako da ja tja jih napotim, kljub temu je to je verske ustanova oziroma so terapevtke tudi sestre.</u>	Svetovanje uporabnikom	Primer iz prakse

	56 <u>pa je imela kolegica ko je en duhovnik, eni svoji uporabniki zelo aktivno pristopil, da ji je pomagal v smislu preživetja, reševanja teh mesečnih stroškov, do boga, da ji je dejansko res pomagal, se je odločil, glejte jaz vam bom stal ob strani, da boste vse uredili, mislim, da ji je pomagal tudi pri ravnanju z denarjem, da je celo enkrat spremljal sem na center, sicer ni moj primer, vem pa zanj, tudi konkretno po imenih.</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz prakse
	98 <u>Jaz moram reči, da resnično nimam nobene slabe izkušnje, ki bi se vsaj malo na vero nanašala.</u>	Brez slabih izkušenj	Slabe izkušnje
	99 <u>Tudi recimo v prejšnji službi ko sem delala v Zavodu za pomoč na domu, to je socialna oskrba ne, ko so v glavnem uporabniki stari ljudje, kjer vera igra še bolj pomembno vlogo ali pa je bila bolj vključena v vsakdanje življenje pa nikoli nisem takega dogodka doživela, da bi bil kak problem.</u>	Delo s starimi ljudmi	Primer iz prakse
	105 <u>Se pa spomnim ko je bila moja nečakinja majhna in je moja sestra ene parkrat srečala s temi mormoni, ker so tudi takšni, da to misijonarstvo prakticirajo, pa tudi moram reči, da so bili, kako bi rekla, niso bili v tistem smislu posiljeni</u>	Srečanje z drugo religijo	Primer iz osebnega življenja
	106 <u>bi na vsak način nekaj dosegli, bili so dokaj vztrajni, vendar so tudi razumeli, da ko so se razšli.</u>	Srečanje z drugo religijo	Primer iz osebnega življenja
	112 <u>Tam se pa spomnim, da je bila ena, ki ji je vera veliko pomenila in je tudi hodila k maši, je hodila in je bilo to okej.</u> (Krizni center za žrtve nasilja)	Krizni center za žrtve nasilja	Primer iz prakse
	113 <u>Od centra je hodila v cerkev in je to bilo njeno.</u>	Krizni center za žrtve nasilja	Primer iz prakse
Oseba D	22 <u>Recimo ko so bili muslimanske veroizpovedi je bilo kar se tiče odnosa očeta in hčerke</u>	Delo z družino	Primer iz prakse

23 <u>no imela sem eno punco, ki je bila v kriznem centru ravno zaradi tega, ker ni njena družina odobrvala fanta ne</u>	Delo z družino	Primer iz prakse
24 <u>tako da ja je pomembno, da pogledamo ta vidik.</u>	Delo z družino	Primer iz prakse
25 <u>Se mi zdi, da smo takrat, vsaj jaz pa koliko vem tudi kolegice so potem vseeno pogledale stvari glede religije, da ti je stvar bolj jasna in na nek način poskušaš razumeti zakaj je neka stvar taka</u>	Delo z družino	Primer iz prakse
35 <u>primer že tudi gospo, ki se je zaradi nasilja umaknila v varno hišo in je sicer bila pravoslavne vere</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz prakse
36 <u>ampak smo recimo tudi ključili duhovnika, sicer ne pravoslavnega, ampak iz protestantske cerkve, ker so ji oni potem pomagali in smo tudi skupaj vodili neke zadeve.</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz prakse
40 <u>Pozitivna izkušnja je ravno ta gospa, kjer je bilo v njeni družini hudo nasilje in je gospa sama poiskala pomoč, ker ni imela razvite socialne mreže pa tudi tujka je</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz prakse
41 <u>Tako da smo potem tukaj iskali in gospa se je kar sama nekako obrnila, je šla en dan v cerkev, ni vedela katera cerkev je, niti ji ni bilo pomembno, pomembno ji je bilo, da je sploh šla.</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz prakse
42 <u>No in potem je tam nekako naletela na tega duhovnika in sta skupaj skozi pogovor videla, da ji lahko tudi on pomaga ne glede na to, da ni iste smeri katoliške cerkve</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz prakse
43 <u>Tisti del ko pa je bil za to punco, ki je bila takrat najstnica, stara 17 let, imela pa je fanta, ki ga družina nikakor ni sprejela.</u>	Delo z družino	Primer iz prakse
44 <u>No in tu smo skupaj z kriznim centrom, kar precej skupaj sedeli in nekako poskušali določene stvari narediti, tudi punco zaščititi na način, da bi jih povezali, da ja ne bi izgubili stikov in popolnoma uničijo odnos, ampak je nekako bil ta delež sorodnikov in potreba po povezanosti toliko</u>	Delo z družino	Primer iz prakse

	<u>velika, da je punca potem popustila in sprejela to odločitev družine.</u>		
	<u>70 Ne vem tudi ta del, kar se tiče vsaj v naši skupnosti, no kar se tiče povezovanja, vem, da smo se in v zboru in tudi drugače smo imeli tako dobro mentorico, ki nas je vzpodbujala k temu in je bila res dobra.</u>	Spomin na otroštvo	Primer iz osebnega življenja
Oseba E	<u>33 Imeli smo enega gospoda, ki je bil Jehovova priča, tam je bila možnost, ker je bil toliko pokreten, ga je sin vozil ob sobotah na njihova srečanja, tako da ja.</u>	Srečanje z drugo religijo	Primer iz prakse
	<u>35 zelo fajn so se mi zdeli ti prostovoljci, odprti, prihajali so ob nedeljah k stanovalcem in so se z njimi družili</u>	Srečanje z drugo religijo	Primer iz prakse
	<u>37 da ko sem v Celju delala je bila tam ena izmenjava</u>	Srečanje z drugo religijo	Primer iz prakse
	<u>39 in tam v Celju so mladi študentje iz celega sveta bili in so to vero širili, ena izmed teh vej ne ravno krščanstva, ampak pač neke religije.</u>	Srečanje z drugo religijo	Primer iz prakse
	<u>40 In so tudi hodili, mislim da jih je bilo okoli 20 in so hodili k našim stanovalcem in vem, da so se mi zdeli tako odprti in tak zelo razgledani, kar se tiče, sej so vsi duhovniki</u>	Srečanje z drugo religijo	Primer iz prakse
	<u>42 ti pa so se mi zdeli tako odprti, z neko glasbo so se ukvarjali pa z raznimi stvarmi, zelo komunikativni, no in me je to zelo pritegnilo pri njih.</u>	Srečanje z drugo religijo	Primer iz prakse
	<u>43 Se mi je res zdelo, da so tak no niso vsiljevali nič, kar se mi je zdelo ravno prav, so razložili zadeve, s čim se ukvarjajo, kaj je njihovo poslanstvo in tak, kak na neke stvari gledajo, ničesar pa niso vsiljevali.</u>	Srečanje z drugo religijo	Primer iz prakse
	<u>51 Pozitivna izkušnja je definitivno ta naš pater Beno, to je zelo pozitivna izkušnja, kako zna on to vse prikazati, kako komunicira s stanovalci, na pravi način se obrnit na njih</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz prakse

	52 <u>da na ta način koliko jaz vidim, še meni pomaga kar se tiče glede teh odnosov pa tega.</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz osebnega življenja
	54 <u>še nisem res naletela na kaj slabega, ampak tisto mašo sem si pa res zapomnila, ker me je resnično prizadelo.</u> <i>(spomin na mašo, kjer se je govorilo le o papežu in nič o svaku)</i>	Maša na pogrebu	Primer iz osebnega življenja
Oseba F	30 <u>Ker zna zelo življenjsko stvari tudi počet in povedat.</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz osebnega življenja
	31 <u>Vedno reče, kaj naj vam jaz zdaj tukaj trobim, da morate zjutraj priti k maši, ja kako če pa morate otroke peljati v vrtec pa v šolo in potem še oditi v službo pa osem ure delat, pa potem zopet isto.</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz osebnega življenja
	32 <u>Moj sin je bil zelo tak jaz pa ne bom, sem mu rekla ni treba, ampak vsaj poskusi pa se potem odloči.</u>	Sinova vera	Primer iz osebnega življenja
	33 <u>Še po birmi, ki so jo imeli v osmem razredu je on hodil še celo leto prostovoljno na ta srečanja in pravi, da mu je še zdaj zelo žal, da to ni več ni, ker je sedaj v srednji šoli, ampak mu je bilo res v redu.</u>	Sinova vera	Primer iz osebnega življenja
	34 <u>Takrat sem doživela res osebni pristop ko sta onadva spregovorila pred otroki o svojih stiskah.</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz osebnega življenja
	35 <u>O tem, da onadva nista nič drugačna kot pa mi vsi in da se tudi onadva s tem srečujeta</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz osebnega življenja
	36 <u>kolikokrat se sprašujeta ali sta prav naredila, da sta šla po tej poklicni poti oziroma da živita na tak način.</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz osebnega življenja
	37 <u>da se tudi sami čisto človeško srečujejo z marsičem in tudi v tem smislu ne, da vsak ima svojo pot in da je tista pot pač prava, ne glede na to kako družba gleda na to, tudi kar se poklicne poti in tega tiče.</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz osebnega življenja
	38 <u>če je njim nekaj všeč, če je njim nekaj takega, kjer se vidijo, da bi lahko počeli v življenju, potem naj to počnejo, ne glede na to kaj bo.</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz osebnega življenja

39 <u>In tudi v tem smislu, da naj se ne sramujejo tega, zdaj če ne bodo vsi diplomirali, če ne bodo nekih šol imeli, naj bodo trdno na svojih stališčih v tem smislu.</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz osebnega življenja
40 <u>In to je bilo meni zelo všeč</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz osebnega življenja
63 <u>tudi v družini se srečujem s tem.</u> <i>(različne religije v družini)</i>	Dve religiji v družini	Primer iz osebnega življenja
64 <u>Moja matična, ne sedanja, družina je mešana, se pravi katoliška in muslimanska vera.</u>	Dve religiji v družini	Primer iz osebnega življenja
65 <u>Pa moram reči, da smo zelo uspeli uskladiti zadeve v tem smislu.</u>	Dve religiji v družini	Primer iz osebnega življenja
66 <u>Jaz sprejemem njihov del, moram reči, da tudi oni pa mojega.</u>	Dve religiji v družini	Primer iz osebnega življenja
67 <u>Ker smo se veliko in zelo odprto pogovarjali o tem.</u>	Dve religiji v družini	Primer iz osebnega življenja
68 <u>ker oni ne bi šli v našo cerkev, to pa ne, ampak smo se o tem res zelo odprto pogovarjali in sem jaz uspela tudi povedat in razložiti, glej nobenega greha ne boš naredil s tem, da boš prišel, če boš v cerkvi ko gre moj otrok k birmi.</u>	Dve religiji v družini – odprt pogovor	Primer iz osebnega življenja
69 <u>No in potem sem to tudi dosegla in tudi mislim, nikoli ni bilo tisto ne jih v tej veri vzgajat, daj jih raje v drugi ali pa obratno.</u>	Dve religiji v družini – nobenega prepričevanja	Primer iz osebnega življenja
104 <u>Pravzaprav bolj to, kar sem tak čist osebna izkušnja, ampak to je zdaj iz mojega osebnega življenja kar sem razlagala za tega našega duhovnika</u>	Pomoč duhovnika	Primer iz osebnega življenja
105 <u>Največja izkušnja je definitivno moj očim.</u>	Dve religiji v družini	Primer iz osebnega življenja
106 <u>Mi smo ena taka sestavljena družina, moja mama, sestra in jaz, očim pa njegov sin, smo skupaj živeli, dve hčerki, ki pa ju tudi ima očim pa sta živeli z njegovo bivšo ženo.</u>	Dve religiji v družini	Primer iz osebnega življenja
107 <u>Tako da v bistvu ja, seveda in zdaj je zanimiva situacija, ker smo vsi otroci odrasli in imamo svoje otroke, mi naše otroke pač v naši veri</u>	Dve religiji v družini	Primer iz osebnega življenja

	<u>vzgajamo, brat, ki ni brat, ampak zame je brat, on pa tudi ima svoje otroke in jih v svoji veri vzgaia.</u>		
	<u>108 S tem, da sem jaz zelo zadovoljna in zelo srečna zato, ker tudi otroci povzemajo naš način sprejemanja.</u>	Dve religiji v družini – sprejemanje	Primer iz osebnega življenja
	<u>109 Imajo enako mnenje, okej ti imaš nekaj drugega, in tudi ko so moji otroci šli k birmi, obhajilu, krstu, se naredi seveda pogostitev pa to, so seveda oni prišli, ker je to pomemben dogodek za nas.</u>	Dve religiji v družini – sprejemanje	Primer iz osebnega življenja
	<u>110 In mi je bilo res zanimivo, ker je bratov mulec, mojega mulca vprašal kaj pa zdaj to pomeni ko si šel k birmi, kaj je to.</u>	Dve religiji v družini – odprt pogovor	Primer iz osebnega življenja
	<u>111 In sta onadva potem to predebatirala kaj zdaj to pomeni, ta mali, ker je mlajši je pa imel potem v svoji veri nek obred in je potem tudi naše zanimalo kaj pa je zdaj to.</u>	Dve religiji v družini – odprt pogovor	Primer iz osebnega življenja
	<u>112 Se pravi, dajo pomen temu, aha birma to pa je sedaj zate pomembno ne ali pa obratno.</u>	Dve religiji v družini – odprt pogovor	Primer iz osebnega življenja
	<u>113 Ni to pri nas, eh to pa je brez veze, ni zanimivo to kar imate vi, ampak se sprejemamo, ker to je zdaj že druga generacija tak.</u>	Dve religiji v družini – odprt pogovor	Primer iz osebnega življenja
	<u>114 Ker mi smo tudi tak bili, skozi tak zelo odprto, vse nas je zanimalo.</u>	Dve religiji v družini – odprt pogovor	Primer iz osebnega življenja
	<u>115 Jaz moram reči, da zdaj moj oče je recimo umrl in zdaj očim ni imel nobenih zadržkov v zvezi stiki ali pa bilo čem, s sorodniki po očetovi strani, da bi v tem smislu grdo gledal ali kaj.</u>	Dve religiji v družini – sprejemanje	Primer iz osebnega življenja
	<u>116 Ali pa tudi pri nas ko je kdo rekel, ja zdaj pa gremo na pokopališče, zdaj pa ne vem to, nikoli ni bilo tega, da bi rekel ne, mi to ne delamo, ampak je bilo to nekaj normalnega za vse, glej si imela očeta, oče je umrl, logično, da hodiš na pokopališče.</u>	Dve religiji v družini - sprejemanje	Primer iz osebnega življenja
	<u>117 Pri nas se je recimo zgodilo, da je moj očim za mojo babico, se pravi očetovo mamo spekel</u>	Dve religiji v družini – sprejemanje	Primer iz osebnega življenja

	<u>torto za rojstni dan in je to za nas nekaj najbolj normalnega.</u>		
	118 <u>Res moram reči, da nikoli ni bilo pri nas nekega prepričevanja ali kaj</u>	Dve religiji v družini – nobenega prepričevanja	Primer iz osebnega življenja
	119 <u>ko je oče umrl še jaz nisem imela vseh zakramentov, ampak sem potem šla pa vse skupaj, ko je bil očim že pri nas, pa nikoli ni bilo vprašanje ali ja ali ne, o tem sploh nismo debatirali, ker je bilo to nekaj čisto normalnega, da smo se držali svojih običajev.</u>	Dve religiji v družini – sprejemanje	Primer iz osebnega življenja
	120 <u>Moram pa tudi nekaj povedat, da je bilo doma na tak način bilo, ni bilo svinjskega.</u>	Dve religiji v družini – spoštovanje	Primer iz osebnega življenja
	121 <u>Tega res nismo jedli, čeprav vseskozi jem in tudi ko grem k babicam jem svinjsko, ampak doma pa mama tega ni kuhala.</u>	Dve religiji v družini – spoštovanje	Primer iz osebnega življenja
	122 <u>Moram reči, da smo to spoštovali in upoštevali, ker to ni posebej posegalo v naše življenje.</u>	Dve religiji v družini – spoštovanje	Primer iz osebnega življenja
	149 <u>In potem pa je bilo enkrat tako zanimivo, po moje tega ne bom nikoli pozabila, so imeli naši otroci izmenjavo in je k nam prišel, naš G. je hodil takrat v tretji razred in je prišel en fant iz Celovca, zamejski Slovenec za en teden k nam.</u>	Izmenjava	Primer iz osebnega življenja
	150 <u>In zdaj mi smo ta obred imeli in sem jaz temu fantu razložila, ker spala pa sta v isti sobi, sem rekla glej mi vsak večer to zmolimo in se tega držimo, upam, da te to ne moti lahko pa takrat počneš kar hočeš.</u>	Izmenjava	Primer iz osebnega življenja
	151 <u>Pa me fant tak pogleda pa pravi midva z mamo tudi vsak večer moliva in sem rekla ja super no potem pa lahko to delamo skupaj. In smo evo vsi skupaj molili tisti en teden kar je bil pri nas.</u>	Izmenjava	Primer iz osebnega življenja
	162 <u>No in zdaj ima pa moja hčerka fanta, ki pa sploh ni veren oziroma, ki je ateist.</u>	Ateist v družini	Primer iz osebnega življenja

	163 <u>Ampak mi se to tak pogovarjamo čisto odprto.</u>	Ateist v družini	Primer iz osebnega življenja
	165 <u>Ampak mi kraj pameti ne pade, da bi jo v karkoli prepričevala.</u>	Ateist v družini	Primer iz osebnega življenja
	166 <u>Ona dostikrat reče pa jaz ne verjamem v boga pa ne verjamem v to pa ono, in ko jaz vidim, okej živiš pa vseeno eno tako življenje, to kar pa je poštenost, iskrenost pa je zame čisto dovolj, ne rabiš hodit v cerkev, če ti ni všeč.</u>	Ohranjanje običajev	Primer iz osebnega življenja
	167 <u>potem smo mi vedno šli skupaj k maši ko smo nesli košarico, pa se nam je pridružila še tašča in nam je nekako to ostalo.</u>	Ohranjanje običajev	Primer iz osebnega življenja
	168 <u>Pa čeprav sem jaz prav letos pričakovala, zdaj bosta pa moja dva otroka rekla, da letos pa ne bosta šla več zraven ne in sem bila zelo presenečena ko sta me vprašala, kdaj pa letos nesemo košarico.</u>	Ohranjanje običajev	Primer iz osebnega življenja
	169 <u>Recimo gremo tudi k otroškim polnočnicam popoldan, ker so hitro konec pa še zanimive so.</u>	Ohranjanje običajev	Primer iz osebnega življenja
	170 <u>Tega se še nekako držimo no, kljub temu, da govorita, da v to ne verjameta.</u>	Ohranjanje običajev	Primer iz osebnega življenja
Formalno izobraževanje			
Oseba A	87 <u>Ne čisto nič nismo imeli nikoli.</u>	Nobenega izobraževanja	izobraževanje
	88 <u>Glede informacij je tako, če kaj ne vemo se trudimo, da to izvemo, pokličemo na okoli, da nam v situacijo pomagajo.</u>	Klicanje okoli	Informacije
	114 <u>mislim, da bi bilo dobro, da bi tudi pri nas vpeljali nekoga takega, kdo bi poznal njihovo kulturo, kdo bi poznal vero kot njihovo, če želijo, samo zato, da se nam olajša delo, da ga razumeš in uporabiš mogoče kakšne take besede, da bi te lažje slišal.</u>	Dobro bi bilo imeti nekoga, ki pozna različne religije, olajšanje dela,	Informacije
Oseba B	57 <u>Jaz sem prepričana, da je že kaj bilo, ampak tako zelo težko je iti na izobraževanje, da teh par kar sem bila je bilo tesno povezano z rejništvom.</u>	Raje izbere tiste povezane z rejništvom	Izobraževanje

	58 <u>Jaz sicer nimam v spominu, ampak vsa ta obvestila, ki jih dobivamo sem sigurna, da je bilo kaj povezano s tem.</u>	Se ne spomni	Izobraževanje
	59 <u>Jaz bi se absolutno kaj podobnega udeležila.</u>	Bi se udeležila	Izobraževanje
	60 <u>da moreš vedno sankcionirat izobraževanja, ker lahko boš šel le na dve izobraževanji na leto in potem moreš pač razmisliti na kateri dve boš šel, da boš več dobil za svoje samo delo, ker veš, da na ostala ne boš mogel it.</u>	Premalo omogočenih izobraževanj na leto	Izobraževanje
Oseba C	70 <u>Ne, nikoli.</u>	Nobenega izobraževanja	Izobraževanje
	71 <u>Resnično nikoli, niti se ne spomnim iz fakultete, da bi imeli kaj.</u>	Nobenega izobraževanja	Izobraževanje
	72 <u>Kar pa je dejansko, če smem pripomnit, to je res škoda, ker vera je pomemben del, skozi katerega ljudje doživljajo neko nemoč ali moč, skozi katerega, bi se lahko opolnomočili in o tem ni bilo nikoli govora.</u>	Vera pomemben del vsakdanjika	Izobraževanje
	73 <u>Se mi zdi res škoda, ker je to en vir, ki bi se ga lahko uporabljal za res vsakdanje življenje</u>	Pomemben vir	Izobraževanje
Oseba D	48 <u>si ne vem na internetu kaj poiščemo.</u> <i>(v primeru nepoznavanja religije)</i>	Iskanje na internetu	Informacije
	49 <u>Ali pa se obrnemo na sodelavke, ki imajo več izkušenj in pač recimo pokličeš, vprašaš na kak način pristopi k človeku, kako z njim delat.</u>	Klicanje okoli, se obrneš na sodelavke	Informacije
	50 <u>Recimo supervizije so zelo pomembne, kar se tega tiče.</u>	Pomembne supervizije	Informacije
	51 <u>Koliko se zdaj spomnim ne, niti v času študija, niti sedaj ne.</u>	Nobenega izobraževanja	Izobraževanje
	52 <u>Pa mislim, da bi bila ta zadeva kar smiselna.</u>	Bi bilo smiselno	Izobraževanje
	53 <u>No sej mislim, da smo mogoče na faksu kaj imeli ali pa smo se vsaj kaj pogovarjali.</u>	Pogovor med študijem	Izobraževanje
	54 <u>ampak potem ko pa prideš sem pa na teh organiziranih izobraževanjih ni bilo nič, no vsaj jaz nisem zasledila.</u>	Nobenega izobraževanja	Izobraževanje
	55 <u>Ampak mislim, da bi pa definitivno bilo dobro.</u>	Bi bilo smiselno	Izobraževanje

Oseba E	55 <u>Ne, nikoli.</u>	Nobenega izobraževanja	Izobraževanje
	56 <u>Pa tudi si ne želim ravno oziroma ne pogrešam tega, ker toliko kolikor me zanima si lahko jaz sama pogledam in preberem.</u>	Ni potrebe, sama pogleda za informacije	Izobraževanje
	68 <u>Si pogledam kaj na internetu, če me zanima.</u>	Iskanje na internetu	Informacije
Oseba F	123 <u>Ne, nič nismo imeli.</u>	Nobenega izobraževanja	Izobraževanje
	124 <u>Sej pravim koliko sem sama v okviru verouka spoznala je bilo to to.</u>	Verouk	Izobraževanje
	125 <u>Koliko sem zdaj videla v šoli, se mi zdi zelo dobro, da imajo v šoli predstavitve različnih religij, da se o tem pogovarjajo in s tem tudi seznanijo, da vidijo, da obstaja tudi nekaj drugega ne le katoliška.</u>	Dobri predmeti v šoli	Informacije
	126 <u>Da bi se pa v tej smeri posebej izobraževala pa ne.</u>	Nobenega izobraževanja	Izobraževanje
	127 <u>Pa jaz moram reči, da tak se mi zdi, da še nedolgo nazaj je bil to en taka mala tabu tema, se nismo okrog tega nič pogovarjali, je bilo to potisnjeno v domače okolje.</u>	Tabu tema	Informacije
Institucionalni okvir			
Oseba A	21 <u>In sem si jaz nato nekako prevedla, da naši starši ali pa naši uporabniki sta v konfliktu in on je takrat uporabil izvir in reko.</u>	Prenos zgodbe iz maše v razgovore	Vključevanje osebne vere v delo
	22 <u>In potem recimo kar je naloga tistih, da se malo umirijo z našo pomočjo pa da gremo malo nazaj gor do izvira, torej tam kjer je bil problem in da se malo pogovorimo z njimi kaj se dogaja in kaj se da narediti v bistvu.</u>	Prenos zgodbe iz maše v razgovore	Vključevanje osebne vere v delo
	41 <u>Nikoli, zato ker se vedno pogovarjam s vsakim posameznikom enako, ne glede na to kakšne vere je.</u>	Spoštovanje uporabnika ne glede na vero	Pogovor
	42 <u>Ker jaz v službi ne smem vprašati katere vere je.</u>	Ne sme vprašati katere vere je oseba	Poizvedovanje o religiji
	43 <u>Mi to ne moremo vprašati, mislim vero to ne gre.</u>	Ne sme vprašati katere vere je oseba	Poizvedovanje o religiji

45 <u>Ampak da pa bi mi vprašali za vero, ker pri nas je to ločeno in mi ne smemo.</u>	Ne sme vprašati katere vere je oseba, ločenost religije in države	Poizvedovanje o religiji
46 <u>In to jaz enostavno, bi rekla, da niti ni prav, zato ker če je nekdo musliman, jaz pa nisem ga moram enako obravnavat in mu enake vrste pomoči ponujat in enak odnos</u>	Spoštovanje sočloveka ne glede na vero, enak odnos do vseh	Odnos do uporabnikov
47 <u>In ta odnos vzpostaviti ne glede na to kake vere je.</u>	Enak odnos do vseh	Odnos do uporabnikov
48 <u>To moramo, to ne sme bit nobene razlike.</u>	Enak odnos do vseh	Odnos do uporabnikov
49 <u>Pa bog ne daj, da bi začutil kaj takega, na splošno se ne pogovarjamo o veri, ne to sploh ne.</u>	Enak odnos do vseh, se ne pogovarjajo o veri	Odnos do uporabnikov
50 <u>Pade nam na pamet edino takrat kadar sam uporabnik reče recimo, če so kakšne take stiske, finančne stiske, potem pa mi omenjamo možnost vseh teh oblik pomoči.</u>	Pogovarjanje o veri – uporabnik sam izpostavi vero	Pogovor
51 <u>In potem uporabnik sam reče, jaz ne jem svinjine zato, ker sem musliman.</u>	Pogovarjanje o veri – uporabnik sam izpostavi vero	Pogovor
52 <u>Tudi to spoštujemo in rečemo hvala, ker ste nas na to opozorili, ker se zgodi, da to ne jejo, mi pa tudi ne vprašamo, mi pač ponudimo in pričakujemo od človeka, da nam pove in potem to upoštevamo.</u>	Pogovarjanje o veri – uporabnik sam izpostavi vero	Pogovor
53 <u>To pomeni, če nam on reče, jaz sem musliman, jaz ne jem mesa, potem pa rečemo, glejte razumem in spoštujem, imamo možnost recimo, da se pogleda jedilnik pa potem tiste dneve ko je svinjsko meso možnost kake solate, možnosti so kakšni jogurti recimo kar bi tudi olajšalo zadevo.</u>	Pogovarjanje o veri – uporabnik sam izpostavi vero	Pogovor
54 <u>Na nek način skupaj z njim iščemo vse te možnosti, da pa spet spoštujemo njegovo vero, ki jo je sam izpostavil ne mi.</u>	Raziskovanje virov – uporabnik sam izpostavi vero	Pogovor

55 <u>Na nek tak način, drugače pa ne vpletamo vere v službo.</u>	Nevmešavanje religije v službo	Nevmešavanje religije v službo
56 <u>Kadar nameščamo otroke, ki niso katoliške vere, ker naši rejniki so jaz mislim, da so, ker mi to ne sprašujemo, katoliške vere, ker to pridejo sami in sami povedo.</u>	Uporabnik sam izpostavi vero	Poizvedovanje o veri
57 <u>Če pa mi vemo, da so recimo otroci, da prihajajo z družine, ki ni katoliška, potem pa v takem primeru opozorim rejnike, da če so verni, samo opozorim, če so verni, ne vprašam, če so verni ali niso, v kolikor so verni in kolikor njihovi otroci hodijo k maši in imajo te zakramente, da brez vednosti staršev ne peljejo otrok v cerkev.</u>	Opozarjanje rejnikov na otrokovo vernost, seznanjanje staršev	Pogovor
58 <u>Se pravi starše moramo seznaniti s tem in da nikakor ne morejo nobenega zakramenta dajati otroku brez vednosti staršev.</u>	Seznanjanje staršev o vernosti rejnikov	Pogovor
59 <u>Ker ne moreš ti kar muslimanskega otroka krstiti, to pač ne gre</u>	Opozarjanje o otrokovi vernosti – da ne pride do pokristjanjenja	Pogovor
60 <u>kolikor mi vemo, da otrok ni katoliške vere takrat opozarjamo in sprašujemo rejnike.</u>	Opozarjanje rejnikov na otrokovo vernost	Pogovor
62 <u>ker to je baje nekje bilo v enem centru ko so bili begunci pa so jih sprejeli v rejniško družino, potem pa so jih krstili, to pa ni dobro ne, jaz bi rekla, da ni nobene škode, ampak za starše pa je to sigurno lahko huda zadeva, to se preprosto ne dela in to mi tudi odsvetujemo.</u>	Opozarjanje rejnikov na otrokovo vernost, seznanjanje staršev	Pogovor
66 <u>Ne sprašujemo rejnike, razen kadar imamo otroke, ki vemo, da niso katoliške vere in jih tudi opozarjamo, da se to brez vednosti čisto nič kar se tiče vere.</u>	Opozarjanje rejnikov na otrokovo vernost	Pogovor
67 <u>To zelo spoštujemo vse vere, zelo.</u>	Spoštovanje vseh religij	Pogled na religije
68 <u>če nam kdo izpove, ne sprašujemo pa nič, jaz še tega nisem nikoli vprašala, so mi sami povedali in potem če mamica sama pove potem pa</u>	Uporabnik sam izpostavi vero,	Poizvedovanje o veri

<u>opozorim rejnika aha, če vi hodite v cerkev glejte ta otrok ni rimokatoliške veroizpovedi, potem dajmo se z mamico pogovoriti ali lahko gre v cerkev ali lahko karkoli.</u>	opozarjanje rejnikov o otrokovi vernosti	
<u>72 Ampak pa vseeno pa moramo vzdrževati en taki dober odnos in potem se transparentno mora bit in tako je to.</u>	Enak odnos do vseh	Odnos do uporabnikov
<u>73 Ne, o tem se sploh ne pogovarjamo.</u>	Ne vmešavanje vere v službo, pogovor o veri	Nevmešavanje vere v službo
<u>74 ampak to je bolj kot opozorilo na kaj vse moramo biti pozorni ne, samo to je, drugače pa se o tem ne pogovarjamo, ker vera res ne sme vplivati na nič.</u>	Opozorilo CSD, da morajo biti pozorni na vero	Opozorilo CSD
<u>75 To je stvar vsakega posameznika in to je stvar to je nekaj kar je njegovo, če on nam ne pusti potem mi sploh ne smemo drezati v to.</u>	Vera stvar vsakega posameznika, uporabnik sam izpostavi vero	Poizvedovanje o veri
<u>76 Če se želi o tem pogovarjati bomo seveda o tem govorili, to ni problema.</u>	Pogovarjanje o veri – uporabnik sam izpostavi vero	Pogovor
<u>77 Ker spoštujemo tisto kar je povedal, mi zelo spoštujemo kar je povedano, se pravi ne pomeni, da sem jaz verna, če spoštujem tvojo vero, jaz jo moram spoštovati.</u>	Spoštovanje uporabnika ne glede na vero	Odnos do uporabnika
<u>78 Mi to moramo spoštovati, ker moramo gledati človeka celostno, vse v paketu.</u>	Celostni pogled na človeka	Odnos do uporabnika
<u>79 iščemo druge načine pomoči za takega človeka, jaz pa ga ne morem vprašati ali vi jeste svinjsko, ali ste vi mogoče druge vere, to pa ne gre ne, mislim, da bi to bilo neetično.</u>	Ne sme vprašati katere vere je oseba - neetično	Poizvedovanje o veri
<u>80 O veri se zelo zanimivo, ampak se res ne pogovarjamo.</u>	O veri se ne pogovarjajo	Pogovor s sodelavci
<u>81 Tudi med sodelavci ne vem kdo je katere vere, če so sploh verni in to. Bi rekla, da smo vsi ene in iste, ampak ne vem.</u>	O veri se ne pogovarjajo	Pogovor s sodelavci

83 <u>Zdaj kdo je kake vere ti jaz povem, se tudi med sodelavci ne ve, ne niti ne, sploh se ne pogovarjamo o tem.</u>	O veri se ne pogovarjajo	Pogovor s sodelavci
84 <u>Ne vem, ne pogovarjamo se o tem in enostavno vera ta hiša ni prostor, da bi se o veri sploh pogovarjali.</u>	O veri se s sodelavci ne pogovarja, ločenost religije in države	Pogovor s sodelavci
85 <u>O veri se pogovarjamo tam, kjer je prostor za to, ali je to cerkev ali džamija ali ne vem, pač imamo svoje prostore, ki so za to namenjeni.</u>	Ločenost religije in države, posebni prostori za pogovor o veri	Ločenost države in religije
86 <u>Tam razmišljaš kot vernik, tukaj sem pa socialna delavka, vera nima prostora tukaj pri nas.</u>	Posebni prostori za pogovor o religiji	Ločenost religije in države
90 <u>Če pa bi se mi zgodilo, da jaz enostavno ne prenesem takega človeka, sploh zdaj ti teroristi pa si misliš ne, potem pa jaz mislim, da bi bilo zelo etično, da rečem kolegici glej jaz imam težave s tem, jaz ga ne morem videt in potem ga predam drugemu.</u>	Preda delo drugi socialni delavki, če z nekom ne more delati	Odnos do uporabnikov
91 <u>Mi vedno izhajamo iz zakonov, iz krovnih zakonov, to pomeni, da se tega držimo ne glede na vero ali kakšna druga prepričanja.</u>	Izhaja iz zakonov ne glede na vero uporabnika, prepričanja	Izhajanje iz zakonov
92 <u>Absolutno ne glede na vero izhajamo iz krovnih zakonov, recimo pride do nasilja, recimo prideta muslimanski par k meni in je mož grob z ženo, moramo mi to povedati, pokazati ničelno toleranco do nasilja in to prijaviti na policijo, če je potrebno.</u>	Izhaja iz zakonov ne glede na vero uporabnika, prepričanja	Izhajanje iz zakonov
93 <u>vedno izhajamo iz zakonov ne glede na veroizpoved, če je on v tej državi potem nekako se pričakuje, da spoštuješ zakone te države.</u>	Izhaja iz zakonov ne glede na vero uporabnika, prepričanja	Izhajanje iz zakonov
94 <u>zakon je tak, spoštujemo to in potem mi vabimo ljudi, da spoštujejo naše zakone, ker mi smo le predstavniki države, da se spoštuje na in</u>	Spoštovanje uporabnika ne glede	Izhajanje iz zakonov

<u>ta prostor kamor pridejo, zakoni absolutno, tako, da tu jih opozorimo.</u>	na vero, izhaja iz zakonov	
110 <u>tudi ne morem osebi reči, če si v stiski pojdi v cerkev in moli.</u>	Nobenega vsiljevanja uporabnika v vero	Pogovor
118 <u>tako človek ko ti pride pa če bi začel recimo v pisarni o tem govoriti, bi ga pa jaz ustavila in bi mu povedala, da na tak način se pa o veri tukaj ne pogovarjamo, če bi me začel prepričevati naj jaz prestopim k njim v njihovo vero.</u>	Ne mara prepričevanja	Pogled na religije
119 <u>Bom se jaz pogovarjala z njo, ker je to njeno doživljanje in je za razgovor pomembno, ker lahko raziskujemo kako ona živi, česa se drži, tukaj se lahko skrivajo kakšne njene moči in viri.</u>	Raziskovanje virov, pogovarjanje o veri, uporabnik sam izpostavi vero	Pogovor
121 <u>Jaz bi jo recimo pustila, da pove svoje, nato pa bi rekla, jaz razumem, da vam bog to govori, ampak mi moramo po zakonu delati drugače in zakon govori tako in tako.</u>	Pogovarjanje o veri, izhajanje iz zakonov	Izhajanje iz zakonov
122 <u>se recimo kaj izključuje z njenim bogom in moramo čisto drugače narediti zaradi zakonov, in takrat tudi povem, jaz spoštujem vas in vaša prepričanja, ampak to vi doživljate na tak način in tako vi razmišljate, v glavnem vedno damo prostor za njeno doživljanje in razmišljanje, ampak mi pa moramo potem tudi po naše malo narediti, ker glej jaz verjamem, da ji bo bog dal ne vem kosilo karkoli, ampak gospa pogledajte pustimo zdaj boga, verjemite še naprej, tu pa bova izpolnili vlogo za denarno pomoč.</u>	Izhajanje iz zakonov, spoštuje sočloveka ne glede na vero, pogovor o veri	Izhajanje iz zakonov
123 <u>Nikakor ne smemo dajati občutka osebi, da ne sprejemamo njenega boga in njenega razmišljanja ter videnja, preprosto moramo dati prostor, da povedo kar jim leži na duši in nato skupaj delati naprej.</u>	Prostor za pogovor o veri	Pogovor
124 <u>Ker človeka moramo vedno gledati v celoti, ne smemo nečesa ignorirati ali pa izvzeti in pripovedi, pač pogledamo vse in delamo v tej smeri.</u>	Celostni pogled na človeka	Pogovor

	126 <u>In tudi ga ne moremo ignorirati ali preprosto preslišati njegovega govora o bogu, vedno damo prostor in to raziskujemo naprej.</u>	Pogovarjanje o veri, raziskovanje virov	Pogovor
Oseba B	26 <u>tako da s tega stališča mislim, da mi vera zna pomagat.</u> (deset zapovedi)	Vera pomoč pri delu	Vključevanje osebne vere v delo
	27 <u>Ja, jaz tudi morem reči ko z ljudmi tu delam, je zelo močna ta floskola bodi odkrit, povej vse po resnici in podobno, recimo jaz se pri delu vedno držim nekega načela ko zapisujem vse stvari, da vedno zapišem in si rečem, sem zapisala tak, da lahko človek to prebere.</u>	Pomembno zapisovanje	Vključevanje osebne vere v delo
	40 <u>Tudi z vsakim kandidatom, ki pride, za izvajanje rejniške dejavnosti, sprašujemo o veri, ne v smislu, da nekdo, ki je veren ne bi mogel biti rejnik, ali obratno, ampak preprosto zato da vemo.</u>	Spraševanje rejnikov o vernosti	Poizvedovanje o religiji
	41 <u>ker ne moremo dati otroka v neko družino, kjer so zelo verni in rejnica ne bo odstopala od vsakodnevnega obiska cerkve, ali pa vsako nedeljo, potem ne moreš dati k njim romskega otroka.</u>	Za namen nameščanja otrok v rejniško družino	Poizvedovanje o religiji
	42 <u>Seveda raziskujemo.</u> (Raziskovanje vere med pogovorom)	Raziskovanje religije	Poizvedovanje o religiji
	43 <u>Tudi recimo, če otrok ne je svinjskega, ker je musliman, potem moremo vprašati rejnika, če je pripravljen pripravljati takšno hrano, ker ne more se otrok prilagajati na tak način, v tem primeru se more prilagajati rejnik.</u>	Opozarjanje rejnikov o otrokovi vernosti	Pogovor
	50 <u>Tako da kaj jaz vem, na splošno pa bi obravnavala vse enako, z vsemi vzpostavim enak odnos in tega razlikovanja sploh se sploh ne bi smelo čutiti.</u>	Enak odnos do vseh	Odnos do uporabnikov
	51 <u>Imam recimo otroke, kar nekaj romskih otrok v rejniških družinah, no jaz imam samo eno punco.</u>	Sprejemanje vseh	Pogled na religije

52 <u>Tako da ja, v bistvu z vsemi dobro sodelujem, resnično nimam pripomb čez nobenega, z vsemi bi sedaj delala enako.</u>	Enak odnos do vseh	Odnos do uporabnikov
53 <u>Ko se pogovarjam z otroki morem priznati, da nisem še nikoli bila jaz tista, ki bi izpostavila ali je vera tvoje področje, vedno nekako sledim temu kar mi otrok reče.</u>	Uporabnik sam izpostavi vero	Pogovor
54 <u>Čisto se prilagajam pogovoru. Vedno ko se pripravljam na pogovor z otrokom razmišljam, o tem kaj želim s pogovorom doseči.</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor
55 <u>Ne razmišljam o tem kaj mora bit namen, recimo vključitev v dnevni center ampak kaj je namen, da otrok pove kaj ga boli, kje trpi, kje mu je težko, ali ga razbremeniti ali morem preprosto izvedeti informacijo od njega ali mu jaz moram povedat informacijo na tak način, da jo bo lahko sprejel ali pa je čisto razbremenilni pogovor, tako da zelo različno.</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor
56 <u>Se mi zdi, da vedno sledim otroku, je pa res, da ni še noben otrok rekel, da bi bila vera to kjer bi se dobro počutil, kjer bi rabil pomoč.</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor
61 <u>Ne glede vere nikoli ni bilo nobenih prepovedi, kljub ločenosti države in religije.</u>	Brez prepovedi CSD glede religije	Ločenost države in religije
62 <u>Niti s sodelavci se ne pogovarjamo o tem sploh.</u>	O veri se ne pogovarjajo	Pogovor s sodelavci
64 <u>Tako da kaj jaz vem, se mi zdi, da vem kje je meja do katere jaz smem znotraj res tistega dotičnega primera od otrok, torej posamezen otrok v posameznem primeru in njegov odnos do vere.</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor
72 <u>Pa jaz mislim, da vera na splošno vpliva, kot na človeka, tako da mogoče kaj pa vem, sploh nezavedno kaj prinesem pa ti zdaj recimo ne bom znala povedati.</u> (Vpeljevanje vere v delo)	Nezavedni vpliv	Vključevanje osebne vere v delo

	73 <u>Mogoče bolj razumem tistega otroka, ki mu je všeč ta nedeljski ritual, razumem pomembnost, ker to otroku da neko to predvidljivost, varnost.</u>	Razumevanje uporabnikov	Vključevanje osebne vere v delo
	74 <u>V tej varni nedelji ko točno ve kako bo potekala je to, ker ve kako bo, se vseeno nekaj dogaja, recimo razumem zakaj je otroku to všeč, ker točno ve kaj sledi enemu pa drugemu.</u>	Razumevanje uporabnikov	Vključevanje osebne vere v delo
Oseba C	40 <u>No pomaga mi bolj posredno bi rekla.</u>	Posredna pomoč	Vključevanje osebne vere v delo
	41 <u>To da, kot sem rekla kadar imam v službi tak zelo naporno delo ali pa čutim neko težo, mi je težko ali pa sem zaskrbljena, mi pomaga to, da samo sebe na nek način umirim.</u>	Pomiritev po napornem dnevu	Vključevanje osebne vere v delo
	42 <u>Pa da verjamem, da so neke stvari izven mojih, kako bi rekla, iz mojega poseganja, iz mojih možnosti in da bo vse urejeno tako kot mora biti, da bo vsak dobil tisto kar potrebuje.</u>	Določene stvari izven dosega socialnega dela	Vključevanje osebne vere v delo
	43 <u>Zdaj, da bi pa tak pri delu neposredno, morem reči, da se bolj izogibam kot ne, bolj ne vključujem svoje vere v delo.</u>	Izogibanje neposrednemu vključevanju vere	Vključevanje osebne vere v delo
	44 <u>Ampak sama sebi pa pomagam, da lažje pa boljše delam.</u>	Osebna pomoč	Vključevanje osebne vere v delo
	45 <u>Redko sicer, ampak ja.</u> <i>(religija tema pogovora)</i>	Religija redko tema pogovora	Pogovor
	46 <u>Če tema na to prinese, če skozi razgovor to pride do tega.</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor
	47 <u>Ker kadar so recimo uporabniki ali uporabnice v neki stiski, kaj jaz vem na primer nasilja, se je zgodilo to, zgodilo ono, vedno jaz vprašam ali imajo koga na katerega se lahko obrnejo, kdo je tisti, ki jim skozi razgovor lahko pomaga, da si olajšajo dušo ali kaj drugega, in kadar rečejo ja, cerkev, vera, potem absolutno to podprem.</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor
	48 <u>Rečem super, fino, če vam to pomaga, če takrat čutite olajšanje, če se na ta način, nekako kako bi rekla, vam je lažje, verjamete, da boste zmogli, potem absolutno s tem nadaljujte.</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor

49 <u>Sama pa ne vem, mislim, da nikoli še nisem vprašala ste verni ali pa kaj takega ali pa verjamete v kakšno takšno reč.</u>	Brez direktnih vprašanj katere vere je uporabnik	Poizvedovanje o religiji
50 <u>To pa še nikoli nisem nikogar vprašala.</u> (vprašanje o veri)	Brez direktnih vprašanj katere vere je uporabnik	Poizvedovanje o religiji
51 <u>Torej če skozi pogovor pride do tega</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor
52 <u>ampak tudi pogovor, ki je na nek način z moje strani sprožen ali je kaj kar vam pomaga, kar vas potolaži, kar vam prinese neko varnost, s temi vprašanji bolj, kot pa direkt glede vere in če ta pogovor nanese na vero, v tem nadaljujem absolutno.</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor
57 <u>Moje stališče je in mislim, da pride človek sem takšen kakršen je, zato vse kar ima, kar nima, z vsemi pomanjkljivostmi z dobrimi stvarmi in če je vera pomemben del njegovega življenja je pomembno tudi to upoštevati.</u>	Celostni pogled na uporabnika	Odnos do uporabnikov
58 <u>Če je to neka taka, tako kot nas na šoli učijo, da iščemo neke dobre vire iz katerih človek lahko črpa, da si pomaga pri urejanju svojega življenja, jaz ne vidim zadržkov in ne vem zakaj bi to moralo biti ločeno, ker smo mi pač v javni službi.</u>	Raziskovanje virov	pogovor
59 <u>Če on reče vera je zame in gremo res iskati vire, kdo, kaj, potem super, da vidi vir v veri in mu lahko to pomaga.</u>	Raziskovanje virov	Pogovor
60 <u>Resnično ne vidim zadržka zakaj ne.</u> (pogovor o veri)	Prostor za pogovor o veri	Pogovor
61 <u>Pri meni je način dela isti.</u> (ne glede na vero)	Enak odnos do vseh uporabnikov	Odnos do uporabnikov
68 <u>Tako da ja, tudi, če pride k meni kdorkoli, druge vere, bom z vsemi ravnala enako.</u>	Enak odnos do vseh uporabnikov	Odnos do uporabnikov
69 <u>Nisem še imela primera, kjer bi kaj takega bil poseben problem.</u>	Brez problemov	Pogovor
74 <u>gre za to, naša naloga je, da ljudem pomagamo, da svoje vsakdanje življenje, da ni tak</u>	Delo v dobro ljudi	Pogled institucije

	<u>muka, da uredijo zadeve, da bi lahko boljše in lažje živeli, to je osnovni cilj.</u>		
	75 <u>Ne ja in ne ne.</u> (institucija)	Brez napotkov glede religije	Pogled institucije
	76 <u>Nikoli nihče ni rekel, dajte to uporabiti in nikoli nihče ni rekel, tega pa ne smete uporabiti, mi smo le državna ustanova, tako da ne eno in ne drugo.</u>	Brez napotkov glede religije	Pogled institucije
	78 <u>Zdaj če si na primer izmišljujem, recimo ne vem kaj bi se zgodilo, če bi jaz tu na steno križ obesila, to se še ni zgodilo.</u>	Izmišljen primer	Pogled institucije
	94 <u>tudi pri uporabnikih svojih vidim neko, da verujemo v nekaj dobrega, v nekaj pravičnega</u>	Spoštovanje uporabnika ne glede na vero	Pogovor
	95 <u>ker zdaj pa je to vsakdanje življenje za mnoge taka prava muka in to, da rečeš je in bo in enkrat bodo stvari na svojem mestu prišle</u>	Prostor za pogovor o veri	Pogovor
	96 <u>upaš, da se bo to zgodilo zelo kmalu, lahko to veliko pomeni.</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor
	97 <u>Sej najlažje ljudje povedo zakaj so danes tukaj, zakaj so prišli, kaj vas je ravno danes pripeljalo sem, no in on potem najde še druge stvari.</u>	Prilagajanje uporabnikom	Pogovor
	114 <u>Tudi ljudje po mojih izkušnjah v takih javnih službah ne govorijo kar tako o veri</u>	Zadrževanje zase	Pogovor
	115 <u>se mi zdi, da še vedno vzamejo to bolj za svoje.</u>	Zadrževanje zase	Pogovor
	116 <u>ker ne vedo na kaj bodo na drugi strani naleteli.</u>	Zadrževanje zase	Pogovor
Oseba D	21 <u>No razen, če imam tudi tu pri delu koga druge vere, ker imamo pa seveda različne ljudi pri našem delu, imamo uporabnike, ki so različne vere in takrat se že prilagodiš in podučiš o tem.</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor
	26 <u>v tem primeru sploh vidik družine, ker potem tudi lažje nadaljuješ in načrtuješ delo z njimi.</u> (raziskovanje religije)	Raziskovanje religije	Poizvedovanje o religiji
	27 <u>Tako da je potrebno, da pogledamo religijo</u>	Raziskovanje religije	Poizvedovanje o religije

28 <u>da poznamo različne religije.</u>	Pomembno poznavanje religij	Pomembno poznavanje religij
32 <u>Sej pravim, če je situacija takšna potem definitivno ja, če konkretna obravnava (raziskovanje religije)</u>	Raziskovanje religije	Poizvedovanje o religiji
33 <u>da bi zdaj jaz z vsako družino posebej o tem pogovarjala ravno ne, razen če je pač se to res vidi, da je to za njih pomembno.</u>	Prostor za pogovor o veri	Pogovor
34 <u>Zato ker tudi na tak način veš v kateri smeri nadaljevati, če pa seveda družina tudi sama izrazi kaj glede v tej smeri.</u>	Uporabnik sam izpostavi vero	Pogovor
37 <u>Tako da ja je pomembno to raziskovati</u>	Raziskovanje religije	Poizvedovanje o religiji
38 <u>ampak pravim zdaj, da bi pa namensko o tem govorili, če družina sama ne spregovori o tem, potem nekako ne no.</u>	Uporabnik sam izpostavi vero	Pogovor
39 <u>Ali pa tudi, če je jasno razvidno, da je to pomemben del potem pa se seveda o tem pogovarjamo in raziskujemo.</u>	Prostor za pogovor o veri	Pogovor
47 <u>Je pa tudi res, da če nekaj ne poznam, mi je težje odnos vzpostaviti, zato je pomembno, da se tudi me sodelavke med samo pogovorimo</u>	V primeru nepoznavanja religije	Pogovor s sodelavci
56 <u>Ne, sej pravim, pri nas je vedno moraš skupaj z uporabnikom nekako videt kaj je njim pomembno, ne kar je nam pomembno.</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor
57 <u>Seveda tisto, kar mi opazimo, ampak če zdaj vidiš, da je njemu pomembna ena stvar</u>	Prostor za pogovor o veri	Pogovor
58 <u>recimo ni se zgodilo, da bi bili kaki napotki, da to pa ne, ker pač je to slabo.</u>	Brez napotkov glede religije	Pogled institucije
59 <u>Ker še vseeno je naše poslanstvo in naša služba je drugačna, delamo v dobro ljudi in se jim prilagajamo.</u>	Delo v dobro ljudi	Pogled institucije
62 <u>odvisno je, pri tistih, ker so tukaj tudi družine, ko so ateistične in jim vera ni pomembna (smiselnost religije za socialno delo)</u>	Odvisno od primera	Smiselnost religije za socialno delo
63 <u>so pa sej pravim, odvisno od primera, kjer pa vidiš, da je vera v družini zelo pomembna.</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor

	86 <u>Je pa problem, če imaš nasproti sebe nekoga druge vere in so potem ti izrazi lahko napačni, zato moraš vedno pazit</u>	Previdnost glede uporabe besede bog	Besedišče
	87 <u>sploh v službi se tudi jaz poslušam in pazim kaj rečem, da ne užalim koga.</u>	Previdnost glede uporabe besede bog	Besedišče
Oseba E	21 <u>Ja seveda, če mi te zapovedi nekaj pomenijo, potem to tudi vpliva (vpliv religije na delo)</u>	Upoštevanje desetih zapovedi	Vključevanje osebne vere v delo
	22 <u>ker vsaj mislim, da sem, tudi glede na povratne informacije, spoštljiva</u>	Upoštevanje desetih zapovedi	Vključevanje osebne vere v delo
	23 <u>poslušam ljudi, skušam jih razumeti, daleč od tega, da bi karkoli komu odtujila ali kaj.</u>	Upoštevanje desetih zapovedi	Vključevanje osebne vere v delo
	25 <u>zdaj tudi ko sprejeme delamo pa to, mi imamo en vprašalnik, če ste že tistega videli, ki ga damo pred sprejemom v dom in je vprašanje v zvezi z vero</u>	S pomočjo vprašalnika	Poizvedovanje o religiji
	26 <u>Veliko pa je prvo vprašanje, če bo kaka maša, tudi če kaj duhovnik hodi, to ne.</u>	Spraševanje o veri v domu	Pogovor
	31 <u>Jehovove priče, to smo že imeli v domu.</u>	Sprejemanje vseh	Pogled na religije
	34 <u>Recimo mi imamo, smo imeli prostovoljce, ki smo jih spustili v navednicah v hišo</u>	Sprejetje prostovoljcev	Pogled institucije
	36 <u>No ne zapiramo vrat različnim religijam</u>	Sprejemanje vseh	Pogled na religije
	44 <u>Mi imamo zdaj benediktinskega duhovnika, patra Bena, kar imamo zdaj njega, k nam hodi že ene štiri leta</u>	Sprejetje duhovnika	Pogled institucije
	45 <u>imamo našo kapelico premalo za maše.</u>	Kapelica za maše	Pogled institucije
	46 <u>On pa take maše naredi, jaz ko sem ob sobotah dežurna grem včasih gor, če imam čas poslušat.</u>	Poslušanje maše v domu	Vključevanje osebne vere v delo
	47 <u>tako iz življenja govori, nekako miri stanovalce, včasih resnično miri, da recimo ne smejo biti nestrpni drug do drugega, potrpežljivi, to kar bi naši stanovalci večkrat potrebovali, da jim povemo ne.</u>	Pomoč duhovnika	Pogled institucije
	48 <u>in zdaj v zadnjih letih, organiziramo tudi vse izlete na tak način, da njega zraven vzamemo, da</u>	Izleti povezani z religiji	Pogled institucije

	<u>nekje gremo v eno cerkvico in potem on tam naredi mašo</u>		
	<u>49 tako da vzpodbujamo stanovalce in ohranjamo njihovo vero.</u>	Vzpodbujanje stanovalcev k ohranjanju njihove vere	Pogled institucije
	<u>50 Morem reči, da so stanovalci zelo veseli takega načina.</u>	Zadovoljstvo	Pogovor
	<u>57 Ja definitivno, ker to je pomembna stvar v življenju in to raziskujemo</u>	Raziskovanje religije	Poizvedovanje o religiji
	<u>58 smo pa tudi zelo odprti, kar se tega tiče.</u>	Sprejemanje vseh	Pogled na religije
	<u>59 Ker tudi nas zanima vse o človeku, resnično vse kar se tiče naših stanovalcev, kar se tiče njihovih potreb, želja, običajev</u>	Celostni pogled na človeka	Poizvedovanje o religiji
	<u>60 to je eden izmed njihovih običajev, to kako so doma živeli, ali so obiskovali maše ali so verni, ali ne, to je pomemben podatek, da jih ne bi recimo mi silili v nekaj.</u>	Raziskovanje življenja pred prihodom v dom	Poizvedovanje o religiji
	<u>61 Tudi recimo, če on že ne zna več povedat ali karkoli, da bi ga mi k maši vozili, on pa si tega ne bi želel nikoli v življenju.</u>	Raziskovanje religije	Poizvedovanje o religiji
	<u>62 V takih primerih oziroma velikokrat o tem sprašujemo tudi svojce, ker nam lahko dajo veliko pomembnih in potrebnih informacij.</u>	Spraševanje svojcev	Poizvedovanje o religiji
	<u>63 Ampak koliko je teh pravoslavcev, na prste ene roke bi jih lahko sedaj preštela, ampak tudi ne izražajo, da imajo kak primanjkljaj ali pa karkoli, bi uredili duhovnika tudi za njih, če bi izrazili željo in podobno.</u>	Sprejemanje vseh	Pogled institucije
	<u>64 Seveda, če je le v naši moči, se bomo potrudili in uredili maksimalno kar se bo dalo.</u>	Ureditev zadev povezanih z vero	Pogled institucije
	<u>65 Mi tudi pomagamo recimo, da se obrnejo na nas, duhovnika, ko se kdo poslavlja, če sami nimajo svojega duhovnika, pokličemo mi našega duhovnika, tudi svetujemo, tudi še povemo, če recimo si mislimo, da niso dovolj seznanjeni pa še to naredimo.</u>	Ureditev zadev povezanih z vero	Pogled institucije

	66 <u>Ja absolutno je pomembna.</u> (vera za njeno delo)	Religija je pomembna	Smiselnost religije za socialno delo
	71 <u>Spoštujem pa vsako vero, bi z vsakim, tudi s posameznikom druge vere ravnala enako.</u>	Enak odnos do vseh	Odnos do uporabnikov
Oseba F	48 <u>Ampak to kar jaz pri svojem poklicu uporabnim in se to tudi obrestuje in je lažje delat in je lažje vzpostaviti stik je to iskrenost, poštenost</u>	Vera pomoč pri delu	Vključevanje osebne vere v delo
	49 <u>tudi če ne vem kako težko stvar moraš človeku povedati ali pa se o tem pogovoriti, biti iskren, ne prikrivati, tu se mi zdi nek del ne, ki je.</u>	Upoštevanje desetih zapovedi	Vključevanje osebne vere v delo
	50 <u>Jaz poizkusim pač nasploh v življenje osebno in poklicno v tem smislu vnašat.</u>	Upoštevanje desetih zapovedi	Vključevanje osebne vere v delo
	54 <u>Ja moram reči, da mi definitivno pomaga pri delu</u> (verska načela in deset zapovedi)	Upoštevanje desetih zapovedi	Vključevanje osebne vere v delo
	55 <u>Ker ne vem jaz ko človeku rečem, glejte, situacija je taka, jaz vam bom pošteno povedala, nič ne bom skrivala pred vami, ne bo vam fajn za slišati, ampak vam to želim povedati, ker je prav, da veste in ljudje to sprejmejo.</u>	Pomembna iskrenost	Pogovor
	56 <u>jaz tudi moji pripravnikom vedno rekla, bodite pošteni do ljudi, ne jim za hrbtom delat.</u>	Pomembna iskrenost	Pogovor
	84 <u>Zdaj nekako vere ne vključujem in niti ne raziskujem vere pri uporabnikih.</u>	Vera stvar vsakega posameznika	Poizvedovanje o religiji
	85 <u>ampak pri samem delu, ker mi zdaj se srečujemo mislim, naši uporabniki so Slovenci, Romi, tudi muslimani, raznorazni.</u>	Enak odnos do vseh	Odnos do uporabnikov
	86 <u>pri mojem delu, delu v splošno korist pač poskušam, čisto iz tistega splošnega poznavanja, ki ga imam poskušam ne, da bi jih s tem kaj preveč obremenjevala, jim najti ustrezno varianto, ustrezno rešitev.</u>	Celosten pogled na človeka	Pogovor
	87 <u>Jaz bom pazila, da ne bom tja poslala Roma, da bo moral tam delat, to je popolnoma logično</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor
	88 <u>če pa je želja pa pripravljenost, pa absolutno, zakaj ne.</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor

89 <u>Da bi pa vero kot vero raziskovala, to pa nekako ne.</u>	Brez direktnih vprašanj katere vere je uporabnik	Poizvedovanje o religiji
90 <u>Recimo imamo organizacije, ki so močno povezane z verami, recimo Karitas, potem imamo islamska skupnost v Sloveniji je tudi že nekdo delal.</u>	Povezane z vero	Organizacije
91 <u>Jaz bom tako rekla, ko se z nekom pogovarjam, zdaj že tudi med samimi temi, ki prihajajo iz Kosova na primer, eni so katoličani, eni so muslimani, ne moreš vedet, se mi ne zdi dobro spraševati.</u>	Vera stvar vsakega posameznika	Poizvedovanje o religiji
92 <u>Jaz recimo to bolj elegantno speljem pa predstavim vse, povem v naši mreži organizacij imamo to in to</u>	Predstavljanje organizacij	Organizacije
93 <u>torej vse, tako da ima potem človek možnost reči, aha tja bi pa z veseljem šel.</u>	Možnost izbire	Organizacije
94 <u>Recimo dva romska društva sta, jaz ne vem kateri so kateri Romi, kateri spadajo pod katero in pol rečem in predstavim oba, seveda zraven ostalih pa se sami odločijo kam bi želeli it.</u>	Možnost izbire	Organizacije
95 <u>Ker jaz ko predstavljam organizacije vedno razložim kaj se tam počne, ne povem ravno od koga je ustanova.</u>	Predstavljanje organizacij	Organizacije
96 <u>za nekatere pa vprašajo od koga je oziroma komu pripada, v glavnem ljudje poznajo večino organizacij.</u>	Predstavljanje organizacij	Organizacije
97 <u>Tako da po sami verski opredelitvi nekako jih ne sprašujem</u>	Vera stvar vsakega posameznika	Poizvedovanje o religiji
98 <u>absolutno pa se upošteva, če pride do te teme.</u>	Prostor za pogovor o veri	Pogovor
99 <u>Mislim, da upoštevanje tega definitivno ja. (religija smiselna tema za socialno delo)</u>	Religija je pomembna	Smiselnost religije za socialno delo
100 <u>Tako kot je nasploh upoštevanje življenjskega sloga naših uporabnikov zelo pomembno</u>	Celosten pogled na človeka	Pogovor

101 <u>je to eden izmed tistih vidikov, ki jih je potrebno upoštevati in spoštovati to njegovo prepričanje.</u>	Spoštovanje uporabnika ne glede na vero	Pogovor
102 <u>Dobro če grem zdaj v skrajnosti pa v smislu zaščite otroka ko gredo v neke skrajnosti, jaz mislim, da to absolutno ni vprašanje upoštevanja, ker je prva stvar zaščita otroka.</u>	Najprej zaščita otroka	Pogovor
103 <u>kontekstu pa se mi zdi, da ni nič narobe, če se to upošteva.</u>	Celosten pogled na človeka	Pogovor
130 <u>Recimo tudi, če bi k meni prišel nekdo druge vere, bi se lahko o tem veliko pogovarjala</u>	Sprejemanje vseh	Pogled na religije
131 <u>če bi le izpostavil, in bi z njim bila v enakem odnosu kot z drugimi uporabniki.</u>	Enak odnos do vseh	Odnos do uporabnikov
132 <u>Je pa tudi res to, kar je mogoče iz poklica pa iz tega poklicnega, kdaj ali tak znajo povedati naši uporabniki ne, veste pri nas pa to ni tak, naša vera pa to pa to zapoveduje in potem v tem smislu nadaljujemo.</u>	Prostor za pogovor o veri	Pogovor
133 <u>okej če se vi tega držite, vam je pomembno, temu sledite, bova midva tudi to upoštevala.</u>	Celosten pogled na človeka	Pogovor
135 <u>Meni se recimo zdi krasna odločitev in organizacija Družinski center Mir, kjer sestre v bistvu imajo družinske terapije.</u>	Povezane z vero	Organizacije
136 <u>Moram reči, da so mi zelo všeč, zdaj jaz ne vem koliko se ljudje, jaz ko sem delala na področju družine, sem jih velikokrat usmerila tja, res je da si uporabniku točno obrazložil organizacijo in so se potem sami odločili kako in kaj.</u>	Povezane z vero	Organizacije
155 <u>Zdaj čist tak med sodelavkami in sodelavci ni nobenih zadržkov, jih nikoli tudi ni bilo, pa tudi odpora do tega ni bilo, da bi se o tem pogovarjali.</u>	Odprt pogovor	Pogovor s sodelavci
156 <u>Tako da se o tem čisto odkrito pogovarjamo, tudi, da smo od ateistov do vernih, mislim različnih ver in vsega.</u>	Odprt pogovor	Pogovor s sodelavci
157 <u>Ampak moram reči, da se sprejemamo in med sabo in tudi uporabnike.</u>	Sprejemanje	Pogovor s sodelavci

	158 <u>Kolegici, ki niti blizu cerkve ne gre oziroma je čista ateistka, ni nič nenavadno ko jaz povem, da zdaj imamo pa mi birmo, zdaj imamo pa to, zdaj smo pa to ne, skratka se resnično sprejemamo.</u>	Sprejemanje	Pogovor s sodelavci
	159 <u>Morem reči, da nikoli ni bilo, nikoli o tem se ne sme govoriti, to ni tema, to ne spada sem.</u>	Brez napotkov glede religije	Pogled institucije
	160 <u>Niti nikoli ni bilo izrecno rečeno, da pač to, da je potrebno vero upoštevati ali ignorirati.</u>	Brez napotkov glede religije	Pogled institucije
	161 <u>Se mi zdi, da smo, no kolikor jaz gledam, da smo tukaj toliko odprti oziroma toliko strpni in nam je to čist nekaj normalnega, sprejemamo vse ljudi.</u>	Sprejemanje vseh	Pogled institucije
	179 <u>Predvsem pa je pomembno spoštovanje vsakega posameznika, ne glede vero ali druge okoliščine.</u>	Sprejemanje vseh	Pogled institucije
Načela in praksa			
Oseba A	17 <u>včasih se mi zdi, da lahko uporabim tisto, kar on govori, da bi jaz lahko uporabila celo pri svojem delu, zato ker on na nek način ko bere on tisto sveto pismo</u>	Prenos zgodb iz maše v razgovore	Prenos zgodb
	23 <u>To sem jaz slišala tam in potem ko on to govori, si jaz mislim, aha sej res je tak, tudi naši starši recimo, jaz si to takoj kaj slišim, aha jaz bi to lahko uporabila, recimo pri pogovoru s starši na nek tak način.</u>	Prenos zgodbo iz maše v razgovore	Prenos zgodb
	44 <u>Jaz to kar uporabim recimo, je ena zgodba, sveto pisemska bomo rekli, uporabna za moje delo, da pa bi jaz preverila oziroma prevedla v jezik socialnega dela, da bi s tem mogoče olajšala moje delo, da bi na tak način uporabila lažje, da bi pomagala staršem pri tem, da me lažje slišita potem ja, kot neka ideja iz tega mogoče, potem ja.</u>	Prenos zgodb iz maše v razgovore	Prenos zgodb
	109 <u>Recimo vedno v razgovor nekak izhajam iz sebe.</u>	Izhajanje iz sebe	Pogovor
	112 <u>Ne strinjam se tudi z vsako njihovo prepovedjo, ampak to je tisto, ko se z enim</u>	Nestrinjanje s cerkvijo	Nestrinjanje

	<u>strinjam in lahko uporabim v življenju in pri delu, nekaj pa je takšnega ko pač ignoriraš.</u>		
	113 da <u>pač iz vsakega razgovora, iz vsakega predavanja, iz vsake pridige vzamem tisto, kar lahko pomaga pri mojem osebnem življenju in pri službi.</u>	Prenos zgodb iz maše v razgovore	Prenos zgodb
Oseba B	63 <u>Niti nisem nikoli o tem posebej razmišljala, ker menim, da je to pravica vsakega posebej, nikoli v pogovoru nisem jaz tisti glavni člen, ki bi začela o tem govoriti, ampak vedno sledim in se prilagajam.</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor
Oseba C	77 <u>Vedno delamo po svoji presoji.</u>	Dela po svoji presoji	Pogovor
Oseba D	60 <u>Da, definitivno jih lahko uporabim.</u>	Uporabi svoja načela	Pogovor
Oseba F	171 <u>Bolj ali manj uspešno ja.</u>	Uporabi svoja načela	Pogovor
	172 <u>Čisto se prilagajam uporabnikom.</u>	Prilagajanje uporabniku	Pogovor
	173 <u>Jaz vedno pravim, pač vse poskušaš narediti in izpeljati prav, najboljše, ampak najlepše od vsega je tudi ko delaš napake ne.</u>	Pojavljanje napak	Pogovor